

Handlings- og økonomiplan 2019 - 2022

[Handlings- og økonomiplan 2019-2022 \(PDF, 5 MB\)](#)

Innholdsfortegnelse

1 Innledning og innstilling til vedtak

1.1 Grep for morgendagen

1.2 Innstilling til vedtak

2 Økonomiske rammebetingelser og prioriteringer

2.1 Frie inntekter (skatt og rammetilskudd)

2.1.1 Nasjonale forutsetninger

2.1.2 Lokale forutsetninger

2.2 Andre inntekter

2.2.1 Overføringer fra Lyse

2.2.2 Avgifter, gebyrer og egenbetalinger

2.3 Utgiftsforutsetninger

2.3.1 Lønnsvekst

2.3.2 Prisvekst

2.3.3 Renteforutsetninger

2.3.4 Pensjonskostnader

2.4 Netto driftsresultat

2.5 Omstilling

2.5.1 Bakgrunn

2.5.2 Tall fra KOSTRA

2.5.2.1 Grunnskole

2.5.2.2 Barnehage

2.5.2.3 Barn, ungdom og familietjenesten

2.5.2.4 Barnevern

2.5.2.5 Kultur

2.5.2.6 Levekår - pleie og omsorg

2.5.2.7 Levekår - NAV Sosiale tjenester

2.5.2.8 Eiendom

2.5.2.9 Kommunalteknikk

2.5.3 Hvordan gjennomføre omstilling?

2.6 Rådmannens forslag til investeringer 2019-2022

2.6.1 Hovedprioriteringer investeringer

2.6.2 Investeringstabell

2.6.3 Investeringer - beskrivelse

2.6.3.1 Felles, inklusive administrasjonsbygg

2.6.3.2 Samfunnsutvikling - Turveg

2.6.3.3 Samfunnsutvikling - Kirke

2.6.3.4 Samfunnsutvikling - Diverse

2.6.3.5 Samfunnsutvikling - Idrett

2.6.3.6 Samfunnsutvikling - Vann, avløp og renovasjon

2.6.3.7 Samfunnsutvikling - Kommunale vegger

2.6.3.8 Kultur

2.6.3.9 Levekår

2.6.3.10 Oppvekst - Skole og SFO

2.6.3.11 Oppvekst - Barnehage

2.6.3.12 Sola sentrumsplan - Rekkefølgekrav

2.6.3.13 Sola sentrumsplan - Parkeringsanlegg

2.6.3.14 Sola sentrumsplan - Vann- og avløpsanlegg

2.6.3.15 Finansiering

2.6.3.16 Startlån

2.6.3.17 Sola tomteselskap KF

2.6.3.18 Sola Parkeringsselskap KF

2.6.4 Finansiering av investeringer

2.6.5 Utvikling i lånegjeld

2.6.6 Gjeldsgrad

2.7 Rådmannens forslag til endringer i drift 2019-2022

2.7.1 Hovedprioriteringer - drift

2.7.2 Driftsrammetabell

2.7.3 Nye tiltak i drift - beskrivelse

2.7.3.1 Frie inntekter

2.7.3.2 Sentrale inntekter

2.7.3.3 Sentrale utgifter

2.7.3.4 Tilskudd regionale prosjekt

2.7.3.5 Rådmann med sentrale staber inkl. omstilling

2.7.3.6 Oppvekst og kultur - Omstilling

2.7.3.7 Oppvekst og kultur - Grunnskole og SFO

2.7.3.8 Oppvekst og kultur - Sola PPT

2.7.3.9 Oppvekst og kultur - Barnehage

2.7.3.10 Oppvekst og kultur - Barnevern

2.7.3.11 Oppvekst og kultur - Barn, ungdom og familietjenesten

2.7.3.12 Oppvekst og kultur - Fagstab kultur

2.7.3.13 Oppvekst og kultur - Fritid

2.7.3.14 Oppvekst og kultur - Sola bibliotek

2.7.3.15 Oppvekst og kultur - Sola kulturskole

2.7.3.16 Levekår - Omstilling

- 2.7.3.17 Levekår - Fagstab
- 2.7.3.18 Levekår - Tjeneste og koordineringskontoret
- 2.7.3.19 Levekår - Sola bo- og hjemmetjenester
- 2.7.3.20 Levekår - Tananger bo- og hjemmetjenester
- 2.7.3.21 Levekår - Miljøtjenesten
- 2.7.3.22 Levekår - Psykisk helsearbeid og rus
- 2.7.3.23 Levekår - NAV Sosiale tjenester
- 2.7.3.24 Levekår - Fysio- og ergoterapitjenesten
- 2.7.3.25 Samfunnsutvikling - Omstilling
- 2.7.3.26 Samfunnsutvikling - Fagstab
- 2.7.3.27 Samfunnsutvikling - Eiendom
- 2.7.3.28 Samfunnsutvikling - Kommunalteknikk
- 2.7.3.29 Samfunnsutvikling - Areal

3 Samfunn og bærekraft

- 3.1 Planarbeid
- 3.2 Visjon, verdier og nye strategiske mål
- 3.3 Solabuen
 - 3.3.1 Befolkningsframskrivninger
- 3.4 Folkehelse
- 3.5 Samskaping
- 3.6 Infrastruktur og transport
- 3.7 Sentrumsstruktur
- 3.8 Næringsstruktur
- 3.9 Samfunnssikkerhet og beredskap

4 Tjenesteområdene og rådmann med sentrale staber

- 4.1 Tjenesteområde Oppvekst og kultur
 - 4.1.1 Fagstab oppvekst

4.1.2 Skole, SFO og Voksenopplæring

4.1.3 Barnehage

4.1.4 Barnevern

4.1.5 Barn, ungdom og familietjenesten

4.1.6 PPT - Pedagogisk psykologisk tjeneste

4.1.7 Kultur

4.1.7.1 Sola kulturskole

4.1.7.2 Sola biblioteket

4.1.7.3 Fritid

4.1.7.4 Fagstab med kulturhuset

4.2 Tjenesteområde Levekår

4.2.1 Fagstab Levekår

4.2.2 Institusjoner, hjemmetjenester og fysio- og ergoterapi

4.2.3 NAV Sosiale tjenester

4.3 Tjenesteområde Samfunnsutvikling

4.3.1 Fagstab Samfunnsutvikling

4.3.2 Eiendom

4.3.3 Kommunalteknikk

4.3.4 Areal

4.4 Rådmannsnivå med sentrale staber

4.4.1 Politisk nivå med sekretariat

4.4.2 Rådmannsgruppen

4.4.3 Organisasjonsavdeling

4.4.4 Økonomiavdeling

5 Kommunale foretak og Sola kirkelige fellesråd

5.1 Sola tomteselskap KF

5.2 Sola Parkeringsselskap KF

5.3 Sola kirkelige fellestråd

6 Rådmannens forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger

6.1 Oppvekst og kultur

6.1.1 Barnehage

6.1.2 Skolefritidsordning - SFO

6.1.3 Kulturskole

6.2 Levekår

6.2.1 Betaling for langtidsopphold

6.2.1.1 Fradrag for boutgifter

6.2.2 Betaling for korttidsopphold

6.2.3 Betaling for dagsenteropphold

6.2.3.1 Aktivitetssenter for psykisk utviklingshemmede

6.2.3.2 Dagsenter for eldre og funksjonshemmede

6.2.4 Betaling for trygghetsalarm

6.2.5 Betaling for praktisk bistand i hjemmet

6.2.6 Betaling Frisklivssentralen

6.2.7 Betaling fysioterapi

6.3 Samfunnsutvikling

6.3.1 Eiendom

6.3.1.1 Idrettslag og gymsaler

6.3.2 Kommunalteknikk

6.3.2.1 Gebyrutvikling innenfor VAR-området 2019-2022 (årsgebyrer)

6.3.2.2 Gebyrberegning vann og avløp

6.3.2.3 Årsgebyr

6.3.2.3.1 Årsgebyr vann

6.3.2.3.2 Årsgebyr avløp

6.3.2.3.3 Årsgebyr slamtømming

6.3.2.3.4 Renovasjonsgebyr, hyttekunder

6.3.2.3.5 Renovasjonsgebyr, husholdningskunder

6.3.3 Arealbruk

6.3.3.1 Gebyrer Arealplan

6.3.3.2 Gebyrer Seksjon Kart og oppmåling

6.3.3.3 Gebyrer Byggesak

6.4 Årsavgift for feiing og tilsyn per pipeløp

7 Forskriftsregulerte skjema

7.1 Økonomisk oversikt - Drift

7.2 Budsjettskjema 1A - Driftsbudsjettet

7.3 Budsjettskjema 1B - Driftsbudsjettet per virksomhet/virksomhetsområde

7.4 Driftsbudsjettet fordelt per KOSTRA funksjon

7.5 Økonomisk oversikt - Investering

7.6 Budsjettskjema 2A - Investeringsbudsjettet

7.7 Budsjettskjema 2B - Investeringer per prosjekt

1 Innledning og innstilling til vedtak

1.1 Grep for morgendagen

Sola kommune skaper gode velferdstjenester for innbyggere i alle livsfaser. Redusert aktivitet og lav økonomisk vekst i regionen vår har ført til lavere skattenivå og reduserte inntekter for kommunen. For å sikre velferd for kommende generasjoner solabuer, må kommunen finne måter å løse velferdsoppdraget på, samtidig som vi ivaretar økonomisk bærekraft i fremtiden. Dette krever kontinuerlig forenkling, forbedring og fornying av tjenestene, og at kommunen klarer å ta i bruk mulighetene som ligger i ny teknologi og digitalisering av arbeidsprosesser.

Gode kommunale tjenester, men strammere økonomisk handlingsrom

Sola kommune har god økonomi og skaper gode velferdstjenester for innbyggerne våre. I Kommunebarometeret som Kommunal rapport utfører basert på nøkkeltall fra kommunens drift, er Sola i 2018 på tiende plass av alle landets kommuner. I NHOs årlige rangering av de økonomiske prestasjonene og rammebetingelsene for næringslivet i norske kommuner (Kommune-NM), har Sola vært på topp sju år på rad. Disse resultatene er vi stolte av.

Som følge av konjunkturedgang og lav økonomisk vekst i regionen, er skatteinntektene våre betydelig redusert. Fra å ha skatteinntekter per innbygger på 141,5 prosent i 2015, var skattenivået i 2017 på 122 prosent av landsgjennomsnittet. Dette krever nødvendig tilpasning og er utfordrende i seg selv. Samtidig er det viktig å presisere at kommunens skattenivå fortsatt er over gjennomsnittet, og et godt utgangspunkt for videreutvikling av tjenestene.

Befolkningsveksten forventes å være på 1 prosent i 2018 og det legges opp til tilsvarende vekst i den kommende planperioden. Arbeidsledigheten var på sitt høyeste med 6 prosent i januar 2017, mens den ved utgangen av september 2018 er på 3,2 prosent. Dette er en gledelig utvikling og et godt tegn på at bunnen er nådd.

Framtidens velferdsutfordringer krever omstilling

Sola kommune har levert gode tjenester til innbyggere i alle aldre. Imidlertid står vi, som resten av landet, overfor langsiktige utfordringer for å opprettholde velferdstjenester på dagens nivå, særlig i lys av endrede økonomiske rammebetingelser, aldrende befolkning og færre yrkesaktive.

Dette gjør at vi må finne nye løsninger for å skape velferd, og endre måten vi jobber på. Sola kommune har nylig valgt nye verdier som skal bidra til å skape kraft og identitet. Disse gjenspeiler den retningen kommunen ønsker å bevege seg; **Raushet – Mestring – Mot**. Verdiene vil gi god retning for et krevende endringsarbeid fremover.

Kommunen møter omstillingsutfordringene gjennom forenkling, forbedring og fornying (FFF) av tjenester. I 2018 ble Sola kommune, sammen med Sarpsborg og Træna, nominert til Kommunal- og moderniseringsdepartementets innovasjonspris. Dette er en anerkjennelse av det systematiske fornyingsarbeidet vi driver. Kommunen har tatt i bruk nye teknologiske løsninger i FFF arbeidet, og erfarer allerede at endring av arbeidsprosesser som digitalisering fører med seg gevinster både i form av kvalitet for innbyggerne og reduserte kostnader for kommunen. I tråd med nylig vedtatt digital strategi vil vi øke kunnskapen og kompetansen vår for å utnytte og utforske teknologiske muligheter i tiden framover.

Rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2019-2022 er i hovedsak basert på videreføring av vedtatt handlings- og økonomiplan 2018-2021. For å oppnå budsjettbalansen i tråd med inntektsforutsetningene som er lagt til grunn, foreslår rådmannen et samlet omstillingskrav på 20 millioner kroner i 2019, noe som utgjør 1,6 prosent av driftsbudsjettet. Det legges opp til ytterligere opptrapping på 20 millioner kroner i 2020. Dette videreføres i planperioden.

Økonomiske måltall

Forslaget i driftsbudsjettet innebærer et netto driftsresultat på 3 prosent i tråd med kommunestyrets vedtatte målsetting. Dette er nødvendig for å kunne opprettholde økonomisk handlingsrom og tilfredsstillende egenfinansiering av investeringer.

Gjeldsgrad eksklusiv lån til videre utlån (startlån og utlån til tomteselskapet) samt lån for selvfinansierte byggeprosjekter blir på 87 prosent i 2019, 78 prosent i 2020, 74 prosent i 2021 og 66 prosent i 2022. Investeringsnivået i rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2019-2022 er høyt, og er i overkant av 1,3 milliarder.

Kommuneorganisasjonen må tilpasses endrede økonomiske rammer de kommende årene. God økonomistyring, effektiv drift og høy gjennomføringsevne må til for å nå målene. Vi har et godt utgangspunkt for å lykkes, og våre forutsetninger er bedre enn for mange andre kommuner.

Sola 25. oktober 2018

Ingrid Nordbø
rådmann

Sabina Leto
økonomisjef

1.2 Innstilling til vedtak

Politisk behandling av Handlings- og økonomiplan 2019-2022 vil bli som følger:

- Formannskapet behandler rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2019-2022 den 20. og 21. november 2018.
- Kommunestyret vedtar handlings- og økonomiplan 2019-2022 den 13. desember 2018.

Rådmannens anbefalte innstilling og forslag til vedtak:

1. Kommunestyret godkjenner rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2019-2022 for Sola kommune. Netto budsjetttramme for 2019 fastsettes i henhold til:
 - 1.1. Budsjettskjema 1B – Driftsbudsjett per virksomhet/virksomhetsområde ([kapittel 7, avsnitt 7.3](#)).
 - 1.2. Budsjettskjema 2A – Investeringsbudsjettet ([kapittel 7, avsnitt 7.6](#)).
 - 1.3. Budsjettskjema 2B – Investeringer per prosjekt ([kapittel 7, avsnitt 7.7](#)).
2. Kommunestyret godkjenner forslag til budsjett for skatt, rammetilskudd, renter, avdrag og anvendelse av netto driftsresultat i henhold til Budsjettskjema 1A – Driftsbudsjettet ([kapittel 7, avsnitt 7.2](#)).
3. Skatt på inntekt og formue fastsettes i henhold til høyeste skattøre som Stortinget vedtar.
4. Kommunestyret oppretter årsverk som følge av nye tiltak i drift. Se kapittel 2, avsnitt 2.7.2 og 2.7.3 driftsrammetabell med beskrivelse av nye tiltak i drift.
5. Det tas opp totalt 381,71 millioner kroner i lån til finansiering av investeringer i 2019 til henholdsvis:
 - 5.1. Lån til finansiering av egne investeringer utenom VAR-sektor og Sola sentrumsplan, 329,20 millioner kroner
 - 5.2. Lån til finansiering av VAR-sektor, 9,10 millioner kroner
 - 5.3. Lån til finansiering av Sola sentrumsplan, 43,41 millioner kroner.
6. Det tas opp 50 millioner kroner i 2019 til startlån for videre utlån fra Husbanken.
7. Det betales ordinære avdrag i 2019 i tråd med minimumsbestemmelsene i kommuneloven. I tillegg betales det ekstraordinært avdrag på 15,9 millioner kroner i 2019.
8. Kommunestyret godkjenner endringer i avgifter, gebyrer og egenbetalinger slik det fremgår i kapittel 6 i rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2019-2022.
9. Handlings- og økonomiplanen innrettes med sikte på reell styring etter følgende økonomiske måltall:
 - 9.1. For å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi skal balansen mellom inntekter og utgifter i driftsbudsjettet tilpasses et netto driftsresultat på minimum 3 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.
 - 9.2. For å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi skal framtidig låneopptak tilpasses en gjeldsgrad (lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter) som på sikt ikke bør ligge over 60 prosent.
10. Kommunestyret godkjenner Handlings- og økonomiplan 2019-2022 og årsbudsjett 2019 for Sola tomteselskap KF i samsvar med rådmannens anbefaling og i tråd med styrets vedtak. Det tas opp lån til

finansiering av investeringer i 2019 på 79,5 millioner kroner. Lånet tas opp via Sola kommune.

11. Kommunestyret godkjenner Handlings- og økonomiplan 2019-2022 og årsbudsjett 2019 for Sola Parkeringsselskap KF i samsvar med rådmannens anbefaling og i tråd med styrets vedtak.
Det tas opp lån til finansiering av investeringer i 2019 på 1,0 million kroner Lånet tas opp via Sola kommune.
12. Rådmannen gis fullmakt til å fordele budsjettet generell omstilling i henhold til linjene 28, 32, 69 og 102 i driftsrammetabellen, se kapittel 2.7.2 og 2.7.3 innenfor det enkelte tjenestoområde og rådmann med sentrale staber.

2 Økonomiske rammebetingelser og prioriteringer

I dette kapitlet redegjøres det for de økonomiske prioriteringene som rådmannen foreslår for kommende planperiode. Konjunktorendringene i regionen og landet for øvrig påvirker kommunens økonomiske rammebetingelser. Det forventes at vekst i frie inntekter avtar, samt at nivå på kommunens skatteinntekter stabiliserer seg på 2018-nivå. Dette er likevel et lavere inntektsgrunnlag enn kommunen har hatt tidligere. Dette innebærer at kommunens ressurser må planlegges og forvaltes slik at økonomisk bærekraft og tilstrekkelig handlefrihet opprettholdes på lang sikt.

2.1 Frie inntekter (skatt og rammetilskudd)

Frie inntekter er avgjørende for økonomisk handlefrihet og utvikling av tjenestetilbudet i kommunen. Kommunens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter, og utgjør om lag 78,5 prosent av Sola kommunes samlede inntekter. Inntektene disponeres fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover. Gjennom inntektssystemet fordeles de frie inntektene til kommunene. Inntektssystemet for kommunene inneholder en mekanisme for utjevning av skatteinntekter. Det betyr at endringer i skatteinntekter, både lokalt og nasjonalt, vil påvirke rammetilskuddet. De forutsetninger som legges til grunn ved beregning av frie inntekter for 2019, og videre i planperioden, er basert på forslag til Statsbudsjett 2019 og forventninger om den videre økonomiske utviklingen i Sola kommune.

2.1.1 Nasjonale forutsetninger

I Statsbudsjettet for 2019 legger regjeringen opp til en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på kr 2,6 mrd. Dette er helt nederst i intervallet angitt i kommuneproposisjonen 2019 (kr 2,6 - 3,2 mrd.) og tilsvarer en realvekst på 0,7 prosent. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå for kommunesektoren etter stortingsbehandling av Revidert nasjonalbudsjett 2018. Dette innebærer at den siste oppjusteringen av anslag for kommunesektorens skatteinntekter i 2018 med kr 2,4 mrd. (her av kommunene kr 2,13 mrd.) ikke påvirker nivået på sektorens inntekter i 2019.

Regjeringen foreslår at veksten i frie inntekter på kr 2,6 mrd. i sin helhet tildeles kommunene. Av veksten i frie inntekter er kr 200 mill. begrunnet med opptrappingsplan for rusfeltet, kr 100 mill. for habilitering og rehabilitering og kr 200 mill. er begrunnet med tidlig innsats i skolen. Veksten i frie inntekter må sees i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen. På bakgrunn av nye oppdaterte tall fra SSB har Teknisk beregningsutvalg (TBU) anslått at kommunesektoren vil kunne få merutgifter i 2019 på om lag kr 1,3 mrd. på grunn av den demografiske utviklingen. Av dette kan det anslås at kr 1 mrd. finansieres innenfor veksten i frie inntekter.

I Kommuneproposisjonen 2019 ble veksten i kommunesektorens samlede pensjonskostnader anslått til i størrelsesorden kr 650 mill. i 2019 ut over det som dekkes av den samlede pris- og kostnadsveksten (kommunal deflator).

I Vedtatt statsbudsjett 2018 ble skattevekst for kommunene på landsbasis anslått til 1,5 prosent. Dette ble senere justert ned i RNB 2018 til 1 prosent (mai 2018). Ny informasjon om skatteinngangen i 2018 tyder på at kommunesektorens skatteinntekter blir kr 2,4 mrd. høyere enn det som er lagt til grunn i RNB 2018. Bakgrunnen

er ekstraordinært store uttak av utbytter til personlige skatteyttere for inntektsåret 2017, som trolig skyldes tilpasninger til skattereformen.

Den foreslåtte veksten i frie inntekter i 2019 på kr 2,6 mrd. er regnet fra anslått inntektsnivå for 2018 i Revidert nasjonalbudsjett 2018. Oppjusteringen av kommunesektorens skatteinntekter i 2018 med kr 2,4 mrd. i denne proposisjonen er dermed ikke medregnet ved beregning av veksten. Når veksten i 2019 regnes fra anslått inntektsnivå i 2018 i denne proposisjonen, det vil si at oppjusteringen av skatteinntektene er medregnet, blir inntektsveksten tilsvarende lavere. Inntektsnivået for kommunesektoren i 2019 påvirkes imidlertid ikke av hvordan veksten beregnes.

Anslag på kommunesektorens samlede inntekter i 2019 bygger blant annet på en sysselsettingsvekst på 1,3 prosent i norsk økonomi og en årslønnsvekst på 3,25 prosent fra 2018 til 2019.

I Kommuneproposisjonen 2019 ble det varslet at den kommunale skattøren skal fastsettes ut fra en målsetting om at skatteinntektene for kommunene skal utgjøre 40 prosent av de samlede inntektene. Det foreslås i statsbudsjettet at den kommunale skattøren for 2019 reduseres med 0,25 prosentpoeng til 11,55 prosent. Anslått vekst for kommunenes skatteinntekter på landsbasis er på 1,8 prosent. Samlet for frie inntekter er den nominelle veksten på 2,9 prosent i 2019 i forhold til anslaget på regnskap 2018. Med anslått lønns- og prisvekst (kommunal deflator) på 2,8 prosent i 2019 tilsvarer dette tilnærmet null prosent vekst i 2019 i forhold til anslaget på regnskapet 2018.

2.1.2 Lokale forutsetninger

Skatteinntekter

Det er budsjettet med en skatteinngang fra formues- og inntektsskatt til Sola i 2019 på kr 1.014,4 mill. I dette anslaget er det tatt utgangspunkt i at skatteveksten i 2018 blir på 2,5 prosent, og at skatteinngangen i 2018 blir som budsjettet. Regjeringen har i Statsbudsjettet 2019 oppjustert anslaget for skattevekst for kommunene på landsbasis i 2018 fra 1 prosent i RNB 2018 til 2,4 prosent vekst.

Etter august måned 2018 ligger skatteinngangen i Sola på 125 prosent av landsgjennomsnittet. Videre forutsetter rådmannen at kommunens skatteinntekter i 2019 blir omtrent på samme nivå, det vil si 125 prosent av landsgjennomsnittet. Sammenlignet med 2015 var skatteinngangen i Sola på 141,5 prosent av landsgjennomsnittet, noe som utgjør en reduksjon på 16,5 prosentpoeng i forhold til forventet inngang i 2018.

Som følge av dette anslår rådmannen en skattevekst i 2019 på 4,7 prosent i forhold til budsjett 2018. Rådmannens anslag er basert på utviklingen i forskuddstrekk i 2018 og videre i planperioden (forskuddstrekk er kommunens hovedskatt, og utgjør i et normalt år nesten 90 prosent av kommunes skatteinntekter). Utvikling i forskuddstrekk per september 2018 viser en positiv vekst på 4,2 prosent i forhold til samme periode i 2017, noe som er en gledelig utvikling. Kombinert med reduksjon i arbeidsledighet er dette et godt tegn på at skattebunnen er nådd. Imidlertid er dette sannsynligvis vedvarende lavere inntektsnivå og kommunens driftsnivå må tilpasses tilsvarende.

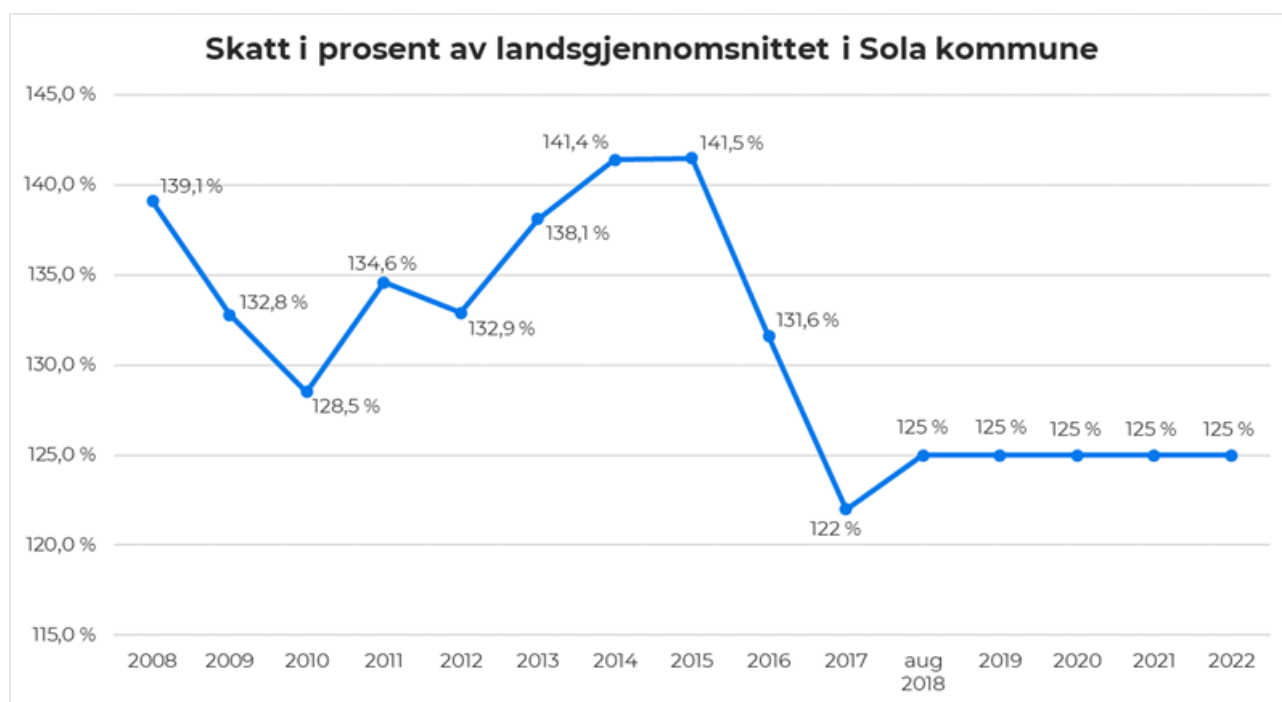
Arbeidsledighetsstatistikk fra NAV per september viser at Rogaland er det fylket i landet som fortsatt har høyest ledighet, med 2,6 prosent helt ledige. Sola har høyest arbeidsledighet i fylket med 3,2 prosent, mens arbeidsledigheten i Stavanger er på 3 prosent. Ledighet på landsbasis er på 2,3 prosent.

Rådmannen vil presisere at det knyttes fortsatt usikkerhet rundt utviklingen i skatteinntektene. Det er mange faktorer som påvirker skatteinntekter gjennom året, og mange av disse faktorene kan gi store utslag i skatteinntekten. Dette har blitt forsterket i de to siste årene som følge av skattereformer på landsbasis samt konjunkturedgang. Alt dette gjør det utfordrende å utarbeide skatteanslaget.

Midlertidig uttrykker Næringslivet i regionen en forsiktig optimisme. Oljeprisen har steget, og kostnadsreduksjonen i oljenæringen gjør at prosjekter er lønnsomme ved en oljepris på 30-40 kroner fatet, mot 60-70 kroner tidligere. Videre uttaler SR-bank i sitt konjunkturbarometer at et flertall av bedriftene i Rogaland nå signaliserer langt mer positive prognoser for antall ansatte, omsetning, lønnsomhet og ordreserver.

Disse signalene forsterker rådmannens vurdering av at skattebunnen er nådd. Likevel velger rådmannen å videreføre en konservativ linje, og budsjettere skatteinntang i prosent av landsgjennomsnittet på samme nivå som i 2018.

I perioden fra 2019 til 2022 er det for hvert år forutsatt en skattevekst på 1,2 prosent for Sola. Grafen nedenfor viser utvikling i skatteinntekter i Sola tilbake til 2008, samt rådmannens prognose i kommende periode.

Rammetilskuddet

Ved beregningen av rammetilskuddet har rådmannen benyttet KS' beregningsmodell, hvor endringene i inntektssystemet og statsbudsjettet er innarbeidet. Det ordinære rammetilskuddet tar utgangspunkt i et innbyggertilskudd som fordeles med et likt beløp per innbygger. Innbyggertilskuddet korrigeres videre for utgiftsutjevning, beregnet etter objektive kriterier som kalles kostnadsnøkkel.

Innbyggertilskuddet for Sola kommune utgjør kr 652,3 mill. i 2019. Det er et likt beløp per innbygger som fordeles mellom alle landets kommuner. Det er flere endringer som rammetilskuddet korrigeres for, herunder reduksjon

for økt foreldrebetaling for barnehage, samt gratis kjernetid. Disse endringene innenfor barnehageområdet gir tilnærmet nullsumseffekt for Sola kommune. Regjeringen legger opp til kommunal betaling for utskrivingsklare pasienter innenfor psykisk helsevern. Rammetilskuddet styrkes og Sola sin andel av dette er kr 867.000. Som del av takstoppgjøret for allmennlegene i 2018 er per capitatilskuddet økt, og kommunene har fått kompensasjon via rammetilskuddet. Sola sin andel er på kr 468.000. Videre er rammetilskuddet økt for helårseffekt av innlemming av boligsosiale tilskudd.

I tillegg får kommunen kr 5,4 mill. i særskilt fordeling som følge av regjeringens satsing på helsestasjons- og skolehelsetjeneste og innlemming av tilskuddet til frivillighetssentraler.

Sola betraktes som en lettdeven kommune og har en beregnet kostnadsindeks på 0,96923 i 2019. Dette innebærer en utgiftsutjevning i 2019 på kr 35,5 mill., noe som betyr reduksjon i innbyggertilskuddet med tilsvarende beløp.

Inntektsgarantitilskuddet (INGAR) gir kommuner som har inntekter via rammetilskudd som er lavere enn landsgjennomsnittet en kompensasjon. INGAR vil for 2019 ha en isolert effekt på minus kr -1,4 mill. for Sola. Dette er Sola kommunes andel knyttet til finansiering av ordningen som utgjør kr 53 per innbygger i 2019. Det er videreført i planperioden på ca. samme nivå. Sola har ingen kompensasjon i 2019, siden kommunen har en vekst i rammetilskuddet som er over grenseverdien. Grenseverdien er kr 400 per innbygger i 2018. Kommunen må altså ha inntekter via rammetilskudd som er minst 400 kr lavere per innbygger enn landsgjennomsnittet for å få kompensasjon gjennom INGAR.

Sola kommune får ikke veksttilskudd i 2019 siden vi ikke oppfyller krav knyttet til befolkningsvekst. For å kunne få tilskuddet må kommunen ha en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst over vekstgrensen (1,4 prosent) de tre siste årene (01.01.15 - 01.01.18). I tillegg må kommunen ha skatteinntekter under 140 prosent av landsgjennomsnittet de tre siste årene. Gjennomsnittlig befolkningsvekst for Sola kommune var på 0,7 prosent i den nevnte perioden, og dermed har vi ikke oppfylt kravet.

Til sammen reduseres rammetilskuddet med et totalbeløp på kr 31,5 mill., som består av sum utgiftsutjevning, INGAR, samt saker med særskilt fordeling.

Videre korrigeres innbyggertilskuddet for inntektsutjevningen som har direkte sammenheng med prognoser om skatteanslaget både nasjonalt og lokalt, samt prognoser om befolkningsvekst. Forventet inntektsutjevning for Sola blir i 2019 i størrelsesorden kr 131,7 mill.

Tabellen under viser en oversikt over prognosen for samlede frie inntekter i 2019 og videre i planperioden. Det budsjetteres med en vekst på frie inntekter på 4,4 prosent i 2019 i forhold til anslaget fra 2018.

Tall i hele kr 1000

Skatt og rammetilskudd	2018	2018	2019	2020	2021	2022
	Endringer					
	Opprinnelig vedtatt	statsbud. 2019	Nominelle tall	2018 priser	2018 priser	2018 priser
Formue- og inntektskatt	968 500	968 500	1 014 400	1 025 700	1 038 300	1 051 000
Innbyggertilskudd	620 700	620 700	652 200	663 200	673 300	682 700
Utgiftsutjevning, INGAR, skjønn, saker særskilt fordeling	-30 500	-30 500	-31 500	-20 400	-16 100	-12 000
Endring i RNB 2018		900				
Inntektsutjevning	-121 800	-113 900	-131 700	-133 100	-134 800	-136 500
Sum frie inntekter	1 436 900	1 445 700	1 503 400	1 535 400	1 560 700	1 585 200
			4,0 %	2,1 %	1,6 %	1,6 %

2.2 Andre inntekter

2.2.1 Overføringer fra Lyse

Inntektene fra Lyse består av renter og avdrag på det ansvarlige lånet på kr 3 mrd. Sola kommunes eierandel er 8,741 prosent. Avdragstid på lånet er 30 år fra 2009. I henhold til avtale om ansvarlige lån mellom Lyse og aksjonærene skal renten fastsettes hvert kvartal, med basis i 3 måneders NIBOR-rente + 2 prosent. I skrivende stund er 3 måneders NIBOR-rente på ca. 1,1 prosent, og Norges Banks styringsrente på 0,75 prosent. Rådmannen legger til grunn at 3 måneders NIBOR-rente vil være på ca 1,5 prosent i 2019; 1,95 prosent i 2020; 2,3 prosent i 2021 og 2,5 prosent i 2022. Se avsnitt 2.3.3 om renteforutsetninger for flere detaljer.

På bakgrunn av ovennevnte forutsetninger er det lagt til grunn en rente på 3,5 prosent inkludert marginpåslag på det ansvarlige lånet i 2019, med videre opptrapping i planperioden i henhold til prognose om renteutvikling.

I 2018 ble utbyttet fra Lyse på totalt kr 500 mill., hvor Sola sin andel var på kr 43,7 mill. Dette er i henhold til budsjettet.

I samråd med de andre eierkommunene budsjetteres det med et samlet utbytte fra Lyse på kr 550 mill. i 2019, kr 600 mill. i 2020, kr 625 mill. i 2021 og kr 650 mill. i 2022.

Sola kommunes andel av budsjettet utbytte er på kr 48,1 mill. i 2019, med videre opptrapping i planperioden, jmfør tabellen under.

Tall i hele kr 1000

Prognose - overføringer fra Lyse	Solas andel				
	8,74 %	2019	2020	2021	2022
Opprinnelig lån på kr 3 mrd.	262 230				
Avdrag til føring i investering		8 741	8 741	8 741	8 741
Rente til føring i drift		6 000	6 600	6 700	6 700
Utbytte til føring i drift		48 100	52 400	54 600	56 800

2.2.2 Avgifter, gebyrer og egenbetalinger

Rådmannen anbefaler å øke de statlig regulerte egenbetalingene i tråd med forslag til Statsbudsjett 2019, samt gjeldende regler og forskrifter. Det er i hovedsak egenbetalinger innen pleie og omsorg som er forskriftsregulert. Avgifter, gebyrer og egenbetalinger som ikke er regulert i statsbudsjettet eller i andre regler og forskrifter, er i hovedsak økt med 2,8 prosent, som tilsvarer den samlede kommunale pris- og kostnadsveksten (kommunal deflator) for 2019.

Maksimalgrense for foreldrebetaling i barnehage fastsettes i Stortingets årlige budsjettvedtak. Rådmannen foreslår å øke maksimalgrensen i tråd med forslag til statsbudsjett 2019, fra kr 2 910 per måned til kr 2 990 per måned fra januar 2019, og til kr 3 040 fra august 2019. Moderasjonsordningene knyttet til redusert maksimalpris og gratis kjernetid videreføres. I tillegg faktureres kostpenger knyttet til matservering.

Rådmannen foreslår å øke foreldrebetaling for opphold i SFO, inkludert betaling for mat, med 2,8 prosent i henhold til kommunal deflator for 2019, avrundet til nærmeste hele krone. Dette gir en økning på kr 84 per måned for 100 prosent plass, og kr 60 per måned for 60 prosent plass. Egenbetaling ved kulturskolen foreslås også økt med 2,8 prosent i tråd med kommunal deflator 2019.

Egenbetaling innen levekårsområdet er i stor grad forskriftsregulert. De øvrige satsene foreslås økt med 2,8 prosent, som tilsvarer kommunal deflator for 2019.

Rådmannen foreslår at leieprisene for kommunale idrettsanlegg og gymsaler ikke øker i 2019. Pris for bruk av svømmehaller foreslås økt med kommunal deflator for 2019 på 2,8 prosent. Det innføres imidlertid et nytt gebyr som påløper dersom vaktene må rykke ut for blant annet glemte adgangskort og andre mindre hendelser.

Rådmannen foreslår ikke økning på avgiftene for vann og avløp som følge av at fondene på vann og avløp må disponeres. Det vil i neste planperiode trolig bli en økning i gebyrene på vann og avløp som følge av den høye utbyggingsaktiviteten hos kommunen og I.V.A.R., noe som vil medføre økte kapitalkostnader og driftsutgifter. Gebyrer for renovasjon og slam foreslås økt med 4 prosent som følge av at kostnadene på disse områdene øker mer enn kommunal deflator for 2019.

Når det gjelder gebyrer innen Arealplan foreslår rådmannen å øke de fleste gebyrer med 2,8 prosent i henhold til kommunal deflator 2019, avrundet til nærmeste kr 10. I tillegg foreslår rådmannen at det innføres enkelte nye gebyrer, blant annet reduserte gebyr for arealformål masseuttak og -deponi, og avbrudd av plan før førstegangsbehandling. Gebyrer for Kart og oppmåling foreslås også økt med 2,8 prosent avrundet til nærmeste hele kr 10.

Gebyrer for Byggesak økes i henhold til faktisk medgått tid i de forskjellige typer byggesaker. Gebyrinntektene skal gjenspeile kommunens faktiske kostnader ved levering av den aktuelle tjenesten. Fram til nå har noen av satsene vært lavere enn hva kostnaden ved å utføre tjenesten faktisk utgjør på enkelte gebyrer i regulativet. Rådmannen har foreslått satser for byggesaksgebyrer i henhold til reell kostnad, og for noen gebyrer medfører dette en merkbar økning.

For ytterligere informasjon, se kapittel 6 *Rådmannens forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger*.

2.3 Utgiftsforutsetninger

2.3.1 Lønnsvekst

Kommunal virksomhet er en arbeidsintensiv virksomhet. Av kommunens årlige driftsutgifter, før overføringer og finansutgifter, utgjør lønn samlet sett 70 prosent. Det er imidlertid viktig å gjøre oppmerksom på at for de fleste virksomheter utgjør lønn over 90 prosent av driftsutgiftene før overføringer og finansutgifter. Lønnsvekst er derfor en viktig utgiftsforutsetning.

Rådmannen har innarbeidet full kompensasjon for helårseffekt av lønnsoppgjør 2018 inn i 2019, samt effekt av lønnsoppgjør 2019. Ved beregning av forventet kostnad på lønnsoppgjør 2019 er det lagt til grunn en lønnsvekst på 3,25 prosent, som er i samsvar med forventet lønnsvekst i forslag til Statsbudsjettet 2019. Rådmannen tilrår at lønnsreserven settes til kr 50 mill. Det er grunn til å understreke at lønnsreserven er mer en teknisk forordning enn et uttrykk for lønnsvekst. I perioden 2019-2022 er lønnsbudsjettet videreført i faste 2019-priser.

2.3.2 Prisvekst

Rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2019-2022 er utarbeidet i faste 2019-priser. Rådmannen foreslår også denne gangen å ikke innarbeide priskompensasjon til den enkelte virksomhet i planperioden. I forslag til Statsbudsjettet 2019 er kommunens samlede pris- og kostnadsvekst (kommunal deflator) for 2019 satt til 2,8 prosent. Av dette utgjør prisvekst 1,9 prosent. Forslag om å ikke gi priskompensasjon vil medføre et underliggende effektiviseringskrav for alle virksomheter på kr 4,6 mill. dersom det legges til grunn en prisvekst på 1,9 prosent.

2.3.3 Renteforutsetninger

I skrivende stund ligger styringsrenten i Norges bank på 0,75 prosent, mens pengemarkedsrenten er på 1,11 prosent. Styringsrenten ble sist endret i møte den 20. september 2018.

Analyse og vurderinger utarbeidet av Norges bank i Pengepolitisk rapport 3/18 tilsier at renten økes igjen i første kvartal 2019. Deretter heves den gradvis, til om lag 2 prosent ved utgangen av 2021. Renteprognozen er lite endret i forhold til den forrige rapporten.

Pengemarkedsrenten anslås å følge utviklingen i styringsrenten. I skrivende stund ligger pengemarkedsrenten på 1,11 prosent. Per september måned er gjennomsnittrenten for kommunen sine egne investeringer 2,02 prosent. Gjennomsnittrente på startlån og selvfinansierte byggeprosjekter er på henholdsvis 1,66 prosent og 1,2 prosent.

Per september 2018 er samlet rentebindingstid på 1,58 år, og ca. 43,1 prosent av den totale låneporteføljen er på fastrente.

På bakgrunn av signaler fra rentemarkedet, Norges Bank, Statsbudsjettet og SSB, legger rådmannen til grunn at rente på kommunens innlån vil være på 2,5 prosent i 2019; 2,9 prosent i 2020; 3,2 prosent i 2021 og 3,6 prosent i 2022.

Renteinntekter for ansvarlig lån i Lyse, samt rente på bankinnskudd, beregnes i henhold til 3 måneders pengemarkedsrente, såkalt NIBOR-rente pluss marginpåslag. Rådmannen har lagt til grunn et gjennomsnitt av pengemarkedsrenten på 1,5 prosent i 2019; 1,95 prosent i 2020; 2,3 prosent i 2021 og 2,5 prosent i 2022.

Avdragstiden på alle lån beregnes i tråd med minimumsbestemmelsene i kommuneloven. Bokførte avskrivninger, såkalt kapitalslit, fastsettes med utgangspunktet i veid restlevetid på kommunens anleggsmidler etter vurderingsreglene i forskrift om årsregnskap og årsberetning § 8. I det finansielt orienterte kommuneregnskapet er det avdragene som dekkes inn, ikke avskrivningene.

Staten gir tilskudd til å dekke renter og avdrag i forbindelse med eldreomsorg, opptrappingsplan for psykisk helse samt videre tilskudd til å dekke renter i forbindelse med rehabilitering av skole- og kirkebygg. Disse kompensasjonsordningene forvaltes av Husbanken. Utgangspunktet for beregning av renten for rentekompensasjonsordningene er basisrenten for lån med flytende rente. Fra basisrenten for flytende rente blir det trukket fra 1,25 prosentpoeng for å komme fram til en årlig effektiv rente. Det er lagt til grunn et rentenivå på 1,5 prosent i 2019; 1,7 prosent 2020; 1,9 prosent i 2021 og 2,1 prosent i 2022. Rentenivå for 2019 er i tråd med forslag til statsbudsjett 2019.

I VAR-sektoren benyttes 5-årig swaprente tillagt 0,5 prosentpoeng i henhold til nye retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester.

Rådmannen vil presisere at det alltid er knyttet usikkerhet til renteutviklingen i tiden framover.

2.3.4 Pensjonskostnader

Sola kommune har Kommunal Landspensjonskasse (KLP) som pensjonsleverandør for fellesordningen inkludert folkevalgte. Kommunen er i tillegg, i henhold til tariffavtalen, pliktig til å ha tjenestepensjonsordning til pedagogisk personell i grunnskole og sykepleiere hos henholdsvis Statens pensjonskasse (SPK) og KLP.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) fastsetter forutsetninger for beregning av pensjonskostnader. Hvert år utarbeider KMD et rundskriv som angir forholdstall mellom diskonteringsrenten og lønnsvekst, som forsikringsselskapene skal legge til grunn for sine beregninger. I hovedsak er det forholdstallet som avgjør nivået på pensjonskostnader og pensjonsforpliktelsene. Et høyere forholdstall gir lavere pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser enn et lavere forholdstall. Forholdet mellom diskonteringsrenten og forventet lønnsvekst skal i 2019 være 1,0, og dette har vært uendret siden 2014. Forventet regulering av grunnbeløpet i Folketrygden settes lik forventet lønnsvekst. Videre skal beregningene foretas på grunnlag av oppdaterte levealdersforutsetninger som tar høyde for økt levealder. Det benyttes tilsvarende tariffar som ved premieberegningene (K2013). Beregningene skal inkludere pensjonsreformen, det vil si levealdersjustering, ny regulering av løpende pensjoner samt individuell garanti for årskull født til og med 1958. Videre skal beregningene bygge på ny uføreordning i Folketrygden.

Pensjonspremien som kommunesektoren betaler inn til pensjonsordningen har over flere år vært høyere enn de regnskapsmessige pensjonskostnadene. Dette har bidratt til en oppbygging av et akkumulert premieavvik i regnskapene i perioden 2002-2013. De siste årene har KMD strammet inn de økonomiske forutsetningene for beregning av regnskapsmessige pensjonskostnader. Dette har vært nødvendig på lang sikt for å kunne oppnå bedre samsvar mellom premiene og kostnader. I henhold til Forskrift om årsregnskap og årsberetning § 13-4, punkt C, skal årets premieavvik føres med motsatt fortegn som amortisert premieavvik de neste årene inntil årets premieavvik er amortisert/nedbetalt. For premieavvik oppstått i 2014 og senere skal fordeling per år foretas med 1/7 av opprinnelig premieavvik. Videre skal fordeling av premieavvik oppstått i perioden fra 2011 til 2013 foretas med 1/10 av opprinnelig premieavvik, mens for premieavvik oppstått i perioden fra 2002 til 2010 skal fordeling foretas med 1/15 av opprinnelig premieavvik.

Årets premieavvik fremkommer ved å se på avviket mellom pensjonspremie og netto pensjonskostnad inkludert administrasjonskostnad. Årets premieavvik føres som inntekt dersom pensjonspremien overstiger netto pensjonskostnad inkludert administrasjonskostnad. I motsatt tilfelle føres årets premieavvik som utgift. Prognoser for Sola kommune for 2019 viser at pensjonspremie, korrigert for bruk av premiefond hos KLP, vil overstige forventede netto pensjonskostnader inkludert administrasjonskostnad. Foreløpige prognoser tilsier at årets premieavvik i 2019 vil utgjøre kr 31,7 mill. inkludert arbeidsgiveravgift (AGA). Premieavviket vil bidra til en vekst i amortiseringskostnadene fra 2020.

Formannskapet behandlet i møte 24. januar 2017 f-sak 3/17 *Bruk av årlig premieavvik* og fattet følgende vedtak; «Rådmannen får fullmakt til å avsette årlig premieavvik inkludert arbeidsgiveravgift på særskilt disposisjonsfond, samt bruke av fondet til dekning av merutgifter pensjon i forhold til budsjett». Årets premieavvik som er forventet i planperioden vil i henhold til vedtaket bli satt av på fond. Det er ikke budsjettert med bruk av fondet i HØP 2019-2022.

Ved utgangen av 2017 hadde Sola kommune et akkumulert premieavvik inkludert arbeidsgiveravgift på til sammen 82,9 mill. Dette er utgifter som kommunen må dekke inn over driftsbudsjettet over åtte år.

Ved utarbeidelse av anslag på pensjonskostnader i 2019 har rådmannen brukt prognoser fra KLP og SPK. Dette er beste estimat på det nåværende tidspunktet. Rådmannen vil presisere at det alltid er usikkerhet knyttet til anslagene på pensjonskostnader, siden disse kostnadene er avhengig av mange faktorer som lønnsvekst, utvikling i Folketrygdens grunnbeløp samt estimert pensjonsgrunnlag per 31. desember 2018.

2.4 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag, og er et uttrykk for hva kommunen sitter igjen med til avsetninger og egenfinansiering av investeringer. Netto driftsresultat er den primære indikatoren på økonomisk handlingsfrihet og bør, i henhold til tidligere anbefalinger fra Teknisk beregningsutvalg (TBU), ligge over 3 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.

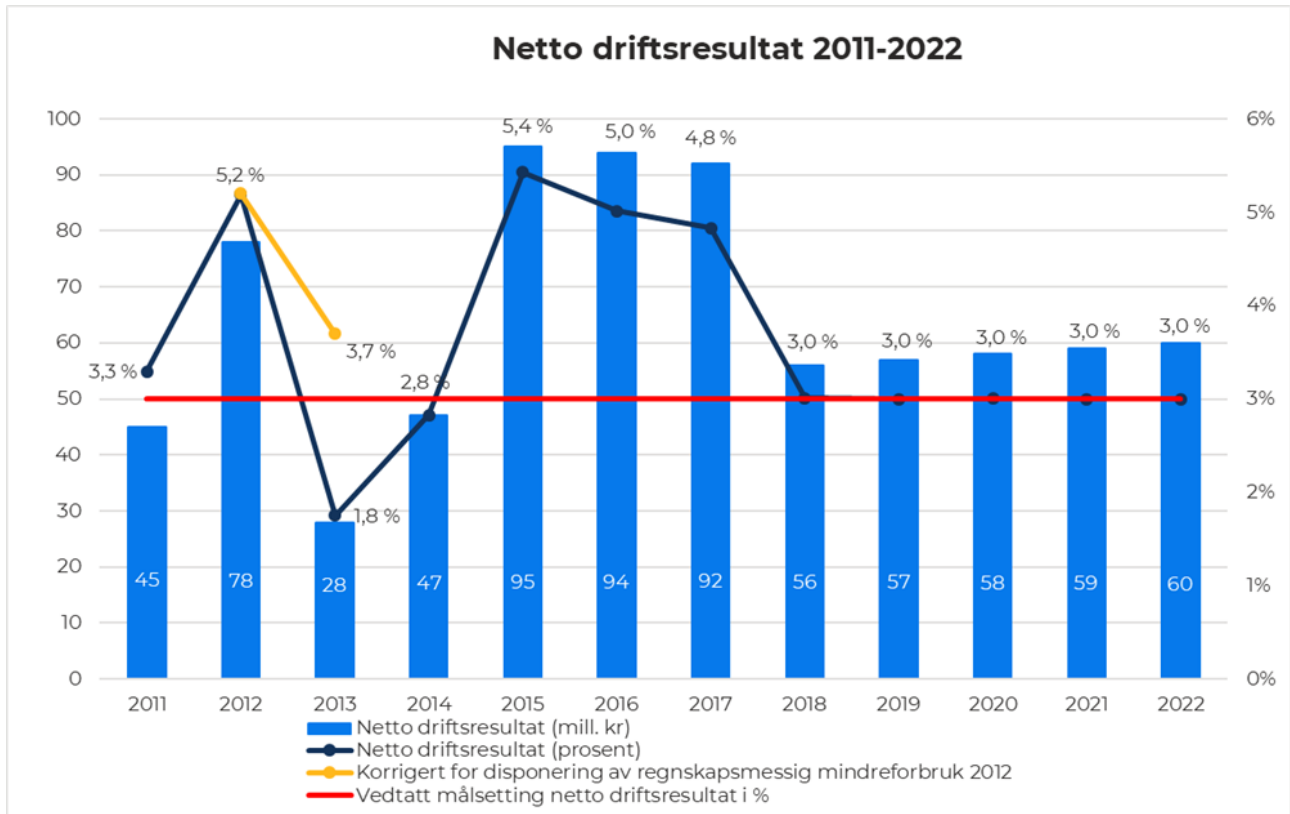
I november 2014 kom TBU med en ny anbefaling som følge av at mva-kompensasjon investering ble ført direkte i investeringsregnskapet fra 2014. Det nye anbefalte nivået for kommunene er på 1,75 prosent.

Rådmannen mener likevel at Sola kommune bør opprettholde det tidligere anbefalte nivået på 3 prosent for å unngå ytterligere økning i gjeldsgraden. Med dette vil kommunen kunne opprettholde en bærekraftig økonomi på lang sikt, ivareta handlingsfrihet samt unngå at en over tid avsetter et for lavt beløp til formuesbevaring.

Isolert sett i 2017 ble netto driftsresultat på kr 92,0 mill., noe som tilsvarer 4,8 prosent av brutto driftsinntekter. For 2018 er det i opprinnelig vedtatt budsjett budsjettert med et netto driftsresultat på 3 prosent.

Rådmannen anbefaler at det budsjetteres med et netto driftsresultat på 3 prosent i 2019 og videre i planperioden, noe som er i tråd med kommunestyrets vedtak i forbindelse med behandling av Handlings- og økonomiplan 2018-2021, samt overordnet strategisk mål nummer 3 i kommuneplanen; *I Sola skal en solid økonomi gi oss handlekraft.*

Grafen under viser netto driftsresultat i perioden 2011-2022 i mill. kroner og i prosent sett opp mot vedtatt målsetting om netto driftsresultat på 3 prosent.

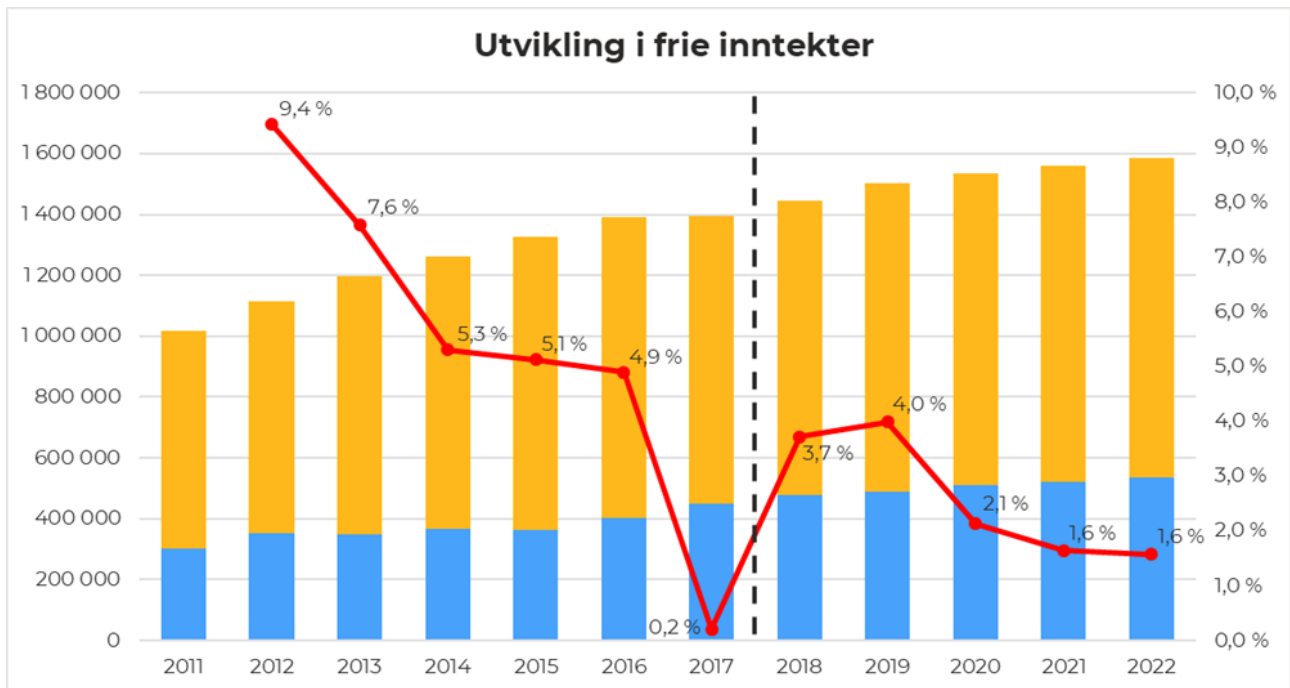

2.5 Omstilling

2.5.1 Bakgrunn

Økonomiske rammebetingelser for Sola kommune er strammet inn de siste årene. Dette skyldes i hovedsak at skatteinntektene våre er betydelig redusert. Sola kommune sitt skattenivå i prosent av landsgjennomsnittet er redusert fra 141,5 prosent i 2015 til et anslått nivå på 125 prosent i 2018. Forventet befolkningsvekst i 2018 er på 1 prosent. Arbeidsledighet var på 1,4 prosent i 2013 og nådde det høyeste punktet på 6 prosent i januar 2017 (helt ledige i statistikk fra NAV). Per september 2018 er ledigheten på 3,2 prosent, og med dette har Sola kommune fortsatt høyest ledighet av alle kommunene i Rogaland. Rogaland og landet har en arbeidsledighet på henholdsvis 2,6 prosent og 2,3 prosent. Reduksjonen i ledighet er en gledelig utvikling og et tydelig tegn på at bunnen er nådd. Likevel er det gode grunner til å tro at det nye skattenivået vil stabilisere seg på et nivå som er vesentlig lavere enn i 2015. Disse forholdene medfører at kommunen må tilpasse seg til endrede økonomiske rammebetingelser og et vedvarende lavere inntektsnivå, også på lengre sikt.

Grafen under viser utvikling i kommunens frie inntekter (skatt og rammetilskudd) fra og med 2011. Fra 2011 til 2012 var vekst i frie inntekter på 9,4 prosent mens i 2018 forventer vi en vekst på 3,7 prosent. Videre i 2019 anslås en vekst på 4 prosent i forhold til forventet vekst i 2018. Kommunens skattenivå vil være avgjørende for den økonomiske handlingsrommet.

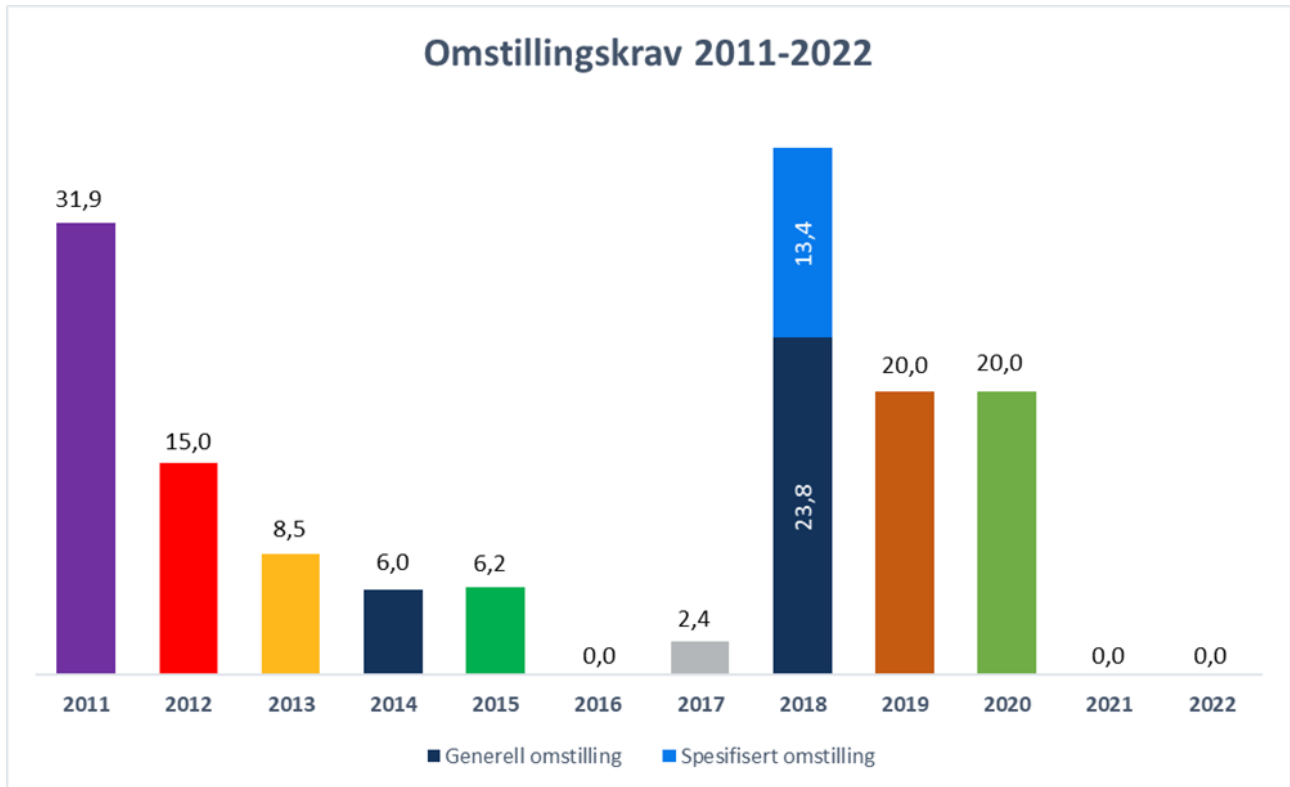

Sola kommune har så langt lyktes i å tilpasse seg til det gradvis reduserte inntektsnivået. Til tross for inntektsreduksjonen har kommunen klart å møte både økt etterspørsel etter tjenester, og utvikle nye tjenester uten at det er tilført vesentlige friske midler til drift. Målinger viser at tjenestekvaliteten fortsatt er høy. En viktig årsak til dette er omstillingsstrategien FFF (forenkling, forbedring og fornying) som har bidratt til at organisasjonen utnytter eksisterende handlingsrom på en bedre måte. I de siste to årene har digitalisering av arbeidsprosesser gitt gevinster både i form av kostnadsreduksjon og tjenestekvalitet.

I perioden fra og med 2011 til og med 2017 ble det vedtatt og gjennomført en omstilling på kr 70 mill. Videre for 2018 vedtok kommunestyret i Handlings- og økonomiplan 2018-2021 en omstilling på kr 37,2 mill. (fordelt mellom generell og spesifisert omstilling). Kommunen er godt i gang med å gjennomføre denne vedtatte omstillingen, men det er variasjoner mellom tjenesteområdene og virksomhetene. Noen tiltak tar lengre tid enn forutsatt og vil nok ha full effekt senere i perioden. I tillegg har ikke kommunale virksomheter siden 2013 hatt priskompensasjon, noe som utgjorde en underliggende omstillingskrav på ca. kr 28 mil. i periode 2011-2018. Hensyntatt dette utgjorde en samlet omstilling fra og med 2011 til og med 2018 kr 135,4 mill.

Imidlertid viser økonomiske rammebetingelser at det er behov for ytterligere tilpasning. Rådmannen legger opp til kr 20 mill. i omstilling i 2019 med ytterligere opptrapping med kr 20 mill. i 2020. Det vises til nærmere omtale i kapittel 2.5.3. Virksomhetene vil i tillegg ikke få kompensert for prisøkning som i planperioden 2019-2022 beregnes til kr 18,4 mill.

Grafen under viser omstilling per år i perioden 2011-2022. Grafen leses slik at hver søyle representerer ytterligere omstilling i forhold til vedtatt budsjett året før.

Sola kommunes utgangspunkt er fortsatt godt, og KOSTRA tall underbygger at kommunen har et godt tjenestetilbud på de fleste områder.

2.5.2 Tall fra KOSTRA

KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som samler inn, registrerer og publiserer styringsinformasjon om kommunal virksomhet. I dette avsnittet gis det en oversikt og en kort analyse over tall fra KOSTRA i perioden 2014-2017 for Sola kommune sammenlignet med Kostragruppe 13 og nabokommuner.

Indikatorene som presenteres her viser ressursbruk, prioriteringer, dekningsgrad og kvalitet på områdene innenfor Oppvekst og kultur, Levekår og Samfunnsutvikling. Det er benyttet KOSTRA konserntall for å utelukke eventuelle organisatoriske ulikheter som kan påvirke sammenligning av resultatene.

I de tilfeller det er mulig er indikatorene justert for utgiftsbehov. Hensikten med å korrigere for utgiftsbehov er å gjøre kommunene mer sammenlignbare ved å korrigere for forskjeller i demografi, geografi og sosiale forhold. Utgiftsbehov er et begrep hentet fra inntektssystemet (for kommunene) i statsbudsjettet, og består av flere objektive kriterier. KOSTRA indikatorer som kan justeres for utgiftsbehov er; barnehage, grunnskole, kommunehelse, pleie og omsorg, barnevern, sosiale tjenester og administrasjon.

Noen av indikatorene som presenteres i dette kapittelet kan avvike fra indikatorene presentert i årsrapport 2017. Årsaken til dette er at tall publisert i årsrapporten er foreløpige KOSTRA tall for 2017. Endelige KOSTRA tall for 2017 ble publisert 15. juni 2018.

Tabellen under viser netto driftsutgifter per innbygger i 2017 sortert på fagfelt korrigert for utgiftsbehov.

	Sola	Sandnes	Stavanger	Klepp	Kostragruppe 13
Pleie og omsorg	16 779	17 466	19 521	17 095	17 214
Grunnskole	12 525	12 246	12 490	12 990	12 897
Barnehage	8 734	8 058	8 948	8 360	8 174
Adm, styring og fellesutgifter	4 269	3 316	3 909	4 184	4 060
Sosiale tjenester	2 650	2 671	2 808	2 660	2 756
Kommunehelse	2 727	2 278	2 673	2 236	2 450
Barnevern	1 350	815	1 651	1 418	1 480
Kultur og idrett	2 469	2 686	3 697	1 668	2 173
Plan, kulturminner, natur og nærmiljø	854	721	989	438	647
Andre områder	2 322	2 498	1 922	1 861	2 496
- Brann og ulykkesvern	779	763	783	418	760
- Kommunale boliger	-69	398	-32	-136	133
- Samferdsel	901	621	472	839	908
- Næringsforv. og konsesjonskraft	-21	171	-57	178	116
- Kirke	732	545	756	562	579
Totalt	54 679	52 755	58 608	52 909	54 346

Netto driftsutgifter per innbygger 2017 sortert på fagfelt korrigert for utgiftsbehov viser at Sola kommune totalt sett er på nivå med Kostragruppe 13, høyere enn Sandnes og Klepp, men lavere enn Stavanger. Nærmere analyse av KOSTRA-tall på det enkelte fagfelt omtales under det enkelte tjenesteområde dette kapittelet.

2.5.2.1 Grunnskole

	2014	2015	2016	2017
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202,215,222,223) pr. innbygger 6-15 år, justert for utgiftsbehov				
Sola	100 460	98 515	100 585	100 934
Sandnes	94 270	95 386	92 067	93 727
Stavanger	96 624	96 314	95 452	97 813
Klepp	95 685	99 798	102 204	104 871
Kostragruppe 13	95 718	96 782	98 535	101 163
Gjennomsnittlige grunnskolepoeng				
Sola		41,8	42,5	43,3
Sandnes		40,4	41,3	41,3
Stavanger		41,6	42	42,5
Klepp		40,5	40	40,7
Kostragruppe 13		40,9	41,4	41,6
Gjennomsnitlig gruppestørrelse 1-10 årstrinn - enhet personer				
Sola	12,7	12,5	12,9	13,7
Sandnes	14,1	14,2	15,1	14,5
Stavanger	14,9	15,3	15,2	14,9
Klepp	13,1	12,7	12,2	12,5
Kostragruppe 13	14,6	14,5	14,5	14,3
Gjennomsnitlig gruppestørrelse 8-10 årstrinn - enhet personer				
Sola	15,2	15,4	15,1	16,3
Sandnes	14	14,5	15,3	15,4
Stavanger	15,4	16	16,1	15,8
Klepp	13,1	12	11,3	13,7
Kostragruppe 13	15,2	15,1	15,1	15,4

Sola kommune ligger over Stavanger og Sandnes, men under Klepp og gjennomsnittet i Kostragruppe 13 når det gjelder netto driftsutgifter til grunnskolesektor per innbygger mellom 6 og 15 år.

Gjennomsnittlige grunnskolepoeng (avgangskarakterer) økte med 0,7 poeng fra 41,8 i 2015 til 42,5 i 2016. Sola økte ytterligere med 0,8 poeng til 43,3 poeng fra 2016 til 2017. Både Sola og Stavanger kunne vise til forbedrede resultater i 2017, mens Sandnes hadde uendrede resultater fra året før. Sola har fortsatt best resultat av de fire kommunene som sammenlignes.

Både Sola og Klepp har mindre gruppestørrelser i 1-10 årstrinn, dvs. bedre voksentetthet, enn Stavanger, Sandnes og Kostragruppe 13, noe som er kostnadsdrivende.

Sola har fra 2017 den høyeste gruppestørrelse på ungdomstrinnet 8-10 årstrinn av sammenligningskommunene og Kostragruppe 13.

2.5.2.2 Barnehage

	2014	2015	2016	2017
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager				
Sola	126 782	122 865	143 075	145 737
Sandnes	120 235	119 654	125 917	131 319
Stavanger	137 116	134 641	144 195	150 581
Klepp	114 471	126 746	140 481	138 333
Kostragruppe 13	127 612	130 094	136 589	142 528
Andel barn 1-5 år med barnehageplass				
Sola	96,6 %	97,0 %	97,1 %	97,0 %
Sandnes	87,5 %	87,8 %	88,5 %	87,4 %
Stavanger	88,1 %	89,0 %	90,4 %	89,8 %
Klepp	90,8 %	92,8 %	92,8 %	92,1 %
Kostragruppe 13	91,4 %	91,5 %	92,0 %	92,1 %
Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage				
Sola	43,10 %	42,90 %	39,10 %	37,60 %
Sandnes	47,40 %	47,50 %	46,40 %	45,80 %
Stavanger	62,20 %	62,10 %	62,60 %	61,90 %
Klepp	64,90 %	66,70 %	67,00 %	67,00 %
Kostragruppe 13	41,30 %	40,60 %	40,20 %	40,20 %
Andel barn 0 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 0 år				
Sola	3,2 %	3,0 %	4,2 %	6,1 %
Sandnes	3,9 %	3,9 %	4,3 %	4,3 %
Stavanger	1,5 %	2,0 %	2,1 %	1,3 %
Klepp	1,6 %	3,4 %	5,4 %	4,5 %
Kostragruppe 13	4,7 %	4,9 %	5,2 %	5,2 %
Antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager				
Sola	6,1	6,1	5,9	5,9
Sandnes	6,4	6,3	6,5	6,5
Stavanger	5,9	5,9	5,9	5,9
Klepp	6,2	6,1	6,0	6,0
Kostragruppe 13	6,2	6,2	6,2	6,2

Sola kommune har hatt en økning i netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år på 15 prosent siden 2014, og har nest høyest utgifter sammenlignet med sine nabokommuner og Kostragruppe 13. Denne indikatoren inkluderer alle utgifter innenfor barnehageområdet, det vil si ordinær barnehagedrift (inkludert tilskudd til private barnehager), Senter for styrket barnehagetilbud og drift/vedlikehold av barnehagelokaler.

Det har vært stor aktivitetsendring innenfor barnehageområdet i Sola kommune i perioden 2014-2017, noe som skyldes at innbyggertallet på barn i alderen 1-5 år ble redusert med nærmere fem prosent. Etterspørselen etter barnehageplass har vært nær korrelert med nedgangen i innbyggere i alder 1-5 år. Selv om det har vært stor aktivitetsendring, så har dekningsgraden på barn med plass i barnehage holdt seg stabilt i perioden 2014-2017. Sola kommune har i 2017 en dekningsgrad på 97 prosent og ligger på topp sammenlignet med sine nabokommuner og Kostragruppe 13. Sola kommune har flere private barnehager som i henhold til sine vedtekter

kan ta inn barn fra andre kommuner, og i 2017 hadde 12,5 prosent av barna med barnehageplass i Sola kommune annen bostedskommune enn Sola. Samtidig hadde 3,3 prosent av Sola-barna barnehageplass i en annen kommune. Det er en refusjonsordning mellom kommunene på barn som har barnehageplass i annen kommune en bostedskommune, og dermed anses det som et nullsumspill i regnskapet. Den høye dekningsgraden kan dermed ikke anses som en driver av de høye netto driftsutgiftene.

Det er utgiftene til de private barnehagene som har hatt størst økning i regnskapstallene til barnehageområdet i perioden 2014-2017. Dette skyldes blant annet at det har vært en endring i barnehagesammensetningen i kommunen, hvorav andel barn med plass i kommunale barnehager er redusert med 5,5 prosentpoeng siden 2014. Når det i tillegg har vært en generell nedgang i antall barn i alderen 1-5 år i kommunen, så får de økte utgiftene til de private barnehagene en forsterket effekt når man ser på netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år.

Finansieringsmodellen som ligger til grunn for beregning av tilskudd til de private barnehagene øker i sensitivitet jo lavere andel barn i kommunale barnehager. Det vil si at endringer i kommunale barnetall eller regnskapstall vil få større utslag i tilskuddssatsen jo større andel barn i private barnehager. Kommunen blir dermed mer sårbar i forhold til de økonomiske forholdene samt i styringsmuligheten når kommunal andel barn i barnehage reduseres. Dette reflekteres blant annet i KOSTRA tabellen Andel barn 0 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 0 år, hvor andel 0-åringer har økt med nærmere tre prosentpoeng de fire siste årene og økningen har i all hovedsak vært hos de private barnehagene. Barn under ett år har ikke rett på barnehageplass, og kommunen får dermed ikke rammetilskudd for disse barna. 0-åringer blir dermed en merutgift for kommunen.

Sola kommune har som følge av den reduserte etterspørselen etter barnehageplasser måttet tilpasse tilbudet. Det er et etterslep i de økonomiske konsekvensene av omstillingsarbeidet, det vil si at regnskapet ikke er redusert i samme takt som reduksjon i antall barn. KOSTRA tabell antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager viser at antall barn per voksen har gått noe ned siden 2015. Det vil si at lønnsutgifter per barn har økt. Dette gir igjen utslag i tilskuddssatsen til de private barnehagene og medfører økte utgifter i det kommunale regnskapet.

Senter for styrket barnehagetilbud har siden 2014 hatt en økning i aktiviteten på tjenesten spesialpedagogisk hjelp som følge av økt omfang/timer i vedtakene til barna. Den økte aktiviteten har medført økt ressursbehov og dermed økte utgifter. De økte utgiftene har fått en forsterket effekt når man ser på netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år grunnet reduksjonen i antall barn.

I perioden 2014-2017 har netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år knyttet til drift og vedlikehold av barnehagelokaler økt med to prosent. I 2016 ble det foretatt omstilling i flere av de kommunale barnehagene for å møte den reduserte etterspørselen og det ble blant annet lagt ned en hel barnehage. Men ut fra KOSTRA tallene, så har omstillingsarbeidet hatt liten økonomisk effekt på driftsutgifter på barnehagelokaler. Dette kan gjerne forklares med at flere barnehager har tatt inn færre barn, men utnyttet lokalene sine fullt ut. Dette gjenspeiles i KOSTRA tallene for kvadratmeter barnehagebygg per barn, hvor Sola kommune ligger svært høyt. Høy kvadratmeter per barn vil gi høye utgifter per barn. Dette gir igjen utslag i tilskuddssatsen til de private barnehagene og medfører økte utgifter i det kommunale regnskapet.

2.5.2.3 Barn, ungdom og familietjenesten

	2014	2015	2016	2017
Netto driftsutgifter til forebygging, helsestasjons og skolehelsetjeneste per innbygger 0-20 år				
Sola	2 255	2 277	2 930	2 729
Sandnes	1 935	1 983	2 085	2 269
Stavanger	2 211	2 192	2 354	2 493
Klepp	1 565	1 671	1 955	2 226
Kostragruppe 13	1 898	1 982	2 151	2 258
Netto driftsutgifter til forebygging, helsestasjons og skolehelsetjeneste per innbygger 0-5 år				
Sola	7 242	7 405	9 749	9 177
Sandnes	6 179	6 397	6 845	7 574
Stavanger	7 338	7 347	8 083	8 631
Klepp	5 329	5 876	7 072	8 007
Kostragruppe 13	6 888	7 302	8 026	8 521
Årsverk av helsesøstre per 10.000 innbyggere 0-5 år, funksjon 232				
Sola	56,3	65,4	67,1	73,2
Sandnes	56,1	58,5	57,5	65,2
Stavanger	48	52,2	49,7	57,1
Klepp	48,3	53,8	58,2	60,6
Kostragruppe 13	61,1	66,3	69,4	73,2

Sola kommune har høyest netto driftsutgifter til forebygging, helsestasjon og skolehelsetjeneste sett i forhold til gruppen vi sammenligner oss med. Dette gjelder både per innbygger 0-20 år og 0-5 år.

Antall årsverk helsesøster per 10 000 innbyggere 0-5 år er høyere i Sola enn i nabokommuner, men faktisk helt likt med Kostragruppe 13. Dette er som følge av kommunens satsing på dette området.

2.5.2.4 Barnevern

	2014	2015	2016	2017
Netto driftsutgifter (funksjon 244,251 og 252) per barn i barnevernet, justert for utgiftsbehov				
Sola	91 287	88 486	106 371	105 272
Sandnes	80 919	74 235	77 243	82 948
Stavanger	117 653	116 425	114 776	154 223
Klepp	90 067	94 636	79 319	92 693
Kostragruppe 13		106 294	110 600	127 155
Andel barn med barnevernstiltak i forhold til innbyggere 0-17 år				
Sola	2,8 %	1,5 %	1,4 %	1,5 %
Sandnes	3,9 %	2,1 %	2,2 %	2,1 %
Stavanger	4,3 %	2,4 %	2,5 %	2,7 %
Klepp	3,8 %	2,5 %	2,2 %	2,4 %
Kostragruppe 13	-	2,7 %	2,8 %	2,8 %
Barn med undersøkelse eller tiltak pr. årsverk				
Sola	13,4	19,3	16,7	17,3
Sandnes	20,2	20,5	22,0	18,8
Stavanger	17,5	20,1	20,3	19,7
Klepp	30,0	28,6	27,3	20,6
Kostragruppe 13	19,8	20,2	20,0	19,8

Netto driftsutgifter per barn i barnevernet viste en relativt sterk økning i 2016, men har minket noe igjen fra 2016 til 2017 i Sola. Sola har høyere utgifter per barn i barnevernet sammenlignet med Sandnes og Klepp, men lavere enn Stavanger og Kostragruppe 13. Utgiftsøkningen kan skyldes at de som får tilbud er mer ressurskrevende nå enn tidligere.

Sola kommune har de siste fire år lavest andel barn med tiltak sett i forhold til aldersgruppen 0-17 år. Dette kan skyldes tidlig innsats og tilbudene som gis av familiesenteret og ungdomsteamet. Andel barn med barnevernstiltak i aldersgruppen 0-17 år i Sola har vært stabilt de siste tre årene.

Barn med undersøkelse eller tiltak per årsverk er lavest i Sola, men har økt noe i 2017 i forhold 2016.

2.5.2.5 Kultur

	2014	2015	2016	2017
Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner				
Sola	2 362	2 515	2 586	2 505
Sandnes	1 552	1 959	2 004	2 379
Stavanger	3 134	3 379	3 323	3 848
Klepp	1 433	1 499	1 497	1 668
Kostragruppe 13	1 904	1 887	2 027	2 122
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale musikk og kulturskoler, per bruker				
Sola	14 168	18 266	19 572	19 570
Sandnes	19 599	19 505	18 809	20 158
Stavanger	16 315	16 243	17 294	18 911
Klepp	19 452	18 394	19 262	16 817
Kostragruppe 13	17 976	18 586	19 087	20 109
Andel elever (brukere) i grunnskolealder i kommunens musikk og kulturskole, prosent				
Sola		18,1 %	16,7 %	15,5 %
Sandnes		13,7 %	14,4 %	14,4 %
Stavanger		14,6 %	14,2 %	14,1 %
Klepp		10,2 %	12,0 %	13,2 %
Kostragruppe 13		11,0 %	10,8 %	10,4 %
Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger i kroner				
Sola		246	251	247
Sandnes		195	176	206
Stavanger		319	335	363
Klepp		239	248	254
Kostragruppe 13		255	258	262
Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud barn og unge per innbygger 6-18 år				
Sola	1669	1695	1774	1811
Sandnes	1275	926	1200	1167
Stavanger	1603	1571	1570	1559
Klepp	1369	1351	1176	906
Kostragruppe 13	1039	943	1009	1027

Sola kommune har netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger som er høyere enn Sandnes, Klepp og Kostragruppe 13, men lavere enn Stavanger kommune.

Kommunen har lavere korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler per bruker enn Sandnes og Kostragruppe 13, men litt høyere enn Stavanger. Klepp ligger betydelig under de andre kommunene vi sammenligner oss med. Sola kulturskole har ansvar for korpsdirigenter og andre aktiviteter rettet mot barnehage og eldre. Dette gjør at sammenligning med andre kommune ikke alltid er relevant.

Sola har fortsatt høyeste andel brukere i grunnskolealder, selv om andelen har gått ned gradvis de siste årene. Kulturskolen har også et betydelig antall brukere som ikke er i grunnskolealder. Dette indikerer at kulturskolen i Sola har en effektiv drift, jamfør korrigerte brutto driftsutgifter per bruker.

Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger er lavere i Sola enn Stavanger, Klepp og Kostragruppe 13, men noe høyere enn Sandnes. Utgiftsnivået har vært stabilt de siste årene.

Når det gjelder aktivitetstilbud til barn og unge bruker Sola kommune mer på aldersgruppen 6-18 år enn sammenlignbare kommuner og Kostragruppe 13. Sola reduserte antall fritidssenter fra tre til ett i 2015. Dette har ikke medført lavere utgifter, men er snarere en omorganisering.

Antall besøk fra innbyggere i aldersgruppen 6-20 år i kommunalt drevne fritidssentre gikk opp med over 100 prosent fra 3 710 til 7 562 besøk fra 2015 til 2016. Tallene stabiliserte seg noe fra 7 562 til 5 889 fra 2016 til 2017, målt i antall besøk per 1000 stk i aldersgruppen.

2.5.2.6 Levekår - pleie og omsorg

Pleie og omsorg - korrigerte brutto driftsutgifter

	2014	2015	2016	2017
Netto driftsutgifter per plass i institusjon, korrigert for utleie				
Sola	1 015 870	969 589	991 350	997 497
Sandnes	785 901	770 790	813 455	838 631
Stavanger	961 068	888 029	903 421	865 379
Klepp	1 159 000	995 333	1 149 148	1 179 841
Kostragruppe 13	928 353	904 219	957 652	994 226
Netto driftsutgifter per bruker av hjemmebaserte tjenester (254)				
Sola	263 149	241 292	267 561	250 254
Sandnes	256 806	255 913	263 314	242 286
Stavanger	241 376	246 502	261 174	260 804
Klepp	217 717	227 091	212 931	219 854
Kostragruppe 13	208 066	208 114	216 618	223 941

KOSTRA tallene viser at netto driftsutgifter per institusjonsplass er kr 997 497. Sola ligger på samme kostnadsnivå som Kostragruppe 13 og av kommunene det sammenlignes med er det bare Klepp som drifter sykehjemmene dyrere enn Sola. Fra 2014 har Sola redusert kostnadene per institusjonsplass med kr 18 000. Av kommunene det sammenlignes med er det kun Stavanger som har hatt en reduksjon i samme periode.

Netto driftsutgifter per bruker av hjemmebaserte tjenester er kr 250 254 for 2017, noe som er en reduksjon på kr 13 000 fra 2014. Med unntak av Stavanger har Sola de høyeste enhetskostnadene av kommunene som sammenlignes, hvor Stavanger har enhetskostnader på kr 260 804, Sandnes kr 242 286, Klepp kr 219 854 og Kostragruppe 13 kr 223 941. Hjemmetjenestene er en omfattende funksjon som inkluderer hjemmesykepleie, praktisk bistand, miljøtjenester, deler av tilbudet som omfatter psykisk helse og rus. På grunn av kompleksiteten vil det derfor ikke være mulig å se på hvilke områder Sola driver tjenester med høyere enhetskost enn sammenligningskommunene.

Sola står overfor en tid med nye utfordringer i kommunens helse- og omsorgstjenester. Det vil bli knapphet på arbeidskraft innen helse og omsorg, og endret befolknings sammensetning. KOSTRA tallene viser at netto driftsutgifter per bruker av hjemmebaserte tjenester er en fjerdedel av netto driftsutgifter per institusjonsplass. I

sak 19/17 *Beregning av behov for institusjonsplasser* behandlet i kommunestyret 23. mars 2017 ble det vedtatt at Sola kommune skulle redusere dekningsgraden til 18 prosent fra 2020, samt at innbyggerne i en større grad skal ivaretas i hjemmene. Ved å gjennomføre dette vil kommunen kunne hjelpe flere innbyggere innenfor de samme rammene.

Hjemmetjenester og institusjonsdekningsgrad

	2014	2015	2016	2017
Andel innbyggere 80 år og over som beboere på insitusjon				
Sola	15,3 %	15,2 %	13,7 %	13,7 %
Sandnes	12,0 %	12,8 %	13,4 %	14,6 %
Stavanger	16,5 %	16,8 %	16,4 %	15,4 %
Klepp	12,2 %	11,3 %	11,8 %	11,5 %
Kostragruppe 13	12,3 %	12,3 %	11,6 %	11,7 %
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år og over				
Sola	22,0 %	22,1 %	21,2 %	20,1 %
Sandnes	17,8 %	19,9 %	20,5 %	22,2 %
Stavanger	22,9 %	24,0 %	23,9 %	26,8 %
Klepp	17,1 %	18,5 %	17,6 %	17,1 %
Kostragruppe 13	17,0 %	17,4 %	17,3 %	17,0 %
Andel innbyggere 80 år og over som bruker hjemmetjenester				
Sola		23,5 %	21,3 %	21,1 %
Sandnes		28,5 %	27,1 %	24,9 %
Stavanger		28,2 %	27,8 %	27,7 %
Klepp		29,0 %	29,3 %	28,0 %
Kostragruppe 13		31,9 %	31,2 %	29,2 %

KOSTRA tallene viser at Sola har middels høy sykehjemsdekning i forhold til kommunene det sammenlignes med. I 2017 bodde 13,7 prosent av innbyggerne i aldersgruppen 80 år og over på institusjon. Dette er mindre enn andelen i Sandnes og Stavanger, med henholdsvis 14,6 prosent og 15,4 prosent, og høyere enn Klepp med 11,5 prosent og kostragruppe 13 med 11,7 prosent. Alle sammenligningskommunene med unntak av Sandnes har hatt en nedgang fra 2014 i andelen 80 år og over som bor på institusjon. Antall plasser i institusjon utgjør 20,1 prosent av innbyggere 80 år og over, noe som er en nedgang fra de siste årene. Klepp og kostragruppe 13 har begge 17 prosent dekning, mens Stavanger har en sykehjemsdekning på 27 prosent og Sandnes 22 prosent.

21,1 prosent av innbyggerne i aldersgruppen 80 år og over i Sola kommune mottar hjemmetjenester, noe som er en nedgang fra 2015, og den laveste andelen av alle sammenligningskommunene. Sandnes kommune som er nærmest Sola hvor 24,9 prosent av innbyggerne 80 år og over mottar hjemmetjenester.

Dette viser at Sola har begynt arbeidet med å redusere dekningsgraden av sykehjemsplasser og har et stort potensial for å øke andel innbyggere som mottar hjemmetjenester.

Bistandsbehov

	2014	2015	2016	2017
Andel brukere i institusjon som har omfattende bistandsbehov :				
langtidsopphold				
Sola	85,9 %	81,1 %	83,6 %	85,7 %
Sandnes	85,3 %	87,4 %	88,8 %	81,8 %
Stavanger	68,3 %	68,7 %	69,1 %	66,8 %
Klepp	-	-	71,4 %	81,4 %
Kostragruppe 13	84,8 %	85,2 %	86,3 %	87,0 %
Andelen hjemmetjeneste mottakere med omfattende bistandsbehov, 80år og over				
Sola	4,7 %	11,0 %	10,6 %	11,8 %
Sandnes	11,0 %	9,2 %	8,3 %	7,6 %
Stavanger	5,2 %	4,6 %	4,7 %	5,2 %
Klepp	9,2 %	-	5,5 %	18,1 %
Kostragruppe 13	13,2 %	13,2 %	13,7 %	13,9 %
Andelen hjemmetjeneste mottakere med omfattende bistandsbehov, 67-79 år				
Sola	12,9 %	14,4 %	14,5 %	16,1 %
Sandnes	12,8 %	11,8 %	10,8 %	11,6 %
Stavanger	8,6 %	10,3 %	9,4 %	8,3 %
Klepp	7,9 %	0,0 %	7,9 %	9,1 %
Kostragruppe 13	14,0 %	14,1 %	14,5 %	14,7 %

Bistandsbehov er basert på IPLOS kartlegging og viser at 85,7 prosent av innbyggerne som har langtids plass på institusjon har et omfattende bistandsbehov. Dette er omtrent på samme nivå som i 2014, men en økning både i forhold til 2015 og 2016. Dette er en høyere andel enn i Sandnes, Stavanger og Klepp, men lavere enn hos Kostragruppe 13. Tabellen viser fordeling av bistandsbehov aldersfordelt for hjemmetjenester. Tallene viser at Sola har en høyere andel hjemmetjenestemottakere i aldersgruppen 67-79 år med omfattende bistandsbehov enn sammenligningskommunene. Gjennom å endre kommunen fra institusjons- til hjemmetjeneste-kommune, med tilhørende reduksjon av institusjonsplasser, er det en ønskelig at bistandsbehovet på institusjonsplasser er høyt, og det er også ønskelig om høyere bistandsbehov for mottakere av hjemmetjenester.

Årsverk

	2014	2015	2016	2017
Årsverk per bruker av omsorgstjenester (årsverk)				
Sola		0,74	0,76	0,72
Sandnes		0,61	0,60	0,62
Stavanger		0,65	0,63	0,62
Klepp		0,70	0,66	0,64
Kostragruppe 13		0,56	0,56	0,60
Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helsefagutdanning				
Sola		78,40 %	80,70 %	78,70 %
Sandnes		73,60 %	76,80 %	78,60 %
Stavanger		72,30 %	74,50 %	74,20 %
Klepp		78,30 %	78,60 %	77,20 %
Kostragruppe 13		73,10 %	74,30 %	74,40 %

Tidligere tabeller viser at Sola har høye enhetskostnader. Innenfor pleie og omsorg er personalkostnader den største kostnadsdriveren. KOSTRA tallene viser at Sola kommune har høyere bemanningsfaktor og en høyere andel fagutdannede ansatte enn sammenligningskommunene, noe som kan være grunnen til at netto driftsutgifter per bruker er høyere i Sola enn hos sammenligningskommunene. Grunnet omlegginger hos SSB er det ikke KOSTRA tall for årsverk i perioden før 2015. Tabellene viser at Sola har 0,72 årsverk per bruker av omsorgstjenester, noe som er en reduksjon på 0,02 årsverk per bruker fra 2015. Dette er 0,08 årsverk mer per bruker enn Klepp som er den av sammenligningskommunene som er nærmest Sola med 0,64 årsverk per bruker av omsorgstjenester. Både Sandnes og Stavanger har 0,62 årsverk per bruker, mens Kostragruppe 13 har 0,6 årsverk.

78,7 prosent av årsverkene har helsefagutdanning, noe som er høyest av alle sammenligningskommunene. I Sandnes har 78,6 prosent av årsverkene helsefagutdanning, mens for Stavanger er det 74,2 prosent, Klepp 77,2 prosent og kostragruppe 13 er det 74,4 prosent av årsverkene som har helsefagutdanning.

2.5.2.7 Levekår - NAV Sosiale tjenester

Utgiftsnivå

	2014	2015	2016	2017
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp per mottaker				
Sola	-	54 330	55 052	55 309
Sandnes	-	51 456	52 048	53 413
Stavanger	-	48 279	49 674	49 270
Klepp	-	46 806	44 547	46 132
Kostragruppe 13	45 572	46 443	48 283	51 462

KOSTRA tallene viser at Sola har høyere brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp per mottaker enn kommunene det sammenlignes med. Det har vært en økning fra 2015 for både Sola og alle sammenligningskommunene med unntak av Klepp.

Mottakere og stønad

	2014	2015	2016	2017
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere i alderen 20-66 år, justert for utgiftsbehov				
Sola	3,8 %	4,4 %	4,4 %	3,8 %
Sandnes	3,4 %	3,7 %	4,1 %	3,9 %
Stavanger	3,7 %	3,7 %	4,0 %	3,8 %
Klepp	3,9 %	4,5 %	4,0 %	3,8 %
Kostragruppe 13	4,2 %	4,0 %	4,2 %	4,2 %
Andelen mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde				
Sola	-	47,2 %	47,7 %	39,7 %
Sandnes	-	41,5 %	42,6 %	35,6 %
Stavanger	-	35,1 %	34,9 %	35,9 %
Klepp	-	57,6 %	56,0 %	46,6 %
Kostragruppe 13	49,3 %	50,1 %	51,5 %	43,7 %
Gjennomsnittlig stønadslengde mottakere 18-24 år				
Sola	4,9	4,6	5,1	4,8
Sandnes	5,1	5,3	5,2	5,2
Stavanger	5,1	5,3	5,2	5,3
Klepp	4,0	4,1	4,1	4,5
Kostragruppe 13	-	-	-	-
Gjennomsnittlig stønadslengde mottakere 25-66 år				
Sola	5,9	5,7	5,7	5,9
Sandnes	5,6	5,8	5,7	6,0
Stavanger	5,6	5,6	5,7	5,6
Klepp	5,3	5,0	4,9	5,3
Kostragruppe 13	-	-	-	-
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned				
Sola	9 670	9 738	9 548	9 381
Sandnes	9 239	8 738	9 060	8 975
Stavanger	8 477	8 652	8 922	8 866
Klepp	9 060	9 632	9 649	9 088
Kostragruppe 13	-	-	-	-

Tabellen viser at i 2017 mottok 3,8 prosent av innbyggerne i aldersgruppen 20-66 år i Sola sosialhjelp. Dette er på samme nivå som nabokommunene, og noe lavere enn Kostragruppe 13. Sola, Stavanger og Sandnes hadde en økning av innbyggere som mottok sosialhjelp i 2015 og 2016, mens Klepp først hadde en økning i 2016. Sola har nå samme andel sosialhjelpsmottakere i aldersgruppen som i 2014. KOSTRA tallene viser også at andelen som har sosialhjelp som hovedinntekt har blitt redusert betraktelig fra 2015 for alle sammenligningskommunene med unntak av Stavanger som har opplevd en liten økning. Grunnet omlegginger hos SSB er det ikke tall for dette i 2014.

Videre viser KOSTRA tallene at innbyggerne i aldersgruppen 18-24 år som mottar stønad får dette i gjennomsnitt 4,8 måneder i Sola. Noe som er nest lavest av sammenligningskommunene hvor Klepp har 4,5 måneder. Sola er

den eneste av kommunene hvor stønadslengden for denne aldersgruppen har blitt redusert, og har nå en gjennomsnittlig stønadslengde som er kortere enn i 2014. Det er ikke tall for gjennomsnittlig stønadslengder for Kostragruppe 13. Sola, Stavanger og Klepp har nå en stønadslengde for mottakere i aldersgruppen 25-66 år som er lik som i 2014. Likevel har både Sola og Klepp hatt en økning i mottakslengden for denne aldersgruppen sammenlignet med 2016. Begge kommunene hadde en reduksjon i stønadslengden i 2015 og 2016 sammenlignet med 2014, mens Sandnes og Stavanger hadde en økning i stønadslengden i samme periode.

Ut fra tabellen ser man også at Sola fortsatt har høyere gjennomsnittlige utbetalinger per stønadsmåned enn nabokommunene. Det er ikke tall på gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned for Kostragruppe 13. Fra 2014 har Sola har redusert de gjennomsnittlige utbetalingene per stønadsmåned med kr 289. I samme periode har Sandnes redusert de gjennomsnittlige utbetalingene med kr 264, mens både Stavanger og Klepp har hatt en økning på henholdsvis kr 389 og kr 28 i gjennomsnittlige utbetalinger per stønadsmåned.

Flere av KOSTRA indikatorene for stønader er i 2017 tilbake på samme nivå som i 2014 som var tidlig i oljekrisen regionen har vært gjennom. Andelen sosialhjelpsmottakere og andelen som har sosialhjelp som hovedinntekt indikerer at det er en bedring i arbeidsmarkedet og at færre innbyggere har behov for ekstra sosialhjelp og får ny jobb før de kommer over på disse ytelsene. Stønadslengden for aldersgruppen 18-24 år gikk noe ned i 2017 sammenlignet med 2016. Da stønadslengden for resten av sammenligningskommunene har holdt seg stabil eller økt, indikerer dette at tiltakene Sola har satt inn for denne gruppen nytter. Samtidig har stønadslengden for aldersgruppen 25-66 år økt for alle sammenligningskommunene med unntak av Stavanger. Dette indikerer at selv om arbeidsmarkedet begynner å bedres og færre mottar sosialhjelp, er det noe vanskeligere for dem som mottar sosialhjelp å få jobb.

2.5.2.8 Eiendom

	2014	2015	2016	2017
Samlet areal på formålsbyggene i kvadratmeter per innbygger				
Sola	5,8	5,9	6,1	5,7
Sandnes	4,0	4,0	4,0	4,2
Stavanger	3,8	4,2	4,2	3,9
Klepp	4,3	4,9	4,7	4,3
Kostragruppe 13	4,4	4,4	4,4	4,4
Netto driftsutgift per kvadratmeter formålsbygg				
Sola		864	875	928
Sandnes		1 230	1 255	1 308
Stavanger		857	839	1 204
Klepp		793	828	1 041
Kostragruppe 13		963	1 028	1 067
Netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per innbygger				
Sola		5 097	5 295	5 281
Sandnes		4 937	5 032	5 530
Stavanger		3 640	3 518	4 654
Klepp		3 855	3 892	4 519
Kostragruppe 13		4 237	4 518	4 721
Kommunale driftstilskudd til idrettslag, per lag som får tilskudd				
Sola		105 222	114 177	130 065
Sandnes		129 072	117 857	79 404
Stavanger		17 729	17 729	17 729
Klepp		225 895	181 318	173 833
Kostragruppe 13		80 903	94 657	91 402

Sola kommune har et høyt antall kvadratmeter på innbygger, og høyest blant kommunene som sammenlignes. Totalt var kommunens eiendomsmasse på omtrent 150 000 kvadratmeter i 2017. En analyse viser at i 2017 er 44 prosent av eiendomsmassen skolebygg, 17 prosent er idrettsbygg, 14 prosent er institusjonsbygg, 12 prosent er kulturbygg, sju prosent førskolebygg og sju prosent administrasjonsbygg.

På netto utgift per kvadratmeter formålsbygg ligger kommunen lavt, og lavest blant kommunene som sammenlignes. Samtidig viser tallene at dersom vi ser på netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per innbygger at kommunen har høye utgifter per innbygger. I 2017 ligger kommunen under Stavanger, men over alle andre sammenligningskommuner. Dette kommer hovedsakelig som følge av den store eiendomsmassen kommunen besitter.

Kommunen har høye kostnader på driftstilskudd til idrettslag, målt per lag som mottar tilskudd. Her ligger vi under Klepp, men over alle andre sammenligningskommuner.

2.5.2.9 Kommunalteknikk

	2014	2015	2016	2017
Antall kilometer kommunal vei og gate per 1000 innbygger				
Sola	6,18	6,13	6,16	6,13
Sandnes	4,50	4,48	4,47	4,45
Stavanger	4,62	4,54	4,49	4,51
Klepp	5,50	5,48	5,36	5,31
Kostragruppe 13	5,40	5,36	5,32	5,27
Gebyrer vann, avløp og renovasjon, eksklusive mva.				
Sola	4 800	4 974	5 366	5 586
Sandnes	5 475	5 563	5 608	5 887
Stavanger	5 933	5 919	6 056	6 296
Klepp	5 590	6 112	6 287	6 873
Kostragruppe 13	7 706	7 968	8 249	8 594

Sola kommune har et stort antall kommunale veier og gater, målt per tusen innbygger. Kommunen er høyest i alle årene blant kommunene som sammenlignes. Årsaken til det høye antallet er trolig at Sola kommune er en forholdsvis langstrakt kommune. Dette skiller kommunen fra sammenligningskommunene.

Sola kommune har de laveste VAR-gebyrene blant kommunene som sammenlignes.

2.5.3 Hvordan gjennomføre omstilling?

I rådmannens forslag til HØP 2019-2022 er det lagt inn en generell omstilling på kr 20 mill. i 2019 og kr 40 mil. i 2020 (ytterligere kr 20 mil i forhold til år 2019). Dette videreføres i planperioden. Omstilling på kr 20 mill. utgjør 1,6 prosent av kommunens driftsbudsjettet til tjenesteområdene og stabene. Denne omstillingen er i rådmannens forslag fordelt mellom tjenesteområdene i henhold til deres andel av opprinnelig vedtatt netto budsjetttramme per 1. januar 2018. Med bakgrunn av dette prinsippet gir en tentativ fordeling følgende reduksjon i budsjetttrammen både totalt og for det enkelte tjenesteområde:

	Prosentandel av vedtatt budsjett	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Total omstilling:		20 000 000	40 000 000	40 000 000	40 000 000
herav:					
Rådmannsnivå inkl. politisk nivå	7,08 %	1 417 000	2 834 000	2 834 000	2 834 000
Tjenesteområde Oppvekst og kultur	53,13 %	10 627 000	21 254 000	21 254 000	21 254 000
Tjenesteområde Levekår	30,59 %	6 119 000	12 238 000	12 238 000	12 238 000
Tjenesteområde Samfunnsutvikling	9,19 %	1 837 000	3 674 000	3 674 000	3 674 000

Oppvekst og kultur

Tjenesteområdet Oppvekst og kultur er det største tjenesteområdet i kommunen, både når det gjelder totalt budsjett og antall ansatte. Størstedelen av Oppvekst og kultur sitt budsjett er bundet opp til fast lønn og sosiale utgifter (for flere virksomheter over 95 prosent av totalt budsjett). En omstilling i denne størrelsesorden vil medføre en gradvis reduksjon av bemanning innenfor sektoren.

Gjennomgang og utredning av omstillingstiltak vil ha fokus på både driftsmessige, strukturelle og organisatoriske forhold i de respektive virksomhetene, men også på tvers av virksomheter og tjenester. Det arbeides allerede kontinuerlig med en bedre og mer effektiv ressursutnyttelse. Tjenester som ikke er lovpålagte må vurderes avsluttet eller redusert. I denne vurderingen vil en ha fokus på om varige innsparinger oppnås, og at ikke beregnet omstillingsbidrag vil dukke opp som en ny kostnad et annet sted i kommunens tjenestetilbud, og dermed ikke representere en kostnadsreduksjon.

På barnehageområdet har Stortinget vedtatt ny bemanningsnorm i barnehagene fra 1. august 2018. Fra samme dato er også pedagognormen skjerpet. Disse sentrale vedtakene sammen med at kommunen bare har mulighet for å omstille i de kommunale barnehagene, bidrar til at handlingsrommet og handlingsalternativene for omstilling på barnehagesektoren er begrenset. Andel barn som går i kommunale barnehage er på 37,6 prosent og tilskudd til private barnehage utgjør om lag 57 prosent av totale budsjettet på barnehageområdet. En vil fortsatt tilstrebe en optimalisering av antall barnehageplasser og ressursinnsatsen i den enkelte barnehage, fra barnehageopptaket og gjennom barnehageåret. En positiv omstillingseffekt av en slik optimalisering vil også påvirke satsen for tilskudd private barnehager.

Også for skolesektoren har Stortinget vedtatt en lærernorm - med virkning fra 1. august 2018. På samme måte som for barnehagesektoren innebærer den nye normen redusert handlingsrom for kommunen. Et omstillingsbidrag for skole og SFO vil kunne effektueres gjennom en reduksjon av midlene som fordeles gjennom finansieringsmodellen, som også ble gjort for budsjett 2018. Avhengig av hvor stor andel av omstillingen som tilfaller skolene, vil redusert ramme innebære i gjennomsnitt ca 0,58 årsverk per skole, dersom en tar utgangspunkt i skolenes tentative andel av omstillingen. Konsekvensene vil samlet sett være at skolene får redusert lærertetthet tilpasset kravene i lærernormen, og redusert handlingsrom utover det å gjennomføre de lovpålagte oppgavene. Skolens handlingsrom til å gi tilpasset opplæring til alle elever, kan bli merkbart utfordret.

For hjelpetjenestene (Barnevern, Barne-, ungdoms- og familietjenesten og PPT) vil det også være en gjennomgang av drift og aktivitet for å identifisere hvilke omstillingstiltak som kan gjennomføres for å realisere virksomhetens omstillingsbidrag. Her vil blant annet fokus være omstillingsmuligheter på tvers av tjenestene.

Innenfor kulturområdet er mulige tiltak å ha ubemannet bibliotekfilial samt redusere bemanning i hovedbiblioteket. Tilsvarende også med reduksjon av bemanning i kulturskole og fritid med tilhørende reduksjon av omfang og kvalitet i tjenestetilbudet.

Levekår

I samsvar med kommunedelplanen for tjenesteutvikling i helse- og velferdstjenestene 2017-2029 vil Levekår fortsette arbeidet med å bidra til at innbyggerne kan bo hjemme i egen bolig. Arbeidet som er startet med å endre tankesettet fra «hva feiler det deg» til «hva er viktig for deg» fortsetter med uendret styrke.

Det arbeides med implementering av et felles tankesett der trinnene i omsorgstrappa følges mer strukturert. Dette innebærer bruk av hjelpemidler først før hjelpepersonell, og hjemmetjenester før institusjon. Institusjonsoppholdene skal ha tydelige mål for den enkelte og ha kortest mulig varighet. Videre satses det på en tettere tverrfaglig samhandling rundt den enkelte innbygger, både ved tildeling av tjenester og i direkte tjenesteyting. Det prøves ut ulike tiltak for å kunne øke sirkulasjonen på korttidssengene i institusjon, både for de innbyggerne som bor hjemme og trenger et kort opphold samt utskrivningsklare pasienter fra sykehus.

Bruk av velferdsteknologi og gevinstrealisering vil være viktige verktøy fremover for å kunne justere tjenestene etter behov og rammer.

Psykisk helse og rusvern melder om gode resultater på bruk av gruppetilbud, og planlegger en videreutvikling av dette fremover. Denne erfaringen brukes nå også i andre virksomheter. Det kan nevnes både kartlegging og bruk av innbyggernes egne ressurser i det som er viktig for dem og gruppetilbud som Seniordag for de som er 75 år. Dette er tiltak som følger plan for tjenesteutvikling og vil være en del av satsingsområdene fremover.

Flere virksomheter har evaluert og gått nøye gjennom egne driftsmodeller og gjort endringer med god effekt. Dette vil også fortsette fremover i alle virksomheter. Nytt sykehjem står klart i løpet av 2020, og i den forbindelse vil tjenesteområdet Levekår gjennomføre en prosess der alle deler av organisering og ledelsesstruktur gjennomgås. Det vil være nødvendig for å kunne rigge organisasjonen til å ta imot flere oppgaver innenfor mindre økonomiske rammer.

Samfunnsutvikling

Det er i løpet av 2018 blitt gjennomført et arbeid for å identifisere varige omstillingsmuligheter i tjenesteområdet. Dette medfører at omstillingskravet i 2018 er fordelt ut på virksomhetene i henhold til identifiserte omstillingsmuligheter.

I 2018 ble det blant annet gjennomført et arbeid for å se på synergieffektene ved en samordning mellom Teknisk drift hos virksomhet Kommunalteknikk og Park og Gravlund hos virksomhet Eiendom. Det er identifisert et omstillingspotensiale dersom virksomhetene samlokaliseres. I 2019 vil dette være på om lag kr 0,5 mill. Totalt omstillingspotensiale er beregnet til om lag kr 1,0 mill. Rådmannen arbeider videre for å finne den optimale modellen for tjenestene.

Det er i 2018 også gjennomført varige omstillinger innen seksjonene Idrett og bad og Byggdrift hos virksomhet Eiendom. Som et ledd i omstillingsprosessen hos virksomheten er en del av den kommunale eiendomsmassen, og da særlig Idrettsanlegg, vurdert i forhold til vedlikeholdsbehov og innsparingspotensiale. Sammenlignbare tall fra Kostra viser at kvadratmeter bygg per innbygger er høyt i forhold til i andre kommuner. Potensialet for mer effektiv arealbruk må utredes nærmere, og rådmannen vil komme tilbake til dette.

Rådmannen har også i arbeidet med HØP 2019-2022 sett på kommunens tilskudd til lag og foreninger, og finner at en reduksjon på tilskudd som gis til disse bør gjennomføres. Dette vil medføre at også kommunens lag og foreninger må omstille, men vil være en ønsket retning i forhold til kommunens høye kostnader per lag og forening, se tabell i kapittel 2.5.2.8. Rådmannen vil komme tilbake til det i en egen sak.

Omstillingskravet til tjenesteområdet vil i 2020 bli oppnådd blant annet ved å se på stillingsressurser og arbeidsoppgaver for å identifisere nye muligheter for optimal organisering.

Rådmannen med sentrale staber og politisk nivå med sekretariat

For å gjennomføre omstilling på rådmannens nivå må kommunen fortsatt ha fokus på effektivisering av arbeidsprosesser og satsing på digitale løsninger, som på sikt vil medføre lavere ressursbruk. Arbeidet med omstilling i 2018 har resultert i lavere kostnader gjennom nedbemanning. Dette arbeidet vil vi ha fortsatt fokus på fremover.

Oppsummering

Kommunen står overfor et stort behov for omstilling som følge av svekket inntektsgrunnlag. Omstillingen vil bli merket både internt i organisasjon og i tjenestetilbudet til innbyggere våre. På den andre siden viser tall fra KOSTRA at Sola kommune har et godt og velutviklet tjenestetilbud på de fleste områdene. Dette gir et godt utgangspunkt for å gjennomføre ytterligere omstilling og rådmannen har god tro at kommunen vil lykkes med det.

2.6 Rådmannens forslag til investeringer 2019-2022

2.6.1 Hovedprioriteringer investeringer

Rådmannen har i utarbeidelsen av investeringsbudsjettet tatt utgangspunkt i vedtatte investeringsprosjekter i Handlings- og økonomiplan 2018-2021, og vurdert disse opp mot endrede behov og innkomne forslag til investeringstiltak. Investeringsnivået i rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2019-2022 er lavere enn vedtatt i Handlings- og økonomiplan 2018-2021. Samlet investeringsbudsjett i planperioden er på kr 1,308 mrd.

I investeringsbudsjettet 2019-2022 er det prioritert investeringer i økt kapasitet på skoler, sykehjem og boliger med base, nytt rådhus og ny kirke. Videre er investeringsprosjekter som følge av utviklingen av Sola sentrum prioritert. Rådmannen har brukt sist oppdaterte befolkningsprognose som grunnlag for prioriteringer knyttet til både utbygging av skolekapasiteter, samt behov for nye skoler og boliger.

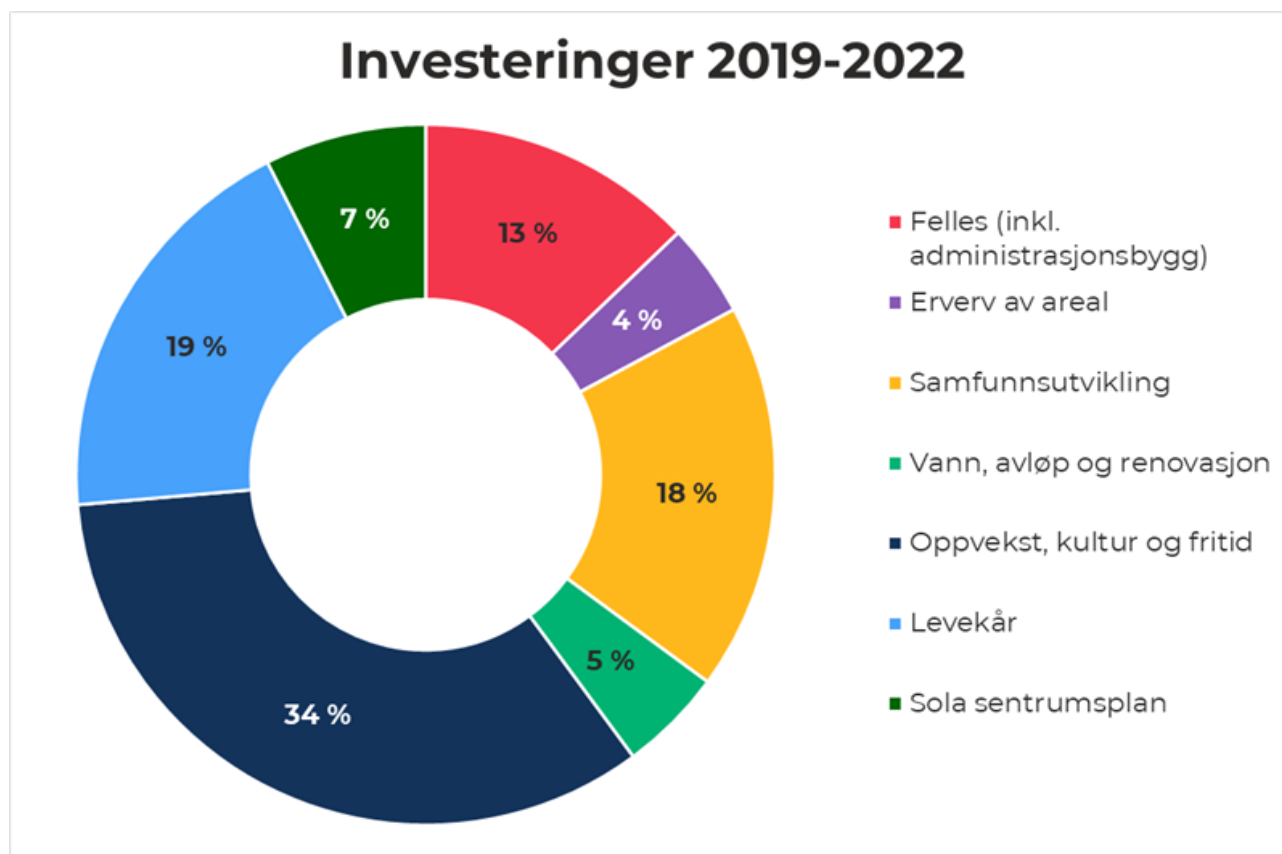
Noen prosjekter vedtatt i Handlings- og økonomiplan 2018-2021 har etter gjennomgang fått økte kostnadsrammer. Dette gjelder blant annet de nye skolene på Kjerrberget og Jåsund, turveier og VA-prosjektet langs Tornefjellvegen/Snøde. Videre har prosjektet på Storevarden skole blitt utvidet, se også saken Budsjettoppfølging 2018 - investeringer per 31.08.2018, som behandles i kommunestyret 8. november 2018. I tillegg har rådmannen foretatt nøye vurderinger av nye innmeldte investeringsprosjekter, og det er i rådmannens forslag kun funnet rom til noen få foreslåtte prosjekter med oppstart i økonomiplanperioden. Det er blant annet foreslått innkjøp av bysykler og ladestasjoner som en del av kommunens andel av Bymiljøpakken, utførelse av VA-prosjekt langs Vigdelsvegen, Ølberg Havneveg og Ølbergvegen, nytt sykesignalanlegg på Sola sjukeheim, rehabilitering av Tananger kapell og den omkringliggende muren ved Sola ruinkirke, opprettelsen av Makerspace for kommunens skoler og rehabilitering av Havnealleen barnehage.

Av budsjett-, kapasitets- og reguleringsmessige årsaker, samt reviderte befolkningsprognoser, har det vært nødvendig å foreslå noen utsettelse av investeringsprosjekter i forhold til tidligere forutsetninger. Dette gjelder blant annet Jåsund skole, som er foreslått utsatt ytterligere ett år i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021, som følge av nye befolkningsprognoser. Videre er det foreslått utsettelse på en del kommunaltekniske prosjekter som følge av sannsynlig fremdrift hos utfører Statens Vegvesen. I tillegg er turveidelstrekket langs Tananger indre havn tatt ut av økonomiplanperioden i påvente av utbyggingen av Tananger sentrum og andre utbyggere i området. Turveiens delstrekk langs Grannes er utsatt som følge av manglende reguleringsplan, og planlegges ferdigstilt i 2023/2024.

Det er noen prosjekter som rådmannen ikke har funnet rom for i denne økonomiplanen, blant annet fordi det gjenstår nødvendige utredninger før prosjektet blir avklart nok til å bli investeringsprosjekt. Dette gjelder blant annet rehabiliteringen av foajé- og caféområdet og biblioteket på Sola kulturhus. Her vil det i løpet av 2019 bli utarbeidet et konkret kostnadsanslag som vil bli vurdert i rådmannens forslag til Handlings- og

økonomiplan 2020-2023. Høsten 2018 og våren 2019 vil det bli foretatt kartlegging i forbindelse med rulleringen av skolebruksplanen. Prosjekter som følge av dette vil også rådmannen komme tilbake til i neste økonomiplan.

Beregnet gjeldsgrad på bakgrunn av rådmannens forslag til investeringer ligger på 87 prosent i 2019 før den reduseres til 78 prosent i 2020, 74 prosent i 2021 og 66 prosent i 2022. Dette er høyere enn anbefalt målsetting. Rådmannen ønsker å påpeke at gjeldsgraden igjen vil stige i årene etter økonomiplanperioden, da en del nødvendige investeringer vil ligge der, som ferdigstillelsen av Jåsund skole.

2.6.2 Investeringstabell

Under følger link til tabell som viser rådmannens forslag til investeringsbudsjett 2019-2022 i sin helhet. Beskrivelse av investeringsprosjektene er omtalt i kapittel 2.6.3.

[Investeringstabell 2019-2022 \(PDF, 241 kB\)](#)

2.6.3 Investeringer - beskrivelse

Rådmannen vil i dette kapittelet beskrive hver enkelt linje i investeringstabellen. På de største prosjektene er det oppgitt hvilken fase prosjektet er i, i henhold til *Rutiner for kommunale byggeprosjekter 2016*, vedtatt i k-sak 6/17 *Revidering av rutiner for kommunale byggeprosjekter*.

Fase 1: Skisseprosjekt

Prosjektgruppen utarbeider, i nært samarbeid med aktuelle brukere, et skisseprogram i samsvar med program/romprogram og generelle kvalitetskrav (type rom, antall, størrelse, kvaliteter mv.). Første økonomiske kalkyle utarbeides.

Fase 2: Forprosjekt

Teknisk- og byggfagrådgivere knyttes til prosjektet. Kostnadene spesifiseres for hvert fag etter norsk standard. Tegninger utarbeides. Entrepriseform bestemmes. Ved samspill som entrepriseform må dette gjøres før fase 1: Skisseprosjekt.

Fase 3: Detaljprosjekt

Bygget tegnes, beskrives og beregnes detaljert. Byggeprosjektet skal ikke tilføres nye eller endrede krav til funksjon, kvalitet eller kvantitet som krever løsninger utover de rammer som er gitt i godkjent forprosjekt. Beskrivelser og tegningsmaterieill utarbeides i nødvendig detaljeringsgrad for innhenting av anbud.

Fase 4: Tilbud, kontrahering og utførelse

Klargjøring av anbudskonkurranser og registrering av innkomne anbud. Kostnadsoppstilling etter tilbud utarbeides. Byggeperiode.

Fase 5: Bygg tatt i bruk/reklamasjons- og garantifase

Det skal foretas ferdigbefaring, ettårs- og treårsbefaring.

2.6.3.1 Felles, inklusive administrasjonsbygg

Tall i hele kr 1000								
Felles (inkl. adm.bygg)								
Linje	Felles (inkl. adm.bygg)	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
1	Samlebevilgning formål felles (inkl. adm.bygg)				1 640	750	750	750
2	Nytt rådhus	19016	305 456	191 307	114 149	0	0	0
3	Forplass, Sola sentrum	19666	4 521	0	4 521	0	0	0
4	IKT-investering strategisk (årsbev.)	19601			1 500	1 500	1 500	1 500
5	Egenkapitalinnskudd KLP (årsbev.)	19606			4 330	4 724	5 155	5 628
6	Inventar nytt rådhus	19662	19 773	0	19 773	0	0	0
Sum felles (inkl. adm.bygg)					145 913	6 974	7 405	7 878

Linje 1 Samlebevilgning formål felles (inkl. administrasjonsbygg)

Samlebevilgningen skal benyttes til små prosjekter på kommunens eksisterende administrasjonsbygg, samt prosjekter i forbindelse med innkjøp av elektronisk utstyr til folkevalgte og ladestasjoner til kommunens el-biler. I 2019 planlegges samlebevilgningen benyttet til ladestasjoner i Kongshaugveien og ved TABO, IKT-løsninger til folkevalgte i forbindelse med lokalvalg, og mindre rehabiliterings- og ombyggingsprosjekter på kommunens administrasjonsbygg.

Linje 2 Prosjekt 19016 Nytt rådhus

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Det ble medio 2017 inngått kontrakt med Consto for det nye rådhuset og prosjektene tilknyttet dette. Byggearbeidene pågår, og per 2. tertial 2018 pågikk det innredning av gamle fløy B og betongarbeider i nybygget.

Prosjekt 49648 Festplass Sola sentrum, del 1, er som følge av avgrensninger i gjennomføringsmodellen, splittet opp i fire prosjekter; 19666 Forplass, 49648 Festplass Sola sentrum, del 1, 49655 Byparken, del 1 og 49655 Rådhusveien, del 1. Prosjekt 19666 Forplass inngår ikke i gjennomføringsmodellen for Sola sentrum, og er med bakgrunn i dette en del av kommunens ordinære prosjekter. Disse fire prosjektene, sammen med prosjekt 19016 Nytt rådhus og 19023 Parkeringsanlegg Sola sentrum nord, utgjør det opprinnelige anbudet på kr 392,2 mill., omtalt i Handlings- og økonomiplan 2018-2021. Den totale prosjektrammen for disse prosjektene er uendret. Prosjekt 49654 Festplass Sola sentrum, del 2, er et nytt prosjekt for å ferdigstille festplassen utenfor rådhuset, og inngår ikke i det opprinnelige anbudet.

Kalkyle: fase 4.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i slutten av 2019.

Linje 3 Prosjekt 19666 Forplass, Sola sentrum

I forbindelse med prosjekt 19016 Nytt rådhus, prosjekt 19023 Parkeringsanlegg Sola sentrum øst og prosjekt 49648 Festplass del 1, er det behov for å opparbeide et område ved innkjøringen til parkeringsanlegget. Dette området var planlagt som et type amfi innkjøring til parkeringsanlegget og en serviceinngang til rådhuset, men reduseres nå i omfang og kostnad. Prosjektets endelige utforming avhenger av godkjenning av utomhusplanen.

Sammen med andre prosjekter omtalt under linje 2 er dette prosjektet en del av opprinnelige anbudet på kr 392,2 mill.

Kalkyle: fase 1.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 4 Prosjekt 19601 IKT-investering strategisk (årsbev.)

Prosjektet dekker investeringer i datamaskiner ved utvidelse av maskinparken, mindre oppgraderinger av programvare og nettverksutstyr i hele organisasjonen, kjøp av nye servere, samt fornyelse av datamaskiner.

Linje 5 Prosjekt 19606 Egenkapitalinnskudd KLP (årsbev.)

Sola kommune må i henhold til forsikringsvirksomhetsloven betale inn årlig egenkapitalinnskudd til KLP for fellesordningen og sykepleierordningen. For fellesordningen skal det innbetales 0,35 prosent av pensjonsfondet, mens for sykepleierordningen skal det innbetales 0,80 prosent av pensjonsgrunnlaget. Egenkapitalinnskuddet er estimert til kr 4,3 mill. i 2019 med en opptrapping til kr 5,6 mill. i 2022.

Linje 6 Prosjekt 19662 Inventar nytt rådhus

Prosjektets totalramme er økt med kr 4,45 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Prosjektet innbefatter kjøp av møbler og inventar for det nye rådhuset. Økningen i prosjektet fra vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021 skyldes økning i antallet arbeidsplasser i det nye rådhuset som følge av beslutningen om å bygge en etasje til, utstyr til møterom, samt infrastruktur innen IKT.

Kalkyle: fase 1.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

2.6.3.2 Samfunnsutvikling - Turveg

Tall i hele kr 1000								
Samfunnsutvikling								
Linje	Turveg	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
7	Turveg Hellestø - Sele	59621	4 600	3 600	1 000	0	0	0
8	Turveg Hafrsfjord - Grannes	59672	19 850	1 624	0	0	0	7 450
9	Turveg Hafrsfjord - Jåsund	59674	20 950	4 156	3 400	9 944	3 450	0
Sum turveg					4 400	9 944	3 450	7 450

Linje 7 Prosjekt 59621 Turveg Hellestø – Sele

Prosjektets totalramme er økt med kr 1,0 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Byggingen av turveien pågår. Det er kommet krav fra Fylkesmannen om fjerning av sitkagran, samt opparbeidelse av lebeplantning på strekket. Dette medfører økte kostnader for prosjektet. Prosjektet vil med bakgrunn i dette også bli ett år forsinket i ferdigstillelsen.

Kalkyle: fase 2, prosjektering og grunneieravtaler.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 8 Prosjekt 59672 Turveg Hafrsfjord – Grannes

Prosjektets totalramme er økt med kr 12,6 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Deler av traséen er bygget ved å rehabilitere en gammel traktorvei, resterende trasé avventer reguleringsplan. Grunnet kapasitet og manglende reguleringsplan foreslås prosjektet utsatt, med oppstart i 2022.

Delstrekket på Grannes er et lengre delstrekk, og anslaget er beregnet ved bruk av middelverdiene for entreprisekostnadene for delstrekene på Sørnes og Joa. Det er knyttet stor usikkerhet rundt anslaget på delstrekk Grannes, blant annet med bakgrunn i manglende reguleringsplan og grunneieravtaler.

Kalkyle: fase 1, reguleringsplanarbeid.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2023-2024.

Linje 9 Prosjekt 59674 Turveg Hafrsfjord – Jåsund

Prosjektets totalramme er økt med kr 9,9 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Det arbeides med grunneieravtaler på delstrekket etter egengodkjenningen av reguleringsplan 0493 *Turveg Hafrsfjord – Trase Jåsund* i kommunestyret 23. mars 2017. Det er i alt ni grunneiere på delstrekket, hvorav det er inngått avtaler med to.

Delstrekket på Jåsund er et lengre delstrekk, og anslaget er beregnet ved bruk av middelverdiene for entreprisekostnadene for delstrekkene på Sørnes og Joa. Det er knyttet stor usikkerhet rundt anslaget på delstrekk Jåsund, blant annet med bakgrunn i manglende grunneieravtaler.

Kalkyle: fase 1, reguleringsplanarbeid. Ventes overgang til fase 2, prosjektering og grunneieravtaler, i løpet av høsten 2018.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2021.

2.6.3.3 Samfunnsutvikling - Kirke

Tall i hele kr 1000

Samfunnsutvikling								
Linje	Kirke	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
10	Samlebevilgning formål kirke				1 200	500	1 000	2 500
11	Ny kirke Sola sentrum	49041	87 250	8 000	42 075	37 175	0	0
Sum kirke					43 275	37 675	1 000	2 500

Linje 10 Samlebevilgning formål kirke

Samlebevilgningen skal dekke små prosjekter innenfor formålet kirke. I 2019 er det planlagt arbeid med planverk og arkeologiske utgravninger på Sola kirkegård.

Linje 11 Prosjekt 49041 Ny kirke Sola sentrum

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Formannskapet vedtok i f-sak 87/16 *Prosjekt 49041 Ny kirke Sola sentrum – resultat av arkitektkonkurranse* at utkastet Solakrossen var vinner av begrenset arkitektkonkurranse for ny kirke i Sola sentrum. Prosjektet har en total kostnadsramme på kr 91,25 mill. For kommunen har prosjektet en bruttoramme på kr 87,25 mill., fratrukket menighetens bidrag i form av dugnad på kr 4,0 mill. Videre skal menigheten overføre kr 4,0 mill. til Sola kommune som vil bli benyttet til kjøp av inventar, utsmykking og liturgiske møbler for å realisere kirken, jmfør linje 103. Nettokostnad for kommunen blir kr 83,25 mill. Kommunestyret vedtok i k-sak 70/16 *Handlings- og økonomiplan 2017-2020 og årsbudsjett 2017* at byggearbeidet skal startes opp i 2019. Prosjektet var ute på anbud medio 2018, og mottok tilbud fra én tilbyder. Det pågår høsten 2018 forhandlinger med denne tilbyderen.

Kalkyle: fase 4.

2.6.3.4 Samfunnsutvikling - Diverse

Tall i hele kr 1000

Samfunnsutvikling								
Linje	Div. samfunnsutvikling	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
12	Samlebevilgning formål energi				2 800	2 500	6 300	4 200
13	Samlebevilgning formål uteareal				5 400	5 000	5 400	5 000
14	Tilrettel. universell utforming (årsbev.)	19017			500	500	500	500
15	Tiltak radonoppfølging kommunale bygg (årsbev.)	19022			200	200	200	200
16	Intern prosjektledelse eiendomsutvikling (årsbev.)	19600			6 268	6 268	5 100	5 100
17	Erverv av areal (årsbev.)	19604			56 627	0	0	0
18	Superlekeplass i Sola sentrum	49645	6 000	500	0	3 500	1 000	1 000
19	Klimaavbøtende tiltak og drenering kommunale eiendommer (årsbev.)	19667			750	750	750	750
20	Bysykler og ladestasjoner	59687	500	0	500	0	0	0
Sum div. samfunnsutvikling					73 045	18 718	19 250	16 750

Linje 12 Samlebevilgning formål energi

Samlebevilgningen skal benyttes til prosjekter med energibesparende og/eller -økonomiserende effekt. I 2019 er det planlagt anskaffelse av styrings- og automasjonssystemer for SD-anlegg, samt energiøkonomiserende tiltak på kommunale bygg i henhold til *Kommunedelplan energi og klima*, vedtatt i kommunestyrets sak 100/10, møtet 9. desember 2010. Blant annet er det planlagt utskiftning av lysarmaturer i Fjellhallen. I 2021 er det planlagt oppgradering av varmeanlegget på Dysjaland skole, og i 2022 er det planlagt et større ENØK-arbeid på Sola kulturhus.

Linje 13 Samlebevilgning formål uteareal

Samlebevilgningen benyttes til prosjekter knyttet til kommunale uteområder. I 2019 er det blant annet planlagt utsetting av nedgravde avfallscontainere og rehabilitering av kommunale uteområder, herunder også friområder og lekeplasser.

Linje 14 Prosjekt 19017 Tilrettelegging universell utforming (årsbev.)

Kommunens eiendommer skal være i tråd med nasjonale føringer for universell utforming. Løsninger skal være fremtidsrettet og legge til rette for fullverdig tilgjengelighet for alle som bor i og besøker kommunen. Universell utforming skal bidra til å utvikle et velfungerende lokalsamfunn, der alle innbyggere sikres likeverdige muligheter for aktiv deltagelse på alle samfunnsområder. Midlene benyttes til både utendørs og innendørs tiltak.

Linje 15 Prosjekt 19022 Tiltak radonoppfølging kommunale bygg (årsbev.)

Lovpålagte målinger av skole- og barnehagebygg skal gjennomføres hvert femte år. Der hvor målingene overstiger grenseverdiene skal ytterligere målinger tas, og forslag til tiltak vurderes. Etter at tiltakene er gjennomført skal det utføres nye målinger for kontroll. Det utføres også målinger på andre kommunale bygg ved behov. Bevilgningen er i rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2019-2022 redusert som følge av at en mindre andel tiltak enn tidligere treffer kommunens investeringsbudsjett.

Linje 16 Prosjekt 19600 Intern prosjektledelse eiendomsutvikling (årsbev.)

Prosjektet gjelder administrasjonskostnader for prosjektledelse i seksjon Utvikling. Administrasjonskostnadene fordeles videre på det enkelte investeringsprosjekt i forbindelse med regnskapsavslutning, jmfør linje 99. Det er foretatt en mindre justering av rammen som følge av lønnsoppgjøret 2018.

Linje 17 Prosjekt 19604 Erverv av areal (årsbev.)

Det er i 2019 avsatt midler til kjøp av ny skoletomt i forbindelse med prosjekt 29080 Skolebruksplan, Kjerrberget ungdomsskole, del 1. Det er i 2019 også planlagt anskaffelse av eiendom for kommunale prosjekter.

Kommunens salg og kjøp av eiendom baseres på fremtidige planer for tjenesteyting.

Linje 18 Prosjekt 49645 Superlekeplass i Sola sentrum

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

I k-sak 76/14 *Handlings- og økonomiplan 2015-2018 og årsbudsjett 2015* la kommunestyret inn følgende verbalpunkt: "En superlekeplass vil være med og vitalisere Solakrossen. Mange flere barn og unge, samt voksne vil oppholde seg i sentrum og skape liv. Rådmannen bes arbeide frem en skisse for hvor og hvordan parken skal se ut, og igangsette arbeidet med parken i henhold til budsjett. Det skal også søkes om ekstern støtte fra stat og private til støtte av parken."

Grunnet utfordringer i utbyggingstakten i Solakrossen, er prosjektet utsatt med foreløpig oppstart i 2020. Det er fremdeles usikkert om prosjektet faktisk kan starte opp da. Det er også knyttet usikkerhet til prosjektets totalkalkyle.

Kalkyle: fase 1/2.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2022.

Linje 19 Prosjekt 19667 Klimaavbøtende tiltak og drenering kommunale eiendommer (årsbev.)

En økt frekvens av ekstremvær fører til behov for å forbedre dreneringen på kommunale eiendommer, friområder og lekeplasser.

Linje 20 Prosjekt 59687 Bysykler og ladestasjoner

Sola kommune har sammen med 12 nabokommuner og fylkeskommunen gått sammen om en felles søknad til Klimasats om støtte til sykkeldelingsordning. Prosjektet vil utvide Bysykelordningen til et større nettverk av ladestasjoner og sykler på Nord-Jæren og omegn, og vil integrere dette i mobilitetstilbudet. Linjen representerer kommunens egenandel til dette prosjektet, og gir Sola kommune ytterligere 32 ladestasjoner og 16 elsykler.

2.6.3.5 Samfunnsutvikling - Idrett

Tall i hele kr 1000

Samfunnsutvikling								
Linje	Idrett	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
21	Samlebevilgning formål idrett				7 150	1 650	1 650	1 650
22	Infrastruktur regionalt sykkelanlegg	59364	23 152	14 385	8 767	0	0	0
23	Uteanlegg regionalt sykkelanlegg	59685	13 848	6 924	6 924	0	0	0
Sum idrett					22 841	1 650	1 650	1 650

Linje 21 Samlebevilgning formål idrett

Samlebevilgningen skal benyttes til prosjekter knyttet til kommunens idrettsanlegg. I 2019 er det blant annet planlagt å legge nye fliser i svømmeanlegget i Dysjalandshallen.

Linje 22 Prosjekt 59364 Infrastruktur regionalt sykkelanlegg

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Ved utførelsen av Sola Arena må kommunen selv finansiere infrastruktur i forbindelse med byggingen og bruken av anlegget. I 2018 startet arbeidene med omlegging av rør og infrastruktur som følge av byggingen av Sola Arena. Det er anbudsåpning på del to medio oktober 2018, og estimatene er på bakgrunn av dette usikre.

Kalkyle: fase 3.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 23 Prosjekt 59685 Uteanlegg regionalt sykkelanlegg

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Prosjektet må sees i sammenheng med prosjekt 59364 Infrastruktur regionalt sykkelanlegg, og rådmannen viser til omtalen av linje 22.

Kalkyle: fase 3.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

2.6.3.6 Samfunnsutvikling - Vann, avløp og renovasjon

Tall i hele kr 1000

Samfunnsutvikling								
Linje	Vann, avløp og renovasjon	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
24	Vann Vigdelsvegen/Ølberg Havneveg/Ølbergvegen	59037	9 500	0	0	9 500	0	0
25	Kostnader ifbm. IVARs nye hovedledning	59038	2 500	0	0	0	0	2 500
26	A97 Rehab. pumpest. avløp (årsbev.)	59101			2 000	2 000	1 000	1 000
27	Overløpsmåling av avløpsledninger	59113	2 000	0	0	2 000	0	0
28	R116 Renovasjon (årsbev.)	59206			250	250	250	250
29	VA111 Uforutsette tiltak (årsbev.)	59335			1 000	1 000	1 000	1 000
30	VAR105 Div. mask/utrustning/utstyr (årsbev.)	59337			150	150	150	150
31	VA undergang Rægekrossen	59343	1 000	500	500	0	0	0
32	Tiltak ved priv. utbyggingspr. (årsbev.)	59356			500	500	500	500
33	VA40 Grotnes nord	59359	18 400	0	0	0	0	1200
34	VA42 Grotnes sør	59360	13 900	0	0	0	0	450
35	VA15 Moringvegen	59367	6 400	400	0	6 000	0	0
36	VA178 Ljosheimkroken	59368	5 100	200	0	2 450	2 450	0
37	VVA Påskhusvegen	59369	2 500	0	0	250	2 250	0
38	VA Sanering Myrvegen - Skoletunet, langs Tananger ring	59370	7 000	0	0	0	3 500	3 500
39	VA Tanangervegen	59371	7 000	0	0	0	3 500	0
40	VA Tornefjellvegen/Snøde (nedre del)	59372	10 000	0	0	0	500	500
41	Mostunvegen/Fredtunvegen	59373	6 000	3 000	3 000	0	0	0
42	PI07 Biler/større maskiner (årsbev.)	59901			1 700	1 000	1 700	1 000
Sum vann, avløp og renovasjon					9 100	25 100	16 800	12 050

Linje 24 Prosjekt 59037 Vann Vigdelsvegen/Ølberg Havneveg/Ølbergvegen

I forbindelse med at Statens vegvesen skal bygge gang- og sykkelvei langs strekningen, ønsker Kommunalteknikk å rehabilitere og legge nye ledningsanlegg samtidig. Dette for å utnytte den synergieffekten som er med hensyn til graving og legging i det samme veianlegget som Statens Vegvesen skal bygge. Prosjektet er et saneringsprosjekt, det vil bli byttet ut gamle eternittledninger, samtidig vil kapasiteten i anlegget øke.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt 2020.

Linje 25 Prosjekt 59038 Kostnader i forbindelse med IVARs nye hovedledning

Når I.V.A.R. bygger ny hovedvannforsyning gjennom Sola kommune, kan det bli aktuelt å utføre arbeider i denne forbindelse. Planene til I.V.A.R. er ikke ferdige, og anslagene er med bakgrunn i dette usikre.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2022.

Linje 26 Prosjekt 59101 A97 Rehabilitering pumpestasjoner avløp (årsbev.)

Eksisterende pumpestasjoner for avløp må rehabiliteres på grunn av alder og slitasje. I tillegg må stasjonene tilpasses kravene i Arbeidsmiljøloven for utførelse av drift og tilsyn ved stasjonene.

Linje 27 Prosjekt 59113 Overløpsmåling av avløpsledninger

I henhold til krav fra Miljøverndepartementet må det foretas målinger av overløp i avløpsledninger. Dette for å ha en oversikt over mengde av forfynnet spillvann som ledes over i overvannsystemet ved store nedbørsmengder. Ved inngangen til 2018 manglet kommunen fullverdig måling på nærmere 40 overløp på avløpsnettet. Det er i

løpet av 2018 utført arbeid med å finne utstyr som kan gi nøyaktige målinger til en rimelig pris. Oppsetting av målere planlegges utført i 2020.

Prosjektet er forventet ferdigstilt i 2020.

Linje 28 Prosjekt 59206 R116 Renovasjon (årsbev.)

Nye innkjøp og supplering av gammelt renovasjonsutstyr, samt innkjøp og nedsetting av nedgravde avfallsbeholdere i etablerte områder som ikke kommer inn under kommunens eksisterende ordninger.

Linje 29 Prosjekt 59335 VA111 Uforutsette tiltak (årsbev.)

Midler for å kunne sikre en god leveranse til alle abonnenter når det oppstår uforutsette hendelser innenfor vann og avløp. Det kan også være at små prosjekter som ikke er prioritert i hovedplan for vann og avløp må utføres. Disse vil også dekkes innenfor prosjektets ramme.

Linje 30 Prosjekt 59337 VAR105 Diverse maskiner, utrustning og utstyr (årsbev.)

Til innkjøp av diverse utstyr til VAR-sektoren.

Linje 31 Prosjekt 59343 VA undergang Rægekrossen

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Vegvesenet skal bygge undergang i krysset Kleppvegen/Nordsjøvegen. I den forbindelse må deler av VA-anlegget flyttes og fornyes. Kostnadene er knyttet til nyanlegg, og er ikke berørt av flytteplikten. Statens vegvesen har i sitt lovverk en rett til å forlange at kommunens VA-ledninger på deres eiendom blir flyttet dersom de skal utføre tiltak på sitt veiområde. Arbeidet skal planlegges og utføres av Statens vegvesen. Prosjektet har fått utsatt planlagt oppstart på grunn av forsinkede grunnforhandlinger.

Prosjektet antas ferdigstilt tidlig i 2019.

Linje 32 Prosjekt 59356 Tiltak ved private utbyggingsprosjekter (årsbev.)

Ved private utbyggingsprosjekter må ofte deler av offentlige anlegg utbedres eller fornyes samtidig med utbyggingen. En del av denne kostnaden kan ikke pålegges utbyggeren, det vil si at kommunen må dekke dette. Prosjektet benyttes til å dekke disse kostnadene.

Linje 33 Prosjekt 59359 VA40 Grotnes nord

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Prosjektet må sees i sammenheng med prosjekt 59360 VA42 Grotnes sør. Dette er to saneringsprosjekter for utskiftning av eldre vannledninger, separering av overflatevann/spillvann og legging av nytt avløpsanlegg i Grotnesområdet.

Prosjektet har planlagt prosjekteringsoppstart i 2022.

Linje 34 Prosjekt 59360 VA42 Grotnes sør

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Prosjektet må sees i sammenheng med prosjekt 59359 VA40 Grotnes nord. Dette er to saneringsprosjekter for utskiftning av eldre vannledninger, separering av overflatevann/spillvann og legging av nytt avløpsanlegg i Grotnesområdet.

Prosjektet har planlagt prosjekteringsoppstart i 2022.

Linje 35 Prosjekt 59367 VA15 Moringvegen

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Området har de siste årene vært gjenstand for flere store reparasjoner. Avløpsnettets er i dårlig stand, og i tillegg bør vannforsyningen inn i området sikres/fornyes for brannvann. Videre er det flere lange private ledninger som gjør at anlegget i dag fremstår som uoversiktlig.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2020.

Linje 36 Prosjekt 59368 VA178 Ljosheimkroken

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Prosjektet må sees i sammenheng med veiprojekt 59457 Ljosheimkroken. Vann- og avløpssystemet er slitt og det er nødvendig med rehabilitering av anlegget.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2021.

Linje 37 Prosjekt 59369 VVA Påskhusvegen

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Det er behov for å sanere og utvide eksisterende VA-anlegg i forbindelse med omlegging av Påskhusvegen. Prosjektet omfatter vei, vann og avløp. Budsjettet for veidelen ligger på linje 43.

Det er planlagt å starte med prosjektering i 2020. Prosjektet er avhengig av fremdrift i reguleringsplanen for området. Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2022.

Linje 38 Prosjekt 59370 VA Sanering Myrvegen – Skoletunet, langs Tananger ring

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Avløpsanlegget er i dårlig forfatning og det er behov for å sanere eksisterende VA-anlegg. Det er i tillegg nødvendig å foreta en separering av fellesledningen som tilfører mye overvann til renseanlegget.

Det er planlagt at prosjektet skal ha oppstart i 2021 og være ferdigstilt i 2022.

Linje 39 Prosjekt 59371 VA Tanangervegen

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

I forbindelse med byggingen av Transportkorridor Vest (TKV) må det flyttes på kommunale ledninger. Arbeidet vil bli utført av Statens vegvesen, og vil bli satt i gang når TKV utvides mot Tananger.

Oppstart av prosjektet vil være avhengig av fremdriften i TKV. Det er forventet at oppstart vil bli i 2021, mens det er usikkert når prosjektet vil ferdigstilles. Rådmannen forventer at prosjektet ikke vil ferdigstilles før etter kommende planperiode.

Linje 40 Prosjekt 59372 VA Tornefjellvegen/Snøde (nedre del)

Prosjektets totalramme er økt med kr 9,0 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021 som følge av at estimerte projektkostnader er lagt inn.

Prosjektering og gjennomføring av sanering av eksisterende VA-anlegg i nedre del av Tornefjellvegen/Snøde i forbindelse med TKV.

Oppstart av prosjektet vil være avhengig av fremdriften i TKV. Det er forventet oppstart av prosjektering i 2021, med ferdigstillelse i 2024.

Linje 41 Prosjekt 59373 Mostunvegen/Fredtunvegen

Som følge av byggingen av det nye sykehjemmet ble det lagt et nytt hovedledningsanlegg gjennom byggetomten. Dette medførte at eksisterende ledningsanlegg til boliger i nærheten som ble berørt av arbeidene må få nytt stikkledningsanlegg inn til husene, fordi eksisterende anlegg kolliderte med det nye hovedanlegget. Arbeidet er startet opp og forventes ferdigstilt primo 2019.

Linje 42 Prosjekt 59901 P107 Biler/større maskiner (årsbev.)

Fornyng av kjøretøy, maskiner, utstyr og lignende innenfor seksjon teknisk drift.

2.6.3.7 Samfunnsutvikling - Kommunale vegger

Tall i hele kr 1000

		Samfunnsutvikling						
Linje	Kommunale vegger	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
43	VVA Påskhusvegen	59369	2 500	0	0	0	250	1250
44	Utskiftning gatelys, standardheving (årsbev.)	59406			1500	1500	1500	1500
45	Trafikksikkerhetsplan, standardheving vegger (årsbev.)	59419			500	500	500	500
46	Trafikksikkerhetsplan, ikke spesifikke tiltak (årsbev.)	59425			1100	1100	1100	1100
47	Småanlegg vegger (busskur mv.) (årsbev.)	59437			400	400	400	400
48	Ljosheimkroken	59457	2 000	0	1 000	1 000	0	0
49	Forskutteringer av Bymiljøpakken, trafikksikringsmidler	59462	7 753	0	4 753	2 500	500	0
Sum kommunale vegger					9 253	7 000	4 250	4 750

Linje 43 Prosjekt 59369 VVA Påskhusvegen

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Det er planlagt omleggelse og utvidelse av Påskhusvegen. Prosjektet omfatter vei, vann og avløp. Budsjettet for vann og avløp ligger på linje 37.

Prosjektet er avhengig av fremdrift i reguleringsplanen for området. Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2023.

Linje 44 Prosjekt 59406 Utskiftning gatelys, standardheving (årsbev.)

Oppgradering og fornyelse av gatelysnettet i kommunen. Det vil i årene fremover være et hovedfokus på tiltak som på sikt vil redusere kommunens løpende driftskostnader, for eksempel utskiftning til LED-armaturer og nedgravde kabler mellom stolpene.

Linje 45 Prosjekt 59419 Trafikksikkerhetsplan, standardheving vegger (årsbev.)

Det er registrert nødvendige trafikksikringstiltak i kommunen med en samlet kostnadsramme på om lag kr 45,0 mill. Ved behandlingen av HØP 14-17 ble det avsatt kr 0,5 mill. i året til disse tiltakene. Dette utgjør anslagsvis kommunens andel av kostnadene med gjennomføringen av trafikksikringstiltakene. Sammen med midler fra veimyndigheter og bompengoordningen vil det kunne realiseres tre til fire prosjekter årlig.

Linje 46 Prosjekt 59425 Trafikksikkerhetsplan, ikke spesifikke tiltak (årsbev.)

Prosjektmidler til trafikksikringsarbeider som oppstår i løpet av året, og som er en del av trafikksikkerhetsplanen. Dette kan være omlegging av mindre veikryss, sikring av gang- og sykkelveier og lignende. Det foreslås avsatt kr 1,1 mill. årlig i planperioden.

Linje 47 Prosjekt 59437 Småanlegg vegger (busstur mv.) (årsbev.)

Tiltaket gjelder mindre tilpasningsarbeider på veianlegg. Dette er ikke driftsrelaterte oppgaver eller trafikksikringsarbeider. Noen oppgaver oppstår i forbindelse med andre utbygginger hvor det bør gjøres tiltak for å få prosjektene komplett og på sikt spare penger. Prosjektet inkluderer å sette opp busstur, male veistriper, merke opp- og nedkjøringer til underganger osv.

Linje 48 Prosjekt 59457 Ljosheimkroken

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Prosjektet må sees i sammenheng med veiprojekt 59368 VA178 Ljosheimkroken på linje 36. Det må utarbeides en ny reguleringsplan for veitrasé, og veien må opparbeides i henhold til denne.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2020.

Linje 49 Prosjekt 59462 Forskutteringer av Bymiljøpakken, trafikksikringsmidler

I forbindelse med Bymiljøpakken vedtas det årlig prosjekter i de forskjellige kommunene. I Sola er det de neste årene vedtatt flere prosjekter. Disse må forskutteres og prosjektstyres i kommunene før vi kan kreve refusjon av fylkeskommunen. Det legges opp til 100 prosent refusjon i de årene kostnader finner sted. I 2019 er det blant annet planlagt å bygge fortau langs Hellevegen og Påskhusvegen, og trafikksikringstiltak ved Sande og Dysjaland skoler.

2.6.3.8 Kultur

Tall i hele kr 1000

Kultur								
Linje	Kultur	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
50	Samlebevilgning formål kultur				2 000	160	350	200
51	Rehab. Tananger kapell	49046	4 000	0	4 000	0	0	0
52	Rehab. Sola ruinkirke omkringliggende mur	49653	3 200	0	3 200	0	0	0
Sum kultur					9 200	160	350	200

Linje 50 Samlebevilgning formål kultur

Samlebevilgningen skal benyttes til investeringsprosjekter knyttet til kultur i Sola kommune. I 2019 er det planlagt solskjerming av Sola kulturhus og innkjøp av nytt biblioteksystem i samarbeid med fylkeskommunen.

Linje 51 Prosjekt 49046 Rehabilitering Tananger kapell

Det er foreslått å rehabilitere Tananger kapell med tanke på at dette kan bli et erstatningsbygg for Tananger kulturstasjon. Rådmannen har i utarbeidelsen av Handlings- og økonomiplanen vært i kontakt med Riksantikvaren som følge av at bygningen er listeført, og det er åpnet for å gjøre endringer i interiøret for å tilpasse kapellet til den nye bruken.

Det er usikkerhet omkring den økonomiske kalkylen, da omfanget av rehabiliteringen og utfallet av listeføringen er usikkert.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 52 Prosjekt 49653 Rehabilitering Sola ruinkyrkje omkringliggende mur

Muren rundt Sola ruinkyrkje er i svært dårlig forfatning, og kommunen har fått pålegg fra Riksantikvaren om å rehabilitere denne. På noen partier må man ta muren helt ned til stabil grunn for så å lø på ny, mens det er mindre rehabiliteringsarbeider på andre partier. Det står også vann langs muren mot nord.

Kalkyle: fase 1/2

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

2.6.3.9 Levekår

Tall i hele kr 1000

Levekår								
Linje	Levekår	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
53	Samlebevilgning formål levekår				2 400	1 100	1 100	1 100
54	Ny sjukeheim Sola sentrum	39052	283 000	102 516	154 984	25 500	0	0
55	Småhus, midlertidige/permanente	39087	16 750	15 850	900	0	0	0
56	4 boliger m/base, Kjelsberg ring (rus/psyk.)	39093	39 601	2 786	18 815	18 000	0	0
57	Velferdsteknologi Levekår (årsbev.)	39094			1 000	1 000	1 000	1 000
58	6 boliger med base, pilotprosjekt	39098	27 074	0	500	0	0	13 287
59	Inventar levekår (årsbev.)	39609			600	600	600	600
60	Nytt sykesignalanlegg eksisterende Sola sjukeheim	39624	3 000	0	0	3 000	0	0
Sum levekår					179 199	49 200	2 700	15 987

Linje 53 Samlebevilgning formål levekår

Samlebevilgning skal benyttes til prosjekter tilknyttet tjenesteområdet Levekår. I 2019 er det foreslått avsatt midler til rehabilitering/ombygging av institusjons- og helsebygg, oppgradering/tilpasninger av boliger og kjøp av ny bil til Sande dagsenter. Det er også planlagt å opparbeide utearealet på Sande Aktivitetssenter slik at brukerne kan ta dette i bruk i større grad.

Linje 54 Prosjekt 39052 Ny sjukeheim Sola sentrum

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Det ble i k-sak 49/13 *Lokalisering av nytt sykehjem*, behandlet i møte 26. september 2013, vedtatt å lokalisere nytt sykehjem i Solakrossen. Sykehjemmet vil ha 64 plasser, og skal blant annet erstatte plassene ved Soltun.

Det ble i 2017 inngått kontrakt med Backe Rogaland. Byggearbeidene pågår, og per 2. tertial 2018 er i hovedsak grunnarbeidene utført etter planlagt fremdrift.

Kalkyle: fase 4.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt årsskiftet 2019/2020.

Linje 55 Prosjekt 39087 Småhus, midlertidig/permanente

Prosjektets totalramme er økt med kr 0,9 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Kommunen bygger småhus som kan utplasseres midlertidig eller permanent, jamfør Boligpolitisk handlingsplan 2015-2026. Som følge av et økt behov for denne typen bolig foreslår rådmannen å øke prosjektets totale budsjett-ramme slik at det kan plasseres ut ytterligere to hus på Risa i 2019, i tillegg til de to som ble plassert ut tidlig 2018.

Det er budsjettet med kr 8 200 per kvadratmeter, i tråd med satsene for Husbankens boligtilskudd lagt frem i forslag til statsbudsjett 2019.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 56 Prosjekt 39093 Fire boliger med base, Kjelsberg ring (rus/psyk)

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Det ble i Boligpolitisk Handlingsplan 2015-2026 identifisert et behov for totalt 22 boliger som er samlokalisert og tilknyttet base for personer med psykiske lidelser, rusproblematikk, utviklingshemming og/eller nedsatt funksjonsevne i perioden 2015-2018. Dette prosjektet, sett sammen med andre prosjekter, er en del av kommunens plan for anskaffelse av disse boligene. Prosjektet på Kjelsberg ring er senere endret til å inneholde lokaler for ROP-team og øyeblikkelig hjelp-tilbud.

I f-sak 63/18 Prosjekt 39093 Fire boliger med base Kjelsberg ring, møtet 4. september 2018, vedtok formannskapet at prosjektet skulle lyses ut på anbud som en totalentreprise og legges frem for formannskapet i ny sak før kontraktinngåelse. Det arbeides med å få lyst prosjektet ut på anbud, og prosjektets totale ramme er på bakgrunn av dette usikker.

Det er budsjettet med investeringstilskudd i tråd med Husbankens satser i forslag til statsbudsjett 2019.

Kalkyle: fase 1.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2020.

Linje 57 Prosjekt 39094 Velferdsteknologi Levekår (årsbev.)

Bruk av teknologi skal bidra til at flere kan mestre eget liv og helse, og bidra til at de kan bo lengre i eget hjem. Rett bruk av teknologi kan bidra til at institusjonsinnleggelse blir forebygget eller utsatt. Ulike typer teknologi vil bli utprøvd, og all utprøving vil være basert på en vurdering av hvilken gevinst teknologien kan gi. Gevinst kan i denne sammenheng være både økonomisk og kvalitetsmessig. Eksempler på teknologi som kan være aktuell å teste ut i årene fremover er GPS, sensorteknologi, digitalt tilsyn og nye elektroniske systemer.

Linje 58 Prosjekt 39098 Seks boliger med base, pilotprosjekt

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

I k-sak 84/15 Private botiltak for mennesker med psykisk utviklingshemming, behandlet i møte 17. desember 2015, ble det vedtatt å opprette et pilotprosjekt for etablering av boliger med heldøgns bemanning og kommunal tildelingsrett hvor boligen kan bli solgt til beboer. Interessenthenvendelser viste at det var behov for prosjektet. Det er planlagt å bygge seks boliger og en bemannet personalbase i pilotprosjektet. Det er budsjettet med investeringstilskudd fra Husbanken i tråd med satser i forslag til statsbudsjettet 2019.

Som følge av at fritt brukervalg for miljøtjenester ble startet opp i oktober 2017, er det knyttet usikkerhet rundt behovet for denne type boliger, på tross av tidligere interessenthenvendelser. Samtidig må det arbeides med å kartlegge behovene til brukerne og hvordan de skal ivaretas i utformingen/prosjekteringen av boligene. Arbeidet med dette pågår. Som følge av det foreløpige arbeidet foreslår rådmannen å utsette prosjektet.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2023.

Linje 59 Prosjekt 39609 Inventar levekår

Institusjonene får stadig flere brukere med større bistandsbehov, og flere brukere med sammensatte behov. Dette forutsetter at kommunen har nødvendig utstyr og hjelpemidler slik at både personalet og brukere blir ivaretatt. Prosjektet skal dekke samlet behov for utstyr, som sykesenger og andre nødvendige hjelpemidler.

Linje 60 Prosjekt 39624 Nytt sykesignalanlegg eksisterende Sola sjukeheim

Det er behov for en ny telefonsentral og nytt sykesignalanlegg på det eksisterende Sola sjukeheim i forbindelse med ferdigstillingen av det nye sykehjemmet. Dette for å sikre at anleggene snakker sammen, og for å sikre det gamle sykehjemmet mot nedetid som følge av reparasjoner. Det gamle anlegget er også blitt såpass gammelt at det begynner å bli vanskelig å få tak i deler.

2.6.3.10 Oppvekst - Skole og SFO

Tall i hele kr 1000

		Oppvekst						
Linje	Skole og SFO	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
61	Samlebevilgning formål skole og SFO				4 500	4 500	4 500	4 500
62	Skolebruksplan, ny skole Jåsund (trinn 1)	29001	314 975	0	0	0	0	2 000
	Skolebruksplan, Grannes skole, tilbakeføring av klasserom							
63	og utearealer	29076	10 711	2 500	8 211	0	0	0
64	Skolebruksplan, Kjerrberget ungdomsskole (trinn 1)	29080	346 000	3 000	12 503	180 174	150 323	0
65	Skolebruksplan, Kornbergvegen 23	29081	7 500	500	7 000	0	0	0
	Skolebruksplan, Storevarden skole, to klasserom, storstue							
66	og uteareal	29083	16 700	400	12 300	4 000	0	0
67	Datamaskiner/fornyng skoler (årsbev.)	29602			2 402	3 902	2 402	3 950
68	Inventar skole (planlagt utskiftning) (årsbev.)	29620			0	0	250	250
69	Interaktive flatskjermer, skole	29624	9 360	4 680	4 680	0	0	0
70	Makerspace	29626	500	0	250	250	0	0
	Sum skole og SFO				51 846	192 826	157 475	10 700

Linje 61 Samlebevilgning formål skole og SFO

Samlebevilgningen skal benyttes til mindre rehabiliteringsprosjekter og tilbygg på skoler og SFO i Sola kommune, både utendørs og innendørs. Skolebruksplanen legges til grunn for prosjektene, og prioriteringen av rekkefølgen gjøres i samarbeid mellom Eiendom og Fagstab oppvekst. Krav til sikker informasjonsbehandling, utearealer som fremmer god helse og trivsel, bruksendringer, varslingssystem og arbeidsplasser for ansatte er blant tiltakene som ligger prioritert i kommende planperiode.

Linje 62 Prosjekt 29001 Skolebruksplan, ny skole Jåsund (trinn 1)

Prosjektets totalramme er økt med kr 22,0 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Skolebruksplan for Sola kommune 2017-2027 ble vedtatt av kommunestyret 15. juni 2017, jamfør k-sak 42/17, og viser behov for ny barneskole på Jåsund i slutten av skolebruksplanperioden. Det er planlagt at skolen skal bygges i to trinn, og første trinn bygges som B14-skole. Befolkningsprognosene lagt til grunn for utarbeidelsen av denne Handlings- og økonomiplanen, jamfør kapittel 3.3., viser at det er behov for skolen senere enn tidligere antatt, og rådmannen foreslår på bakgrunn av dette å utsette prosjektet.

Økningen i prosjektrammen fra vedtatt HØP 18-21 kommer som følge av antatt prisstigning.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2024.

Linje 63 Prosjekt 29076 Skolebruksplan, Grannes skole, tilbakeføring av klasserom og utearealer

Prosjektets totalramme er i henhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

I henhold til Skolebruksplan 2017-2027, vedtatt av kommunestyret i k-sak 42/17 15. juni 2017, er det behov for å tilbakeføre tre klasserom som Grannes ressurscenter disponerte frem til 2016 på Grannes skole, for å dekke behovet for økt elevkapasitet i forbindelse med pågående boligutbygginger på indre Grannes. I tillegg gjenstår det noe arbeid på utearealene som dekkes innenfor prosjektet.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt til skolestart 2019.

Linje 64 Prosjekt 29080 Skolebruksplan, Kjerrberget ungdomsskole (trinn 1)

Prosjektets totalramme er økt med kr 77,0 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

I henhold til Skolebruksplan 2017-2027, vedtatt av kommunestyret i k-sak 42/17 i møte 15. juni 2017, er det behov for å øke skolekapasiteten i sentrum. Planen er å bygge skolen i to trinn, der første trinn bygges som U14-skole med planlagt ferdigstilling til skolestart 2021. Skolen skal fungere som en kombinert barne- og ungdomsskole i starten, og bygges ut fra standard for ungdomsskoler for å senere bli omgjort til en ren ungdomsskole.

Økningen i prosjektrammen fra vedtatt HØP 18-21 kommer som følge av antatt prisstigning, mer presise anslag etter at tomt ble valgt, endringen fra en stor gymsal til en liten flerbrukshall, behovet for parkeringsanlegg og tomtens beskaffenhet, deriblant estimert rekkefølgekrav. Reguleringsplanen kommer til førstegangsbehandling i Utvalg for plan og miljø i løpet av høsten 2018.

Kalkyle: fase 1/2.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt til skolestart 2021.

Linje 65 Prosjekt 29081 Skolebruksplan, Kornbergvegen 23

Prosjektets totalramme er redusert med kr 2,3 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

I henhold til vedtatt Skolebruksplan 2017-2027, vedtatt i k-sak 42/17 i møtet 15. juni 2017, skal Kornbergvegen 23 og Skjalgstova barnehage benyttes som klasserom og avlaste den manglende kapasiteten på Sola ungdomsskole frem til den nye Kjerrberget ungdomsskole står ferdig til skolestart i 2021. Rådmannen har vurdert prosjektet, og ser at det ikke lengre er behov for kapasitet i Skjalgstova i perioden, og prosjektet er derfor redusert tilsvarende. Videre arbeides det med en god løsning på den midlertidige kapasiteten i Kornbergvegen, som gjør kommunens investeringsbehov minimalt siden det kun er snakk om to år før nye Kjerrberget ungdomsskole åpner.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt til skolestart 2019.

Linje 66 Prosjekt 29083 Skolebruksplan, Storevarden skole, to klasserom, storstue og utearealer

Nytt prosjekt. Omfatter tidligere prosjekt 29079 Skolebruksplan Storevarden skole

I henhold til Skolebruksplan 2017-2027, vedtatt av kommunestyret i k-sak 42/17 i møte 15. juni 2017, er det behov for økt kapasitet ved Storevarden skole. Det er i 2018 blitt vurdert forskjellige løsninger for klasserommene. Videre er det fremkommet et behov fra skolen sin side om en storstue som kan favne alle elevene, i tråd med det som eksisterer på de andre Solaskolene. Det er også behov for å legge drenering på baksiden av skolen for å hindre vann i å trenge inn. Med bakgrunn i dette er rehabiliteringen av utearealet på skolen utsatt fra 2018 til 2019, og inngår i det nye estimatet for prosjektet. Rådmannen viser også til sak *Budsjettoppfølging 2018 - investering per 31.08.2018* som skal behandles i kommunestyret 8. november 2018.

Kalkyle: fase 1

Klasserommene er planlagt ferdig til skolestart 2019 og resten av prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2020.

Linje 67 Prosjekt 29602 Datamaskiner/fornyng skoler (årsbev.)

Digital kompetanse er en av fem grunnleggende ferdigheter som Kunnskapsløftet legger opp til, og som skal gjelde i alle fag. For å møte sentrale føringer og forventninger, og målsettingene i kommunens egen IKT-plan for skolen, er det avgjørende at det investeres i både trådløs infrastruktur og digitale enheter. Våren 2015 innførte Utdanningsdirektoratet krav til obligatorisk bruk av digitale verktøy for matematikk i grunnskolen og videregående.

Linje 68 Prosjekt 29620 Inventar skole (planlagt utskiftning) (årsbev.)

Bevilgningen fordeles etter vurdering og prioritering basert på søknader fra skolene.

Linje 69 Prosjekt 29624 Interaktive flatskjermer, skole

Dette prosjektet er videreføring av fjorårets vedtak i forbindelse med HØP 2018-2021.

Linje 70 Prosjekt 29626 Makerspace

Det ble i *IKT-strategien for Solaskolene*, vedtatt i Utvalg for oppvekst og kultur 1. juni 2017 i sak 25/17, anbefalt å opprette én eller flere Makerspaces hvor elevene gis mulighet til å arbeide med og utvikle egen kompetanse ansett som viktig i fremtiden. Dette for å gi Solaelevne muligheten til å være i forkant av og møte fremtidens kompetansekrav.

Dette prosjektet må sees i sammenheng med linje 38 og 39 i driftsrammetabellen.

2.6.3.11 Oppvekst - Barnehage

Tall i hele kr 1000								
Oppvekst								
Linje	Barnehage	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
71	Samlebevilgning formål barnehage				2 375	4 875	2 500	3 000
72	Rehab. Havnealleen barnehage	29082	5 965	0	5 965	0	0	0
Sum barnehage					8 340	4 875	2 500	3 000

Linje 71 Samlebevilgning formål barnehage

Samlebevilgningen skal benyttes til mindre rehabiliterings- og investeringsprosjekter i kommunens barnehager, både utendørs og innendørs. Barnehagebruksplanen legges til grunn, og prioriteringer gjøres sammen med Fagstab barnehage. I 2019 skal det også investeres i IKT-utstyr til barnehagene i tråd med IKT-strategi for Solabarnehagene som utarbeides høsten 2018.

Linje 72 Prosjekt 29082 Rehabilitering Havnealleen barnehage

Havnealleen barnehage, avdeling Storevarden ble bygd i 1982, og er ved flere anledninger blitt delvis rehabilitert. Det er nå behov for en større rehabilitering av barnehagen for å kunne oppfylle krav til pedagogisk innhold gitt i barnehagelovens §§1 og 2, samt rammeplan. Tilstandsrapport fra 2017 bekrefter behovet.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

2.6.3.12 Sola sentrumsplan - Rekkefølgekrav

Tall i hele kr 1000								
Sola sentrumsplan - rekkefølgekrav								
Linje	Prosjekt	Total budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022	
73	Festplass Sola sentrum, del 1	49648	6 151	500	5 651	0	0	0
74	Festplass Sola sentrum, del 2	49654	19 000	0	19 000	0	0	0
75	Byparken, del 1	49655	2 584	0	2 584	0	0	0
76	Rådhusveien, del 1	59463	1 453	0	1 453	0	0	0
77	Vestre ringvei Sola sentrum	59455	11 319	3 600	7 719	0	0	0
78	Kongshaugveien Sola sentrum	59456	8 232	0	8 232	0	0	0
Sum kostnader rekkefølgekrav Sola sentrumsplan		48 739	4 100	44 639	0	0	0	0
79	Anleggsbidrag Sola sentrum i planperioden			-1 898	0	0	0	0
80	Justeringsavtaler, kommunal andel Sola sentrum i planperioden			-3 930	-3 726	-3 678	-3 292	
81	Momskompensasjon investering, Sola sentrumsplan			-8 482	0	0	0	0
82	Bruk av fond/avsetning på fond Rekkefølgekrav Sola sentrumsplan			-16 319	0	0	0	0
83	Låneopptak rekkefølgekrav Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune			-14 010	0	0	0	0
84	Ekstraordinært avdrag på lån investering, rekkefølgekrav Sola sentrumsplan			0	3 726	3 678	3 292	
Sum finansiering rekkefølgekrav Sola sentrumsplan i planperioden				-44 639	0	0	0	0

Prosjekt 49648 Festplass Sola sentrum, del 1, er som følge av avgrensninger i gjennomføringsmodellen splittet opp i fire prosjekter; 19666 Forplass (linje 3), 49648 Festplass Sola sentrum (linje 73), del 1, 49655 Byparken, del 1 (linje 75) og 49655 Rådhusveien, del 1 (linje 76). Prosjekt 19666 Forplass (linje 3) inngår ikke i gjennomføringsmodellen for Sola sentrum, og er med bakgrunn i dette en del av kommunens ordinære

prosjekter. Disse fire prosjektene, sammen med prosjekt 19016 Nytt rådhus og 19023 Parkeringsanlegg Sola sentrum nord, utgjør det opprinnelige anbudet på kr 392,2 mill., omtalt i Handlings- og økonomiplan 2018-2021. Den totale prosjektrammen for disse prosjektene er uendret. Prosjekt 49654 Festplass Sola sentrum, del 2 (linje 74), er et nytt prosjekt for å ferdigstille festplassen utenfor rådhuset, og inngår ikke i det opprinnelige anbudet.

Linje 73 Prosjekt 49648 Festplass Sola sentrum, del 1

Prosjektets totalramme er redusert med kr 10,0 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021, som følge av omfordelingen nevnt over.

I forbindelse med byggingen av nye Sola rådhus er det behov for samtidig opparbeidelse av den delen av festplassen som grenser til rådhuset i nord. Dette for å unngå en midlertidig løsning foran rådhuset og to anleggsperioder. Dette prosjektet må sees i sammenheng med prosjekt 49654 Festplass Sola sentrum, del 2, da prosjektene i sin helhet utgjør det arealet som skal bli Festplassen foran nye Sola rådhus.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 74 Prosjekt 49654 Festplass Sola sentrum, del 2

Dette prosjektet er det resterende arealet av Festplassen i Sola sentrum, avgrenset i henhold til sentrumsplanen for Sola sentrum. Dette prosjektet må sees i sammenheng med prosjekt 49648 Festplass Sola sentrum, del 1 da prosjektene i sin helhet utgjør det arealet som skal bli Festplassen foran nye Sola rådhus.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 75 Prosjekt 49655 Byparken, del 1

Det skal opparbeides en park sør for Sola rådhus med forgrening ned i Solakrossen. Dette prosjektet viser til den delen av parken som ligger i forbindelse med rådhuset.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 76 Prosjekt 59463 Rådhusvegen, del 1

Som følge av arbeidene som gjøres på festplassen er det også nødvendig å utføre arbeider nord i Rådhusvegen, i det som skal bli den øverste delen av den nye gågaten gjennom Solakrossen.

Kalkyle: fase 1

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 77 Prosjekt 59455 Vestre ringvei Sola sentrum

Prosjektets totalramme er redusert med kr 1,5 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021 som følge av anbudsåpning.

Som følge av vedtatt sentrumsplan skal det etableres en ny Vestre ringvei. Delstrekket som skal opparbeides i planperioden strekker seg langs området F/T/K1 (Kongshaugvegen i nord, til svingen ved Telenor-masten i sør). Det vil samtidig med opparbeiding av veien legges nødvendig fordrøyningsmagasin for omkringliggende arealer og veilegemet.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 78 Prosjekt 59456 Kongshaugvegen Sola sentrum

Prosjektets totalramme er økt med kr 0,7 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021 som følge av anbudsåpning.

Som følge av vedtatt sentrumsplan skal deler av Kongshaugvegen flyttes/rettes ut. Flyttingen av en del av veien gjøres samtidig med byggingen av nye Sola rådhus, parkeringsanlegg Sola sentrum nord og ny kirke.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt 2019.

Linje 79 Anleggsbidrag Sola sentrum i planperioden

Utbyggere i Sola sentrum må i henhold til gjennomføringsmodellen vedtatt i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* behandlet i møte 18. juni 2015, betale et anleggsbidrag for at de overordnede rekkefølgekravene skal oppfylles. Det er i planperioden kun budsjettert med anleggsbidrag som følge av kommunens egne prosjekter i Sola sentrum, da det er vanskelig å si noe om når private utbyggere vil komme på banen. Utbygginger i henhold til sentrumsplanen vil fanges opp, og anleggsbidraget forfaller ved gitt igangsettingstillatelse. Det er i 2019 budsjettert med kr 1,9 mill. i anleggsbidrag etter Sola sentrumsplan.

Linje 80 Justeringsavtaler, kommunal andel Sola sentrum i planperioden

I henhold til vedtakspunkt 4 i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* settes kommunens frie midler knyttet til inngåtte justeringsavtaler av for å dekke kommunens andel av de fremtidige kostnadene knyttet til gjennomføring av infrastrukturbyggingen i Sola sentrum.

Linje 81 Momskompensasjon investering, Sola sentrumsplan

Momskompensasjon ble fra 2014 ført direkte i investeringsregnskapet. Denne linjen viser momskompensasjonen som følge av prosjekter i Sola sentrumsplan i økonomiplanperioden. I 2019 beløper momskompensasjonen for Sola sentrumsplan seg til kr 8,5 mill.

Linje 82 Bruk av fond/avsetning på fond Rekkefølgekrav Sola sentrumsplan

I henhold til k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* kan ikke inntekter fra anleggsbidrag og justeringsavtaler benyttes til andre formål enn overordnede rekkefølgekrav for Sola

sentrumsplan. Rådmannen budsjetterer med kr 16,3 mill. i bruk av fond i 2019. Bruk av avsatte fondsmidler er fullt ut disponert ved bruk av fond på kr 16,3 mill. i 2019. Resterende behov for finansiering i 2019 og videre i planperioden finansieres gjennom bruk av lån.

Linje 83 Låneopptak rekkefølgekrav Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune

Investeringer i de overordnede rekkefølgekravene i henhold til Sola sentrumsplan, som i planperioden ikke finansieres av anleggsmidler, momskompensasjon eller inntekter fra justeringsavtaler, må lånefinansieres. Det er budsjettert med kr 14,0 mill. i låneopptak i 2019.

Linje 84 Ekstraordinært avdrag på lån investering, rekkefølgekrav Sola sentrumsplan

Sola kommune vil i 2020, 2021 og 2022 motta henholdsvis kr 3,7 mill., kr 3,7 mill. og kr 3,3 mill. som følge av inngåtte justeringsavtaler. Midlene kan etter vedtak i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* ikke disponeres til andre formål enn overordnede rekkefølgekrav Sola sentrum. Det er ikke budsjettert med utgifter til dette formålet i disse årene, og rådmannen anbefaler å benytte inntektene til nedbetaling av lån som midlertidig har finansiert overordnede rekkefølgekrav i Sola sentrum.

2.6.3.13 Sola sentrumsplan - Parkeringsanlegg

Tall i hele kr 1000

Sola sentrumsplan - Parkeringsanlegg								
Linje	Parkeringsanlegg	Prosjekt	Total		2019	2020	2021	2022
			budsjett-ramme	Budsjett t.o.m. 2018				
85	Parkeringsanlegg Sola sentrum nord	19023	61 933	31 776	30 157	0	0	0
Sum kostnader parkeringsanlegg Sola sentrumsplan			61 933	31 776	30 157	0	0	0
86	Frikjøpsmidler Sola sentrum i planperioden				-2 925	0	0	0
87	Låneopptak parkeringsanlegg Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune				-27 232	0	0	0
Sum finansiering parkeringsanlegg Sola sentrumsplan i planperioden					-30 157	0	0	0

Linje 85 Prosjekt 19023 Parkeringsanlegg Sola sentrum nord

Prosjektets totalramme er redusert med kr 8,7 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021.

Det bygges et offentlig parkeringsanlegg under Festplassen. Parkeringsanlegget blir delfinansiert med bruk av frikjøpsmidler parkering. Parkeringsanlegget vil senere bli overtatt av Sola Parkeringselskap KF som skal drifte de offentlige parkeringsanleggene i kommunen.

Den totale prosjektrammen for prosjekt 19023 Parkeringsanlegg Sola sentrum nord ble i k-sak 42/18 *Budsjettoppfølging 2019 - Investeringer per 30.04.2018* redusert som følge av at det er momsrefusjon, og ikke momskompensasjon, på parkeringsanleggene. Dette medfører at prosjektet må budsjetteres i netto.

Prosjekt 49648 Festplass Sola sentrum, del 1, er som følge av avgrensninger satt av gjennomføringsmodellen splittet opp i fire prosjekter; 19666 Forplass, 49648 Festplass Sola sentrum, del 1, 49655 Byparken, del 1 og 49655 Rådhusveien, del 1. Prosjekt 19666 Forplass inngår ikke i gjennomføringsmodellen for Sola sentrum, og er med bakgrunn i dette en del av kommunens ordinære prosjekter. Disse fire prosjektene, sammen med prosjekt 19016 Nytt rådhus og 19023 Parkeringsanlegg Sola sentrum nord, utgjør det opprinnelige tilbudet på kr

392,2 mill., omtalt i Handlings- og økonomiplan 2018-2021. Den totale prosjektrammen for disse prosjektene er uendret. Prosjekt 49654 Festplass Sola sentrum, del 2, er et nytt prosjekt for å ferdigstille festplassen utenfor rådhuset, og inngår ikke i det opprinnelige anbudet.

Kalkyle: fase 4

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 86 Frikjøpsmidler Sola sentrum i planperioden

Utbyggere i Sola sentrum må, i henhold til gjennomføringsmodellen vedtatt i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell*, betale frikjøpsmidler for parkering dersom de ikke bygger tilfredsstillende parkeringsdekning i egne bygg. Parkeringsdekningen skal i henhold til områdeplan for Sola sentrum være én biloppstillingsplass per 100 kvadratmeter BRA for bolig, kontor og annen næring og 1,2 biloppstillingsplass per 100 kvadratmeter BRA for forretning innenfor området. Satsene satt av formannskapet er per tiden kr 150 000 inkludert mva. per parkeringsplass. Det er i planperioden kun budsjettert med frikjøpsmidler som følge av kommunens egne prosjekter i Sola sentrum, da det er vanskelig å si noe om når private utbyggere vil komme på banen, samt om de vil benytte seg av kommunens frikjøpsordning. Utbygginger i henhold til sentrumsplanen vil fanges opp, og eventuelle frikjøpsmidler forfaller ved gitt igangsettelsestillatelse.

Linje 87 Låneopptak parkeringsanlegg Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune

Investeringer i parkeringsanlegg som følge av Sola sentrumsplan som ikke finansieres av frikjøpsmidler i planperioden må lånefinansieres. Det budsjetteres i 2019 med kr 27,2 mill. i låneopptak som følge av bygging av parkeringsanlegg.

2.6.3.14 Sola sentrumsplan - Vann- og avløpsanlegg

Tall i hele kr 1000								
Sola sentrumsplan - Vann og avløpsanlegg								
Linje	Vann- og avløpsanlegg	Prosjekt	Total budsjett- ramme	Budsjett t.o.m. 2018	2019	2020	2021	2022
88	VA Vestre ringvei	59365	6 575	3 150	3 425	0	0	0
89	VA Etappe 3	59374	19 600	0	500	19 100	0	0
Sum kostnader VA Sola sentrum			26 175	3 150	3 925	19 100	0	0
90	Refusjon VA Sola sentrum i planperioden				-1 754	0	0	0
91	Låneopptak VA Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune				-2 171	-19 100	0	0
Sum finansiering VA Sola sentrum i planperioden					-3 925	-19 100	0	0

Linje 88 Prosjekt 59365 VA Vestre ringvei

Prosjektets totalramme er redusert med kr 0,3 mill. i forhold til vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021 som følge av anbudsåpning.

Som følge av bygging av Vestre ringvei iht. vedtatt sentrumsplan, er det nødvendig å etablere vann- og avløpssystem i veien. Dette gjøres samtidig med utbygging av rådhus, og vil samtidig byggemodne bl.a. felt F/K/T1. Om lag to tredjedeler av det totale anlegget vil dekkes av refusjoner fra utbyggere i Sola sentrum, mens den resterende tredjedelen dekkes av vann- og avløpsgebyrene.

Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2019.

Linje 89 Prosjekt 59374 VA Etappe 3

Anlegget går mellom Vestre ringveg og Sola sykehjem. Anlegget er en videreføring av etappen forbi Sola sykehjem. Dette anlegget gjør at man kan utsette i tid en større utbygging av anlegg gjennom sørdelen av Sola sentrum. Om lag to tredjedeler av det totale anlegget vil dekkes av refusjoner fra utbyggere i Sola sentrum, mens den resterende tredjedelen dekkes av vann- og avløpsgebyrene.

Linje 90 Refusjon VA Sola sentrum i planperioden

I k-sak *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell*, behandlet i møte 18. juni 2015, står det følgende: «Det er under utarbeiding av overordnet VA-plan for Sola sentrum. Det må tas høyde for at det i forbindelse med bygging av overordnet infrastruktur kan bli nødvendig at anlegg under bakken tas samtidig. I den grad det skjer bør kostnaden legges inn i kalkylen.»

Overordnet VA-plan for Sola sentrum er utarbeidet. Kostnader som følge av dette kan fordeles med en tredjedel på gebyrene som følge av at utbyggingen vil komme alle kommunens innbyggere til gode. Videre vil to tredjedeler dekkes av refusjoner fra utbyggere i Sola sentrum, inkludert Sola kommune. Som følge av at kostnadene vanskelig kan fordeles likt på utbyggere ved bruk av en nøkkel, er det utarbeidet en egen refusjonsordning for vann- og avløpsanlegg.

Det er i planperioden kun budsjettert med refusjoner som følge av kommunens egne prosjekter i Sola sentrum, da det er vanskelig å si noe om når private utbyggere vil komme på banen. Utbygginger i henhold til sentrumsplanen vil fanges opp, og refusjon VA forfaller ved gitt igangsettingstillatelse.

Det er i 2019 budsjettert med kr 1,8 mill. i refusjoner VA Sola sentrumsplan.

Linje 91 Låneopptak VA Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune

Investeringer i vann- og avløpsanlegg som følge av Sola sentrumsplan som ikke finansieres av refusjoner i planperioden, må lånefinansieres. Det budsjetteres i 2019 med kr 2,2 mill.

2.6.3.15 Finansiering

Finansiering					
Linje	Finansiering av investeringer	2019	2020	2021	2022
95	Husbanken boligtilskudd	0	-607	0	0
96	Husbanken investeringstilskudd	0	-126 720	-8 914	0
97	Salg av eiendom	-39 000	-145 000	-50 000	0
98	Spillemidler	-2 700	-2 700	-2 700	-2 700
99	Intern prosjektledelse	-6 268	-6 268	-5 100	-5 100
100	Overføringer fra drift	-66 100	-67 100	-67 700	-68 400
101	Avdrag fra Lyse	-8 741	-8 741	-8 741	-8 741
102	Momskompensasjon i investering	-86 493	-57 006	-36 060	-11 430
103	Sola menighet andel i ny kirke	-4 000	0	0	0
104	Tilbakebetaling Sola pistolklubb	-59	-59	-59	-59
105	Tilbakebetaling for gjennomførte prosjekter i Bymiljøpakken	-4 753	-2 500	-500	0
106	Låneopptak ordinære og VAR prosjekter	-338 298	0	-37 056	0
107	Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet ordinære og VAR prosjekter	0	62 579	0	13 515
Sum finansiering ordinære investeringsprosjekter og VAR, eksklusive Sola sentrumsplan		-556 412	-354 122	-216 830	-82 915
108	Anleggsbidrag	-1 898	0	0	0
109	Frikjøpsmidler	-2 925	0	0	0
110	Refusjon VA Sola sentrumsplan	-1 754	0	0	0
111	Justeringsavtaler, kommunal andel Sola sentrum i planperioden	-3 930	-3 726	-3 678	-3 292
112	Momskompensasjon investering, Sola sentrumsplan	-8 482	0	0	0
113	Bruk av fond Sola sentrumsplan	-16 319	0	0	0
114	Låneopptak Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune	-43 413	-19 100	0	0
115	Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet, Sola sentrumsplan	0	3 726	3 678	3 292
Sum finansiering Sola sentrumsplan		-78 721	-19 100	0	0
Sum finansiering totalt		-635 133	-373 222	-216 830	-82 915

Linje 95 Husbanken boligtilskudd

Inntekten er knyttet til anskaffelse av nye utleieboliger i perioden. Dette for å bidra til flere egnede utleieboliger for ungdom og vanskeligstilte på boligmarkedet. Etter nye satser hos Husbanken mottar Sola kommune kr 8 200 per kvadratmeter.

Linje 96 Husbanken investeringstilskudd

Inntekten er knyttet til anskaffelse av sykehjemsplasser og omsorgsplasser for personer med behov for heldøgns helse- og omsorgstjenester. Kommunen må disponere sykehjemsplassen/boligen i minimum 30 år. Fra 2014 ble Sola kommune betegnet som en presskommune, noe som betyr at kommunen kvalifiserer for de høyeste satsene. Satsen for sykehjemsplasser er 55 prosent av godkjente anleggskostnader, avgrenset oppover til kr 2,086 mill. per plass. Tilsvarende sats for omsorgsboliger er 45 prosent av godkjente anleggskostnader, avgrenset oppover til maksimalt kr 1,707 mill. per plass. Satsene er i tråd med forslag til statsbudsjett 2019.

Sola kommune har fått tilsagn fra Husbanken investeringstilskudd for nytt sykehjem på kr 126,7 mill. Dette beløpet er fortsatt gjeldende og kan ikke oppjusteres med nye satser.

Linje 97 Salg av eiendom

Sola kommune er eier av areal som er egnet for salg, og som kan være attraktivt i markedet. Det er i rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2019-2022 lagt inn til dels betydelige inntekter gitt markedspris etter reguleringsstatus. Det er kjent at kommunen ønsker å avhende hus og grunn ved dagens Helsehus i Solakrossen, og at næringsområdet på Joa i fremtiden vil komme for salg. Det er videre lagt inn at kommunen vil selge sentrale sentrumstomter i forbindelse med realisering av områdeplan for Sola sentrum.

Kommunen forvalter sine eiendommer aktivt, og selger og kjøper eiendom i henhold til fremtidige planer for tjenesteyting og for å legge til rette for ønsket utvikling av bl.a. sentrumsområdene.

Linje 98 Spillemidler

Sola kommune vil være berettiget inntekter i form av spillemidler for en del friluft- og idrettsanlegg som kommunen bygger, blant annet flerbrukshall på nye Kjerrberget ungdomsskole og turveier.

Det bygges mange anlegg som er berettiget spillemidler i kommunen, og i årene fremover vil blant annet den nye turnhallen og Sola Arena ferdigstilles. Kommunens strategi er å utbetale investeringstilskudd til de private før kommunale anlegg, og med bakgrunn i dette anbefaler rådmannen å redusere budsjettet for spillemidler til kr 2,7 mill. årlig.

Linje 99 Intern prosjektledelse

Fordeling av intern prosjektledelse, jamfør prosjekt 19600 linje 16, inngår i denne posten.

Linje 100 Overføringer fra drift

Det budsjetteres med kr 66,1 mill. i 2019 i overføring fra drift til investering som en del av egenfinansiering av investeringene.

Linje 101 Avdrag fra Lyse

Avdrag på det ansvarlige lån i Lyse skal etter gjeldende regler føres i investeringsregnskapet. Det budsjetteres med kr 8,7 mill. årlig i planperioden.

Linje 102 Momskompensasjon investering

Fra og med 2014 ble momskompensasjon investeringer ført direkte i investeringsregnskapet. For 2019 budsjetteres det med kr 86,5 mill. i momskompensasjon for kommunens ordinære investeringsprosjekter, fratrukket den momskompensasjonen som tilfaller prosjekter innenfor Sola sentrumsplan.

Linje 103 Sola menighet andel i ny kirke

Som følge av at det bygges ny kirke i Sola sentrum, har menigheten forpliktet seg til å overføre kr 4,0 mill. til Sola kommune som vil bli benyttet til kjøp av inventar, utsmykking og liturgiske møbler. Beløpet foreslås forfalt når det gis igangsettingstillatelse for byggeprosjektet, det vil si i 2019.

Linje 104 Tilbakebetaling Sola pistolklubb

I henhold til vedtak k-sak 19/18 *Skytehall Forus bedriftsidrettsarena*, punkt 2, forskutterte kommunen i 2018 kr 1,2 mill. i elektroniske skyteskiver. Det er inngått en avtale om tilbakebetaling i årlige rater. Avtalen sier at skyteklubben skal betale kommunen kr 59 000 årlig i 20 år, siste betaling i 2037.

Linje 105 Tilbakebetaling for gjennomførte prosjekter i Bymiljøpakken

Refusjon for gjennomførte prosjekter i Bymiljøpakken, i henhold til prosjekt 59462 Forskutteringer av Bymiljøpakken, trafikksikringsmidler, linje 49.

Linje 106 Låneopptak ordinære og VAR prosjekter

Investeringer som ikke finansieres av inntekter gjengitt over må lånefinansieres. Sum lån i 2019 er på kr 338,3 mill. eksklusive låneopptak Sola sentrumsplan.

Linje 107 Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet ordinære og VAR prosjekter

Som følge av høyere inntekter enn utgifter på ordinære prosjekter og VAR prosjekter i 2020, kan Sola kommune betale ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet på kr 62,6 mill. i 2020.

Linje 108 Anleggsbidrag Sola sentrum i planperioden

Utbyggere i Sola sentrum må i henhold til gjennomføringsmodellen vedtatt i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* behandlet i møte 18. juni 2015, betale et anleggsbidrag for at de overordnede rekkefølgekravene skal oppfylles. Satsene ble vedtatt til å være kr 974 per kvadratmeter BRA for bolig og kr 666 per kvadratmeter BRA for øvrige formål. Det er i planperioden kun budsjettert med anleggsbidrag som følge av kommunens egne prosjekter i Sola sentrum, da det er vanskelig å si noe om når private utbyggere vil komme på banen. Utbygginger i henhold til sentrumsplanen vil fanges opp, og anleggsbidraget forfaller ved gitt igangsettingstillatelse. Det er i 2019 budsjettert med kr 1,9 mill. i anleggsbidrag etter Sola sentrumsplan.

Linje 109 Frikjøpsmidler Sola sentrum i planperioden

Utbyggere i Sola sentrum må, i henhold til gjennomføringsmodellen vedtatt i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell*, betale frikjøpsmidler for parkering dersom de ikke bygger tilfredsstillende parkeringsdekning i egne bygg. Parkeringsdekningen skal i henhold til områdeplan for Sola sentrum være én biloppstillingsplass per 100 kvadratmeter BRA for bolig, kontor og annen næring og 1,2 biloppstillingsplass per 100 kvadratmeter BRA for forretning innenfor området. Satsene satt av formannskapet er per tiden kr 150 000 inkludert mva. per parkeringsplass. Det er i planperioden kun budsjettert med frikjøpsmidler som følge av kommunens egne prosjekter i Sola sentrum, da det er vanskelig å si noe om når private utbyggere vil komme på banen, samt om de vil benytte seg av kommunens frikjøpsordning. Utbygginger i henhold til sentrumsplanen vil fanges opp, og eventuelle frikjøpsmidler forfaller ved gitt igangsettingstillatelse. Det er i 2019 budsjettert med kr 2,9 mill. i frikjøpsmidler etter Sola sentrumsplan.

Linje 110 Refusjon VA Sola sentrum i planperioden

I k-sak *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell*, behandlet i møte 18. juni 2015, står det følgende: "Det er under utarbeiding av overordnet VA-plan for Sola sentrum. Det må tas høyde for at det i forbindelse med bygging av overordnet infrastruktur kan bli nødvendig at anlegg under bakken tas samtidig. I den grad det skjer bør kostnaden legges inn i kalkylen."

Overordnet VA-plan for Sola sentrum er utarbeidet. Kostnader som følge av dette kan fordeles med en tredjedel på gebyrene som følge av at utbyggingen vil komme alle kommunens innbyggere til gode. Videre vil to tredjedeler dekkes av refusjoner fra utbyggere i Sola sentrum, inkludert Sola kommune. Som følge av at kostnadene vanskelig kan fordeles likt på utbyggere ved bruk av en nøkkel er det utarbeidet en egen refusjonsordning for vann- og avløpsanlegg.

Det er i planperioden kun budsjettert med refusjoner som følge av kommunens egne prosjekter i Sola sentrum da det er vanskelig å si noe om når private utbyggere vil komme på banen. Utbygginger i henhold til

sentrumsplanen vil fanges opp, og refusjon VA forfaller ved gitt igangsettingstillatelse.

Det er i 2019 budsjettert med kr 1,8 mill. i refusjoner VA Sola sentrumsplan.

Linje 111 Justeringsavtaler, kommunal andel Sola sentrum i planperioden

I henhold til vedtakspunkt 4 i k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* settes kommunens frie midler knyttet til inngåtte justeringsavtaler av for å dekke kommunens andel av de fremtidige kostnadene knyttet til gjennomføring av infrastrukturbyggingen i Sola sentrum.

Linje 112 Momskompensasjon investering, Sola sentrumsplan

Momskompensasjon ble fra 2014 ført direkte i investeringsregnskapet. Denne linjen viser momskompensasjonen som følge av prosjekter i Sola sentrumsplan i økonomiplanperioden. I 2019 beløper momskompensasjonen for Sola sentrumsplan seg til kr 8,5 mill.

Linje 113 Bruk av fond/avsetning på fond Sola sentrumsplan

I henhold til k-sak 32/15 *Gjennomføringsmodell Sola sentrum 0442 utbyggingsmodell* kan ikke inntekter fra anleggsbidrag og justeringsavtaler benyttes til andre formål enn overordnede rekkefølgekrav for Sola sentrumsplan. Rådmannen budsjetterer med kr 16,3 mill. i bruk av fond i 2019. Bruk av avsatte fondsmidler er fullt ut disponert ved bruk av fond på kr 16,3 mill. i 2019. Resterende behov for finansiering i 2019 og videre i planperioden finansieres gjennom bruk av lån.

Linje 114: Låneoptak Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune

Investeringer som følge av Sola sentrumsplan som ikke finansieres av inntekter gjengitt i linje 108-113 må lånefinansieres. Sum lån i 2019 er på kr 43,4 mill.

Linje 115 Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet, Sola sentrumsplan

I 2020 er det budsjettert med kr 3,7 mill. i justeringsavtaler. Som følge av at det ikke er budsjettert med utgifter til rekkefølgekrav i planperioden etter 2019, anbefaler rådmannen å disponere inntekten til ekstraordinær nedbetaling på lån knyttet til rekkefølgekravene for Sola sentrum. I 2021 og 2022 er det budsjettet på henholdsvis kr 3,7 og 3,3 mill. i inntekter fra justeringsavtaler for Sola sentrum, som også vil benyttes til ekstraordinære avdrag på lån.

2.6.3.16 Startlån

Tall i hele kr 1000					
Startlån					
Linje	Startlån	2019	2020	2021	2022
116	Innlån fra Husbanken	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000
117	Utlån til innbyggere	50 000	50 000	50 000	50 000
118	Innbetaling avdrag fra innbyggere	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000
119	Avdrag betalt til Husbanken	15 000	15 000	15 000	15 000
Sum startlån		0	0	0	0

Linje 116 Innlån fra Husbanken

Dette er Sola kommune sitt innlån fra Husbanken som benyttes for videre utlån av startlån.

Linje 117 Utlån til innbyggere

Dette er Sola kommune sitt utlån til innbyggere i forbindelse med startlån.

Linje 118 Innbetaling avdrag fra innbyggere

Dette er det innbyggere betaler Sola kommune som nedbetaling på startlån.

Linje 119 Avdrag betalt til Husbanken

Dette er det Sola kommune betaler til Husbanken som nedbetaling på startlån.

2.6.3.17 Sola tomteselskap KF

Tall i hele kr 1000					
Sola tomteselskap KF					
Linje	Sola tomteselskap KF	2019	2020	2021	2022
120	Bruk av lånemidler	-79 481	-24 585	-18 542	-10 955
121	Utlån til Sola Tomteselskap KF	79 481	24 585	18 542	10 955
122	Innbetaling fra Sola Tomteselskap KF	-35 627	-21 913	-52 965	-16 349
123	Nedbetaling lån	35 627	21 913	52 965	16 349
	Sum	0	0	0	0

Linje 120 Bruk av lånemidler

Dette er Sola kommune sitt innlån for videre utlån til Sola tomteselskap KF.

Linje 121 Utlån til Sola tomteselskap KF

Dette er Sola kommune sitt utlån til Sola tomteselskap KF. Utlånet er i samsvar med styret i tomteselskapets forslag til HØP 2019-2022.

Linje 122 Innbetaling fra Sola tomteselskap KF

Dette er avdrag mottatt av Sola tomteselskap KF. Avdraget er i samsvar med styret i tomteselskapets forslag til HØP 2019-2022.

Linje 123 Nedbetaling lån

Dette er Sola kommune sin nedbetaling på lån gitt til Sola Tomteselskap KF.

2.6.3.18 Sola Parkeringsselskap KF

Tall i hele kr 1000					
Sola Parkeringsselskap KF					
Linje	Sola Parkeringsselskap KF	2019	2020	2021	2022
124	Bruk av lånemidler	-1 000	0	0	0
125	Utlån til Sola Parkeringsselskap KF	1 000	0	0	0
Sum		0	0	0	0

Linje 124 Bruk av lånemidler

Dette er Sola kommune sitt innlån for videre utlån til Sola Parkeringsselskap KF.

Linje 125 Utlån til Sola Parkeringsselskap KF

Dette er Sola kommune sitt utlån til Sola Parkeringsselskap KF. Utlånet er i samsvar med styret i parkeringsselskapets forslag til HØP 2019-2022.

2.6.4 Finansiering av investeringer

Tabellen under viser hvordan finansiering av investeringene fordeler seg på egenfinansiering og låneopptak i planperioden.

Sum investeringer eksklusive startlån og lån til videre utlån	2019	2020	2021	2022
Andel egenfinansiering	39 %	100 %	84 %	100 %
Andel lånefinansiering	61 %	0 %	16 %	0 %

Andelen lånefinansiering er størst i 2019. I 2020 er hele finansieringsbehovet egenfinansiert som følge av investeringstilskuddet fra Husbanken knyttet til nytt sykehjem. I 2021 er det en liten andel lånefinansiering, mens det i 2022 budsjetteres med at alle prosjekter er egenfinansierte. Frigjorte midler i 2020 og 2022 kan benyttes til ekstraordinære avdrag i investeringsregnskapet.

Tabellen under viser hvordan investeringene finansieres i planperioden.

Finansiering					
Linje	Finansiering av investeringer	2019	2020	2021	2022
95	Husbanken boligtilskudd	0	-607	0	0
96	Husbanken investeringstilskudd	0	-126 720	-8 914	0
97	Salg av eiendom	-39 000	-145 000	-50 000	0
98	Spillemidler	-2 700	-2 700	-2 700	-2 700
99	Intern prosjektledelse	-6 268	-6 268	-5 100	-5 100
100	Overføringer fra drift	-66 100	-67 100	-67 700	-68 400
101	Avdrag fra Lyse	-8 741	-8 741	-8 741	-8 741
102	Momskompensasjon i investering	-86 493	-57 006	-36 060	-11 430
103	Sola menighet andel i ny kirke	-4 000	0	0	0
104	Tilbakebetaling Sola pistolklubb	-59	-59	-59	-59
105	Tilbakebetaling for gjennomførte prosjekter i Bymiljøpakken	-4 753	-2 500	-500	0
106	Låneopptak ordinære og VAR prosjekter	-338 298	0	-37 056	0
107	Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet ordinære og VAR prosjekter	0	62 579	0	13 515
Sum finansiering ordinære investeringsprosjekter og VAR, eksklusive Sola sentrumsplan		-556 412	-354 122	-216 830	-82 915
108	Anleggsbidrag	-1 898	0	0	0
109	Frikjøpsmidler	-2 925	0	0	0
110	Refusjon VA Sola sentrumsplan	-1 754	0	0	0
111	Justeringsavtaler, kommunal andel Sola sentrum i planperioden	-3 930	-3 726	-3 678	-3 292
112	Momskompensasjon investering, Sola sentrumsplan	-8 482	0	0	0
113	Bruk av fond Sola sentrumsplan	-16 319	0	0	0
114	Låneopptak Sola sentrumsplan/forskuttering Sola kommune	-43 413	-19 100	0	0
115	Ekstraordinært avdrag på lån i investeringsregnskapet, Sola sentrumsplan	0	3 726	3 678	3 292
Sum finansiering Sola sentrumsplan		-78 721	-19 100	0	0
Sum finansiering totalt		-635 133	-373 222	-216 830	-82 915

2.6.5 Utvikling i lånegjeld

Per 31. desember 2017 var langsiktig lånegjeld eksklusive pensjonsforpliktelse i Sola kommune på kr 1.860,1 mill. Av dette var blant annet kr 259,3 mill. startlån i Husbanken, kr 145,1 mill. lån til selvfinansierte byggeprosjekter, kr 1 mill. i finansiell leasing samt kr 181,7 mill. i lån til Sola tomteselskap KF. Låneopptak til startlån, selvfinansierte byggeprosjekter og Sola tomteselskap KF inngår ikke i rådmannens beregning av gjeldsgrad. Ved beregning av gjeldsgrad tas kun kommunes egne investeringer.

I forbindelse med behandling av HØP 2018-2021 vedtok kommunestyret låneopptak for egne investeringer på kr 355,2 mill. Ved behandling av årsrapport 2017 samt første og andre tertial 2018 ble vedtatt låneopptak endret som følge av endringer i planlagt framdrift av investeringsprosjekter. Dette, kombinert sammen med korrigeret nedbetaling av avdrag utover minimumsavdrag på kr 29 mill. i 2018, innebærer at beregnet lånegjeld (eksklusive startlån og lån for mellomfinansiering) per 31. desember 2018 er på kr 1.337,2 mill.

I 2019 budsjetteres det med et låneopptak på kr 381,7 mill. Renteutgifter på dette lånet beregnes fra og med 1. juli 2019. Videre i planperioden tas det opp lån på kr 19,1 mill. i 2020, kr 37,1 mill. i 2021 og kr 0 mill. i 2022.

Startlån, lån til foretakene og mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekter kommer i tillegg. Rådmannen foreslår en låneramme på kr 50 mill. per år til startlån i perioden fra 2019 til 2022.

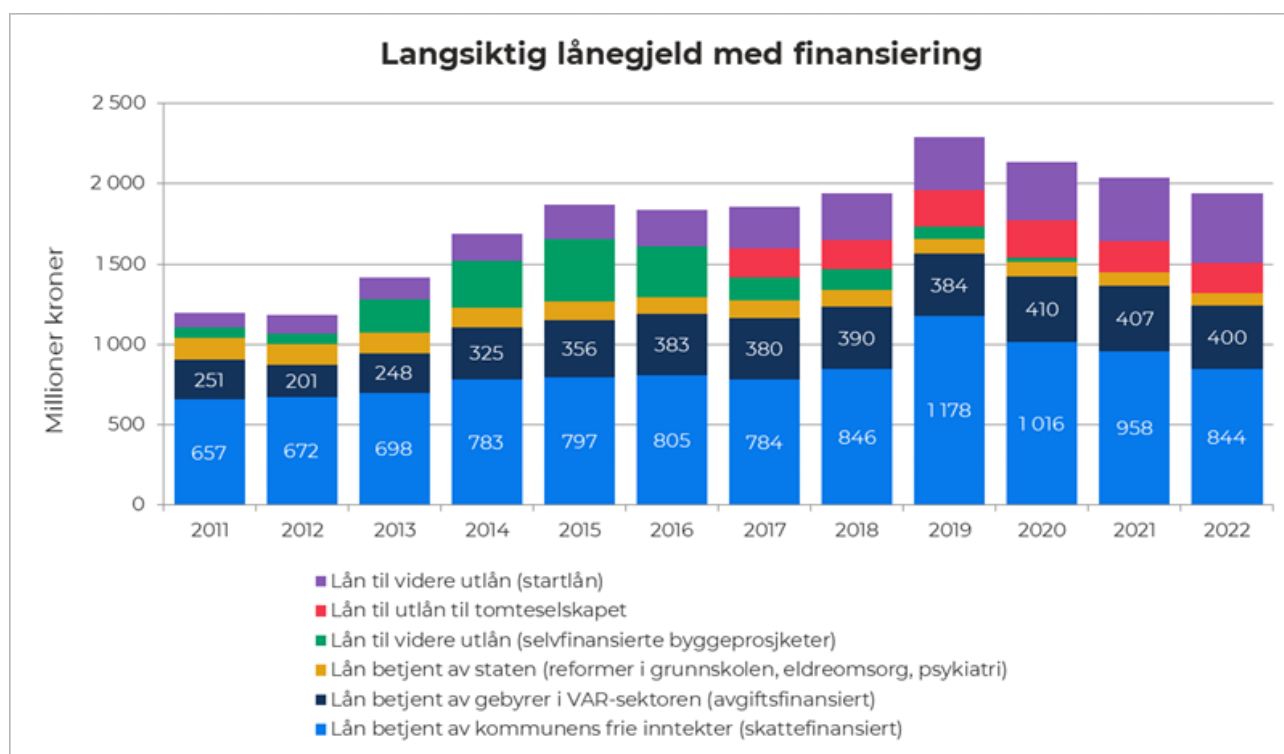
Det tas ikke opp ytterligere lån for mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekter i planperioden. Beregnet restgjeld for disse lånene i 2018 er på kr 128 mill. Lånene nulles ut etter at alle boligene er solgt.

Det ansvarlige lån som betjenes av tomteselskapet er per 31. desember 2017 på kr 181,7 mill. Låneopptak i 2018 er på kr 9,2 mill. Som følge av dette, kombinert med betaling av avdrag i 2018, blir beregnet lånegjeld i Sola tomteselskap KF på kr 182,7 mill. per 31. desember 2018. Se kapittel 5.1 Sola tomteselskap KF for flere

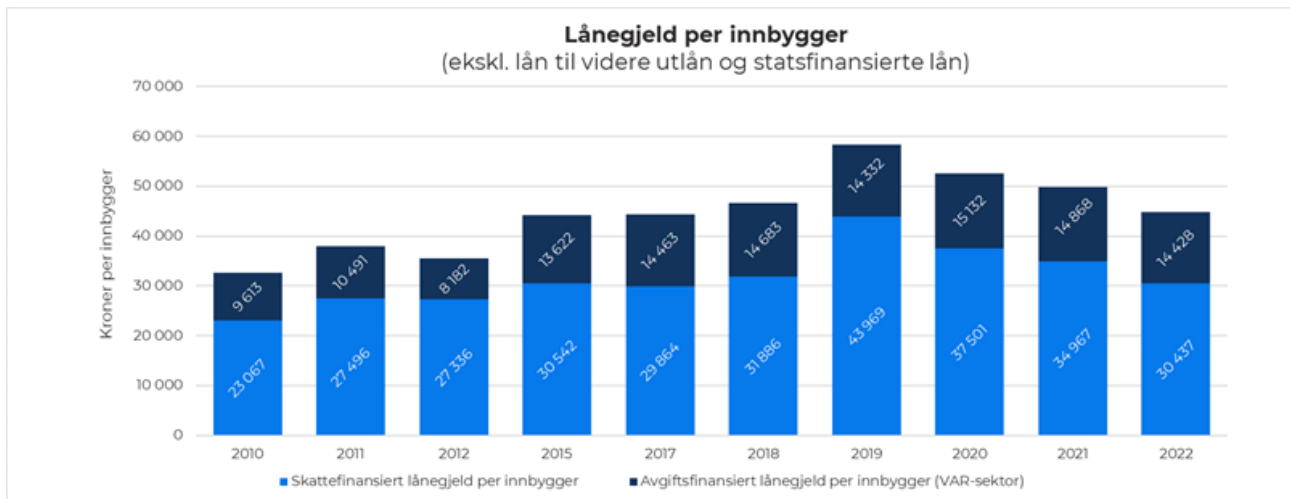
detaljer. Selv om lånet betjenes av foretaket vil rådmannen presisere at det er kommunestyret i Sola kommune som er juridisk ansvarlig for lånegjelden.

Som et ledd for å redusere gjeldsbelastning legger rådmannen videre til grunn at det betales avdrag utover minimumsavdrag på kr 15,9 mill. i 2019, kr 42,9 mill. i 2020, kr 48,6 mill. i 2021 og kr 58,7 mill. i 2022. I HØP 2018-2021 ble det lagt opp til avdrag utover minimum på til sammen kr 280 mill. I denne planen legger rådmannen opp til kr 166,1 mill. i periode 2019-2022. Rådmannens vurdering er at det er nødvendig å redusere avdrag utover minimum i HØP 2019-2022 for å oppnå realisme i den foreslåtte omstillingen i planperioden. Som følge av dette blir beregnet brutto lånegjeld per 31. desember 2018 (eksklusive startlån, lån for mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekter og utlån til kommunale foretak) på kr 1.656,9 mill. med nedtrapping mot kr 1.317,6 mill. per 31. desember 2022.

Grafen under viser hvordan langsiktig lånegjeld fordeles mellom forskjellige typer finansiering. Beregnet lånegjeld per 31. desember 2019 betjent av kommunens frie inntekter, vil beløpe seg på kr 1.178 mill., mens lån som finansieres av gebyrer i VAR sektor beløper seg på kr 384 mill. En stor andel av lånegjeld henføres til VAR sektor. Kalkulatoriske avskrivninger og renter for disse lånene belastes brukerne i form av gebyrer.

Hensyntatt den forventede veksten i innbyggertall kan utviklingen i kommunes lånegjeld per innbygger illustreres med graf under.

2.6.6 Gjeldsgrad

Gjeldsgrad er en viktig indikator som viser forholdet mellom brutto lånegjeld og brutto driftsinntekter eksklusive finansinntekter, og er et nøkkeltall som uttrykker kommunens økonomiske handlefrihet. Lån for videre utlån (startlån og lån til kommunale foretak) samt lån for mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekter er ikke med i beregningen av gjeldsgrad.

Sola kommune har de siste årene hatt høy investeringsaktivitet som følge av høy befolkningsvekst over tid. Gjeldsgraden til Sola kommune har likevel holdt seg relativt stabil i perioden 2012 - 2018 (innenfor spennet mellom 73 - 67 prosent). Kommunen har i årene 2015-2018 betalt avdrag på lån utover minimumsavdraget etter kommuneloven, på til sammen 81 mill. Det legges opp til avdrag utover minimum fra 2019-2022 på 166,1 mill. Dette er et lavere beløp enn tidligere avsatt i vedtatt HØP 2018-2021. Det er i ferd med å bli fullført store investeringer i sykehjem, skole, rådhus m.m., og dette vil føre til en økning i gjeldsgraden i 2019.

I forbindelse med behandling av Handlings- og økonomiplan 2018-2021 vedtok kommunestyret følgende:

"Handlings- og økonomiplaner innrettes med sikte på reell styring etter følgende økonomiske måltall:

- For å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi skal balansen mellom inntekter og utgifter i driftsbudsjettet tilpasses et netto driftsresultat på minimum 3 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.
- For å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi skal framtidige låneopptak tilpasses en gjeldsgrad – lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter – som på sikt ikke bør ligge over 60 prosent".

I rådmannens forslag til HØP 2019-2022 er målsetting om 3 prosent netto driftsresultat innarbeidet, mens målsetting om gjeldsgrad på maksimum 60 prosent ikke blir innfridd i planperioden. Dette er som følge av investeringer for å møte befolkningsveksten kommunen har hatt de siste 10 årene. I denne perioden slutføres store investeringsprosjekter som sykehjem, rådhus og infrastruktur i Sola sentrum. Høy gjeldsgrad innebærer at en større andel av driftsbudsjettet må avsettes til betaling av rente og avdrag, noe som svekker den økonomiske handlefriheten og reduserer handlingsrommet på sikt. Rentene er på vei opp og dette vil det medføre at handlingsrommet i driften blir enda mindre. Derfor er det viktig at kommunen er forsiktig med å legge inn nye, store investeringer.

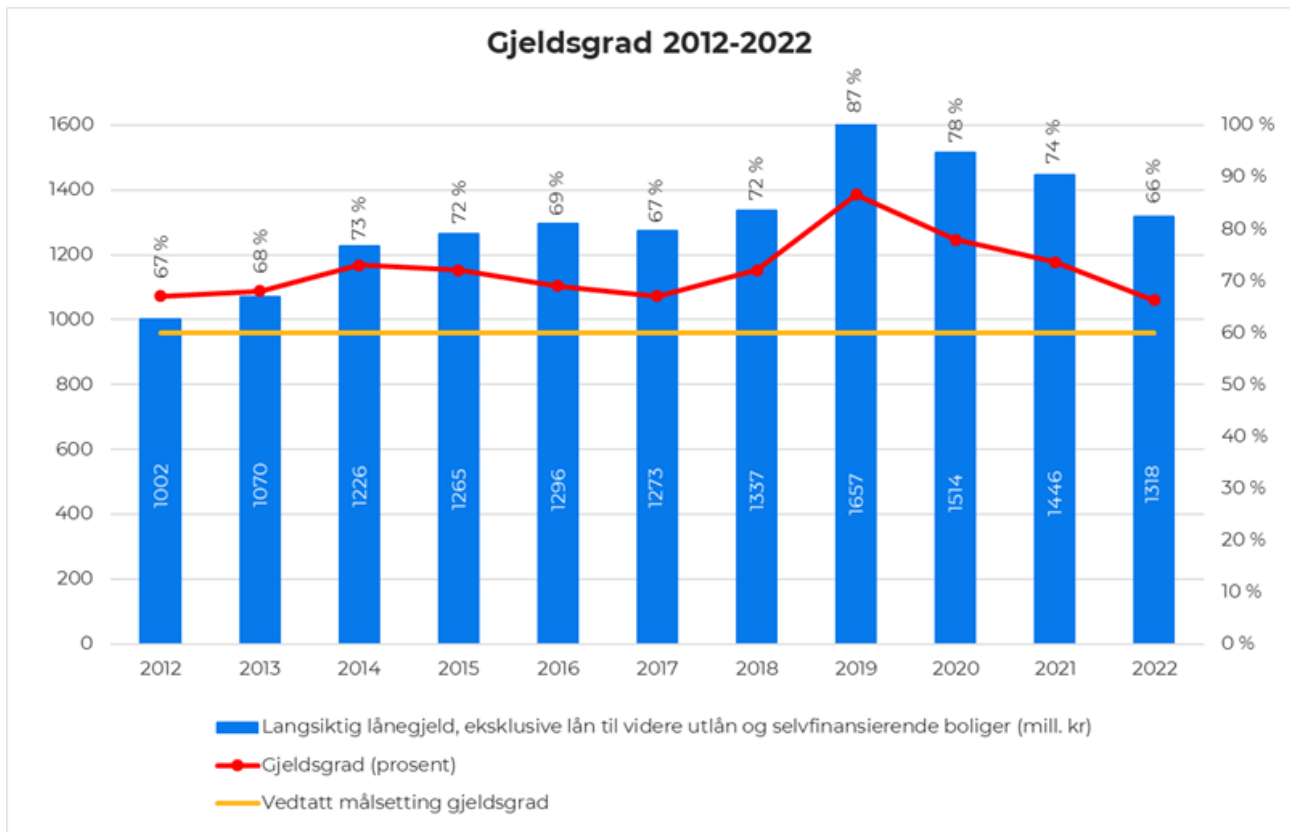
Historiske tall viser at minimumsavdrag og netto renter samlet sett har økt fra kr 32,4 mill. i 2010 til kr 65,0 mill. i 2018. Som nevnt ovenfor legger rådmannen til grunn at det betales avdrag utover minimum etter kommuneloven også i planperioden 2019-2022. Dette er gjort budsjettmessig og regnskapsmessig siden 2015 for å redusere gjeldsbelastningen til kommunen. I tillegg har vi i perioden fra og med 2011 til og med 2017 brukt kr 65,4 mill. fra regnskapsmessig mindreforbruk (overskudd i driftsregnskap ved regnskapsavslutning) til å betale ned gjelden. Grafen under viser utvikling i kapitalkostnader (minimumsavdrag, netto renter og avdrag utover minimum etter kommuneloven) for perioden 2010-2022.

Samlet investeringsnivå i rådmannens forslag til HØP 2019-2022 er på kr 1,308 mrd. Av dette er kr 97,8 mill. i planperioden knyttet til gjennomføring av infrastrukturprosjekter i Sola sentrum. Per i dag er det kommunen som forskutterer store deler av dette beløpet, men på sikt vil andre private utbyggere bidra med sine refusjoner.

I forslag til HØP 2019-2022 legger rådmannen til grunn at gjeldsgrad eksklusive lån for videre utlån og lån for mellomfinansiering av selvfinansierte byggeprosjekter blir på 87 prosent i 2019; 78 prosent i 2020; 74 prosent i 2021 og 66 prosent i 2022. Rådmannen ønsker å påpeke at gjeldsgrad vil stige igjen i årene etter planperioden da en del investeringer vil ligge der, herunder ferdigstilling av Jåsund skole.

Grafen under viser utviklingen i gjeldsgrad inkludert rådmannens forslag til HØP 2019-2022. Det er nødvendig å ha sterk fokus på nedbygging av lånegjelden i tiden framover.

2.7 Rådmannens forslag til endringer i drift 2019-2022

2.7.1 Hovedprioriteringer - drift

I de siste årene har økonomisk handlingsrom blitt betydelig redusert. Dette skyldes i hovedsak lavere skatteinntekter som følge av konjunkturendringene i regionen og generelt lav økonomisk vekst. Arbeidet med å tilpasse tjenestenivået til et lavere inntektsnivå må fortsette for å sikre en solid økonomi.

Rådmannen har gjennom arbeidet med Handlings- og økonomiplan 2019-2022 gjennomført en streng prioritering av nye tiltak i drift. Rådmannen har tatt utgangspunkt i vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021 samt andre politiske vedtak. Tiltak foreslått i denne planen er kun tiltak som rådmannen vurderer er reelle og nødvendige behov. De fleste foreslåtte tiltak har en kostnad som vil påløpe uansett budsjettdekning. For å oppnå budsjettbalanse det enkelte år foreslår rådmannen å redusere avdrag utover minimum etter kommuneloven sett i forhold til vedtatt HØP 2018-2021, samt budsjettere med generelle omstillingstiltak på tjenesteområdene og rådmann med sentrale staber.

Flere av de foreslåtte tiltakene er en videreføring av vedtatte tiltak i HØP 2018-2021, men også begge tertialrapportene i 2018 er i hovedsak hensyntatt. For å oppnå budsjettbalanse hvert år i planperioden i tråd med inntektsforutsetningene som er lagt til grunn, foreslår rådmannen et samlet omstillingskrav på kr 20 mill. i 2019 med en ytterligere økning på kr 20 mill. til totalt kr 40 mill. i 2020 som videreføres i resten av i planperioden. Krav til omstilling er fordelt tentativt, det vil si etter hvor stor prosentandel tjenesteområdene og rådmann med staber har av budsjett 2018.

Rådmannen har i forslag til HØP 2019-2022 innarbeidet økte kostnader knyttet til gjennomføring av valg i 2019 og 2021. Samtidig foreslås det å redusere budsjetttrammen til politisk nivå med kr 1,6 mill. som følge av reduserte pensjonsutgifter for folkevalgte. Dette som en konsekvens av vedtak i k-sak 7/17 *Tjenestepensjonsordning for folkevalgte* behandlet av kommunestyret 9. februar 2017.

Demografikostnader skole er tallfestet til kr 1,1 mill. i 2019, men rådmannen foreslår at dette dekkes innenfor samlet budsjetttramme for skolene. Rådmannen foreslår økning av budsjetttrammene for styrking av særskilt norsk, styrkingstiltak SFO og tidlig innsats skole. Videre har rådmannen innarbeidet budsjettmidler til oppstart og drift av Kjerrberget ungdomsskole, som har forventet oppstart i 2021.

På barnehageområdet foreslår rådmannens økte budsjetttrammer som følge av nye pedagog- og bemanningsnormer. Budsjetttrammen for tilskudd til private barnehager foreslås økt med kr 26 mill. Økningen kommer som følge av aktivitetsendring i kommunale barnehager, deflatorjustering og forsinkelse i effekt av omstilling, som følge av at grunnlaget for beregningen av sats er regnskap for kommunale barnehager fra to år tilbake. Videre foreslås en økning av budsjetttrammen på kr 3,9 mill. til styrket barnehage tilbud som følge av økt aktivitet knyttet til spesialpedagogisk hjelp i barnehager.

Rådmannen foreslår å styrke helsestasjon- og skolehelsetjenesten som følge av økte overføringer i rammetilskuddet til dette formålet. Videre er det foreslått å styrke tilrettelagt fritid.

Innenfor Levekår viser utviklingen at antall brukere med omfattende bistandsbehov øker. Dette gjelder innen både kommunalt og privat tjenestetilbud. Rådmannen tilrår å øke budsjetttrammen for kjøp av private avlastnings- og miljøtjenester samt private BPA-tjenester med totalt kr 15,1 mill. hvert år i planperioden. I tillegg foreslår rådmannen å øke budsjetttrammene til virksomhetene som følge av brukere med omfattende bistandsbehov med kr 8,3 mill. i 2019 med økning videre i planperioden. På grunn av økt antall deltakere i introduksjonsstønad er budsjetttrammene for NAV foreslått å øke med kr 3,4 mill. Samtidig viser foreløpig estimat at tilskudd ressurskrevende brukere reduseres med kr 4 mill. Dette som følge av at kostnadene for enkelte brukere ikke overstiger kommunens egenandel. Noen brukere passer grensen på 67 år samt at innslagspunktet øker med kr 50.000 utover vanlig lønns- og prisvekst i hht. forslaget i statsbudsjettet.

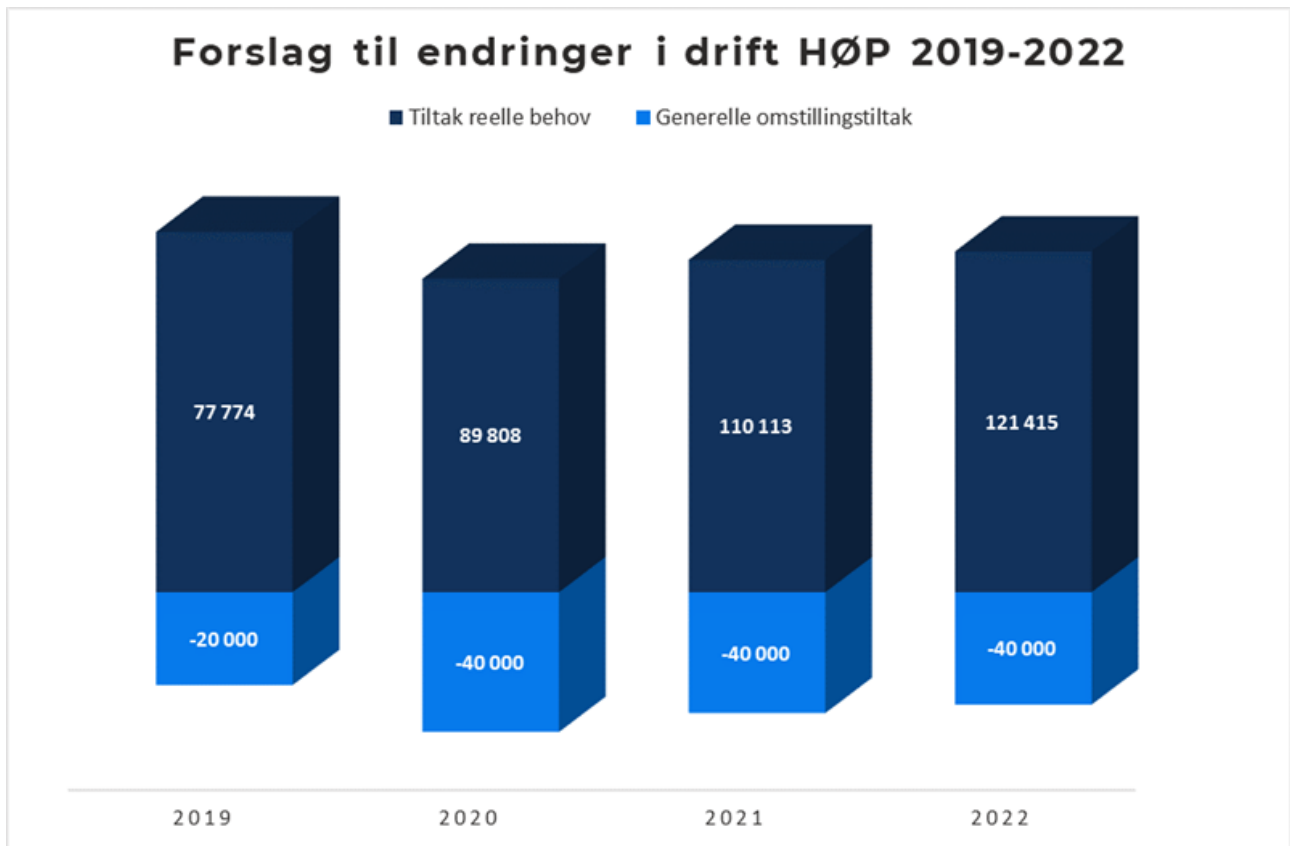
Rådmannen har i forslag til HØP 2019-2022 innarbeidet forventet kostnad for nytt sykehjem i Sola sentrum med en netto effekt i 2020 på kr 1,2 mill. som følge av avvikling av Soltun alderspensjonat. Videre har rådmannen innarbeidet forslag til øyeblikkelig hjelp-senger (ØHD) for somatiske pasienter, samt betaling for utskrivningsklare pasienter innen rus og psykiatri.

I forslag til HØP 2019-2022 har rådmannen innarbeidet forslag til økt budsjetttramme med kr 1,4 mill. i 2019 med økning videre i planperioden knyttet til forvaltning-, drift- og vedlikeholdsutgifter (FDV) for bygg og anlegg som tas i bruk, herunder budsjettmidler til ivaretagelse av vedlikehold av kommunale bygg. Videre foreslås budsjetttrammen til Eiendom økt med kr 3,7 mill. som følge av økte energikostnader.

Rådmannen vil gjøre kommunestyret oppmerksom på at det fra virksomhetsledere og andre er meldt inn større behov enn rådmannen har funnet dekning for i denne planen.

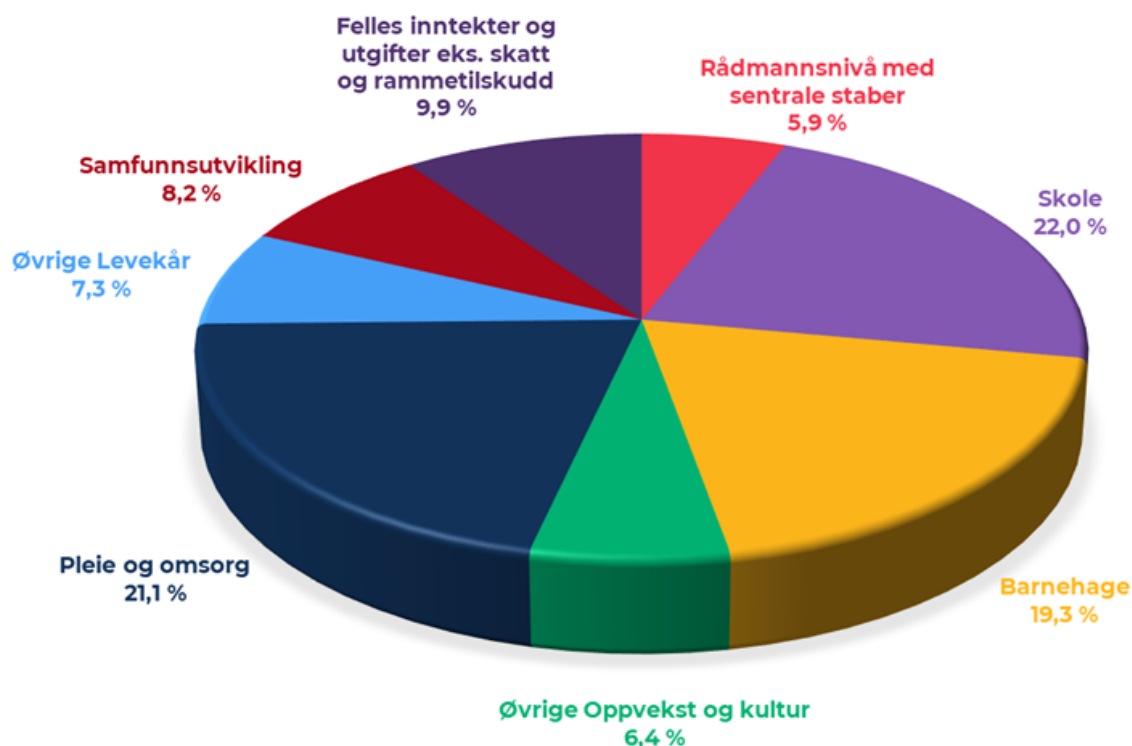
I rådmannens forslag til HØP 2019-2022 er budsjetttrammene for 2019 for rådmann med sentrale staber samt tjenesteområdene styrket med netto kr 57,8 mill., herav kr 77,8 mill. i tiltak reelle behov og kr -20 mill. i generell omstilling. Grafen under viser rådmannens forslag til endringer i budsjetttrammene i forhold til opprinnelig vedtatt budsjett 2018. Grafen leses slik at kr -20 mill. er generell omstilling i 2019, mens kr 77,8 mill. er rådmannens

forslag til tiltak som er vurdert som reelle og nødvendige behov. Netto sum av disse to forholdene utgjør forslag til netto økning av budsjettramme 2019 på kr 57,8 mill.

Tjenesteområdet Oppvekst og kultur har i rådmannens forslag til budsjett 2019 en prosentandel på 47,7 prosent av den totale netto budsjettrammen. Tjenesteområdene Levekår og Samfunnsutvikling har en andel på henholdsvis 28,4 prosent og 8,2 prosent, mens rådmann med sentrale staber har en prosentandel på 5,9 prosent. Figuren under viser prosentandel av forslag til netto driftsbudsjett 2019, inkludert rådmannens forslag til tiltak på rådmannsnivå med sentrale staber og de enkelte tjenesteområdene.

Prosentandel av forslag til netto driftsbudsjett 2019

Rådmann med sentrale staber inkluderer Politisk nivå med sekretariat, Rådmannsgruppe, Organisasjonsavdeling og Økonomiavdeling.

Øvrige Oppvekst og kultur inkluderer Fagstab oppvekst eksklusive sentrale midler til skole og barnehage, Fagstab kultur, PPT, Barnevern, Barn, ungdom og familietjenesten, Fritid, Sola bibliotek samt Sola kulturskole.

Pleie og omsorg inkluderer sentralt budsjetterte midler til pleie og omsorg hos Fagstab Levekår, Tjeneste og koordineringskontoret, Sola sjukeheim, Sola bo- og hjemmetjenester, Tananger bo- og hjemmetjenester, Miljøtjenesten samt Psykisk helsearbeid og rus.

Øvrige Levekår inkluderer Fagstab Levekår eksklusive sentralt budsjetterte midler til pleie og omsorg, NAV Sosiale tjenester samt Fysio- og ergoterapitjenesten.

Samfunnsutvikling inkluderer Fagstab Samfunnsutvikling, Eiendom, Kommunalteknikk og Areal.

Felles inntekter og utgifter eksklusive skatt og rammetilskudd i denne grafen inkluderer inntekter fra selvkostområdenes bruk av sentrale stabstjenester og administrasjonsbygg. I tillegg kommer utgifter til personalforsikringer, lønnsreserve, KS-kontingenter, tilskudd til regionale prosjekter og Sola kirkelige fellesråd, kapitalutgifter samt andre sentrale utgifter.

2.7.2 Driftsrammetabell

Under følger link til Driftsrammetabell HØP 2019-2022. Tabellen inneholder rådmannens forslag til endringer i driftsbudsjettet samt forslag til opprettelse/ending av årsverk i 2019. Tabellen leses slik at tallene fra og med linje 1 til 27 er faktisk foreslåtte budsjett. Fra linje 28 viser tallene endringer i forhold til vedtatt budsjett 2018. Det budsjetteres med 2019-priser i hele planperioden.

[Driftsrammetabell 2019-2022 \(PDF, 213 kB\)](#)

2.7.3 Nye tiltak i drift - beskrivelse

2.7.3.1 Frie inntekter

Nr	Tekst	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig	Forslag til	Forslag til	Forslag til	Forslag til
			vedtatt budsjett	budsjett	budsjett	budsjett	budsjett
			2018	2019	2020	2021	2022
1	Innbyggertilskudd inkl. utgiftsutjevning		590 200	620 700	642 800	657 200	670 700
2	Inntektsutjevning		-121 800	-131 700	-133 100	-134 800	-136 500
3	Formue- og inntektsskatt		968 500	1 014 400	1 025 700	1 038 300	1 051 000
Sum frie inntekter			1 436 900	1 503 400	1 535 400	1 560 700	1 585 200

Linje 1, 2 og 3: Innbyggertilskudd inkl. utgiftsutjevning, inntektsutjevning samt formue- og inntektsskatt

Det vises til innledende kommentarer i kapittel 2.1. Det budsjetteres med sum frie inntekter på kr 1,503 mrd. i 2019.

2.7.3.2 Sentrale inntekter

Nr	Tekst	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til budsjett 2019	Forslag til budsjett 2020	Forslag til budsjett 2021	Forslag til budsjett 2022
4	Integreringstilskudd flyktninger		33 794	21 216	16 466	13 250	10 888
5	Andre renteinntekter		5 200	6 800	8 700	10 500	11 400
6	Kompensasjonstilskudd fra Husbanken		3 100	3 008	3 095	3 154	3 186
7	Kapitalinntekter fra selvkostområdene		18 213	17 903	17 903	17 903	17 903
8	Renteinntekter - ansvarlig lån i Lyse		5 200	6 000	6 600	6 700	6 700
9	Utbytte Sola bredbånd AS		9 000	9 000	9 000	9 000	9 000
10	Utbytte fra Lyse		43 700	48 100	52 400	54 600	56 800
	Sum sentrale inntekter		118 207	112 027	114 164	115 107	115 877

Linje 4: Integreringstilskudd flyktninger

Sola kommune mottar integreringstilskudd fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) de fem første årene for nyankomne flyktninger. I 2019 er det budsjettert med kr 21,2 mill. i integreringstilskudd. Tilskuddet er beregnet etter satser i forslag til statsbudsjett 2019. Videre er det lagt til grunn at Sola kommune vil motta 15 flyktninger hvert år i planperioden, som er samme antall som forventes bosatt i 2018. I tillegg er det i budsjettforslaget lagt til grunn at kommunen i 2019 vil motta integreringstilskudd for 144 flyktninger som er ankommet i årene 2015-2018 (år 2-5).

I slutten av hvert år sender IMDI en anmodning til kommunene for bosetning av flyktninger for påfølgende år. I skrivende stund har Sola kommune ikke mottatt noen anmodning fra IMDI for 2019.

Linje 5: Andre renteinntekter

Disse inntektene er budsjettert i henhold til forventet likviditet på kommunens konsernkonto, samt forventet rentenivå og vilkår for rentebetingelser som Sola kommune har med sin bankforbindelse. Det budsjetteres med kr 6,8 mill. i 2019.

Linje 6: Kompensasjonstilskudd fra Husbanken

Staten gir tilskudd for å dekke renter og avdrag i forbindelse med Handlingsplan for eldreomsorg og Opptappingsplan psykisk helse, samt tilskudd som skal dekke rentekostnader knyttet til rehabilitering av skolebygg, svømmehaller og kirkebygg. Disse kompensasjonsordningene forvaltes av Husbanken, og ble endret fra og med 2018. Tilskuddsordningen beregnes med utgangspunkt i Husbankens basisrente (et gjennomsnitt av observasjoner av de beste lånetilbudene i markedet) fratrukket en margin på 1,25 prosentpoeng. Det er lagt til grunn en rente på 1,5 prosent i 2019 i tråd med forslag til statsbudsjett 2019, med en opptapping på 0,2

prosentpoeng hvert år i planperioden. Det budsjetteres med kr 3,0 mill. i 2019 til dette formålet ut fra renteforutsetninger redegjort for her og i kapittel 2.3.3.

Linje 7: Kapitalinntekter fra selvkostområdene

Avskrivninger og rente på restkapital på investeringer på gebyrfinansierte tjenester belastes regnskapet til aktuelt selvkostområde, og inngår i gebyrgrunnlaget for tjenesten. Motpost benyttes til å finansiere kommunens kapitalkostnader for selvkostområdene, og i 2019 utgjør denne posten kr 17,9 mill.

Linje 8 og 10: Overføringer fra Lyse

Det vises til innledende kommentarer i kapittel 2.2.1. Det budsjetteres med renteinntekter og utbytte fra Lyse på henholdsvis kr 6,0 mill. og 48,1 mill. i 2019. Avdrag på ansvarlig lån gitt til Lyse føres i investeringsregnskapet og utgjør kr 8,7 mill.

Linje 9: Utbytte fra Sola Bredbånd AS

I vedtatt HØP 2018-2021 er det budsjettert med utbytte fra Sola Bredbånd på kr 9,0 mill. i 2018 og videre i planperioden. Rådmannen tilrår at dette nivået videreføres i HØP 2019-2022.

2.7.3.3 Sentrale utgifter

Nr	Tekst	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig	Forslag til	Forslag til	Forslag til	Forslag til
			vedtatt budsjett 2018	budsjett 2019	budsjett 2020	budsjett 2021	budsjett 2022
11	Minimumsavdrag		45 400	46 000	53 100	52 600	52 800
12	Avdrag utover minimum etter kommuneloven		49 020	15 884	42 916	48 561	58 737
13	Renteutgifter innlån		31 300	38 800	47 100	48 400	51 300
14	Lønnsreserve		25 034	50 000	50 000	50 000	50 000
15	Seniorordning		1 100	1 100	1 100	1 100	1 100
16	Sola kirkelige fellesråd		13 877	14 516	14 516	14 516	14 516
17	Tilskudd tros- og livssynssamfunn		3 000	3 352	3 753	4 127	4 239
18	Revisjon og kontrollutvalg		1 463	1 575	1 575	1 575	1 575
19	DigiRogaland		0	290	290	290	290
20	Fordelte utgifter		19 757	19 757	19 757	19 757	19 757
21	Diverse felles inntekter og utgifter		11 470	11 438	8 908	7 588	7 591
22	Egenkapital investeringer		65 600	66 100	67 100	67 700	68 400
	Sum sentrale utgifter		267 021	268 812	310 115	316 214	330 305

Linje 11 og 13: Minimumsavdrag og renteutgifter innlån

Det budsjetteres med kapitalutgifter på kr 84,8 mill. i 2019. Dette på bakgrunn av rådmannens forslag til investeringsnivå samt tilhørende låneopptak. Det vises til innledende kommentarer om renteforutsetninger, kapittel 2.3.3, samt om utvikling av lånegjeld og gjeldsgrad kapittel 2.6.5 og 2.6.6.

Linje 12: Avdrag utover minimum etter kommuneloven

Rådmannen har lagt til grunn at kr 15,9 mill. i 2019, kr 42,9 mill. i 2020, kr 48,6 mill. i 2021 og kr 58,7 mill. i 2022 benyttes til betaling av avdrag utover minimumsavdrag. Dette er lavere enn lagt til grunn i vedtatt HØP 18-21, men i tråd med kommunestyrets og rådmannens intensjon for å redusere kommunens gjeldsgrad.

Linje 14: Lønnsreserve

Rådmannen har innarbeidet full kompensasjon for helårseffekt av lønnsoppgjørene i 2018 samt forventet effekt av lønnsoppgjørene i 2019. Ved beregning av lønnsoppgjør 2019 er det lagt til grunn en lønnsvekst på 3,25 prosent, som tilsvarer forventet lønnsvekst lagt fram i forslag til statsbudsjett 2019. Rådmannen anbefaler at lønnsreserven på bakgrunn av det ovennevnte settes til kr 50 mill. Det er grunn til å understreke at lønnsreserven er mer en teknisk forordning enn et uttrykk for lønnsvekst. I perioden 2020-2022 er lønnsbudsjettet videreført i 2019-priser.

I vedtatt budsjett 2018 ble lønnsreserven fastsatt til kr 50,3 mill. I driftsrammetabellen i HØP 2019-2022 fremgår den med et beløp på kr 25 mill. i 2018. Årsaken til dette er at helårseffekt av lønnsoppgjørene 2017 inn i 2018 ble fordelt ut til tjenesteområdene og staber i forbindelse med effektivering av vedtatt budsjett 2018, og inngår følgelig i budsjetttrammane til disse områdene i driftsrammetabellen. Beløpet som framgår i kolonnen for 2018 er derfor kun forventet kostnad for lønnsoppgjør 2018, og ikke totalt vedtatt lønnsreserve i 2018.

Linje 15: Seniorordning

Kompensasjon til virksomhetene for seniorordning for ansatte mellom 62-64 år på kr 1,1 mill. videreføres fra budsjett 2018. For ytterligere informasjon om ordningen vises det til sak 29/16 *Revisjon av seniorpolitikk for ansatte i Sola kommune* behandlet i Administrasjonsutvalget 29. november 2016.

Linje 16: Sola kirkelige fellesråd

Budsjetttrammen for Sola kirkelige fellesråd videreføres fra 2018 justert for 3,25 prosent lønnsvekst og indeksregulering av mva-kompensasjon. Rådmannen har vurdert Sola kirkelige fellesråds budsjettinnspill, og har funnet rom for å øke budsjetttrammen med kr 0,2 mill. til dekning av økte kostnader ved ny IKT-driftsavtale med elektronisk arkiv. Rådmannen tilrår å budsjettere med kr 14,5 mill. i 2019. For ytterligere informasjon, se fellesrådets budsjettinnspill og rådmannens kommentarer i kapittel 5.3 *Sola kirkelige fellesråd*.

Linje 17: Tilskudd tros- og livssynssamfunn

Tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke kan kreve et årlig tilskudd fra staten. I tillegg har de rett på tilskudd fra kommunene hvor det bor medlemmer av samfunnet. Tilskuddet beregnes på bakgrunn av kommunens budsjetterte utgifter til Den norske kirke. Rådmannen anbefaler å budsjettere med kr 3,4 mill. i 2019 med en opptrapping i planperioden.

Høsten 2017 sendte Kulturdepartementet ut høring om ny lov for tros- og livssynssamfunn. Departementet foreslo at kommunenes ansvar for tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke skulle overtas av staten. I forslag til statsbudsjett 2019 opplyser regjeringen at de tar sikte på at lovproposisjon med forslag til ny felles lov for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn oversendes Stortinget våren 2019. Modernisering av lovgivningen er blant annet begrunnet i behovet for fornyelse og forenkling av dagens økonomiske støtteordninger overfor tros- og livssynssamfunnene.

Linje 18: Revisjon og kontrollutvalg

I tråd med samlet budsjettforslag for kontroll og tilsyn 2019, vedtatt av Kontrollutvalget 12. september 2018, har rådmannen budsjettert med kr 1,575 mill. eksklusive mva i 2019. Dette er en økning på kr 112 000, noe som utgjør en vekst på 7,6 %.

Linje 19: DigiRogaland

Sola kommunes andel av samarbeidsprosjektet DigiRogaland, et kommunesamarbeid for å innfri de nasjonale kravene om økt bruk av digitale fellesløsninger. Kommunene samarbeider på områder der en vil ha nytte av felles utvikling og utprøving av digitale løsninger. Samarbeidet er beskrevet i k-sak 15/2018 Digital strategi. Sola og de øvrige sju kommunene på Jæren og Nord-Jæren startet samarbeidet i 2017, og fra 2019 vil 23 av kommunene i Rogaland ha sluttet seg til. Fylkesmannen har tildelt midler til prosjektet.

Linje 20: Fordelte utgifter

Budsjettposten inneholder inntekter fra selvkostområdenes bruk av sentrale stabstjenester og administrasjonsbygg. I tillegg ligger budsjettmidler til fellesutgifter som skal fordeles på korrekt KOSTRA-funksjon i forbindelse med regnskapsavslutning. Dette gjelder utgifter til Kommunikasjonsavdelingen, avdeling IKT samt fellesutgifter til faglitteratur, porto og annonser. Budsjettet for 2019 er videreført på samme reelle nivå som i 2018.

Linje 21: Diverse felles inntekter og utgifter

Budsjettposten dekker utgifter til enkelte tilskudd til lag og organisasjoner, velferdstiltak, forsikringer, KS-kontingenter, husleie for midlertidig rådhus samt andre sentrale utgifter. Det budsjetteres med kr 11,4 mill. i 2019. I vedtatt HØP 2018-2021 ble det bevilget kr 0,52 mill. i 2018 til deltakelse i KS sitt digitaliseringsnettverk. Rådmannen foreslår å videreføre denne bevilgningen hvert år i planperioden i HØP 2019-2022 til prosjekter innen digitalisering/robotisering av arbeidsprosesser.

Linje 22: Egenkapital investeringer

Det budsjetteres med kr 66,1 mill. i 2019 til egenkapital investeringer.

2.7.3.4 Tilskudd regionale prosjekt

Nr	Tekst	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til budsjett 2019	Forslag til budsjett 2020	Forslag til budsjett 2021	Forslag til budsjett 2022
	Tilskudd regionale prosjekter:						
23	Tilskudd Rogaland brann og redning IKS		22 573	23 734	23 734	23 734	23 734
24	Tilskudd Greater Stavanger		911	919	928	938	948
25	Tilskudd Sørmarka Flerbruks-hall IKS inkl. Sola Arena		2 171	2 471	3 284	3 157	3 024
26	Tilskudd Multihallen og Storhallen IKS		1 507	1 493	1 471	1 427	1 427
27	Tilskudd Nordjærenpakken		700	0	0	0	0
	Sum tilskudd regionale prosjekt		27 862	28 617	29 417	29 256	29 133

Linje 23: Tilskudd Rogaland brann og redning IKS

Styret i Rogaland brann og redning IKS behandlet Økonomi- og handlingsplan 2019-2022 den 10. september 2018. Representantskapet behandler saken den 1. oktober 2018. Styret foreslår en økning i tilskuddet fra eierkommunene fra kr 253,3 mill. i 2018 til kr 271,1 mill. i 2019, noe som utgjør en vekst på 7 prosent. Veksten på kr 17,8 mill. omfatter blant annet lønnsoppgjør, stillinger knyttet til beredskap, økt husleie for nye stasjoner og SASIRO, samt økte avskrivninger som følge av investeringer på i underkant av kr 20 mill. Foreslått tilskudd skal også finansiere Miljørettet helsevern, Skjenkekontrollen, 110-sentralen og feierseksjonen. Økningen i feierseksjonen finansieres med selvkostfond de to første årene i planperioden.

Rådmennene i eierkommunene foreslår et samlet tilskudd på kr 266,9 mill. i 2019, noe som utgjør en vekst fra 2018 på kr 13,6 mill. (5,4 prosent). Forslaget omfatter en justering av virkningstidspunkt (1. august 2019) for husleie knyttet til ny stasjon på Finnøy. Det foreslås videre at husleie på kr 3 mill. knyttet til SASIRO finansieres gjennom selskapets egenkapital i 2019. Rådmannen tiltrer styrets forslag om at driftskonsept og leieavtale for SASIRO må gjennomgås i 2019. Driftsselskapet for SASIRO er under avvikling, og virksomheten vil i 2019 inngå som en avdeling i Rogaland brann og redning IKS. Det anses som formålstjenlig med en spissing av senterets funksjon. Resultatet av dette arbeidet vil legges til grunn ved neste rullering av Handlings- og økonomiplanen. Det tilligger de styrende organ i selskapet å foreta nødvendige prioriteringer innenfor budsjetttrammen gitt av kommunestyret, for å sikre en forsvarlig drift og beredskap.

Eierbrøken skal i henhold til vedtatt brannstasjonsstruktur være rent folketallsbasert fra 01.01.2022. For å unngå store endringer for den enkelte eierkommune, er det vedtatt at innfasingen skal skje gjennom årlig justering av 1/5 av veksten. For 2019 er Sola kommunes sin eierbrøk på 9,05 prosent, og tilskudd utgjør kr 23,734 mill.

I løpet av høsten 2018 vil det bli fremmet en sak for godkjenning av opptak av kommunene Strand, Hjelmeland og muligens Forsand som nye deltakere i selskapet fra 01.01.2019. Dette vil øke det samlede kostnadsnivået og

tilskuddsbehovet. De nåværende eierkommunene vil imidlertid få en mindre andel av samlet tilskudd. Arbeidet så langt tyder på at eierbrøken for nåværende eierkommuner reduseres med ca. 8 prosentpoeng.

Linje 24: Tilskudd Greater Stavanger

Gjeldende partnerskapsavtale går ut i 2019. Styret i Greater Stavanger vedtok i møte 13. juni 2018; "Styret ber administrasjonen, i samarbeid med eierkommunene, forberede sak vedrørende partnerskapsfornying, hvor en mer permanent ordning utredes og vurderes".

Rådmannen har i forslag til HØP 2019-2022 innarbeidet tilskudd til Greater Stavanger i hele planperioden på bakgrunn av dagens finansieringsmodell. Denne kan bli justert fra 2020 ved rullering av HØP dersom partnerskapsavtalen endres. Det budsjetteres med kr 0,92 mill. i tilskudd i 2019.

Linje 25: Tilskudd Sørmarka flerbrukshall IKS

I Handlings- og økonomiplan 2018-2021 ble det lagt til grunn et samlet tilskudd til Sørmarka Arena på kr 17,9 mill. i 2018, med videre reduksjon til kr 15,6 mill. i 2021. Sola sin andel av dette var på kr 2,2 mill. i 2018. Tilskuddet til Sola Arena er en del av samlet tilskudd til Sørmarka IKS.

Kommunestyret godkjente den 14. juni 2018 (sak 39/18) en kostnadsramme for Sola Arena på kr 307,020 mill. inkl. mva. og ferdigstilling i januar 2020. Andelen som skal finansieres av eierkommunene ble beregnet til kr 146,3 mill. Eksterne tilskudd utbetales over flere år, og kommunene må derfor i tillegg dekke mellomfinansieringen. Tilskuddene skal anvendes til ekstraordinær nedbetaling av gjeld etter hvert som de utbetales. Foreslått samlet tilskudd isolert til Sola Arena er på kr 5,6 mill. i 2019, kr 14,2 mill. i 2018, kr 14,2 mill. i 2021 og kr 13,0 mill. i 2022. I tilskuddet inngår høyere kapitalkostnader enn det som er lagt til grunn i selskapets økonomiplan for 2019-2022, som følge av at det også er tatt høyde for mellomfinansieringen. Det er videre lagt til grunn et noe lavere driftstilskudd de to første årene i planperioden. Selskapet må arbeide videre med driftsbudsjettet for Sola Arena fram til neste rullering av handlings- og økonomiplanen.

Forslag til samlet tilskudd fra eierkommunene utgjør med dette kr 23,3 mill. i 2019, kr 31,0 mill. i 2020, kr 29,8 mill. i 2021 og kr 28,6 mill. i 2022. I tråd med vedtak i eierkommunene er folketallsbasert eierbrøk lagt til grunn i begge selskapene. For Sola kommune utgjør eierbrøk 10,59 prosent. Som følge av dette er Sola kommune sin andel av tilskuddet til Sørmarka IKS på kr 2,471 mill. i 2019.

Linje 26: Tilskudd Multihallen og Storhallen IKS

I forbindelse med realiseringen av Sola Arena er det lagt til grunn at Sola kommune skal tas opp som deltaker i Multihallen og Storhallen IKS. Via investeringsbudsjettet har Sola kommune betalt inn sitt kapitalinnskudd for perioden fra og med 2011 til og med 2017. Fra og med 2018 betaler kommunen avdrag og renter på resterende andel lån gjennom driftsbudsjettet sammen med andre eierkommunene. Eierbrøk er på 10,59 prosent. Samlet tilskudd til Multihallen og Storhallen IKS er på kr 14,1 mill. i 2019, noe som er i samsvar med selskapets økonomiplan for perioden 2019-2022. Sola kommune sin andel av tilskuddet er på kr 1,493 mill.

Linje 27: Tilskudd Nordjærenpakken

I vedtatt HØP 2018-2021 ble det budsjettert med kr 0,7 mill. i tilskudd til Nordjærenpakken/Bypakke Nord-Jæren. Tilskuddet kan utgå, jmfør k-sak 41/18 *Budsjettoppfølging 2018 - drift per 30.04.2018*.

2.7.3.5 Rådmann med sentrale staber inkl. omstilling

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
RÅDMANN MED SENTRALE STABER:						
28 Omstilling Rådmann med sentrale staber			-1 417	-2 834	-2 834	-2 834
Politisk nivå med sekretariat		16 311				
29 Valg			1 400	0	1 600	0
30 Reduserte pensjonsutgifter folkevalgte			-1 600	-1 600	-1 600	-1 600
Rådmannsgruppen		9 750				
Organisasjon		28 611				
31 Økte lisenser IKT			200	200	200	200
Økonomi		11 920				
Sum Rådmann med sentrale staber	0,0	66 592	-1 417	-4 234	-2 634	-4 234

Linje 28: Omstilling Rådmann med sentrale staber

Rådmannen viser til kapittel 2.5. Omstilling. Omstillingsbidrag fra Rådmann med sentrale staber er på kr 1,417 mill. i 2019. Dette utgjør 1,6 prosent av budsjettrammen for rådmannen med sentrale staber. Videre legges det opp til ytterligere opptrapping i 2020 og et samlet omstillingskrav på kr 2,8 mill. i forhold til vedtatt budsjett 2018.

Linje 29: Valg

Rådmannen har i HØP 2019-2022 innarbeidet budsjettmidler til gjennomføring av valg i 2019 og 2021. I 2019 anbefaler rådmannen å bevilge kr 1,4 mill. til gjennomføring av kommune- og fylkestingsvalg. Det er i budsjettrammen tatt høyde for økning av godtgjørelse til valgfunksjonærer.

Linje 30: Reduserte pensjonsutgifter folkevalgte

Kommunestyret behandlet 09. februar 2017 sak 7/17 *Tjenestepensjonsordning for folkevalgte* og fattet følgende vedtak; "Tjenestepensjon for folkevalgte endres fra tjenestepensjonsordning etter mønster for stortingsrepresentanter til ordinær tjenestepensjonsordning for ansatte med særskilte bestemmelser for folkevalgte". Ved en inkurie er ikke pensjonssats i vårt lønssystem endret tilsvarende og dermed var budsjettet for høyt. Dette er nå ivaretatt både i 2018 (jamfør sak om *Budsjettoppfølging 2018 - drift per 31.08.18*) og er

videreført til 2019. Som følge av dette anbefaler rådmannen at budsjett for pensjon til folkevalgte reduseres med kr 1,6 mill. per år. Rådmannen presiserer at dette har ingen betydning for pensjonsrettigheter for folkevalgte.

Linje 31: Økte lisenser avdeling IKT

Innføring av flere teknologiske løsninger de siste årene har medført økte lisensutgifter. Rådmannen anbefaler å bevilge kr 0,2 mill. til økte lisensutgifter hos avdeling IKT.

2.7.3.6 Oppvekst og kultur - Omstilling

		Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
	Standard- og volumendringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
	TJENESTEOMRÅDE						
	OPPVEKST OG KULTUR:						
32	Omstilling Oppvekst og kultur			-10 627	-21 254	-21 254	-21 254
	Sum Oppvekst og kultur - omstilling			-10 627	-21 254	-21 254	-21 254

Linje 32: Omstilling Oppvekst og kultur

Rådmannen viser til kapittel 2.5. Omstilling. Omstillingsbidrag fra tjenesteområde Oppvekst og kultur er på kr 10,6 mill. i 2019. Dette utgjør 1,6 prosent av budsjettrammen for tjenesteområde oppvekst og kultur. Videre legges det opp til ytterligere opptrapping i 2020 og et samlet omstillingskrav på kr 21,2 mill. i forhold til vedtatt budsjett 2018.

2.7.3.7 Oppvekst og kultur - Grunnskole og SFO

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST OG KULTUR:						
Grunnskole og SFO		293 075				
33 Demografikostnader skole			1 124	2 795	2 895	3 332
34 Inndekning demografi- kostnader skole			-1 124	-2 795	-2 895	-3 332
35 Styrking av særskilt norsk første klassetrinn, helårseffekt			840	840	840	840
36 Tidlig innsats i skolen, lærernorm			900	900	900	900
37 Styrking av særskilt norsk tilsvarende tospråklig fagopplæring			0	1 072	2 572	2 572
38 SFO - økning av sentral pott styrkingstiltak			1 000	1 000	1 000	1 000
39 Oppstart/drift av Makerspace			0	450	450	450
40 Tilskudd fra staten til IT- satsing Makerspace			0	-450	-450	-450
41 Oppstartskostnader Kjerrberget ungdomsskole			0	0	1 300	0
42 Drift Kjerrberget ungdomsskole			0	0	2 470	5 926
43 SFO - økning foreldrebetaling			-395	-395	-395	-395
Sum Oppvekst og kultur - Grunnskole og SFO			2 345	3 417	8 687	10 843

Linje 33 og 34: Demografikostnader skole

Beregning av demografikostnader er basert på nye prognoser om befolkningsframskriving utarbeidet av kommuneplanleggere august 2018. Kostnadene er beregnet på bakgrunn av nevnte prognose per år og elevfaktor. Rådmannen har beregnet kostnaden for planperioden, men foreslår ikke å styrke budsjettet tilsvarende i denne planperioden.

Linje 35: Styrking av særskilt norsk første klassetrinn, helårseffekt

Elever i 1. klasse som ikke kan norsk eller svært lite norsk, bør ha minimum én undervisningstime (å 45 min) tilrettelagt opplæring per dag, en økning på 1,75 timer å 60 min/uke det første året. Anslått kostnad er beregnet til kr 1,44 mill. per år ut i fra 24 elever i 1. klasse i målgruppen. I HØP 2018-2021 ble det budsjettert med

delårseffekt i 2018. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 0,84 mill. til dekning av helårseffekt fra 2019.

Linje 36: Tidlig innsats i skolen, lærernorm

Høsten 2018 ble det innført en lærernorm i grunnskolen som gir høyere lærertetthet. Fra høsten 2019 skal lærernormen trappes opp slik at det skal være maksimalt 15 elever per lærer på 1. til 4. trinn og 20 elever per lærer på 5. til 10. trinn. I forslag til Statsbudsjett 2019 foreslår regjeringen å bevilge litt i overkant av kr 1,4 mrd. i øremerkede midler til både økt lærertetthet og finansiering av lærernorm. Selv om normkrav skjerpes økes ikke øremerkede tilskudd fra 2018 til 2019.

Et notat utarbeidet av KS viser at andelen av det øremerkede tilskuddet som kommunene må bruke for å komme opp til et minimumsnivå i normen, vil øke fra om lag 200 mill. i 2018 til om lag kr 400 mill. i 2019. Andelen av det øremerkede tilskuddet til generell styrking av lærertetthet, og som fordeles mellom kommunene etter grunnskolenøkkelen, blir som følge av dette redusert fra om lag kr 1,2 mrd. i 2018 til kr 1,0 mrd. i 2019. Mange kommuner vil dermed oppleve at man får mindre i øremerkede overføringer til generell satsing på lærertetthet i 2019 sammenlignet med 2018. Det er derfor i skrivende stund uavklart hvordan tildelingsordning av øremerket tilskudd vil påvirke vår kommune som følge av at Sola kommune har tilnærmet oppfylt lærernormen med unntak av to ungdomsskoler.

I tillegg anbefaler regjeringen at andel av vekst i kommunenes frie inntekter på kr 200 mill. brukes til blant annet dette formålet. Sola kommune sin andel er på kr 0,9 mill. Rådmannen tilrår å følge anbefalingen fra regjeringen, og foreslår å styrke rammen til grunnskole med tilsvarende beløp.

Linje 37: Styrking av særskilt norsk tilsvarende tospråklig fagopplæring

Det er behov for på sikt å styrke særskilt norsk til samme nivå som brukes på 2-språklig fagopplæring. Rådmannen foreslår nå at dette legges inn med halvårsvirkning i 2020 og helårsvirkning i resten av planperioden.

Linje 38: SFO - Økning av sentral pott styrkingstiltak

Budsjett avsatt til styrkingstiltak SFO ble redusert fra kr 3,9 mill. til kr 3,55 mill. i vedtatt HØP 18-21 med virkning fra 2018. Det er PPT som gir anbefalinger om hvilke barn i SFO som trenger styrkingstiltak, og disse deles inn i kategori 1, som betyr full oppdekning (en til en) og kategori 2, som betyr delvis oppdekning. Hvis anbefalinger fra PPT skal følges opp fullt ut med kategori 1 og 2, ville det medføre en økning på kr 4,12 mill., mens kun kategori 1 ville medføre en økning på kr 2,45 mill. Rådmannen anbefaler å øke budsjettrammen med kr 1,0 mill. i denne planperioden.

Linje 39 og 40: Makerspace, utgifter og tilskudd til tiltaket

Makerspace gjelder for eksempel utstyr til filmproduksjon og reportasjer, IT-verktøy m.m. Det settes av kr 0,45 mill. til tiltaket, som forutsettes dekket inn av statlige tilskott på samme beløp. Linjene må sees i sammenheng med linje 70 i investeringsbudsjettet.

Linje 41: Oppstartskostnader Kjerrberget ungdomsskole

Særskilte oppstartskostnader budsjetteres kun for oppstartsåret 2021 med 1,3 mill.

Linje 42: Driftsutgifter Kjerrberget ungdomsskole

Det må påregnes økte utgifter til administrasjon, herunder rektor, inspektør, skolekonsulent/kontor. I tillegg kommer grunntilskudd kr 3,7 mill. Total helårseffekt er beregnet til kr 5,9 mill. Rådmannen har budsjettert med delårseffekt kr 2,5 mill. i 2021 og helårseffekt 2022.

Linje 43: SFO - økning foreldrebetaling

Rådmannen foreslår en økning av foreldrebetalingen SFO i tråd med kommunal deflator på 2,8 prosent i 2019. Økningen utgjør kr 84 for 100 prosent plass og kr 60 for 60 prosent plass. Beregnet effekt er en merinntekt på kr 0,4 mill. hensyntatt endret barnetall.

2.7.3.8 Oppvekst og kultur - Sola PPT

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volumendringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022	
TJENESTEOMRÅDE							
OPPVEKST OG KULTUR:							
Sola PPT		8 638					
44 Demografi- og aktivitetssøkning			383	383	383	383	
Sum Oppvekst og kultur - Sola PPT			383	383	383	383	

Linje 44: Demografi og aktivitetssøkning

Det budsjetteres med helårsvirkningen av ny stilling opprettet fra høsten 2018.

2.7.3.9 Oppvekst og kultur - Barnehage

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST OG KULTUR:						
Barnehage		255 829				
45 Kompetanseheving mot 2020			0	330	1 600	1 600
46 Tilskudd til private barnehager pga ny pedagognorm			0	-1 790	-1 790	-1 790
47 Økt voksentetthet barnehager			500	500	500	500
48 Redusert aktivitet kommunale barnehager			-3 592	-3 592	-3 592	-3 592
49 Ubunden tid til pedagoger kommunale barnehager			375	752	752	752
50 Redusert sykefravær kommunale barnehager			-375	-752	-752	-752
51 Tilskudd private barnehager			26 000	26 000	26 000	26 000
52 Økt aktivitet spesialpedagogisk hjelp barnehager			3 874	3 874	1 874	1 874
Sum Oppvekst og kultur - Barnehage			26 782	25 322	24 592	24 592

Linje 45: Kompetanseheving mot 2020

Det er behov for lønnsmidler som følge av utdanning av flere pedagoger og barne- og ungdomsarbeidere, jmfør sak 54/16 *Kompetanse mot 2020 i Sola barnehagene* i Utvalg for oppvekst og kultur, møte 20. oktober 2016. Fire pedagoger er ferdig utdannet i 2019 og planlegges å lønnes innenfor gjeldende ramme. Ytterligere tre pedagoger samt fire barne- og ungdomsarbeidere er ferdig utdannet til høsten 2020 og utløser behov for styrking av lønnsmidler fra og med 2020. Linjen må ses sammen med tiltaket «økt voksentetthet barnehager». Rådmannen tilrår å øke budsjettrammen med kr 0,3 mill. i 2020 og kr 1,6 mill. fra 2021.

Linje 46: Tilskudd til private barnehager pga ny pedagognorm

Kommunene skal gi tilskudd til pedagogisk bemanning til private ordinære barnehager. Hensikten er å sikre at private barnehager får kompensert for økte utgifter som følge av nye forskriftskrav fra samme tidspunkt som kommunene. Når kostnad til styrket bemanning gir utslag i satser for tilskudd, det vil si fra 2020, oppheves denne bestemmelsen. I 2018 ble det bevilget kr 1,8 mill. hvert år i perioden 2018-2020, og rådmannen tilrår en reversering av midlene fra 2020 når bestemmelsen oppheves.

Linje 47: Økt voksentetthet barnehager

Ny bemanningsnorm vedtatt av Stortinget trådte i kraft 01. august 2018. Bemanningsnormen stiller krav til minimum én ansatt per tre barn under tre år og én ansatt per seks barn over tre år. I vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021 ble det bevilget kr 0,5 mill. i 2018 for å dekke delårsvirkning av økte lønnsmidler knyttet til to årsverk som ble opprettet for at de kommunale barnehagene skulle ha bemanning i tråd med den nye bemanningsnormen. I rådmannens forslag er det lagt inn en opptrapping på kr 0,5 mill. i 2019 og videre i planperioden for å dekke helårsvirkning av de to årsverkene.

Linje 48: Redusert aktivitet kommunale barnehager

Ved redusert behov for barnehageplasser har kommunen som eier kun mulighet for å redusere kapasiteten i sine egne kommunale barnehager. Dette skyldes regelverket som ble innført i 2011 og tilskudd til private barnehager. Godkjente private barnehager har en rett på tilskudd så lenge barnehagen eksisterer og har søkere. Det har siden 2015 vært en reduksjon i etterspørselen etter barnehageplasser i Sola kommune. I rådmannens forslag er det lagt inn en ytterlig reduksjon på kr 3,6 mill. i 2019 og ut resten av planperioden som er knyttet til nedleggelsen av Skjalgstova barnehage i august 2018.

Linje 49: Ubunden tid til pedagoger kommunale barnehager

Krav om skjerpet pedagogisk bemanning, som innebærer sju små eller fjorten store barn per pedagog (44 prosent pedagoger), trådte i kraft 01. august 2018. I de kommunale barnehagene er det planlagt at assistentstillinger skal bli erstattet med pedagogstillinger for å innfri den skjerpet pedagogisk bemanningsnormen. I tillegg ble det vedtatt i sak 54/16 *Kompetanse mot 2020 i Sola barnehagene* i Utvalg for oppvekst og kultur, at Sola kommune skal øke pedagognormen til 50 prosent frem mot 2020. En pedagog har jamfør *SFS 2201 – særavtale for barnehager*, rett til minimum fire timer i uken for planlegging. Det er behov å ha ressurser i barnehagen når pedagogen har planleggingstid og er borte fra avdelingen grunnet stor belegg av barn i hele åpningstiden. Rådmannen tilrår å bevilge kr 0,38 mill. i 2019 for å dekke ressurser i pedagogens planleggingstid, og en opptrapping til kr 0,75 mill. i 2020 når det er forventet at alle de kommunale barnehagene har rekruttert pedagoger i henhold til vedtatt pedagognorm på 50 prosent.

Linje 50: Redusert sykefravær kommunale barnehager

Det er fokus på å redusere sykefraværet i de kommunale barnehagene, og det jobbes med å se på tiltak som skal bidra til redusert fravær. Som følge av økt fokus på området er det forventet en effekt fra 2019. Rådmannen foreslår å redusere budsjettene til de kommunale barnehagene med kr 0,38 mill. i 2019, og ytterligere redusere med kr 0,75 mill. i 2020 og ut resten av planperioden. Barnehager har generelt hatt gjennomgående høyt sykefravær. Det vises til sak i Administrasjonsutvalget, 18/28, 25. september 2018.

Linje 51: Tilskudd private barnehager

I tråd med forskrift «Tildeling av tilskudd til private barnehager» vedtatt 09. oktober 2015, er det regnskapet og barnetallet i kommunale barnehager to år før tilskuddsåret som er grunnlaget for beregning av tilskuddssatsen til de private barnehagene. Regnskapstallene skal i henhold til forskrift justeres for lønns- og prisvekst, og derfor blir regnskapstallene justert med kommunal deflator for 2018 og 2019. Det beregnes en tilskuddssats for små barn 0-2 år og store barn 3-6 år. Foreløpig beregning av tilskuddssatsen for 2019 viser om lag en ni prosent økning i satsen i forhold til 2018 satsen. Tilskuddssatsen for 2018 økte med 5,5 prosent i forhold til 2017, og i

formannskapet 12. juni 2018 sak 50/2018 *Budsjettoppfølging 2018 – drift per 30.04.2018* ble det meldt om behov for økte midler knyttet til tilskudd til de private barnehagene som følge av den økte tilskuddssatsen. De store økningene i tilskuddssatsen kan til en grad forklares i de store aktivitetsendringene som har vært i de kommunale barnehagene, samt en deflatorjustering på samlet 5,8 prosentpoeng (3,0 prosent i 2018 og 2,8 prosent i 2019). Siden 2015 har antall barn i kommunale barnehager redusert med 132, samtidig har regnskapet til de kommunale barnehagene og barnehagelokaler gått ned med 4,2 prosent siden 2015. Den store aktivitetsendringen i søkermassen har gjort det utfordrende å tilpasse tilbudet til etterspørsel, og dette bidrar til at det kan bli etterslep i de økonomiske konsekvensene av omstillingsarbeidet. Jo større andel barn i de private barnehagene, jo mer sårbar blir kommunen i forhold til de økonomiske forholdene samt styringsmulighetene blant barnehagene. I og med at finansieringsmodellen bygger på to år gammelt regnskap så vil omstillinger som påvirker det kommunale regnskapet ikke få effekt i finansieringen til de private barnehagene før to år senere. Regjeringen har varslet i statsbudsjettet 2019 at det pågår arbeid med finansieringsmodellen, og de vil se på modeller i finansieringssystemet som så langt mulig ivaretar et mangfold av barnehager og barnehageeiere, samt redusere etterslepet i tilskuddsgrunnlaget overfor de private barnehagene. Rådmannen tilrår å bevilge kr 26,0 mill. i 2019 og ut resten av planperioden i økt tilskudd til de private barnehagene som er det akkumulerte behovet for 2018 og 2019.

Linje 52: Økt aktivitet spesialpedagogisk hjelp barnehager

I de siste årene har det vært en gjennomgående trend både regionalt og nasjonalt at omfanget på vedtakene om spesialpedagogisk hjelp til barn i barnehager har økt. Dette har også vært tilfellet i Sola kommune, og det er særlig de tre siste årene det har vært behov for å øke kapasitet på Senter for styrket barnehagetilbud for å kunne imøtekomme vedtakene. Tidligere år så har det vært mulig å dekke den økte aktiviteten innenfor barnehageområdet egen ramme grunnet lavere aktivitet i de kommunale barnehagene. Men nå som budsjettene til de kommunale barnehagene reflekterer endringene i aktivitetsnivå er det ikke lengre mulig å dekke merutgiftene på spesialpedagogisk hjelp. Det er derfor behov for å styrke budsjettet til Senter for styrket barnehagetilbud slik at de reflekterer faktisk ressursbruk. Det pågår arbeid med å se på den spesialpedagogiske tjenesten, blant annet organiseringen av tjenesten, effekten av tiltakene/vedtakene og heving av den allmenne pedagogiske kompetansen. Det forventes at ressursbehovet vil reduseres etter at dette arbeidet er utført og dermed foreslår rådmannen noe lavere bevilgning i 2021 og 2022. Rådmannen tilrår å bevilge kr 3,9 mill. i 2019 og 2020, og kr 1,9 mill. i 2021 og 2022.

2.7.3.10 Oppvekst og kultur - Barnevern

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST OG KULTUR:						
Barnevern		31 873				
53 Overføring av enslige mindreårige flyktninger fra Barnevern til NAV Sosiale tjenester			178	178	178	178
54 Utgifter samarbeid Bufetat			4 200	0	0	0
Sum Oppvekst og kultur - Barnevern			4 378	178	178	178

Linje 53: Overføring av enslige mindreårige flyktninger fra Barnevern til NAV

Ansvar for enslige mindreårige flyktninger (EMA) er fra 1. mars 2018 overført fra Barnevern til NAV Sosiale tjenester. Endringen er gjort på bakgrunn av en samlet vurdering av hvor det er mest hensiktsmessig at denne tjenesten blir gitt. Kommunestyret vedtok 14. juni 2018 i sak 41/2018 *Budsjettoppfølgning 2018 - drift per 30.04.2018* å overføre ett årsverk og budsjett for EMA fra Barnevern til NAV Sosiale tjenester med virkning fra 1. mars 2018. Som en videreføring av vedtaket tilrår rådmannen å overføre helårseffekt av tiltaket på netto kr 0,18 mill. fra Barnevern til NAV Sosiale tjenester. Denne linjen har motpost på linje 95, kapittel 2.7.3.23 Levekår - NAV Sosiale tjenester.

Linje 54: Utgifter samarbeid med Bufetat

Det er behov for å kompensere økte utgifter som følge av utvidet kommunal delbetaling knyttet til institusjonsplassering. I henhold til lovverk skal tjenesten bli gitt etter Helse- og omsorgstjenesteloven fra 2020. Ansvar vil da flyttes fra Barnevern til Levekår. Rådmannen tilrår å bevilge kr 4,2 mill. til Barnevern i 2019. Tiltaket videreføres fra 2020 hos Tjeneste og koordineringskontoret, jamfør linje 82, kapittel 2.7.3.18 Levekår - Tjeneste og koordineringskontoret.

2.7.3.11 Oppvekst og kultur - Barn, ungdom og familietjenesten

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST OG KULTUR:						
Barn, ungdom og familietjenesten		23 769				
55 Styrking helsestasjons- og skolehelsetjenesten	1,0		700	700	700	700
Sum Oppvekst og kultur - Barn, ungdom og familietjenesten	1,0		700	700	700	700

Linje 55: Styrking helsestasjons- og skolehelsetjenesten

I budsjettavtalen for statsbudsjett 2018 ble bevilgningen til helsestasjons- og skolehelsetjenesten økt med kr 100 mill. Dette ble også ivaretatt ved endelig vedtak i statsbudsjettet 2018. Denne bevilgningen er videreført i regjeringens forslag til statsbudsjett 2019 og prisjustert til 2019-nivå. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har fått nye retningslinjer som forsterker forventningene til hva helsestasjons- og skolehelsetjenesten skal tilby. For at tjenesten skal vurderes som faglig forsvarlig kreves det at oppgaver i kategorien *skal/må* og *bør/anbefales* blir utført. For å møte kravene må tjenesten utvide tilbudet. I helsestasjonen må det innføres to nye rutinekonsultasjoner med helsesøster for alle barn. Nytt i skolehelsetjenesten er at alle barn og deres foresatte på 1. trinn skal tilbys helsesamtale inkludert helseundersøkelser med både lege og helsesøster. I tillegg er det sterke føringer på å intensivere arbeidet med å forebygge, avdekke og gi rett hjelp til barn og unge utsatt for vold og overgrep. Kravet om tilgjengelighet er stort, og det er særlige forventninger til at elever ikke skal møte stengt dør når de søker kontakt med helsesøster. Rådmannen tilrår å bevilge kr 0,7 mill. til finansiering av 1 årsverk ved helsestasjons- og skolehelsetjenesten tilsvarende økningen i frie inntekter til dette formålet.

2.7.3.12 Oppvekst og kultur - Fagstab kultur

		Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volumendringer fordelt på sektorene:			2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST OG KULTUR:							
Fagstab Kultur			9 388				
56	Justering driftstilskudd til museer			20	40	60	60
57	Stilling som tekniker ved kulturhuset	1,0		700	700	700	700
58	Økte inntekter stilling som tekniker			-350	-350	-350	-350
59	Redusert utgiftsbudsjett til kjøp av teknikertjenester			-350	-350	-350	-350
60	Frivilligsentralen			22	22	22	22
Sum Oppvekst og kultur - Fagstab kultur		1,0		42	62	82	82

Linje 56: Justering driftstilskott til museer

Det er behov for å indeksregulere tilskudd til museer som Flyhistorisk museum, Krigshistorisk museum og Jærmuseet. Rådmannen foreslår derfor at driftstilskudd til museer økes gradvis. Beregninger viser at det bør avsettes årlig økning tilsvarende kr 20.000 per år.

Linje 57, 58 og 59: Stilling som tekniker ved kulturhuset

Det er behov for å styrke staben ved kulturhuset med en 100 prosent stilling som tekniker. Rådmannen vurderer at det vil være mer lønnsomt enn å leie inn disse tjenestene, samt at dette vil gi en større fleksibilitet enn det ellers ville vært på dag og kveld. Stillingen foreslås opprettet fra 2019, og dekkes fullt ut av redusert behov for kjøp av tjenester og økte billettinntekter.

Linje 60: Frivilligsentral

Øremerket tilskudd til Frivilligsentraler ble innlemmet i rammetilskuddet fra 2017. Midlene er gitt en særskilt fordeling i en overgangsperiode på fire år. Regjeringen foreslår i forslag til statsbudsjett 2019 å øke bevilgningen for eksisterende frivilligsentraler tilsvarende prisjustering. Sola kommunes andel utgjør kr 22.000. Rådmannen tilrår å øke rammen til Sola frivilligsentral tilsvarende.

2.7.3.13 Oppvekst og kultur - Fritid

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST OG KULTUR:						
Fritid		12 862				
61 Aktivitetsmidler m.m.			250	250	250	250
62 Tilrettelagt fritid			1 000	1 100	1 100	1 100
63 Kjøregodtgjørelse, passasjertillegg			100	100	100	100
64 Økt utgiftsgodtgjørelse			180	180	180	180
Sum Oppvekst og kultur - Fritid			1 530	1 630	1 630	1 630

Linje 61: Aktivitetsmidler m.m.

I budsjettet for 2016 ble stillingen som fritidsveileder "Fritid med bistand" opprettet som fast stilling. Det er nødvendig med aktivitetsmidler og driftsutgifter til stillingen. Dette ble dekket fra BUFDIR tilskudd i 2016 som siste tilskuddsår fra dem. Det kan ikke søkes BUFDIR om ytterligere aktivitetsmidler og arbeidsmetoden krever driftsmidler. Rådmannen tilrår at det bevilges kr 0,25 mill. fra 2019 til flere formål, blant annet aktivitetsmidler til «Jeg kan delta», aktiviseringstilskudd, oppfølging av tiltak mot barnefattigdom m.m.

Linje 62: Tilrettelagt fritid

Tilrettelagt fritid er en lovregulert tjeneste. Beregninger viser at tjenesten har kr 1,0 mill. for lav budsjettramme til dekning av oppdragskontrakter, og posten er ikke økt på flere år. Vedtak fattes av Tjeneste- og koordineringskontoret (TKK), mens budsjettansvaret ligger til fritidskontakttjenesten i virksomhet Fritid. Det er i tillegg signaler fra TKK at vedtakene innen psykisk helse vil øke i årene framover. Rådmannen tilrår derfor å øke budsjettrammen med kr 1,0 mill. i 2019 med en opptrapping til kr 1,1 mill. fra 2020.

Linje 63: Kjøregodtgjørelse, passasjertillegg

Oppdragstakere følger statens satser med tanke på km godtgjørelse, men per i dag gis det ikke passasjertillegg. Det er ønskelig at dette innføres. En oppdragstaker får kjøregodtgjørelse inntil 200 km i måneden. På årsbasis blir dette kr 213.600 med 89 oppdragstakere. Alle bruker ikke bil med sine brukere like mye og det blir foreslått å bevilge kr 0,1 mill. hvert år i planperioden til dette formålet.

Linje 64: Økt utgiftsgodtgjørelse

Alle fritidskontakter får utgiftsdekning inntil kr 250 i måneden. Det vil si at de leverer kvittering og får tilbakebetalt gjeldende kostnader inntil kr 250. Dette er en lav sum og dekker lite av aktiviteten som er ønskelig å

gjennomføre. Det foreslås å heve denne rammen til kr 400 per måned. Rådmannen tilrår å øke budsjettrammen med kr 0,18 mill. hvert år i planperioden til dette formålet.

2.7.3.14 Oppvekst og kultur - Sola bibliotek

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST OG KULTUR:						
Sola bibliotek		6 439				
65 Utvidet åpningstid, reversering av budsjett-ramme			-100	-100	-100	-100
Sum Oppvekst og kultur - Sola bibliotek			-100	-100	-100	-100

Linje 65: Utvidet åpningstid, reversering av budsjetttramme

I vedtatt HØP 2018-2021 ble det budsjettert med kr 0,1 mill. i 2018 til dekning av kostnader i forbindelse med økt åpningstid. I tråd med vedtaket nulles bevilgningen ut fra 2019.

2.7.3.15 Oppvekst og kultur - Sola kulturskole

Linje 66 og 67: Opprettelse av 50 prosent administrativ konsulentstilling med inndekning

Kulturskoler på størrelse med Sola kulturskole har jevnt over større stillingsressurser avsatt til administrasjon. Med dagens situasjon; 0,45 konsulentstilling, er det en rekke daglige drifts-, rutine- og merkantile oppgaver som må utføres av rektor og inspektør, og presset på disse stillingene er for høyt. Situasjonen medfører i tillegg til lederslitasje, at strategi-, kvalitets- og utviklingsarbeid til stadighet må vike. En 50 prosent administrativ konsulentstilling i tillegg vil bidra til effektiv drift og støtte opp om strategiske målsettinger. Rådmannen foreslår å opprette stillingen fra 2019, og forutsetter at stillingen dekkes inn ved andre innsparinger/effektiviseringstiltak ved virksomheten.

Linje 68: Økning foreldrebetaling kulturskolen

Rådmannen tilrår at egenbetaling ved kulturskolen økes i tråd med kommunal deflator på 2,8 prosent i 2019, jamfør kapittel 6. Dette vil gi en økt inntekt på kr 61.000.

2.7.3.16 Levekår - Omstilling

		Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:			2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR:							
69	Omstilling Levekår			-6 119	-12 238	-12 238	-12 238
Sum Levekår - omstilling				-6 119	-12 238	-12 238	-12 238

Linje 69: Omstilling Levekår

Rådmannen viser til kapittel 2.5. Omstilling. Omstillingsbidrag fra Levekår er på kr 6,1 mill. i 2019. Dette utgjør 1,6 prosent av budsjettrammen for tjenesteområde Levekår. Videre legges det opp til ytterligere opptrapping i 2020 og en samlet omstillingskrav på kr 12,2 mill. i forhold til vedtatt budsjett 2018.

2.7.3.17 Levekår - Fagstab

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volumendringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR:						
Fagstab Levekår		-8 945				
70 Økt vederlagsbetaling, institusjoner			-625	-174	-1 996	-3 870
71 Utskifting av leasing biler			-180	390	-210	-180
72 Nytt sykehjem i Sola			0	1 191	10 721	20 251
73 Fastlegetilskudd			1 050	1 350	1 650	1 950
74 ØHD seng			1 050	2 100	2 100	2 100
75 Institusjonsmat			200	3 200	3 200	3 200
76 Ressurskrevende helse- og omsorgstjenester, redusert refusjon			4 000	4 000	4 000	4 000
77 Økte bidrag K46, Krisesenter, Funkishuset, og pasientskade-erstatning			0	60	120	180
78 Økte bidrag legevakt			266	491	716	966
Sum Levekår - Fagstab Levekår			5 761	12 608	20 301	28 597

Linje 70: Økt vederlagsbetaling, institusjon

Vederlagsbetaling i institusjon er regulert i Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester. Rådmannen har justert de forskriftsregulerte satsene i henhold til forslag til Statsbudsjett 2019. Andre satser er økt med 2,8 prosent i tråd med kommunal deflator 2019.

I HØP 18-21 ble det foreslått å redusere med fire sykehjemsplasser i 2018 og tre i 2019. I k-sak 19/17 *Beregning av behov for institusjonsplasser*, møte 23.mars 2017 ble det vedtatt at dekningsgraden skal reduseres til 18 prosent fra 2020. Grunnet utfordringer med utskrivningsklare pasienter har man ikke redusert med fire planlagte plasser i 2018. Fire plasser planlegges redusert i 2019. I 2020 vil nytt sykehjem i Sola sentrum åpnes og i forbindelse med dette vil Soltun alderspensjonat tas ut av drift. Det nye sykehjemmet vil ha plass til åtte innbyggere per avdeling. For å optimalisere bruken tilrår rådmannen at 32 plasser på det nye sykehjemmet åpnes i 2020, noe som utgjør en plass mer enn det vil være ved Soltun alderspensjonat. Videre legges det opp til å åpne ytterligere åtte plasser i 2021, og åtte nye i 2022. Ved åpning av nytt sykehjem vil det bli flere korttidsplasser og færre langtidsplasser, og dette fører til lavere inntekter per plass. Grunnet dette vil økningen i vederlagsbetaling være lav i 2020. Rådmannen anbefaler å øke inntektsbudsjettet for vederlagsbetaling i institusjon med kr 0,63 mill. i 2019, kr 0,17 mill. i 2020, kr 2,0 mill. i 2021 og kr 3,87 mill. i 2022.

Linje 71: Utskifting av leasing biler

I henhold til inngått leasingavtale vil tjenesteområde Levekår skifte ut tre leasing biler i 2019 mot 15 i 2018.

Videre skal 29 biler skiftes ut i 2020. Det koster ca. kr 15 000 per bil i reparasjon og andre kostnader. Det legges opp til en treårig rotasjon av leasing biler. Rådmannen anbefaler å redusere bevilgningen til utskifting av leasing biler med 0,18 mill. i 2019.

Linje 72 : Nytt sykehjem i Sola

Det ble i k-sak 19/17 *Beregning av behov for institusjonsplasser*, møte 23.mars 2017, vedtatt å redusere dekningsgraden av sykehjemsplasser til 18 prosent fra 2020. Tabell under viser antall plasser for heldøgnsomsorg sett opp mot behov ved en dekningsgrad på 18 prosent.

	2019	2020	2021	2022
Nye plasser	0	1	8	8
Totalt antall plasser	158	159	167	175
Behov ved 18 prosent dekning	151	158	166	175

På det nye sykehjemmet er det lagt opp til etasjer med 16 innbyggere per etasje og åtte innbyggere per avdeling. For å optimalisere bruken vil det i 2020 åpnes 32 plasser ved det nye sykehjemmet, som er en plass mer enn plassene som skal erstatte nåværende Soltun alderspensjonat. I tillegg får en 32 nye sykehjemsplasser. Befolkningsframskrivingene for antall innbyggere over 80 år som foreligger per i dag viser at det vil være behov for å åpne sju av disse plassene i 2021, og ytterligere ni plasser i 2022. For å optimalisere bruken anbefaler rådmannen at det åpnes åtte plasser i 2021 og åtte plasser i 2022. Rådmannen velger derfor å budsjettere med kr 1,2 mill. i 2020 med videre opptrapping i planperioden. Rådmannen vil ved neste rullering av HØP komme med eventuell justering når mer oppdaterte prognoser for befolkningsframskriving foreligger.

Linje 73: Fastlegetilskudd

Basistilskuddet til fastleger reguleres hvert år per 1. juli, i henhold til rammeavtalen mellom KS og Den norske legeforening. I fastlegeoppgjøret 2018 ble det gitt en økning på 7,76 prosent per pasient noe som utgjør en økt kostnad på kr 0,9 mill. som helårseffekt i 2019. I budsjett 2018 er det ikke tatt høyde for det høye fastlegeoppgjøret, noe som gir en underdekning i budsjettet for 2019 på kr 0,15 mill. Rådmannen anbefaler derfor å øke fastlegetilskuddet med kr 1,05 mill hvorav kr 0,9 mill. er helårseffekt av oppgjør per 1.juli 2018 og delårseffekt av beregnet økning fra oppgjør per 01. juli 2019. Videre legges det opp til en økning på kr 0,3 mill per år fra 2020. Ca. halvparten av utgiftene ble kompensert via rammetilskuddet i 2019.

Linje 74: ØHD seng

Øyeblikkelig-hjelp-døgntilbud (ØHD) er et tilbud alle kommuner er forpliktet å ha, og i dag er Sola kommunes tilbud en seng ved Sola sjukeheim. Ut fra innbyggertallet skal kommunen ha to senger. I k-sak 35/17 *Forvaltningsrevisjon – Samhandlingsreformen* møtedato 14. desember 2017 anbefales Sola kommune å se på hva som kan gjøres for å øke kapasitetsutnyttelsen ved ØHD-sengene, og i Utvalg for levekår sak 10/18 *Orienteringssak øyeblikkelig hjelp døgnopphold*, møtedato 14. mars 2018 bes rådmann ta kontakt med nærliggende kommuner for å vurdere ulike alternativer for videre drift av ØHD-tilbudet. Dette forutsetter at Sola kommune inngår et samarbeid med det antall senger som innbyggertallet tilsier. For å starte forhandlinger om

kjøp av to senger anbefaler rådmannen å øke rammen med kr 1,05 mill som halvårseffekt fra 2019 med videre økning til kr 2,1 mill. fra 2020.

Linje 75: Institusjonsmat

I f-sak 41/18 Kjøp av middagsmat til institusjon og hjemmeboende, møte 15.mai 2018, ble det vedtatt at Sola kommune skal etablere institusjonskjøkken i hver av de tre institusjonene. Videre ble det vedtatt at kommunen skal avvente implementering av vedtaket for å kunne utnytte den statlige tilskuddsordningen til rehabilitering og gjenåpning av kjøkken på institusjon. Denne er i St.meld. 15 Leve hele livet varslet innført fra 2020. Rådmannen arbeider med å forberede gjennomføring av vedtaket fra tilskuddsordningen trer i kraft.

Rådmannen foreslår å øke bevilgningen til institusjonsmat i 2019 med kr 0,2 mill. tilsvarende varslet prisøkning. I HØP 18-21 ble det lagt inn en besparelse på institusjonsmat på kr 3,2 mill. Rådmannen vil komme tilbake til kostnader knyttet til driften av kjøkken på institusjon i samsvar med vedtaket i f-sak 41/18, men foreslår inntil videre at besparelsen på 3,2 mill gjort i HØP 18-21 reverseres fra 2020.

Linje 76: Ressurskrevende helse- og omsorgstjenester, redusert refusjon

Alle kommuner som yter særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere kan søke staten om delvis refusjon av direkte lønnsutgifter knyttet til disse tjenestene. Kommunene får kompensert 80 prosent av netto lønnsutgifter utover innslagspunktet som for 2018 er kr 1 320 000. I regjeringens forslag til Statsbudsjett 2019 økes innslagspunktet med kr 0,05 mill. utover lønnsveksten. Som følge av dette er det forventet at refusjon for ressurskrevende helse- og omsorgstjenester reduseres med kr 1,5 mill. sammenlignet med 2017.

I HØP 2018-2021 ble det lagt inn en forventet økt refusjon på kr 3,0 mill. Denne økningen ble ikke oppnådd og det førte til en mindreinntekt på kr 2,5 mill. Det er lite endringer i sammensetning av brukere for 2018 og det er forventet at dette også er trenden fremover. Rådmannen anbefaler derfor å reduserer refusjon for ressurskrevende helse og omsorgstjenester fra 2019 med samlet kr 4,0 mill., herav kr 1,5 mill. som følge av økt innslagspunkt og kr 2,5 mill. som følge av forventet mindreinntekt på bakgrunn av sammensetning av brukerne.

Linje 77: Økte bidrag K46, Krisesenter, Funkishuset og pasientskadeerstatning

Økte kostnader til K46, Krisesenteret, Funkishuset og pasientskadeerstatning er fra 2020 lagt inn i henhold til inngåtte avtaler. Fagstaben har funnet midler innenfor egen ramme for kostnadsøkning i 2019. Rådmannen anbefaler å øke bevilgningen til K46, Krisesenter, Funkishuset og pasientskadeerstatning med kr 0,06 mill. årlig fra 2020.

Linje 78: Økte bidrag legevakt

Sola kommune har fra 1.juni 2014 inngått administrativt vertskommunesamarbeid med Stavanger kommune om legevakt og psykososialt kriseteam, jamfør k-sak 56/14. Det er nå varslet en utgiftsøkning for legevakten grunnet økte utgifter til drift av nødnett og ordinær lønnsøkning, noe som vil utgjøre kr 0,27 mill. for Sola kommune i 2019. Videre i planperioden legges det opp til en årlig økning 2,8 prosent.

2.7.3.18 Levekår - Tjeneste og koordineringskontoret

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR:						
Tjeneste og koordineringskontoret		19 800				
79 Kjøp av miljøtjenester og avlastning fra private leverandører			12 170	12 170	12 170	12 170
80 BPA private leverandører			2 900	2 900	2 900	2 900
81 TPO - kjøp av tjenester der helsetjenester inngår			438	438	0	0
82 Utgifter samarbeid Bufetat			0	4 200	4 200	4 200
83 Utskrivningsklare pasienter rus og psykiatri			867	867	867	867
Sum Levekår - Tjeneste og koordineringskontoret			16 375	20 575	20 137	20 137

Linje 79: Kjøp av miljøtjenester og avlastning fra private leverandører

I henhold til vedtak i k-sak 44/15 *Utredning av fritt brukervalg innen avlastning og miljøtjenesten*, møte 18. juni 2015, og oppfølgingssak 69/15 *Svar på spørsmål i saken om fritt brukervalg innen avlastning og miljøtjeneste*, møte 19. november 2015, ble det innført fritt brukervalg innen avlastning høsten 2016 og miljøtjenesten høsten 2017. Fritt brukervalg har ikke resultert i redusert behov for kommunale tjenester. Det totale tjenestevolumet har økt både i forhold til vedtakstimer og antall brukere. Det vises for øvrig til sak 25/2018 *Fritt brukervalg innen avlastning og miljøtjenesten* behandlet i Utvalg for Levekår 29. august 2018.

Med bakgrunn i dagens nivå på kjøp av private avlastnings- og miljøtjenester fra privat leverandør viser beregningen at tjenesten vil være underfinansiert med kr 12,17 mill. i 2019. Rådmannen anbefaler å bevilge kr 12,17 mill. til kjøp av avlastning og miljøtjenester fra private leverandører.

Linje 80: BPA privat leverandør

Det har vært en økning i bruken av BPA fra privat leverandør. Vedtakstimene har økt med 55,4 prosent fra desember 2017 til juli 2018, mens det ikke er noe endring i vedtakstimene for BPA levert av kommunen. For å dekke denne økningen anbefaler rådmannen å øke bevilgningen til BPA levert av private leverandører med kr 2,9 mill. fra 2019.

Linje 81: Tilpasset opplæring (TPO) - kjøp av tjenester der helsetjenester inngår

Fra våren 2018 har kommunen hatt behov for å kjøpe tjenester knyttet til tilpasset opplæring. Dette er skoletilbud hvor det er behov for å ha helsepersonell tilstede for at læringen skal kunne skje. Tjeneste- og koordineringskontoret må dekke kostnadene knyttet til helsetjenester, noe de ikke har midler til innenfor sin ramme. Rådmannen anbefaler derfor å bevilge kr 0,44 millioner i 2019 og 2020 til kjøp av disse tjenestene.

Linje 82: Utgifter samarbeid med Bufetat

Det er behov for å kompensere økte utgifter som følge av utvidet kommunal delbetaling knyttet til institusjonsplassering. I henhold til lovverk skal tjenesten bli gitt etter Helse- og omsorgstjenesteloven fra 2020. Ansvaret vil da flyttes fra Barnevern til Levekår. Som en videreføring av linje 54, kapittel 2.7.3.10 Barnevern, anbefaler rådmannen å bevilge kr 4,2 mill til Tjeneste og koordineringskontoret til dette formålet fra 2020.

Linke 83: Utskrivningsklare pasienter rus og psykiatri

I regjeringens forslag til statsbudsjettet 2019 innføres det betalingsplikt for kommunene for utskrivningsklare pasienter innen psykisk helse og rus fra 2019. Det vil overføres midler fra de regionale helseforetakenes rammefinansiering til kommunenes rammetilskudd, noe som utgjør kr 0,867 mill. for Sola kommune. Rådmannen anbefaler å budsjettere med tilsvarende beløp til finansiering av betalingsplikt utskrivningsklare pasienter innen psykisk helse og rus. I skrivende stund er det uavklart hvilket nivå kommunens kostnader faktisk vil ligge på.

2.7.3.19 Levekår - Sola bo- og hjemmetjenester

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
		2018	2019	2020	2021	2022
Standard- og volumendringer fordelt på sektorene:						
TJENESTEOMRÅDE						
LEVEKÅR:						
Sola bo- og hjemmetjenester		68 691				
84 Økt bistanndsbehov hjemmetjenesten			3 500	3 500	3 500	3 500
Sum Levekår - Sola bo- og hjemmetjenester			3 500	3 500	3 500	3 500

Linje 84: Økt bistanndsbehov hjemmetjenesten

Som følge av endret behov knyttet til et tiltak i hjemmetjenesten har det vært behov for å øke bemanningen samt øke bruk av medisinske forbruksvarer. Rådmannen anbefaler å bevilge kr 3,5 mill. til dekning merutgifter knyttet til dette tiltaket.

2.7.3.20 Levekår - Tananger bo- og hjemmetjenester

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volumendringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR:						
Tananger bo- og hjemmetjenester		54 849				
85 Økt bistandsbehov TABO			3 200	3 200	3 200	3 200
Sum Levekår - Tananger bo- og hjemmetjenester			3 200	3 200	3 200	3 200

Linje 85: Økt bistandsbehov TABO

Det vil være behov for å opprette et nytt enetiltak på TABO i løpet av 2018. Rådmannen anbefaler å bevilge kr 3,2 mill. til dekning av merutgifter i forbindelse med dette tiltaket.

2.7.3.21 Levekår - Miljøtjenesten

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volumendringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR:						
Miljøtjenesten		84 703				
86 Nytt tiltak i en bolig			940	940	940	940
87 Reduksjon av driftskostnader Åsenhagen barnebolig			-223	-223	-223	-223
88 Tilsyn etter skoletid			677	677	677	677
Sum Levekår - Miljøtjenesten			1 394	1 394	1 394	1 394

Linje 86: Nytt tiltak i en bolig

Fra høsten 2018 har det vært behov for å opprette et nytt tiltak i en bolig. For å dekke innbyggerens behov trengs det 3,5 årsverk. Gjennom reorganisering har virksomheten mulighet til å dekke 1,75 årsverk innenfor sin ramme, men mangler midler 1,75 årsverk. Rådmannen anbefaler å bevilge kr 0,94 mill. til 1,75 årsverk i Miljøtjenesten.

Linje 87: Reduksjon av driftskostnader Åsenhagen barnebolig

Gjennom sambruk av ressurser mellom barne- og avlastningsboligen og grunnet nedtrapping av innsatsen i forhold til en innbygger har barneboligen mulighet til å redusere kostnadene med kr 0,22 mill. Rådmannen anbefaler å redusere rammen til Åsenhagen barnebolig med tilsvarende sum.

Linje 88: Tilsyn etter skoletid

Høsten 2018 ble opprettet et nytt tilbud knyttet til tilsyn etter skoletid. Dette er et tilbud til personer som tidligere har hatt SFO på Grannes ressurscenter. Tilbudet gis til innbyggere som nå er for gamle til å være på SFO, og av den grunn står uten tilsyn. For å opprettholde innbyggernes behov for tilsyn ble tilbudet *Etter skoletid* opprettet. Rådmannen anbefaler å bevilge kr 0,68 mill. til dette for målet.

2.7.3.22 Levekår - Psykisk helsearbeid og rus

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	
Standard- og volumendringer fordelt på sektorene:			2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR:							
Psykisk helsearbeid og rus		41 239					
89 Redusert tilskudd til prosjektstillinger			844	1 174	1 174	1 374	
90 Pilotprosjekt Rask psykisk helsehjelp, redusert tilskudd			621	1 621	1 621	1 621	
91 1 årsverk + driftsmidler Lag A til Arbeidstreningssesjonen (Eiendom)			-1 033	-1 033	-1 033	-1 033	
92 Frisklivssentralen, overført fra Fysio- og ergoterapitjenesten			1 400	1 400	1 400	1 400	
Sum Levekår - Psykisk helsearbeid og rus			1 832	3 162	3 162	3 362	

Linje 89: Redusert tilskudd prosjektstillinger

Per dags dato har Psykisk helse og rus tre årsverk som er delvis finansiert av statlige midler. Dette gjelder en av arbeidsleiderne i Lag A, erfaringskonsulent og psykolog.

Fra 2019 må kommunen selv dekke kostnadene til Lag A, i tillegg til at det er en økning i kostnader til erfaringskonsulent og psykolog. Videre må kommunen dekke hele kostnaden til erfaringskonsulent fra 2020 og psykolog fra 2022. Rådmannen anbefaler å bevilge kr 0,84 mill. fra 2019, kr 1,17 mill. fra 2020 med en økning til kr 1,37 mill. i 2022.

Linje 90: Pilotprosjekt Rask psykisk helsehjelp, redusert tilskudd

Sola kommune deltar i pilotprosjektet Rask psykisk helsehjelp, og har nå tre årsverk knyttet til dette. Deler av utgiftene blir finansiert gjennom statlig tilskudd med en gradvis nedtrapping fra 2017 til og med 2019. Rådmannen tilrår å bevilge kr 0,62 mill. til pilotprosjektet i 2019 med en videre økning til kr 1,62 mill. fra 2020.

Linje 91: 1 årsverk + driftsmidler Lag A til Arbeidstreningssesksjonen (Eiendom)

Utvalg for levekår behandlet 5. april 2017 sak 13/17 *Status sosialhjelp – aktivitetsplikt. Opprettelse av Arbeidstreningssesksjon*, hvor det ble vedtatt at Lag A skal være en del av Arbeidstreningssesksjonen underlagt avdeling Eiendom. I k-sak 41/2018 *Budsjettoppfølging 2018 – drift per 30.04.2018* ble det vedtatt å flytte ett årsverk knyttet til Lag A samt driftsmidler fra virksomhet Psykisk helse og rus til Arbeidstreningssesksjonen. Som en videreføring av dette anbefaler rådmannen å overføre totalt kr 1,03 mill. fra Psykisk helsearbeid og rus til Arbeidstreningssesksjonen. Denne linjen har motpost på linje 110, kapittel 2.7.3.27 Eiendom

Linje 92: Frisklivssentralen, overført fra Fysio- og ergoterapitjenesten

I k-sak 41/2018 *Budsjettoppfølging 2018 – drift per 30.04.2018* ble det vedtatt å flytte Frisklivssentralen fra virksomhet Fysio og ergoterapitjenesten til virksomhet Psykisk helsearbeid og rus og dette er gjennomført fra 1.07.18. Som en videreføring av dette anbefaler rådmannen å overføre kr 1,4 mill. fra virksomhet Fysio- og ergoterapitjenesten til virksomhet Psykisk helsearbeid og rus. Denne linjen har motpost på linje 100, kapittel 2.7.3.24 Fysio- og ergoterapitjenesten.

2.7.3.23 Levekår - NAV Sosiale tjenester

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR:						
NAV Sosiale tjenester		55 106				
93 Introduksjonsstønad			3 350	-670	-670	-670
94 0,8 årsverk til Arbeidstrengings- seksjonen, avdeling Eiendom			-500	-500	-500	-500
95 Overføring av enslige mindreårige flyktninger fra Barnevern til NAV Sosiale tjenester			-178	-178	-178	-178
96 Redusert inntekt enslige mindreårige flyktninger			370	370	370	370
Sum Levekår - NAV Sosiale tjenester			3 042	-978	-978	-978

Linje 93: Introduksjonsstønad

I 2018 er det budsjettert med introduksjonsstønad til 37 personer. Per juni 2018 var det 58 innbyggere som deltok i programmet, hvorav det er forventet at ti avsluttes i 2018 og 28 avsluttes i 2019. Det er estimert sju nye voksne deltakere i programmet per år. På bakgrunn av dette anbefaler rådmannen å øke rammen for introduksjonsstønad med kr 3,35 mill i 2019 før det forventes en reduksjon i rammen fra 2020 med kr 0,67 mill. sett i forhold til vedtatt budsjett 2018.

Linje 94: 0,8 årsverk til Arbeidstrengingsseksjonen, avdeling Eiendom

NAV Sola ble i 2015 tilført en 80 prosent stilling til arbeid med å skaffe og organisere bruk av tiltaksplasser i kommunal og privat virksomhet. Denne stillingen vil bli brukt til å koordinere plassene i Arbeidstrengingsseksjonen samt andre tiltaksplasser. I henhold til sak 13/17 *Status Sosialhjelp-aktivitetsplikt. Opprettelse av arbeidstrengingsseksjon* behandlet i Utvalg for levekår 5.april 2017 ble det vedtatt at denne stillingen skulle organiseres under Arbeidstrengingsseksjonen. Ved behandling av k-sak 41/2018 *Budsjettoppfølgning 2018 – drift per 30.04.2018*, møte 14.juni 2018, ble det vedtatt å flytte 0.8 årsverk fra NAV Sosiale tjenester til Arbeidstrengingsseksjonen. Som en videreføring av dette anbefaler rådmannen å overføre kr 0,5 mill fra NAV Sosiale tjenester til Arbeidstrengingsseksjonen. Denne linjen har motpost på linje 109., kapittel 2.7.3.27 Eiendom.

Linje 95: Overføring av enslige mindreårige flyktninger fra Barnevern til NAV Sosiale tjenester

Ansvaret for enslige mindreårige flyktninger (EMA) er fra 1. mars 2018 overført fra Barnevern til NAV Sosiale tjenester. Endringen er gjort på bakgrunn av en samlet vurdering av hvor det er mest hensiktsmessig at denne

tjenesten blir gitt. Kommunestyret vedtok 14. juni 2018 i sak 41/2018 Budsjettoppfølging 2018 - drift per 30.04.2018 å overføre ett årsverk og budsjett for EMA fra Barnevern til NAV Sosiale tjenester med virkning fra 1. mars 2018. Som en videreføring av vedtaket tilrår rådmannen å overføre helårseffekt av tiltaket på netto kr -0,18 mill. fra Barnevern til NAV Sosiale tjenester. Denne linjen har motpost på linje 53, kapittel 2.7.3.10 barnevern.

Linje 96: Redusert inntekt enslige mindreårige flyktninger

Tilskudd for enslige mindreårige flyktninger blir utbetalt til kommunen til og med det året flykningen blir 20 år. Noen av de aktuelle innbyggerne er blitt eldre enn 20 år, og kommunen har derfor fått redusert inntekt for enslige mindreårige flyktninger i 2018. I tillegg har kommunen ikke vedtak om å ta imot enslige mindreårige flyktninger i 2018.

I slutten av hvert år sender IMDI en anmodning til kommunene for bosetning av flyktninger for påfølgende år. I skrivende stund har Sola kommune ikke mottatt noen anmodning fra IMDI for 2019. På bakgrunn av dette forventer ikke rådmannen en økning i antall enslige mindreårige flyktninger i 2019. Rådmannen anbefaler derfor å redusere inntektene for enslige mindreårige flyktninger med kr 0,37 mill. fra 2019.

2.7.3.24 Levekår - Fysio- og ergoterapitjenesten

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	
Standard- og volumendringer fordelt på sektorene:			2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR:							
Fysio- og ergoterapitjenesten		17 025					
97 Indeksregulering, driftstilskudd fysioterapeuter			100	200	200	200	
98 Økning i fastlønnsstilskudd			-50	-100	-100	-100	
99 Hjelpemiddeltekniker			50	50	50	50	
100 Frisklivssentralen til Psykisk helsearbeid og rus			-1 400	-1 400	-1 400	-1 400	
101 Redusert inntekt egenandeler			300	300	300	300	
Sum Levekår - Fysio- og ergoterapitjenesten			-1 000	-950	-950	-950	

Linje 97: Indeksregulering, driftstilskudd fysioterapeuter

Driftstilskudd til fysioterapeuter utbetales til fysioterapeuter som har driftsavtale med kommunen. Tilskuddet justeres årlig fra 1. juli etter forhandlinger mellom KS og fysioterapiforbundene. Rådmannen anbefaler å øke bevilgningen til driftstilskudd med kr 0,1 mill. i 2019 og videre med en økning til kr 0,2 mill. fra 2020. .

Linje 98: Økning i fastlønnstilskudd

Fastlønnstilskuddet er hjemlet i Forskrift om fastlønnstilskudd til delvis dekning av kommunens utgifter til fysioterapitjenesten. Fastlønnstilskuddet bestemmes av staten ved Helse- og omsorgsdepartementet i juni/juli hvert år, og skal gå direkte til å dekke en del av kommunens lønnsutgifter til ansatte fysioterapeuter. Rådmannen anbefaler å øke inntektsbudsjettet for fastlønnstilskudd med kr 0,05 mill. i 2019 med en økning til kr 0,1 mill. fra 2020.

Linje 99: Hjelpemiddeltekniker

I vedtatt HØP 2018-2021 ble det bevilget budsjettmidler til delårseffekt av et årsverk som hjelpemiddeltekniker fra og med 1. februar 2018. Rådmannen anbefaler å bevilge resterende kr 0,05 mill. som gir en helårseffekt fra 2019.

Linje 100: Frisklivssentralen til Psykisk helsearbeid og rus

Frem til 1.juli 2018 var Frisklivssentralen en del av Fysio- og ergoterapitjenesten. Det har vært en overlappende brukergruppe som benytter seg for Frisklivssentralen og tjenestene innenfor Psykisk helsearbeid og rus. Etter en samlet vurdering har rådmannen funnet det mest hensiktsmessig at denne tjenesten overføres til virksomhet Psykisk helsearbeid og rus. Ved behandling av k-sak 41/2018 *Budsjettoppfølging 2018 – drift per 30.04.2018* ble det vedtatt å flytte Frisklivssentralen fra virksomhet Fysio og ergoterapitjenesten til virksomhet Psykisk helsearbeid og rus. Som en videreføring av dette anbefaler rådmannen å overføre kr 1,4 mill. fra virksomhet Fysio og ergoterapitjenesten til virksomhet Psykisk helsearbeid og rus. Denne linjen har motpost på linje 92, kapittel 2.7.3.22. Psykisk helsearbeid og rus.

Linje 101: Reduserte egenandeler

I 2018 begynte kommunen å ta betaling for fysioterapibehandling. Det ble lagt inn kr 0,6 mill. i forventede inntekter som utgangspunkt. Det viser seg nå at det ikke vil være mulig å oppnå dette beløpet og det ligger an til å bli omtrent halvparten. Rådmannen anbefaler derfor å justere ned inntektsbudsjettet for egenandeler på fysioterapi med kr 0,3 mill.

2.7.3.25 Samfunnsutvikling - Omstilling

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE SAMFUNNSUTVIKLING:						
102 Omstilling Samfunnsutvikling			-1 837	-3 674	-3 674	-3 674
Sum Tjenesteområde Samfunnsutvikling - Omstilling			-1 837	-3 674	-3 674	-3 674

Linje 102: Omstilling Samfunnsutvikling

Rådmannen viser til kapittel 2.5. Omstilling. Omstillingsbidrag fra tjenesteområde Samfunnsutvikling er på kr 1,8 mill. i 2019. Dette utgjør 1,6 prosent av budsjettrammen for tjenesteområde Samfunnsutvikling. Videre legges det opp til ytterligere opptrapping i 2020 og et samlet omstillingskrav på kr 3,7 mill. i forhold til vedtatt budsjett 2018.

2.7.3.26 Samfunnsutvikling - Fagstab

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE SAMFUNNSUTVIKLING:						
Fagstab Samfunnsutvikling		6 825				
103 Kommunedelplan Forus, IKDP			-110	-180	-180	-180
104 Samskaping, Smartby og medvirkning i kommuneplanen			0	0	-235	-235
Sum Samfunnsutvikling - Fagstab Samfunnsutvikling			-110	-180	-415	-415

Linje 103: Kommunedelplan Forus, IKDP

Sola kommunes bidrag til det felles planarbeidet var kr 0,18 mill. i 2018. Som følge av forsinkelser i arbeidet er det beregnet at kommunen i 2019 skal betale kr 0,07 mill. for arbeidet. Tiltaket reduseres i sin helhet i 2020.

Linje 104: Samskaping, Smartby og medvirkning i kommuneplanen

I arbeidet med kommuneplanen 2019-2035 er samskaping etablert som plattform for samfunnsdelen. I 2019 og 2020 skal planen iverksettes, og samskaping skal inn som plattform for arbeidet i hele kommunen. Fra 2021 er det antatt at samskaping vil være etablert, og det ikke er nødvendig med avsatte midler til dette. Bevilgning gitt i vedtatt HØP 2018-2021 til dette formålet kan derfor nulles ut fra 2021.

2.7.3.27 Samfunnsutvikling - Eiendom

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	
Standard- og volumendringer fordelt på sektorene:			2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE							
SAMFUNNSUTVIKLING:							
Eiendom		87 249					
105 Bygg og anlegg som tas i bruk, FDV-kostnader			1 355	8 555	15 955	18 305	
106 Reversering redusert vedlikehold, Eiendom			0	2 528	2 528	2 528	
107 Økte energikostnader			3 746	3 746	3 746	3 746	
108 Kostnader knyttet til usolgte selvfinansierte boliger			500	275	0	0	
109 0,8 årsverk fra NAV Sosiale tjenester til Arbeidstreningsseksjonen			500	500	500	500	
110 1 årsverk + driftsmidler Lag A fra Psykisk helsearbeid og rus til Arbeidstreningsseksjonen			1 033	1 033	1 033	1 033	
Sum Samfunnsutvikling - Eiendom			7 134	16 637	23 762	26 112	

Linje 105: Bygg og anlegg som tas i bruk, FDV-kostnader

Nytt rådhus, nytt sykehjem, Kjerrberget ungdomsskole og nybygg på Storevarden skole er blant lokalene som skal tas i bruk i planperioden. I tillegg overtar kommunen driften av Myklebust sjøbad, bygger turstier og kommunale uteområder tilknyttet de nye kommunale bygningene. Enkelte bygg går også ut av porteføljen, for eksempel Soltun og Helsehuset. Totalt sett vil kommunens kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV),

herav blant annet energi, forsikringer, vaktmestertjenester og renhold, av den kommunale bygg- og anleggsmassen økes. Rådmannen anbefaler å bevilge kr 1,4 mill. i 2019 med en opptrapping i planperioden i tråd med plan for ferdigstillelse av de nye byggene.

Linje 106: Reversering redusert vedlikehold Eiendom

Vedlikeholdsbudsjettet til virksomhet Eiendom ble redusert i i vedtatt HØP 2018-2021. Rådmannen anbefaler å reverserer det redusert vedlikeholdet samt øke budsjettet i årene 2020-2022 i tråd med vedtaket i HØP 2018-2021.

Linje 107: Økte energikostnader

Det er et stort fokus på å redusere kostnader til energi, og virksomhet Eiendom arbeider med en rekke ENØK tiltak som vil redusere kommunens energibehov. Imidlertid er kraftprisen på strøm økt kraftig i 2018, og er forventet høy utover i planperioden. Dette medfører økte kostnader til energi, på tross av en reduksjon i energiforbruk på sammenlignbar bygningsmasse i 2017. For å beregne økte kostnader til energi er det benyttet forwardpriser på energi på forventet energibruk i 2019. Rådmannen anbefaler å budsjettere med kr 3,8 mill. hvert år i planperioden til dekning av økte energikostnader.

Linje 108: Kostnader knyttet til usolgte selvfinansierte boliger

Kommunen har bygd 118 selvfinansierte boliger i perioden 2014 - 16, og de fleste av disse er solgt (94 stk). Per medio oktober 2018 gjenstår det å selge 24 selvfinansierte boliger. Det påløper kostnader til blant annet forsikring, sameie og energi, og det foreslås avsatt midler til dekning av disse utgiftene.

Linje 109: 0,8 årsverk fra NAV til Arbeidstrengsseksjonen

NAV Sola ble i 2015 tilført en 0,8 årsverk til arbeid med å skaffe og organisere bruk av tiltaksplasser i kommunal og privat virksomhet. Dette årsverket vil bli brukt for å koordinere plassene i Arbeidstrengsseksjonen samt andre tiltaksplasser. I henhold til sak 13/17 *Status Sosialhjelp - aktivitetsplikt. Opprettelse av Arbeidstrengsseksjon* behandlet i Utvalg for levekår 5.april 2017 ble det vedtatt at dette årsverket skulle organiseres under Arbeidstrengsseksjonen. Ved behandling av k-sak 41/2018 *Budsjettoppfølgning 2018 – drift per 30.04.2018, møte 14.juni 2018*, ble det vedtatt å flytte 0,8 årsverk fra NAV Sosiale tjenester til Arbeidstrengsseksjonen som er underlagt virksomhet Eiendom. Som en videreføring av dette anbefaler rådmannen å overføre kr 0,5 mill. fra NAV Sosiale tjenester til Arbeidstrengsseksjonen. Denne linjen har en motpost på linje 93, kapittel 2.7.3.23 NAV Sosiale tjenester.

Linje 110: 1 årsverk fra Lag A til Arbeidstrengsseksjonen

Utvalg for levekår behandlet 5. april 2017 sak 13/17 *Status sosialhjelp – aktivitetsplikt. Opprettelse av Arbeidstrengsseksjon*, hvor det ble vedtatt at Lag A skal være en del av del av Arbeidstrengsseksjonen. Som en del av k-sak 41/2018 *Budsjettoppfølgning 2018 – drift* ble det vedtatt å flytte ett årsverk fra Lag A, samt driftsmidler fra virksomhet Psykisk helsearbeid og rus til Arbeidstrengsseksjonen underlagt virksomhet Eiendom. Som en videreføring av dette anbefaler rådmannen å overføre totalt kr 1,03 mill. fra rammen til Psykisk helsearbeid og rus til Arbeidstrengsseksjonen. Denne linjen har en motpost på linje 91. kapittel 2.7.3.22 Psykisk helsearbeid og rus.

2.7.3.28 Samfunnsutvikling - Kommunalteknikk

	Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:		2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE SAMFUNNSUTVIKLING:						
Kommunalteknikk		11 707				
111 Opptrapping kjøp fra I.V.A.R. fast			763	1 592	1 592	1 592
112 Opptrapping kjøp fra I.V.A.R. variabel			2 065	4 380	4 380	4 380
113 Kjøp av spillvannskapasitet mot "avløp vest", Sandnes			0	2 500	0	0
114 Opptrapping diverse driftskostnader, 100 % gebyrfinansiert			-2 828	-8 472	-5 972	-5 972
115 Reversering redusert asfaltering			0	200	200	200
Sum Samfunnsutvikling - Kommunalteknikk			0	200	200	200

Linje 111-114: Driftskostnader VAR

Linjene samler driftskostnader for seksjonene vann, avløp og renovasjon. I.V.A.R. skal i løpet av de neste årene gjøre store investeringer innenfor alle tre sektorer, noe som medfører økte kostnader for medlemskommunene. I tillegg er det behov for å kjøpe spillvannskapasitet i Sandnes kommune sitt avløpssystem "avløp vest" i 2020. Dette for å kunne ha kapasitet på avløpssiden til utbyggingen i Solakrossen, samt det fremtidige boligområdet på Bærheim. Med bakgrunn i dette vil driftskostnadene for VAR-seksjonen øke. Alle VAR-kostnadene er 100 prosent gebyrfinansierte. Oversikt over alle gebyrer finnes i kapittel 6 Rådmannens forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger.

Linje 115: Reversering redusert asfaltering

Det ble i Handlings- og økonomiplan 2018-2021 vedtatt å redusere budsjettet for asfaltering på virksomhet Kommunalteknikk, seksjon vei i årene 2018 og 2019. Denne linjen reverserer dette tiltaket fra 2020 for å unngå for stort etterslep på asfalteringsprosjekter. Dette er i tråd med vedtatt HØP 18-21.

2.7.3.29 Samfunnsutvikling - Areal

		Forslag til nye årsverk 2019	Opprinnelig vedtatt budsjett 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018	Forslag til endring ifht bud 2018
Standard- og volum- endringer fordelt på sektorene:			2018	2019	2020	2021	2022
TJENESTEOMRÅDE SAMFUNNSUTVIKLING:							
Areal			11 262				
116	Kommunekart Proff			547	409	409	409
117	Forurensningsforskriften kapittel 12, 13 og 15, kommunalt samarbeid om arbeidsoppgaver			100	100	100	0
Sum Samfunnsutvikling - Areal				647	509	509	409

Linje 116: Kommunekart Proff

Dagens digitale grensesnitt på kartløsninger er ikke klar til å møte kommunens digitalisering-, FFF- og samhandlingsstrategier. Kommunekart Proff er en web-basert løsning av kommunens kartoppgaver. Det er antatt at løsningen vil kunne overta for arbeidsoppgaver som i dag løses manuelt, samt redusere tidsforbruken på henvendelser fra innbyggere som følge av selvbetjente løsninger. Tiltaket vil trolig kunne føre til ytterligere omstilling i planperioden, men dette er ikke tallfestet.

Linje 117: Forurensningsforskriften kapittel 12, 13 og 15, kommunalt samarbeid om arbeidsoppgaver

Lovpålagt oppgave tilknyttet forurensningslovverket (Forurensningsforskriften kap. 12,13 og 15) utføres i dag i varierende grad. Arbeidet som skal gjennomføres nå er revidering av gjeldende lokal forskrift om utslipp fra mindre avløpsanlegg for kommunene i Jærregionen og kartleggingsarbeid av mindre avløpsanlegg i de respektive kommunene. Samarbeid gir mulighet for kvalitet i arbeidet og effektiv bruk av midlene. Tiltaket er et 3-årig samarbeid som avsluttes i 2021. Rådmannen anbefaler å bevilge kr 0,1 mill. i årene 2019-2021.

3 Samfunn og bærekraft

I dette kapitlet redegjøres det for utvikling av samfunnet i Sola. Det er fokus på kommunens nye verdier og de strategiske målene som ble lagt til grunn i høringsutkastet til Kommuneplan 2019-2035.

3.1 Planarbeid

Kommuneplan 2019-2035 har vært på høring/offentlig ettersyn. Det forventes at den blir godkjent første halvår 2019. Samskaping blir det overordnede begrepet i planen, og det arbeides med å forankre denne måten å jobbe på både internt, politisk og blant innbyggerne. Dette er nærmere beskrevet i kapittel 3.5.

3.2 Visjon, verdier og nye strategiske mål

Ansvar for hverandre har vært kommunens visjon de siste 20 årene. Den handler om å ta ansvar for de ulike mulighetene regionen og kommunen byr på. Den innebærer å ta ansvar for seg selv, andre og fellesskapet. Den henvender seg til det felles ansvaret samfunnet i kommunen har for å tilrettelegge for også de kommende generasjoner.

Kommunens verdier er *raushet, mestring og mot*. Sammen skal disse verdiene danne grunnlaget for god tjenesteyting, forvaltning, lederskap og medarbeiderskap, samtidig som de skal være en god drivkraft i organisasjonen. Verdiene skal være et redskap for å ta avgjørelser i hverdagen, når vi sitter med krevende oppgaver, i møtet med innbyggere og samarbeidspartnere.

I kommuneplan 2019-2035 presenteres det fire nye strategiske mål som kommunen vil jobbe mot, basert på bærebjelkene *samskaping, folkehelse, bærekraftig samfunnsutvikling, solid økonomi og innovasjon*. De fire nye strategiske målene, vedtatt i KPU 12. juni 2018 sak 15/18, er;

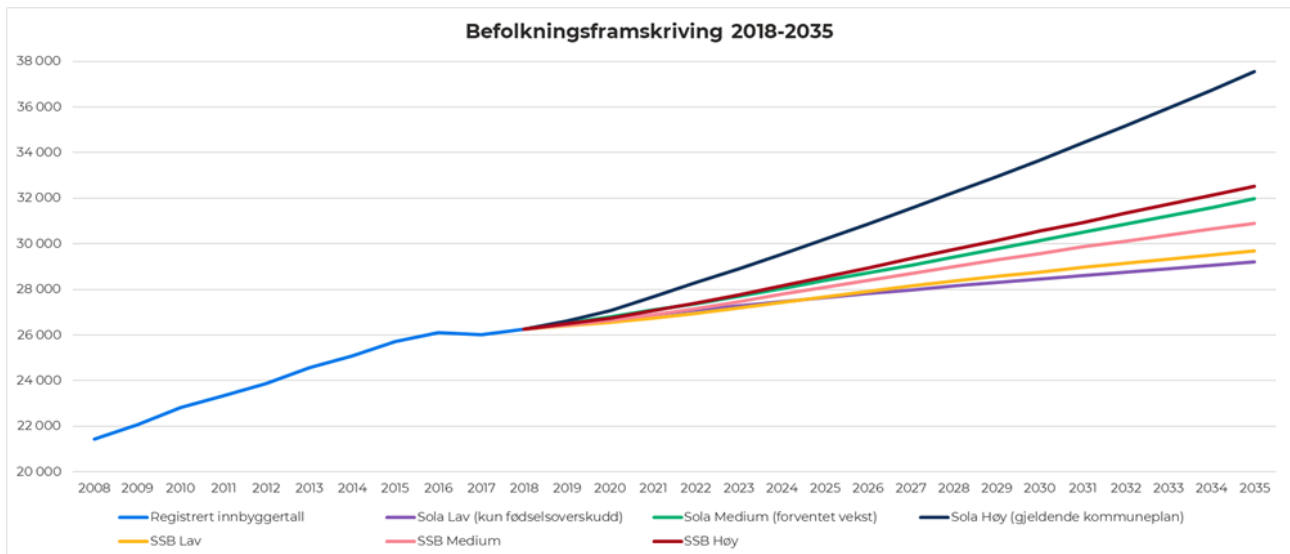
1. I Sola skaper vi tilhørighet gjennom deltakelse
2. I Sola bygger vi et bærekraftig samfunn
3. I Sola gir en solid økonomi oss handlekraft
4. I Sola er vi kreative og tar i bruk nye løsninger

3.3 Solabuen

Per 31. juli 2018 var det 26.392 Solabuer. Dette tilsvarer en økning på 127 personer første kvartal 2018. Det ser ut til at den positive befolkningsveksten fra 2017 på én prosent fortsetter.

Kommunen oppdaterer sine befolkningsframskrivninger en gang i året. Befolkningsframskrivingene viser hvor mange mennesker vi forventer skal bo i kommunen vår i årene fremover. Dette er prognoser, som ikke må forveksles med ønsket befolkningsvekst.

Fremtiden er usikker, og det utarbeides derfor tre alternative prognoser, basert på ulike antagelser om utviklingen fremover. De ulike alternativene, samt prognosene til Statens sentralbyrå, er presentert i grafen under.

Usikkerheten i framskrivingene øker jo lenger inn i fremtiden vi ønsker å se. Dette ser vi igjen ved at forskjellen mellom de ulike alternativene øker med tiden. Usikkerheten øker også ved analyser på mindre grupper. Det betyr at tallene for en aldersgruppe eller skolekrets er mer usikre enn tall på kommunenivå.

Rådmannen anbefaler at mellomalternativet, vist som Sola Medium i grafen, legges til grunn for videre planlegging og økonomiske beregninger i Sola kommune. I mellomalternativet forventes en moderat befolkningsvekst. Veksten de to neste årene ventes å ligge på dagens nivå, 1,0 prosent. Videre forventes det en svak økning til 1,1 prosent i 2020 og 2021, for å deretter stabilisere seg på 1,2 prosent fra 2022 og ut analyseperioden.

For ytterligere informasjon, se kapittel 3.3.1.

Arbeidsledighet

Ved årsskiftet 2017/2018 var arbeidsledigheten i kommunen på 3,9 prosent, en markant nedgang fra 6,0 prosent året før. NAV melder samtidig om flere ledige stillinger og færre permitterte i Rogaland. Ved utgangen av september var ledigheten på 3,2 prosent i Sola, 2,6 prosent i Rogaland og 2,3 prosent på landsbasis. Selv om dette er en gledelig utvikling vil rådmannen presisere at Sola fortsatt er den kommunen med høyest ledighet i fylket.

Næringslivet i regionen uttrykker en forsiktig optimisme. Oljeprisen har steget, og kostnadsreduksjonen i oljenæringen gjør at prosjekter er lønnsomme ved en oljepris på 30-40 kroner fatet, mot 60-70 kroner tidligere. Videre viser undersøkelser Næringsforeningen i Stavanger har foretatt at 78 prosent av medlemsbedriftene tror at lønnsomheten vil være bedre eller uforandret i år. SR-bank uttaler i sitt konjunkturbarometer i mai at et flertall av bedriftene i Rogaland nå signaliserer langt mer positive prognoser for antall ansatte, omsetning, lønnsomhet og ordreserver.

Den positive utviklingen i arbeidsmarkedet kombinert med en generell optimisme i næringslivet forventer å gi en fortsatt positiv vekst i årene fremover. Bedre jobbmuligheter vil trolig bidra til en økt og positiv netto innflytning til kommunen.

Boligbygging

Etter to år med lavere aktivitet ble det ferdigstilt 258 boenheter og gitt 301 igangsettelsestillatelser i 2017. Dette er på høyde med nivået i 2014. Den høye byggeaktiviteten ser ut til å fortsette i 2018, hvor det i første halvår ble ferdigstilt 144 boenheter.

Kartlegging av potensialet for bygging av nye boliger, eller hvor mange boenheter byggebransjen melder inn at de kan bygge de kommende årene, viser i gjennomsnittlig potensiale på 190 boenheter. Ser vi på befolkningsprognosene regner vi at det vil være et gjennomsnittlig behov for 140 boenheter årlig i analyseperioden. Differansen mellom boligbyggepotensialet og –behovet gir mulighet for å oppnå ønsket geografisk prioritet av boligbyggingen. Fortetting langs hovedaksene for kollektivtransport og i sentrumsområdene er eksempel på ønsket utbyggingsrekkefølge. Denne prioriteringen er i tråd med både nasjonale og regionale styringssignaler og i henhold til gjeldende kommuneplan for Sola 2015-2026. Utnytting av ledig skole- og barnehagekapasitet er en annen viktig målsetning ved prioritet av utbyggingsrekkefølge.

3.3.1 Befolkningsframskrivninger

Befolkningsframskrivingen gir et anslag på hvor mange mennesker det vil bo i Sola i årene framover, fordelt på aldersgrupper og geografisk bosted. Befolkningsframskrivingene gir grunnlag for dimensjonering og lokalisering av kommunens tjenestetilbud, eksempelvis barnehager og skoler, og gir viktig informasjon til kommunens planarbeid.

Framtiden vil by på overraskelser og alle framskrivingene er usikre. Usikkerheten øker jo lenger fram i tid vi ser og jo mindre grupper vi framskriver. Framskrivningene tar utgangspunkt i dagens trender og fanger ikke opp trendbrudd og uventede hendelser. Eksempel på dette er konjunkturedgangen (oljekrisen).

Fordi framtiden er usikker, utarbeider vi tre alternative befolkningsframskriving. Rådmannen tilrår at mellomalternativet, med moderat befolkningsvekst, legges til grunn for videre planlegging i kommunen.

Forholdet mellom SSB og Sola sine framskrivninger

SSB utarbeider befolkningsframskrivninger annen hvert år, siste prognose (2018-2060) ble offentliggjort 22. august 2018. SSB vurderer ikke lokale forhold, som for eksempel endret boligmarked eller lokal/regional utvikling i arbeidsmarkedet. SSB anbefaler derfor at den enkelte kommune selv tar høyde for lokale forhold, noe Sola kommune gjør ved å utarbeide egne befolkningsprognoser.

Framskrivingsalternativene

Befolkningsutviklingen påvirkes av flere faktorer. De antatt to viktigste er årlig netto innflytting og fødselsoverskudd.

Netto innflytting

Netto innflytting er sterkt knyttet til arbeidsmarkedet og muligheter for å få jobb. Ulike scenario for hvordan arbeidsmarkedet utvikler seg i årene framover gjenspeiles i de tre alternative befolkningsframskrivingene, slik det er beskrevet under:

- I lavalternativet legges det til grunn at arbeidsmarkedet i regionen vil ha en svak utvikling. Resultatet er at få flytter til kommunen og like mange flytter fra kommunen (null netto tilflytning). Dette betyr at befolkningsveksten bestemmes av fødselsoverskudd alene, såkalt naturlig vekst.
- I mellomalternativet forutsettes det en positiv arbeidsmarkedsutvikling i regionen. Gode jobbmuligheter fører til at flere flytter til kommunen og flere blir værende, og gir en forventet moderat netto innflytting de neste årene. I dette alternativet vil dermed moderat innflytting sammen med fødselsoverskuddet bidra til forventet befolkningsvekst.
- I høyalternativet antas det at regionen raskt kommer tilbake til situasjonen før nedgangen (oljekrisen) i 2014-2015, og nettoinnflyttingen som ble lagt til grunn i gjeldende Kommuneplan 2015-2026 videreføres.

Fødselsoverskudd

Fødselsoverskuddet, summen av fødte og døde, bestemmes først og fremst av hvor mange barn hver kvinner kommer til å føde og gjennomsnittlig levealder. Forventet fødselsoverskudd er derfor vurdert likt for alle de tre framskrivingsalternativene.

I Sola kommune har fruktbarheten historisk ligget vesentlig høyere enn landsgjennomsnittet. Vi forventer at denne trenden fortsetter, og har beholdt fruktbarheten på dagens nivå ut analyseperioden.

Forventet antall døde henger blant annet sammen med aldersfordelingen i befolkningen. I dag er det de små fødselskullene fra mellomkrigsårene som er blitt de eldste i befolkningen. Antallet dødsfall forventes derfor å holde seg stabilt på dagens nivå ut analyseperioden.

Boligbyggeprognose

For å kunne anslå hvordan befolkningsveksten vil fordele seg internt i kommunen utarbeider vi boligbyggeprognose. Boligbyggeprognose gir et anslag på hvor og hvor mange nye boenheter som vil bli bygd i Sola, og dermed hvor i kommunen nye innbyggere vil bosette seg. Dette er et viktig verktøy for å kunne beregne for eksempel nødvendig barnehage- og skolekapasitet. Prognosen er basert på informasjon fra utbyggere og gjennomgang av blant annet igangsettingstillatelser, reguleringsplaner og utbyggingsområder frigitt i kommuneplanen 2015-2016.

Områder med mye boligbygging vil trolig oppleve sterkest vekst, mens man kan forvente nedgang i antall innbyggere i områder som domineres av jordbruksareal

Boligbyggeprognosen benyttes kun til geografisk fordeling av forventet befolkningsveksten. Prognosen er ikke et mål eller en retningslinje for hvor eller hvor mye det skal bygges i kommunen.

3.4 Folkehelse

Folkehelsestrategi for Sola kommune er ferdigstilt og vedtatt i kommunestyret, K-sak 50/18, møte 20. september 2018. Strategien danner en felles overordnet strategisk plattform for folkehelsearbeidet i kommunen, samtidig som rutiner knyttet til det løpende- og det fireårige oversiktsarbeidet er skissert. I Kommuneplan for Sola 2019-2035 blir folkehelse løftet frem som en av fem bærebjelker som kommunens nye strategiske mål hviler på. Dette er et viktig grep for at hele kommuneorganisasjonen skal tenke helse i alt vi gjør.

Arbeid med rullering av det fireårige oversiktsdokumentet over helsetilstanden er startet. Her har kommunen deltatt i et læringsnettverk i regi av KS, som har gitt gode innspill til medvirkningsprosesser i det videre arbeidet. Oversiktsdokumentet vil ferdigstilles i løpet av 2018.

De fleste innbyggerne i Sola har god helse og gode forutsetninger for å leve et godt liv. Folkehelsestrategien vår identifiserer to hovedutfordringer.

1. Frafall fra videregående skole. Frafall i videregående skole for Solaelever ligger under landsgjennomsnittet. Likevel vet vi at en del ikke fullfører. Utdanningsnivå henger tett sammen med forventet levealder og risiko for levekårs- og helseutfordringer. Frafall fra videregående skole kan derfor få store omkostninger både for den enkelte og for samfunnet. Frafall er et symptom på sammensatte problemstillinger. Dette krever tidlig innsats rettet mot barn og unge, og god samordning mellom ulike tjenester.
2. Sosial tillit og tilhørighet. Kommunen har over tid vært preget av rask vekst og høy inn-, ut- og intern flytting. Mange pendler mellom arbeidssted og bosted i andre kommuner, og benytter kultur- og fritidstilbud utenfor Sola. Dette kan få konsekvenser for den sosiale støtten og tilhørigheten den enkelte opplever.

Samtidig er barn og unge valgt ut som prioritert målgruppe. Disse utfordringene og prioriterte målgruppene henger godt sammen med regjeringens ønske om å inkludere psykisk helse som en likeverdig del av folkehelsearbeidet. I regjeringens tiårige folkehelseprogram for kommunene er målsettingen å fremme barn og unges psykisk helse og livskvalitet.

3.5 Samskaping

Kommunen skal bruke samskaping i utvikling, endring og forbedring av tjenestetilbudet. Arbeidet skal bygge på samskappingsplattformen 2017-2035. Å bygge på samskaping er erkjennelsen av at kommunen som ensidig servicekommune er lite bærekraftig og at lokalsamfunnet må engasjeres i større grad når den framtidige samskappingskommunen skal realiseres. Lokalsamfunnet består av innbyggere, næringsliv, lag og foreninger, og kommune, ja kort sagt alle som er med i prosessen med å løse de framtidige oppgavene i kommunen. Viktige spørsmål er hvem som skal gjennomføre oppgavene, hvordan og hvilke oppgaver vi skal løse. Noen ganger vil kommunen være ansvarlig for både utfordring og løsning, mens innbyggere deltar i utføringen. Andre ganger definerer kommunen utfordringen, mens lokalsamfunnet finner løsningen til tillegg til at de er sentrale i utførelsen.

Samskaping vil kreve nye måter å tilnærme seg både oppgaven, løsningen og ikke minst lokalsamfunnet. Dette vil gjelde både administrasjon og politikk. Det er ikke ett definert verktøy eller en bestemt metode som skal brukes. Derfor må vi erkjenne at dette vil ta tid. Åpne prosesser med rom for prøving og feiling vil være helt essensielt for å lykkes. Det vil derfor være viktig å knytte dette opp mot kommunens andre satsingsområder som FFF – forenkling, forbedring og fornying, på lederutvikling og på medarbeiderdag. Slik kan kommunen utnytte et bredt spekter av interne krefter når samskaping skjer mellom kommune og lokalsamfunnet.

3.6 Infrastruktur og transport

Infrastruktur og transportsystemene i kommunen er omfattende for å dekke et stort behov. Dette har direkte sammenheng med plassering av nasjonale og regionale logistikkpunkt som for eksempel flyplassen med

tilhørende næringsklynger. I tillegg er Sola en av tre vertskommuner for næringsområdet på Forus, i tillegg til å inngå som en del av universitetsområdet på Ullandhaug.

Deler av regionen, og også, Sola er preget av spredt bebyggelse som genererer stor grad av pendling mellom bosted og arbeid. Det regionale kollektivsystemet som Sola er en del av, er under utvikling. Men det er ennå ikke tilfredsstillende til å være et naturlig førstevalg for arbeidstakere som i dag pendler inn til Sola.

Det er av mange grunner vanskelig å se for seg at man ensidig kan bygge seg ut av kø- og rushtidsproblematikk, både for person- og varetransport. Det må tas flere grep på en gang, og man kan ikke vente på et optimalt kollektivtilbud før man iverksetter tiltak på andre områder.

Kommunens fremtidige behov for transport vil med all sannsynlighet øke de kommende årene, dette på tross av tiltak for å redusere bruken av privatbilen. Det er særlig planer for fortetting i Forus-området, utbygging av næringsområder i forbindelse med flyplassen og Risavika og nytt sykehus på Ullandhaug som vil skape behov for både vare- og privattransport. I tillegg vil gjennomføringen av Transportkorridor Vest trolig øke gjennomgangstrafikken. Til sist vil en økning i antallet bo- og arbeidsplasser i kommunen virke inn på transportsektoren.

Det er derfor gledelig å registrere en markert økning i lengden på gang- og sykkelveinettet, samtidig som detaljreguleringen av øst-vest akse som går igjennom kommunen er igangsatt. Videre er kollektivtilbud til det nye universitetssykehuset en del i det fremtidige høyverdige regionale kollektivnettet. I årene som kommer er det forventet at dette vil være et sentralt planpolitisk virkemiddel.

Innen andre infrastruktursystemer som vann, avløp og bredbånd har kommunen et meget tilfredsstillende tilbud som stadig er under utvikling.

3.7 Sentrumsstruktur

Sola sentrum er i kommuneplanen definert som kommunesenter, mens Tananger er definert som lokalsenter. Områdeplan for Sola sentrum ble vedtatt i slutten av 2013, samtidig med prinsippene for gjennomføringsmodell. Gjennomføringsmodellen for Sola sentrum ble endelig godkjent i mai 2015. Samlet sett skal dette sikre at utbyggere får realistiske og forutsigbare rammevilkår å forholde seg til.

Områdeplanen for Tananger sentrum ble i juni 2018 egengodkjent. Det arbeides nå med å få vedtatt en gjennomføringsmodell etter samme modell som Sola sentrum. Ellers er begge sentrene under omfattende offentlig og privat omforming i samsvar med vedtatte rammer i områdeplanene.

3.8 Næringsstruktur

Per fjerde kvartal 2017 har Sola Kommune 21.118 arbeidsplasser. En svært stor andel av disse er tilknyttet olje- og gassektoren. Nedgangen i arbeidsmarkedet, og da spesielt innen olje- og gass førte til en stor nedgang i arbeidsplasser fra årene 2015-2017. Nedgangen i arbeidsledigheten kan tyde på at bransjen nå går lysere tider i møte. Nye kontrakter til næringen gir økt grunn til optimisme på kort sikt. Dersom det ikke gjøres nye funn, vil aktiviteten bli kraftig redusert etter 2024, når alle kjente utbygginger og investeringer er gjennomført.

Det har aldri tidligere vært jobbet så mye med å legge til rette for nye næringer. Det er nødvendig å sikre et mer robust næringsgrunnlag for fremtiden. I 2016 og 2017 utbetalte Forus Næringspark utbytte til Sola kommune på totalt 20 millioner, og det ble vedtatt å etablere et Næringsfond for pengene. Fondet åpner for økonomisk støtte til nyetablering som bidrar til etablering og vekst, samt innovasjon i offentlige tjenester med blant annet digitalisering. Det gjenstår i dag 17,8 millioner i fondet. Nedgangen i arbeidsmarkedet medførte en vekst i antall selskap som jobber for omstilling, og for å gi godt kvalifiserte medarbeidere en ny mulighet. Ikke alle lyktes med dette. Flere av disse selskapene har nå lagt ned sin virksomhet. Det viser kompleksiteten og usikkerheten knyttet til de nye næringene.

Partnerkommunene til Greater Stavanger vedtok ny strategisk næringsplan for 2018-2025 hvor de to delmålene er å videreutvikle og skape høyproduktive arbeidsplasser og utvikle en bærekraftig og diversifisert næringsstruktur. I tillegg har Greater Stavanger etablert Invest In Stavanger, hvor de legger til rette for at bedrifter og investorer skal etablere seg i vår region.

Også Skape (partnerskap mellom Fylkesmannen og alle 26 kommuner i fylket og Rogaland fylkeskommune som gir veiledning og opplæring til etablerere i Rogaland som vil starte egen bedrift) legger i sin strategi opp til å være forberedt på nye næringer.

Kommunen skal være attraktiv og synlig for aktører som ønsker å etablere næringsvirksomhet. Så langt har Sola kommune lyktes med dette. For syvende år på rad er Sola kommune kåret av NHO som landes beste kommune. I Interkommunal kommunedelplan for Forus legges det opp til å sikre nok areal til alle typer næring, både eksisterende og nye næringer.

Når den lokale næringsstrukturen på sikt endres, vil det være en kritisk suksessfaktor at bedriftene og institusjonene sitter igjen med en kompetanseressurs. Derfor er det veldig bra at de som jobber i Sola har høy kompetanse.

I februar 2017 ble det besluttet å lokalisere Fornybarfondet Nysnø til Stavanger. Fondet skal sammen med private investere i grønn teknologi. Dette er viktig for utviklingen av Stavanger-regionen og dermed også Sola.

3.9 Samfunnssikkerhet og beredskap

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (HROS) for Sola kommune ble revidert 2018. Det ble samtidig laget en sak om strategi og langsiktige mål for samfunnssikkerhet og beredskap i Sola kommune. Begge dokumentene ble behandlet av kommunestyret henholdsvis k-sak 51/18 og k-sak 52/18, i møte 20. september. Disse legger føringer for arbeidet i planperioden.

Systematisk oppfølging av anbefalte tiltak i HROS vil bli prioritert i administrasjonen. Samtidig er det viktig å ha høy oppmerksomhet på det utfordringsbildet som ligger foran oss. Det er betydelige endringer på dette området, og noen av dem skjer raskt. Klimaendringer, sårbarhet knyttet til teknologi, cyberkriminalitet, helseutfordringer, migrasjon, terror, sikkerhetspolitiske utfordringer og hybride hendelser er eksempler på områder som utfordrer oss lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Samfunnssikkerhets- og beredskapsutfordringene er grenseløse – i alle betydninger av begrepet.

Rådmannen vil følge opp initiativ som er tatt i administrasjonen for å bygge opp et bredere partnerskap innen samfunnssikkerhet, som bygger videre på de strukturene som allerede er skapt av de fire kommunene på Nord-

Jæren.

I planperioden skal det fortsatt arbeides for å få beredskapsmessige hensyn bedre integrert i kommunens ordinære planlegging, innenfor alle sektorer og på alle nivåer. Organisasjonens kompetanse innen samfunnssikkerhet og beredskap skal styrkes, både i forebyggende arbeid og i krisehåndtering.

Etter noen år med trening og øvelse av basisferdigheter i krisehåndtering på overordnet nivå skal det i årene framover være mer oppmerksomhet på å øve sammen med andre. Stikkord er samhandling og samordning med andre beredskapsaktører og virksomhetseiere. Slike øvelser er tidkrevende å planlegge og forutsetter god kompetanse i øvelsesplanlegging.

4 Tjenesteområdene og rådmann med sentrale staber

Gode og tilpassende kommunale tjenester er viktige for innbyggernes livskvalitet, velferd og folkehelse. Redusert økonomisk handlingsrom stiller store krav til oss og skaper behov for nye løsninger og nye måter å jobbe på. Samarbeidet mellom kommunen og innbyggerne er sentralt for å skape et godt lokalsamfunn for alle. Kommunens mål er fortsatt å levere gode tjenester til innbyggere i framtiden.

4.1 Tjenesteområde Oppvekst og kultur

Tjenestene våre skal bidra til en god oppvekst for alle barn og unge. Vi skal ha inkluderende arenaer for utvikling og læring, helsefremmende tiltak, og tjenester som gir hjelp og støtte til barn, ungdom og familier ved behov. Sola kommunes fire nye strategiske overordnende mål samt fokusområder som samskaping, folkehelse, bærekraftig samfunnsutvikling, solid økonomi og innovasjon gjenspeiles i målene til Oppvekst og kultur.

Tilhørighet gjennom deltakelse

Opplevelse av tilhørighet er av vesentlig betydning for barns utvikling. Vi skal også i kommende periode satse på inkluderingsarbeid og helsefremmende tiltak. Styrking av det tverrfaglige samarbeidet og større grad av brukermedvirkning vil være prioriterte oppgaver.

Barn og ungdommer skal høres og gis anledning til å delta i saker som angår dem. Flere virksomheter har i dag rutiner for å sikre at barn og ungdom blir gitt god informasjon, og for å få fram deres oppfatning av egen situasjon. Vi ser likevel behov for større grad av deltakelse fra barn, ungdom og foresatte.

Ved at virksomhetene implementerer felles rutiner og strukturer for samarbeid og dialog med barn og familie, skal tjenestene i Oppvekst sikre sterkere brukerinvolvering og bedre tverrfaglig samarbeid. Dialog og godt samarbeid med barn og foresatte er en forutsetning for å sette barnet i sentrum og fremme deltakelse og samskaping.

Bærekraftig samfunn

En god barndom er det beste grunnlag for mestring av små og store utfordringer også seinere i livet. Innsats på oppvekstområdet vil få betydning for den enkeltes framtidige helse, sosiale liv, utdanning og arbeidssituasjon. Mange av dem som er barn og unge i dag, vil selv bli foreldre.

For å legge til rette for et utviklende, helsefremmende og inkluderende oppvekstmiljø, også for dem som er barn og unge om noen år, må vi ha et langsiktig perspektiv. Det er nødvendig at alle bidrar og medvirker. Her må vi invitere til dialog og samarbeid med barn og ungdom, foreldre, lag og organisasjoner.

Tiltak og innsats skal være målrettet og møte behov. For å få god kunnskap om hva som er utfordringene framover, trenger vi informasjon fra dem som selv er barn og unge. Ungdata-undersøkelsen gir oss informasjon om hvordan ungdom i Sola, og i landet forøvrig, opplever sin situasjon. Våren 2019 skal vi gjennomføre en ny undersøkelse.

Tjenesteområdet vil i kommende periode ha særlig oppmerksomhet på barn og unges psykiske helse, inkludering og tilhørighet, og vi viderefører satsningene *VI i Sola* og *Inkluderende barnehage- og skolemiljø*.

Solid økonomi gir handlekraft

I tjenesteområdet er det stor oppmerksomhet på kostnader og ressursbruk. Vi vil framover ha særlig fokus på at ressursene anvendes på tiltak og innsats som treffer behovene og gir ønsket effekt. Vi vet at tidlig innsats lønner seg. Hva som er riktig hjelp og virkningsfulle tiltak må vurderes ut fra den aktuelle situasjonen. En tverrfaglig vurdering tidlig, sammen med familien, vil kunne være besparende på sikt. Systematisk bruk av tilbakemeldinger og evalueringer av tiltak og arbeidsformer vil gi oss informasjon om det vi gjør virker og er nyttig for innbyggerne.

Kreativitet og nye løsninger

Tjenestene må tilpasse seg utfordringer og behov. Dette vil kreve at vi er endringsvillige, vurderer nye arbeidsformer, og at vi samarbeider med kompetansesentre for å kunne nyttiggjøre oss oppdatert fagkunnskap. Virksomhetene i Oppvekst og kultur vil også fortsette arbeidet for mer helhetlige tjenester og strukturer for samarbeid på tvers.

4.1.1 Fagstab oppvekst

Tjenesteområdet Oppvekst og kultur spenner over et bredt felt og omfatter mange virksomheter. Noen virksomheter gir tjenester til alle barn og unge i kommunen, andre virksomheter gir tjenester etter behov.

Tjenestene er regulert av ulike lovverk og virksomhetene forholder seg til ulike departement.

Fagstaben har en koordinerende funksjon og skal bidra til helhet og fagutvikling i tråd med nasjonale føringer. Fagstaben ivaretar kommunens myndighetsoppgaver, formidler kommunale midler og utøver kommunens tilsynsplikt overfor barnehager, skoler og skolefritidsordninger. På det administrative området utføres støtte- og samordningsfunksjoner, herunder rapportering, kompetanseheving, veiledning og lederstøtte.

I tråd med tjenesteområdets mål for kommende periode, vil det i fagstaben være en oppgavefordeling tilpasset mer helhetlige tjenester, styrking av det tverrfaglige samarbeidet og større grad av brukermedvirkning. Fagstab Oppvekst vil ha koordinerende oppgaver med implementering av samarbeidsstrukturer.

Ordinært budsjettforslag:

Budsjett for 2019 videreføres på om lag samme reelle nivå som i 2018.

4.1.2 Skole, SFO og Voksenopplæring

Solaskolen består av 11 grunnskoler og Sola voksenopplæring. Det gis tilbud om SFO ved alle barneskoler. I tillegg er Læringsssenteret og et forsterket skoletilbud ved Grannes skole en del av skoletilbudet i kommunen. Det er egne innføringsgrupper for minoritetsspråklige elever ved Sola ungdomsskole og Sande skole.

Mål og satsingsområder i planperioden

Opplæringsloven med forskrifter, læreplanen Kunnskapsløftet med reviderte fagplaner samt statlige og kommunale vedtak og føringer gir føringer for skolenes hovedoppdrag:

- Ordinær tilpasset opplæring med Kunnskapsløftets kompetansemål som læringsmål
- Spesialundervisning for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen
- Særskilt språkopplæring for elever med annet morsmål enn norsk og samisk som ikke har tilstrekkelig kompetanse til å følge den vanlige opplæringen i skolen
- Skolefritidsordning som gir omsorg og tilsyn før og etter skoletid.
- Voksenopplæring: Grunnskoleopplæring og spesialundervisning for voksne, og norskundervisning for innvandrere i og utenfor det kommunale introduksjonsprogrammet.

Skolen skal bidra aktivt til samhandling internt i sektoren og på tvers av sektorer og tjenester for å utvikle helhetlige og gode oppvekst- og opplæringsvilkår for barn og unge i Sola. Det skal legges til rette for et sosialt, kulturelt og inkluderende læringsmiljø hvor mangfold og forskjellighet verdsettes.

Inkluderende læringsmiljø er et felles satsingsområde i Solaskolen og vil prege arbeidet de kommende årene. Målet er at alle elever skal oppleve seg inkludert faglig, sosialt og kulturelt.

Elever skal oppleve tilhørighet, trygghet og inkludering

Skolens arbeid med god klasseledelse og god undervisningsvurdering bli tett fulgt opp. God klasseledelse med tydelige voksne som har høy relasjonskompetanse er av stor betydning for elevenes trivsel og læring. Undervisningsvurdering skal sørge for at elevene opplever mestring og progresjon ut fra egne forutsetninger og evner. Det blir en viktig oppgave å gjennomgå og vurdere om skolens spesialundervisning og særskilt norskopplæring for språklige minoriteter bidrar til at elevene som får dette, opplever sosial tillit og tilhørighet og mestring. Skolen skal bidra til at hver elev kan ivareta og utvikle sin identitet i et skolesamfunn som er tuftet på et inkluderende og mangfoldig fellesskap.

Alle elever skal kjenne og oppleve tilhørighet, trygghet og inkludering i skole og i SFO. I løpet av 2018 har alle skolene blitt innlemmet i satsingen *Vi i Sola* - en varig innsats for verdighet og inkludering for alle. Målet nå er å få samlet erfaringene fra de ulike tjenestoområdene og få til samskaping og samhandling i det videre *Vi i Sola*-arbeidet.

Folkehelse og livsmestring

I arbeidet med nye læreplaner er det besluttet at folkehelse og livsmestring skal være et tverrfaglig tema i de nye læreplanene. Folkehelse og livsmestring i skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg. For skole og SFO må det jobbes aktivt med elevenes sosiale og kulturelle læringsmiljø for å bidra til trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Skoleeier vil fortsatt kvalitetssikre arbeidet med elevenes skolemiljø etter endring i Opplæringslovens § 9A.

Oppfølging og kvalitet

Kommunen skal også gjennomgå skolens rutiner for systematisk oppfølging av alle elevers framgang. Her vil en ha fokus på elever som skårer lavt på kartleggingsprøver og nasjonale prøver i tillegg til elever som trenger større faglige utfordringer tilpasset sitt nivå. Arbeidet med å utarbeide plan for barn med stort læringspotensialet er i gang. Det er nå en lovfestet plikt for skolene å gi intensiv opplæring til elever på 1.- 4.trinn som strever i norsk, matematikk og engelsk.

Kvalitetsplan for SFO 2017-2020 er utarbeidet og implementeres i kommunale og private SFO.

En bærekraftig kommune rigger seg for dagens og morgendagens utfordringer. Dette handler blant annet om å ha gode skoler i lokal- og nærmiljøet, kvalitet på læring og kompetanse i personalet og i ledelsen. Det vil fortsatt være en viktig oppgave i perioden å sikre god tilgang av ansatte i skolen med godkjent og relevant kompetanse. Fra og med skoleåret 2018/19 ble det innført norm for lærertetthet i ordinær undervisning. Sammen med de statlige kravene om faglig fordypning, som betyr flere lærere ut i videreutdanning, et stort antall lærere over 60 år og flere elever indikerer at behovet for godt kvalifiserte lærere vil være stort i årene som kommer. Kommunen legger dessuten vekt på å ha utdannede veiledere for studenter i praksis og for nyutdannede lærere, slik at disse tiltakene har høy kvalitet og bidrar til at lærere ønsker å arbeide i Sola kommune.

Etterutdanning og kompetansedeling

Sola kommune deltar i ny desentralisert ordning for kompetanseutvikling av lærere som ble iverksatt høsten 2017. Først pulje er startet opp sammen med skoler fra Stavanger og Sandnes. Ordningen legger til rette for etterutdanning for lærere, samt å fremme kollektive prosesser for profesjonsutvikling for å nå skolens overordnede sektormål. Skolelederne er aktivt deltakende som lærende ledelse i denne ordningen. Oppfølging og deling av kompetanse innen skoleledelse blir lagt til rette for i nettverk på tvers av skoler, fagsamlinger og rektormøter.

Ordinært budsjettforslag

Budsjett for 2019 videreføres mest mulig på samme reelle nivå som i 2018. Demografikostnader dekkes innenfor de ordinære budsjetttrammene til skolene. Lærernormen er innført fra høst 2018 og vil bli ytterligere skjerpet fra høst 2019. Viser til omtale i avsnitt 2.7.3.7.

Videre foreslår rådmannen å bevilge midler til styrking av særskilt norsk, tidlig innsats, styrkingstiltak SFO og oppstart kostnader på Kjerrberget skole. Det vises til nærmere omtale om disse tiltak under avsnitt 2.7.3.7.

4.1.3 Barnehage

Mål og satsingsområder i planperioden

Barnehageområdet består av 30 barnehager med 12 kommunale og 18 private, inkludert tre åpne barnehager. I tillegg er et senter for styrket barnehage som bistår alle barnehagene i forhold hvor barn som er flerspråklige og som har behov for spesialpedagogisk hjelp.

Nedgang i behov

Sola kommune skal ha barnehager av høy kvalitet. Dette innebærer god økonomistyring, gode funksjonelle bygg og uteområder, kvalifisert personal og god pedagogisk praksis i tråd med lover, samfunnsutviklingen og ny forskning på området. Barnehagebruksplanen 2017-2027 (k-sak 43/17 av 15.06.17) er et nyttig verktøy for å dimensjonere nok plasser til de som har rett på barnehageplass. Dette blir utfordret i tider med svingende konjunkturer og usikre framskrivningstall for befolkningsvekst. Antall søknader er påvirket av dette, og kommunen har opplevd nedgang i behov for plasser. Styring for å tilpasse tilbudet kan kommunen i hovedsak gjøre i de kommunale barnehagene (UOK 42/82 av 30.08.18). Planen revideres annenhver år med tall fra SSB i juni.

Flere pedagoger

Barnehagesektoren styres av både nasjonale og lokale krav. På nasjonale nivå ble det endringer i

barnehageloven med virkning fra 01.08.18 med skjerpet pedagogbemanning til 44 prosent (tidligere 33 prosent), og veiledende bemanningsnorm med grunnbemanning på 1 voksen per 3 barn i alderen 0-3 år, og 1 voksen pr 6 barn i alder over 3 år. Videre er det ny Rammeplan (2017) og ny revidert strategi «Kompetanse for fremtiden 2018-22» som angir retningen. Nytt grep som gjøres fra 01.01.19 er å samle hele regionen med kompetanseløft i partnerskap med Fylkesmannen, interesseorganisasjoner, KS og Universitetene. De tematiske satsingsområdene en skal utvikle kompetanse i, er; Barnehagen som pedagogisk virksomhet, inkluderende miljø, språk og kommunikasjon og barnehagens verdigrunnlag. Metodikken i partnerskapet skal være barnehagebasert, det vil si at kompetansetiltakene skal nå alle ansatte.

Første del i utdanningsløpet

Nasjonal politikk har ført til full barnehagedekning, og gitt forventinger om at en skal være en nyttig samfunnsaktør. Barnehage ligger under Kunnskapsdepartementet og er definert som første del av utdanningsløpet. Videre skal en i henhold til lovverket arbeide tverrfaglig slik at det skapes gode og trygge oppvekstmiljø for barna og at familier får riktig hjelp. Rammeplan (KD:2017) har som utgangspunkt barns interesse og motivasjon ut fra alder, forutsetninger og modning ved at en skal ta utgangspunkt i deres undring, kreativitet, lek og læring.

Lokalt er det kommuneplanen som viser retning for alle virksomheter. Der er det skissert fire bærebjelker. Barnehagen er starten på utdanningsløpet, og en skal være med å danne et godt livsgrunnlag og kunne forme neste generasjon. Kommunemålet om bærekraftig utvikling viser seg blant annet gjennom satsingen fra 2015 om *Vi i Sola* der en starter arbeidet for at alle barn skal føle tilhørighet og oppleve seg betydningsfull i fellesskapet. Videre erfarer barn i barnehagen en god start på læring som grunnlag for videre skolegang. Barnehagen som arena er grobunn for god læring ved at en bygger på barns interesser og har anledning til å gå i dybden av ulike emner. Videre skal barnehagen gi barna en grunnleggende forståelse og kjennskap til områdene som blir fag i skolen.

Nåtidens barnehage for fremtidens folk

Visjonen for barnehagen er «Nåtidens barnehage for fremtidens folk» noe som viser bærekraft i det en gjør. Området barnehage er opptatt av deltakelse og medvirkning, og dette er nedfelt i Barnehageloven § 3 og 4 for både barn og foresatte. I satsingen *Vi i Sola* har en konsekvent hatt forankring og opplæringen for foresatte før ansatte i barnehagene. Dette for å arbeide inn en metodikk om at foresatte er de som hovedansvarlig for barna mens institusjonen vil bistå slik at barna skal få tilpasset opplæring og bli selvstendige nok til å klare seg videre i livet. Barnehage som utdanningsinstitusjon skal se fagområdene i sammenheng, og formålet er å gi barn allsidig og variert samt at barn skal få leke og utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Dette harmonerer godt med kommunemålet om vekt på kreativitet og innovasjon.

Ansatte tar utdanning

Sak 55/16 i UOK av 20.10.16 omtaler Sola kommune sin kompetansebygging mot 2020. Per nå vil alle kommunale styrere samt fire private styrere slutføre eksamen på styrerskolen. En motiverer egne ansatte til å ta barnehagelærerutdanning samtidig som en har en rekrutteringsoffensiv. Per 15.8.18 er pedagogdekning i kommunale barnehager på ca 36 prosent. Det er 8 pedagoger som er i gang med videreutdanning via Utdanningsdirektoratet, og det er 24 pedagoger som tar småbarnspedagogikk på UiS. En fortsetter å anmode assistenter til å ta fagbrev. Årsmelding 2017 viser at en er kommet til ca 25 prosent BUA. En vil fortsette å jobbe mot 50 prosent pedagoger og 50 prosent barne- og ungdomsarbeidere i samråd med fagforeningene.

Kvalitetsplanen «Den gode Solabarnehagen 2017-2021» (UOK sak 4/17 av 02.02.17) viser tiltakene i Sola. Fordypningen Entusiasme for endring videreføres nå som arbeidsmåte, og en holder trykk på pedagogisk

ledelse. Dette skal være barnehagebasert der medarbeiderskap og samskaping er vesentlige faktorer. Arbeidet med *VI i Sola* går inn i slutfasen angående opplæring, men videreføres med to-årig prosjekt i regi av Utdanningsdirektoratet; Inkluderende barnehage- og skolemiljø. Det settes også inn ressurser på at alle nå skal implementere og bruke kunnskapen de har fått om å forebygge, avdekke og håndtere mobbing i samskaping med foresatte. Tidlig innsats-modell av Kvello har avsluttet den rullerende opplæringen, og en er i startfasen for å implementere kunnskapen inn i systemarbeidet som har arbeidstittel *Bedre sammen*.

Ordinært budsjettforslag

I Rådmannens forslag til HØP 2019-2022 er det innarbeidet merutgifter knyttet til økt tilskuddssats for 2019 til de private barnehagene. Tilskuddssatsen for 2019 skal vedtas innen utgangen av oktober og foreløpig beregninger viser en økning i satsen på omlag ni prosent i forhold til tilskuddssatsen for 2018. Rådmannen viser videre til kapittel 2.7.3.9 *Oppvekst og kultur - Barnehage* for nærmere forklaring til den økte tilskuddssatsen og merutgiftene.

Videre er det foreslått en styrking i budsjettet til Senter for styrket barnehage tilbud slik at den reflekterer den faktiske ressursbruken på spesialpedagogiske tjenester i de kommunale og private barnehagene.

Det er innarbeidet budsjettmidler til helårsvirkning av den nye bemanningsnormen som trådte i kraft 1. august 2018, samt midler knyttet til økt pedagogisk bemanning og ressursbehov i pedagogens planleggingstid. I forslag til statsbudsjett 2019 har regjeringen lagt inn kr 102 mill. i øremerket tilskudd for å bedre finansieringen av bemanningsnormen i private og kommunale barnehager. Dette gjelder imidlertid kun de kommunene som hadde mer enn 6,0 barn per voksen i de kommunale barnehagene per desember 2017. Sola kommune hadde per desember 2017 5,9 barn per voksen i de kommunale barnehagene, og vil dermed ikke få tildelt øremerket midler knyttet til bemanningsnormen.

Som følge av redusert antall barn i kommunale barnehager og nedleggelse av Skjalgstova barnehage foreslås det å redusere budsjettet med kr 3,59 mill. Videre er det fokus på å redusere sykefraværet i de kommunale barnehagene, og det er innarbeidet en reduksjon i budsjettet på kr 0,37 mill. som reflekterer den forventede effekten av redusert sykefravær.

4.1.4 Barnevern

Barneverntjenesten sine oppgaver er definert i *Lov om barneverntjenester*. Barneverntjenesten mottar bekymringsmeldinger, gjennomfører undersøkelser og kartlegger barn, unge og familiens behov og anbefaler tiltak. Barneverntjenesten iverksetter og evaluerer hjelpetiltak og omsorgstiltak. Hjelpetiltak iverksettes hovedsakelig i hjemmet, da i samarbeid med barn og familie. Tiltakene kan være kompenserende og/eller bidra til endring og utvikling. Noen ganger kan hjelpetiltak gis utenfor familien. Omsorgstiltak er tiltak som plassering i fosterhjem og institusjon. Barneverntjenesten har også tilsynsansvar i fosterhjem og på samvær, både for barn under omsorg og barn med krav om beskyttet tilsyn etter *Lov om barn og foreldre*.

Barneverntjenesten i Sola skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Barneverntjenesten skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår. (jfr. *Lov om barneverntjenester*).

Mål og satsningsområder i planperioden

Barnevernloven har blitt en rettighetslov for barn. Rettighetsfestingen fremhever at det er barnet som er hovedpersonen i barnevernssaker.

- Barnets stemme; Barneverntjenesten skal styrke barns medvirkning

Medvirkning innebærer blant annet at barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og ha rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Barneverntjenesten jobber mot stadig bedre dokumentasjon av hva som er barnets synspunkt, hvilken vekt dette er tillagt og hvordan barnets beste er vurdert.

Kjærlighet har kommet inn i loven, barneverntjenesten jobber for at barna skal bli møtt med varme, oppleve å bli sett og ha gode møter med våre ansatte.

- Tiltak som nytter; oppfølging av barn og foreldre

Barneverntjenesten skal følge opp barn og foreldre på en god måte. Det skal utarbeides konkrete planer i samarbeid med barn og foreldre som jevnlig evalueres og justeres ut i fra behov.

Familien skal involveres og slekt/nettverk skal kartlegges for å se hvordan disse kan bidra både ved behov for hjelp i hjemmet og ved omsorgsovertakelse.

- Samarbeid

Barneverntjenestens visjon er *Sammen om barnets beste*. Saker i barneverntjenesten er ofte komplekse. Det er viktig å samarbeide med flere instanser for å kunne møte barn og familiers behov og gi nødvendig og riktig hjelp. Barneverntjenesten jobber målrettet med å være en aktiv part i samarbeid med andre, både internt og eksternt.

- Felles kompetanseheving for ansatte

Barneverntjenesten deltar i en to-årig kompetanseheving med RVTS (Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging) knyttet til vold, seksuelle overgrep, selvmordsforebygging og traumeforståelse. Programmet inneholder felles fagdager, veiledning i grupper og lesning av pensum.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettrammen økes med 4,2 mill. i 2019 til et enetiltak i samarbeid med Bufetat. Ansvar for tiltaket overføres til Levekår fra år 2020.

Budsjettrammen for øvrig for 2019 er videreført på om lag samme nivå som i 2018.

Ansvar for EMA (enslige mindreårige flyktninger) som bor i egne enheter ble overført til Levekår i 2018. Budsjettet justeres for dette, jmfør omtale av tiltak i avsnitt 2.7.3.10 og 2.7.3.23.

4.1.5 Barn, ungdom og familietjenesten

Mål- og satsingsområder i planperioden

Barn, ungdom og foreldre inviteres rutinemessig til likeverdig samarbeid i all hjelp som gis. Det skal samhandles med viktige voksne rundt barnet. Hjelpen skal bidra til at familien i størst mulig grad selv håndterer sine opplevde

utfordringer. Lav terskel for å ta kontakt er sentralt for å nå målet om likeverdig samarbeid. Det skal arbeides med tilgjengelighet gjennom brukervennlig informasjon og tilstedeværelse på arenaer der barn, unge og foreldre oppholder seg. For å være nyttig i samarbeidet med familier og samarbeidspartnere kreves solid og oppdatert fagkunnskap hos alle ansatte. Hovedstrategien er å løfte hele grupper som arbeider i samme fagområde.

Helsestasjon og skolehelsetjeneste

Gjennom ny retningslinje for tjenesten konkretiseres forskrifter, og forventningene til tjenestens innhold og organisering tydeliggjøres. Å endre praksis i tråd med føringene vil være hovedsatsingsområde fremover. Retningslinjen støtter opp under samarbeidslinjen med familiene og de faste konsultasjonene skal derfor rutinemessig innledes med spørsmål om hva foreldre og barn/unge ønsker å snakke om.

Opplæringen gjennom 2018 i NBO (Newborn Behavioral Observation) for helsesøstre og jordmødre på helsestasjonen, for å øke kvaliteten på veiledningen til foreldre i hvordan de kan lese og tolke babyens signaler, skal omsettes til praksis. Kompetansen kommer særlig til nytte i jordmors og helsesøsters hjemmebesøk rett etter fødsel og i de første konsultasjonene på helsestasjonen. Tilbudet i skolehelsetjenesten blir likere og forhåpentlig enda bedre ved at sentrale føringer i ny retningslinje sammenfattes til et program for helsesøstre i skolen. I tillegg til samarbeidet med barn/unge og foresatte fremheves samarbeid med barnets andre viktige arena, skolen. Tilbudet til ungdomsgruppen (ungdom,- og videregående skole og Helsestasjon for ungdom) revideres.

Familiesenteret

Arbeidet med å implementere FIT (feedback informerte tjenester) videreføres slik at barn/unge og foreldre medvirker aktivt i hjelpen som gis. Implementeringsarbeidet inkluderer å ta i bruk elektroniske løsninger til registrering av tilbakemeldinger, og hvordan en kan nytte den store databasen med registreringer fra andre til hjelp i den enkelte sak og som indikator på om hjelpen som gis på senteret er effektiv. Gjennom samarbeid med Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress prøves Trinnvis traumefokusert kognitiv atferdsterapi for kartlegging og tidlig hjelp til barn 7-12 år utsatt for traumer.

Ungdomsteamet

Skifte i personalet gjør det naturlig å gjøre opp status og revidere arbeidsmetoder. Å innrette arbeidet mot hva som oppleves som nyttig for unge og foresatte blir sentralt. Hvordan en kan skaffe seg denne kunnskapen blir derfor et satsingsområde. "Tett på" arbeid synes uansett å være et suksesskriterium. Erfaringer fra tett på-samarbeidsprosjektet på Skadberg skole tas med videre og Glidelåsen (forebygge drop-out på vgs), samarbeid med Konfliktrådet, politi og andre videreføres.

Ordinært budsjettforslag

Budsjetttrammen til Barn, ungdom og familietjenesten videreføres på om lag samme nivå som år 2018. Som følge av budsjettavtalen for Statsbudsjett 2018 ble bevilgningen til helsestasjons- og skolehelsetjenesten økt med 100 mill. kr. Denne bevilgningen er nå videreført i regjeringens forslag til Statsbudsjett 2019 og prisjustert til 2019-nivå. Rådmannen tilrår bevilge kr 0,7 mill. til finansiering av ett årsverk ved helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

4.1.6 PPT - Pedagogisk psykologisk tjeneste

PPT sine arbeidsoppgaver har sitt nedslagsfelt hos barn, unge og voksne med særlige opplæringsbehov. PPT sine mål og satsingsområder i planperioden 2019-2022 er nært knyttet til de nye strategiske målene lagt til i samfunnsdel av kommuneplanen. PPT jobber aktivt og systematisk for at alle brukere i kommunen skal ha tilhørighet i sine sosiale fellesskap enten de går i barnehage eller skole. Alle skal ha en deltakerrolle og ikke en gjesterolle.

Nært samarbeid med andre virksomheter

Inkludering og deltakelse for alle underbygger målet om et bærekraftig samfunn. Vi legger gjennom våre satsingsområder stor vekt på å bistå skoler og barnehager til å møte det mangfoldet av brukere som en kommune til enhver tid har. Ved å ha fokus på det allmennpedagogiske tilbudet og den ordinære opplæringen vil barnehager og skoler i større grad oppleve et økt handlingsrom til å møte variasjonene i barnepopulasjonen. PPT erkjenner at vi i større grad enn tidligere er avhengig av et nært samarbeid med andre virksomheter i kommunen for å ivareta de brukerne med størst hjelpebehov. Vi ønsker av den grunn å ta i bruk nye tilnærminger for å bistå målgruppen, jamfør PPT sitt mål om å bidra til helhet og sammenheng for brukere med særlige behov.

Mål og satsingsområder i planperioden:

Resultatindikator / styringsparametre	Mål 2019-2022
Styrke arbeidet med inkludering ut mot barnehager og skoler. Sammenfallende med skolenes og barnehagenes satsningsområde vedrørende inkluderende læringsmiljø (2016-2019)	Bistå skoler og barnehager med å utvikle inkluderende læringsmiljøer for alle barn (lowverk, holdninger, kunnskap og metoder)
Videreutvikle systemorienterte arbeidsformer	Fokus på strukturer for samhandling mellom PPT og skoler og barnehager Bistå med kompetanse og organisasjonsutvikling Vektlegging av systemteori i individsaker
Levere faglig kompetente tjenester	PPT skal ha utredningskompetanse på de høyfrekvente vanskegruppene PPT skal ha oversikt over virkningsfulle tilretteleggingstiltak for de høyfrekvente vanskegruppene
Bidra til helhet og sammenheng for barn, unge og voksne med særlige behov.	PPT skal sammen med Barn unge og familietjenesten, Barneverntjenesten, samt støttefunksjoner fra stab oppvekst jobbe med samhandlingsmodellen sammen for barn og unge i Sola

Ordinært budsjettforslag

Budsjettrammen til PPT for 2019 er videreført på om lag samme nivå som i 2018. Ett årsverk opprettet i 2018 som følge av demografi og aktivitetsøkning videreføres med helårsvirkning for årene 2019-2022.

4.1.7 Kultur

Kultur

Kultursektoren i Sola omfatter virksomhetene fritid, kulturskole og bibliotek i tillegg fagstab for kultur.

Mål og visjon for kultursektoren er *Kultur for alle!*

Kommunedelplan for kultur beskriver i korte trekk hovedmålsettingene for driften innen de ulike områdene i kultursektoren. Planen gir en beskrivelse av aktivitet og innhold på området, og planen setter ikke minst fokus på de utfordringer feltet står ovenfor i tiden som kommer. Hovedmålet med kommunedelplanen er å synliggjøre alt det positive som skjer innen kulturfeltet, og samtidig fremme tiltak som bygger videre på dette.

Kultursektoren vil i perioden som kommer jobbe målrettet og systematisk for å følge opp kommunens nye overordnede og strategiske mål:

- I Sola skaper vi tilhørighet gjennom deltakelse
- I Sola bygger vi et bærekraftig samfunn
- I Sola gir en solid økonomi oss handlekraft
- I Sola er vi kreative og tar i bruk nye løsninger

Kulturområdet har aktivt jobbet etter disse målene gjennom mange år, da dette er i tråd med den måten sektoren driver samhandling med det frivillige feltet allerede.

Kommunedelplanen for kultur «*Kultur for alle*» ble vedtatt i 2015 og vil bli rullert i 2019, da med et mål om å samordne overordnede og strategiske mål med den nye kommuneplanen.

Kultursektoren har som overordnet strategisk mål:

- Fokus på verdiimplementering på tvers i kultursektoren med fokus på raushet, mot, mestring, definert som utvikle en helhetlig, sektorovergrepene hjelpsomhetskultur
- Arbeide målrettet med samhandling på tvers i kultursektoren for å optimalisere tjenestetilbudet i tråd med nasjonale og lokale føringer og behov
- Drive med samskaping med det frivillige kulturlivet og med brukerne av våre tjenester for å utvikle nye, innovative løsninger og tilbud
- Fokuser på at et godt kulturtilbud vil gi god folkehelse
- Å gjennomføre en rulling av kommunedelplan for kultur i 2019
- Legge til rette for gode møteplasser, både digitale og analoge

4.1.7.1 Sola kulturskole

Sola kulturskole; en inkluderende skole for alle barn og unge

Kulturskolen skal bidra til å utvikle barn og unges kreativitet og kunstneriske evner etter den enkeltes forutsetninger. Dette gjøres gjennom undervisningstilbud i musikk, dans, teater og visuell kunst for barn og unge fra 6 -18 år. I tillegg kommer kulturarrangementer som følger av undervisning/prosjekter.

I tillegg er det et utstrakt samarbeid med skolekorpsene gjennom tilbud om dirigenttjenester.

Gjennom samskaping med våre brukere, og samhandling mellom kulturskolen, det lokale barne- og ungdomskulturfeltet, grunnskolen, barnehagene, SFO og nabokulturskoler skal vi utvikle nye og innovative tjenesteløsninger i tråd med ulike behov og krav til kvalitet.

Kulturskole for alle med rett kvalitet i alle ledd

Søkes oppnådd gjennom systematisk arbeid med:

- lokal tilpasning og implementering av ny nasjonal rammeplan (satsingsområde fra 2017 planen)
- samskaping med brukere av våre tjenester
- deltakelse i Norsk kulturskoleråds veiledningsprogram
- samhandling mellom kulturskolen, det lokale barne- og ungdomskulturfeltet, kulturhuset, grunnskolen, barnehagene, SFO og nabokulturskoler.

Kulturskolen bygger kapasitet gjennom systematisk endringsarbeid

Søkes oppnådd gjennom:

- en organisasjonsmodell som er fleksibel nok til at ressurser blir brukt der behov og etterspørsel er størst til enhver tid
- samordning av administrative/merkantile oppgaver gjennom bedre utnyttelse av administrative ressurser på tvers av virksomhetene i kultursektor for å friggi tid til strategisk ledelse
- kontinuitet i kulturskolens ledergruppe for å sikre effektiv drift og langsiktighet i utviklingsarbeidet
- i rekrutteringsarbeidet vektlegges undervisningskompetanse innenfor flere kunstfag/disipliner, og muligheten til å kombinere stillinger for å få flere i større stillinger. Det bidrar både til kontinuitet og minsker sårbarhet når det gjelder svingninger i kundegrunnlaget
- videre utprøving av nye og flere opplæringstilbud: Visuell kunst og ulike tilbud tilpasset de yngste elevene fortsettes
- fornying og forbedring av digital kommunikasjon (ny hjemmeside) og digital innholdsproduksjon på sosiale medier.

Ordinært budsjettforslag

Budsjett for 2019 videreføres på omlag samme nivå som i 2018. Rådmannen foreslår å opprette 0,5 årsverk som administrasjonskonsulent som dekkes innenfor eksisterende rammer. Dette begrunnes med at kulturskoler på størrelse med Sola kulturskole har jevnt over større stillingsressurser avsatt til administrasjon samt at ledere ved kulturskolen i dag må bidra i merkantilt arbeid i stedet for å arbeide med utvikling og strategi.

4.1.7.2 Sola biblioteket

Satsingsområder for Sola bibliotek er i samsvar med kommunens nye overordnende mål.

Sola bibliotek skal gi en lett tilgjengelig bibliotek- og informasjonstjeneste - tilpasset den enkelte brukers nivå og behov. Biblioteket skal videreutvikle sin rolle som uformell møteplass, som senter for kultur- og kunnskapsutvikling og som formidler og arena for samfunnsdebatt i lokalsamfunnet. Biblioteket satser mye på

tiltak rettet mot barn og unge gjennom lesestunder for barnehager, klassebesøk og et nyopprettet makerspace tilbud.

Meråpent bibliotek i Tananger?

Bibliotekets tjenester retter seg mot alle innbyggere, det er et lavterskeltilbud der vi tilbyr gratis tjenester. Biblioteket har og ønsker å utvikle en mediesamling som til enhver tid er aktuell, mangfoldig og av høy kvalitet. Det er et ønske å utvide tilbudet om meråpent bibliotek til også å gjelde Tananger, det vil gi publikum et bedre tilbud med utvidet ubetjent åpningstid i tillegg til den betjente.

Det satses på digital utvikling og formidling, herunder e-bøker og andre e-media som tidsskrift og aviser. Makerspace-rommet brukes også i samarbeid med virksomheter i kultur, samt av publikum for øvrig. Rogaland fylkesbibliotek har tatt initiativ til utvikling av nytt biblioteksystem og invitert alle bibliotek i fylket til deltagelse, noe også Sola bibliotek ønsker å være en del av.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettrammen for 2019 er videreført på om lag samme nivå som i 2018. Bevilgning gitt i vedtatt budsjett 2018 på kr 0,1 mill. til utvidet åpningstid reverseres fra 2019 i tråd med vedtatt HØP 2018-2021.

4.1.7.3 Fritid

Alle barn og unge skal gis mulighet til å få en aktiv fritid med positive opplevelser.

Virksomheten har i alle sine tjenester som mål å tilby god kvalitet.

Virksomheten har i alle sine ikke-lovregulerte tjenester fokus på at alle barn som ønsker å delta, skal få den hjelpen de trenger for å kunne være aktive og deltagende.

I Fritidskontakttjenesten, er det TKK (tjeneste- og koordinasjonskontoret) eller barnevernet som bestiller tjenesten i form av et vedtak), mens fritidskontakttjenesten er det utøvende ledd (drifter tjenesten). Her vil innbyggere i alle aldre fra skolealder kunne få tjenesten.

Fritid har som mål:

- å veilede barn og unge i skolealder til en aktiv fritid, og være en brobygger til allerede eksisterende fritidstilbud.
- etablere arbeidsmodeller i Ungdomshuset FeelGood som motiverer og gir ungdom kompetanse til å drive egne grupper framfor voksenstyrte aktiviteter.
- å synliggjøre og arbeide for å styrke frivilligheten i lokalmiljøene.
- å ha en organisasjonsmodell som er fleksibel nok til å kunne bruke ressursene der behovet og etterspørselen er størst til enhver tid.
- å etablere driftsmodeller i virksomhetens fritidsarbeid som ivaretar ungdomsinitiativ i nærmiljøene.
- å videreutvikle et 3-delt tilbud (individuell fritidskontakt/aktivitetstilbud i gruppe/Fritid med Bistand) i driften av den lovpålagte Fritidskontakttjenesten.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettet for 2018 videreføres på om lag samme nivå som i 2019. I tillegg foreslår rådmannen en økning på kr 1,0 mill. for tilrettelagt fritid for år 2019 med en liten økning i planperioden. I tillegg foreslås det å øke utgiftsdekning fra kr 250 til kr 400 samt innføre passasjertillegg på km godsgjørelse. Det vises til nærmere omtale under avsnitt 2.7.3.13.

4.1.7.4 Fagstab med kulturhuset

Fagstab står for arbeidet med allmenkultur i kommunen. Kulturhuset gir innbyggerne i kommunen og regionen for øvrig et kvalitativt og bredt kulturtilbud gjennom hele året.

Kulturhuset er kommunens kulturelle kraftsenter. Her er samlet bibliotek, kulturskole, FeelGood ungdomshus, fritidsklubb for funksjonshemmede, kulturkontor og kafé i tillegg til de scenene som kulturhuset bruker til egne produksjoner og utleie. På kulturhuset er alle de administrative funksjonene i kultursektor samlet. Kulturhuset administrerer også bruken av Sola ruinkyrkje, seremonirommet på Sola og Befalsmessen på Sola sjø.

Kulturhuset er kommunens fremste arena for å kunne lykkes med det overordnede målet om å skape tilhørighet gjennom deltagelse. Kommunens frivillige lag og foreninger benytter ukentlig huset til sine aktiviteter, og føler en sterkt tilhørighet til stedet og kommunen.

Ordinært budsjettforslag

Budsjett for 2019 videreføres på noenlunde samme nivå som i 2018, med oppdaterte justeringer av driftstilskuddene til museer som Flyhistorisk museum, Krigshistorisk museum og Jærmuseet. Rådmannen foreslår å opprette et årsverk som tekniker. Stillingen finansieres fullt ut ved reduserte utgifter til kjøp av tjenester og økte billettinntekter.

Rådmannen har i forslaget ikke funnet dekning for opprustning av Sola sjø, kulturminnepris, økt driftstilskudd til organisasjonseide bygg, samt årbevilgning for vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.

4.2 Tjenesteområde Levekår

Mål og satsingsområder i planperioden på overordnet nivå

Kommuneplan 2019-2035 har fire strategiske mål som skal legges til grunn i arbeidet med handlings og økonomiplan.

I Sola skaper vi tilhørighet gjennom deltakelse

Gode tilpassede tjenester skapes i samspill mellom innbyggere, familie, ansatte og samarbeidspartnere. Utfordringen i dag er samhandlingen mellom tjenestene, både innenfor sykehus, fastleger, hjemmetjenester og institusjon. Vi vil fortsette arbeidet med å sikre god informasjonsflyt og gode samhandlingsrutiner mellom kommunale tjenester, spesialisthelsetjenesten og andre samarbeidspartnere.

I fremtidens helse og omsorgstjenester har pårørende og frivillige en viktig rolle i samspill med kommunens tjenester. Frivillige skal ikke erstatte eller ta over kommunale tjenester, men et forpliktende samarbeid med frivillige kan utfylle kommunens tilbud.

I Sola bygger vi et bærekraftig samfunn

Tjenesteutvikling handler om å bygge videre på det som virker og har fokus på at nye metoder kan utvikles. Levekår skal være med å tilrettelegge for at innbyggerne får mulighet til å foreta egne valg og påvirke behandlingsforløpet. Å benytte innbyggerens kompetanse er en forutsetning for å utvikle gode, helhetlige og koordinerte tjenester. For at innbyggere skal oppleve sykdomsmestring, må de ha kunnskap om sykdomsbildet og praktiske ferdigheter. Vi vil gå fra individbasert oppfølging til mer gruppebasert oppfølging. Det må legges til rette for at innbyggerne kan ta større ansvar for egen livssituasjon.

Vi skal bistå innbyggerne i å sette mål for egen utvikling, og flere av tjenestene vil foregå i innbyggernes egne hjem. For at innbyggerne skal kunne bo hjemme må institusjonsplasser i større grad brukes til korttid, avlastning og rehabilitering.

I Sola gir en solid økonomi oss handlingskraft

Sola kommune har en kommunedelplan for tjenesteutvikling i helse- og velferdstjenesten. Denne beskriver tiltak og mål som skal bidra til ressurseffektive tjenester med utgangspunkt i laveste nivå i omsorgstrappen.

I Sola er vi kreative og tar i bruk nye løsninger

Sola kommune vil fortsette å ta i bruk teknologiske løsninger, for å fremme selvstendighet og mestring hos innbyggerne. Vi skal bistå innbyggerne å sette mål for egen utvikling, og flere av tjenestene vil foregå i innbyggernes egne hjem. Vi vil se på nye måter å organisere kompetansen og medarbeidere våre på og ha en mer aktiv samhandling med innbyggerne.

Kommunedelplan for tjenesteutvikling i helse og velferdstjenesten 2017-2029 danner grunnlag for delmålene i levekår.

Strategiske mål Sola kommune	Delmål
I Sola skaper vi tilhørighet gjennom deltakelse	• Legge til rette for at innbyggerne aktivt deltar i utforming av tjenestene og tar medansvar • Videreutvilke samarbeidet med innbyggere og pårørende • Styrke tilbudet til innbyggerne gjennom å utvide samarbeidet med frivillige lag og organisasjoner
I Sola bygger vi et bærekraftig samfunn	• Helhetlige, samordnede og koordinerte tjenester, til rett tid og sted • Bistå innbyggerne med behov for tjenester, å utvikle ferdighet for å mestre utfordringer
I Sola gir en solid økonomi oss handlingskraft	• Tjenestene er ressurseffektive og starter som utgangspunkt på laveste omsorgsnivå, i henhold til omsorgstrappen
I Sola er vi kreative og tar i bruk nye løsninger	• Recovery- og rehabiliteringstankesett implementeres i alle tjenester • Velferdsteknologi skal bidra til at innbyggere mestrer oppgaver selv

4.2.1 Fagstab Levekår

Staben skal bistå både på strategisk nivå og tjenestenivå i oppgaver som går på tvers av virksomheter. På denne måten får vi en helhetlig oversikt over overordnede oppgaver innen tjenesteområdet og en effektiv koordinering av disse.

Fagstabens hovedoppgaver er plan- og utviklingsarbeid samt saksutredning til politiske utvalg. Fagstaben skal ha oversikt over overordnede planer og styringsdata, øremerkede tilskudd og koordinering av disse. Staben administrerer også interkommunalt samarbeid om legevakt og krisesenter, miljørettet helsevern og søknader om tilskudd. Videre har staben en rådgivende funksjon i faglige spørsmål, samt virksomhetsoppfølging.

Legetjenester

Yter akutt og kurativ behandling og sikrer en lett tilgjengelig og best mulig primærhelsetjeneste til Solas befolkning. Per 1.9.2018 har kommunen 21 fastlegehjemler og to turnusleger som dekker befolkningens behov for legetjenester på dagtid. Fastlegene driver privatpraksis og mottar tilskudd fra kommunen etter gitte satser per innbygger. Legevaktjenester gis ved Stavanger legevakt.

Virksomhetene

Arbeidsoppgavene er regulert gjennom helse- og omsorgstjenesteloven, folkehelseloven, pasientrettighetsloven, helsepersonelloven og ulike forskrifter.

Tjenesteområdet er organisert i åtte virksomheter

- Tjeneste og koordineringskontoret: Ansvar for å saksbehandle alle søknader om institusjonsplasser, ulike hjemmetjenester, omsorgslønn, omsorgsboliger, parkeringsplasser, avlastning m.m. Tjeneste og koordineringskontoret kartlegger behov og fatter vedtak om tjenester.
- Sola sjukeheim: institusjon med 70 døgnplasser og dagsenter for eldre.
- Sola bo- og hjemmetjenester: institusjon med 35 døgnplasser, hjemmetjenester, vaskeri. Det er i 2019 planlagt å redusere med 4 plasser.
- Tananger bo- og hjemmetjenester: institusjon med 42 døgnplasser, omsorgsboliger for eldre og yngre funksjonshemmede, hjemmetjenester, dagsenter for demente og aktivitetssenter.
- Miljøtjenesten: botilbud, hjemmetjenester og dagtilbud til personer med utviklingshemming og utviklingsforstyrrelser, samt avlastningsbolig og bolig for barn.
- Psykisk helse og rus: botilbud, hjemmetjenester og dagtilbud for mennesker med psykiske lidelser og rusmiddelavhengighet. Drifter livskrisehjelpen, og fra juli 2018 blir Frisklivssentralen driftet av psykisk helse og rus.
- Fysio- og ergoterapi: rehabilitering, behandling, forebyggende tiltak og praktisk tilrettelegging, - til alle aldersgrupper i og utenfor institusjon, hjemme rehabilitering og hjelpemiddellager.
- NAV (Sosiale tjenester): økonomisk hjelp, rådgivning, skaffe boliger og bidra til sysselsetting/integrering av vanskeligstilte/flyktninger.

Ordinært budsjettforslag fagstab

Budsjettet for 2018 videreføres, men med et økt nivå i forhold til i 2018.

De fleste nye tiltakene det er funnet rom for er økte kostnader som vil komme uten at kommunen har mulighet til å påvirke dette.

I 2020 vil det nye sykehjemmet i Sola sentrum stå ferdig. Sykehjemmet vil ha åtte rom i hver avdeling. For å optimalisere bruken foreslår rådmannen å åpne 32 plasser ved det nye sykehjemmet i 2020 hvorav 31 plasser vil erstatte eksisterende plasser ved Soltun alderspensjonat. Det ble i k-sak 19/17 *Beregning av behov for institusjonsplasser* vedtatt å redusere dekningsgraden av sykehjemsplasser til 18 prosent. Oppdaterte befolkningsprognoser viser at det vil være behov for å åpne ytterligere sju plasser i 2021 og ytterligere ni plasser i 2022 for å nå dette målet. For å utnytte bruken av avdelingene optimalt anbefaler rådmannen at det åpnes åtte nye plasser både i 2021 og i 2022 og man vil da oppnå 18 prosent dekningsgrad i 2022.

Ved åpning av nytt sykehjem vil det bli flere korttidsplasser og færre langtidsplasser noe som vil føre til redusert vederlagsbetaling per plass. Dette vil være en kalkulert konsekvens, men vil være et viktig virkemiddel for at våre innbyggere med større bistandsbehov skal kunne bo lengre i eget hjem.

I FS-sak 41/18 *Kjøp av middagsmat til institusjon og hjemmeboende*, møte 15. mai 2018 ble det vedtatt at Sola kommune skal etablere institusjonskjøkken i hver av de tre institusjonene. Videre ble det vedtatt at kommune skal vente til 2020 da det i henhold til Stortingsmelding 15 *Leve hele livet* vil være mulig å søke om tilskudd til

rehabilitering og gjenåpning av kjøkken på institusjon. I Regjeringens forslag til Statsbudsjett 2019 er det ikke satt av midler til et slikt tilskudd. Rådmannen vil derfor komme tilbake til dette ved en senere anledning.

For mer detaljer om budsjettforslag henvises til kapittel 2.7.3.17.

4.2.2 Institusjoner, hjemmetjenester og fysio- og ergoterapi

Mål og satsningsområder i planperioden

Mål 2019:

- Legge til rette for at innbyggerne deltar aktivt i utforming av tjenestene og tar medansvar
- Videreutvikle samarbeidet med innbyggere og pårørende
- Styrke tilbudet til innbyggerne gjennom å utvide samarbeidet med frivillige lag og organisasjoner
- Helhetlige, samordnede og koordinerte tjenester, til rett tid og på rett sted
- Bistå innbyggerne med behov for tjenester med å utvikle ferdigheter for å mestre utfordringer
- Recovery- og rehabiliteringsstankesett implementeres i alle tjenester
- Velferdsteknologi skal bidra til at innbyggere mestrer oppgaver selv

Virksomhetene skal i 2019 ha økt fokus på samhandling på tvers av virksomhetene og tjenesteområdene. Miljøtjenesten skal ha et økt samarbeid med arbeidstreningssesjonen og tjenesteområdet for oppvekst og kultur. Fysio- og ergoterapi skal blant annet opprette en kontaktperson-ordning med 10 barnehager som skal bidra til å styrke samarbeidet med tjenesteområdet oppvekst. Virksomhetene skal gjennomføre hospitering på tvers i Levekår.

Virksomhetene skal fortsette arbeidet med å dreie fokuset fra hva er galt med deg til hva er viktig for deg. Sola kommune skal ikke lenger gjøre for innbyggerne, men gjøre sammen med. Sammen med innbyggeren skal vi planlegge hva som er viktig for å gi støtte til for at den enkelte skal klare seg mest mulig selvstendig, og hva pårørende kan bidra med.

Bruk av velferdsteknologi skal bidra til at Sola kommune fremover evner å møte behovene etter tjenester innenfor rammene. I løpet av 2019 skal digitalt tilsyn innføres i hjemmetjenester og institusjon, og eRom skal tas i bruk på Sola sjukeheim og TABO. eRom prosjektet har som mål å digitalisere og forenkle arbeidsprosesser i sykehjemmene.

Ordinært budsjettforslag virksomhetene

Innføring av fritt brukervalg og BPA har ført til økte kostnader uten at behovet for kommunale tjenester har blitt redusert. For å dekke inn denne økningen anbefaler rådmannen en økning i rammen til Tjeneste- og koordineringskontoret.

Tjeneste- og koordineringskontoret har meldt om behov for et årsverk til saksbehandling innen psykisk helse og rus. De siste årene har det vært en stor økning i saksbehandlingsmengden innen psykisk helse og rus, samtidig

som det brukes det mye tid på oppfølging av private leverandører. Rådmannen har ikke funnet rom til å bevilge midler til dette formålet.

Flere av virksomhetene innen levekår har meldt behov for økt bemanning. Sola kommune har flere pågående velferdsteknologiprojekter som skal tas i bruk i 2019. Det er forventet at dette vil kunne bidra til å frigjøre en del ressurser og dermed dekke deler av bemanningsbehovet som er meldt inn. Rådmannen anbefaler å bevilge midler til å dekke innbyggenes behov for tjenester, hvor det ikke er forventet at velferdsteknologi vil utgjøre forskjeller.

I Statsbudsjett 2019 fortsetter regjeringen å prioritere rus og psykisk helse. Som oppfølging av dette har rådmannen valgt å prioritere midler til prosjektstillinger etter hvert som den statlige finansieringen reduseres og utgår.

I forslag til Statsbudsjett 2019 opplyser regjeringen at kommunene fra 2020 skal få plikt til å tilby dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens. Per oktober 2018 dekker kommunen behovet for dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens. Rådmannen vil følge med på behovet fremover og komme tilbake til dette ved rullering av neste Handlings- og økonomiplan.

For mer detaljer om budsjettforslag henvises til kapitler 2.7.3.18 - 2.7.3.24.

4.2.3 NAV Sosiale tjenester

Mål og satsingsområder i planperioden

NAV Sola får styringssignal fra Arbeids- og velferdsetaten, samt kommunebrevet. De langsiktige føringene er:

- Flere i arbeid
- Bedre brukermøter
- Økt kompetanse

For å nå målene har NAV Sola som hovedprioritering å få økt inkludering av utsatte grupper i arbeidslivet. Dette gjelder i hovedsak de som står langt fra arbeidslivet og personer som står i fare for varig utstøting, noe som inkluderer innbyggere under 30 år, innvandrere/flyktninger fra land utenfor EØS, langtidsledige og personer med nedsatt funksjonsevne.

For å øke inkluderingen skal NAV arbeide med å etablere gode relasjoner til arbeidsgivere og sikre samarbeid mellom enheter både i og utenfor NAV.

Gjennom brukerstyrt oppfølging skal innbyggerne som mottar stønad aktivt delta i utformingen av egen aktivitetsplan og ha et eierforhold til denne.

DIGISOS er en ny digital løsning for økonomisk sosialhjelp som skal tas i bruk i 2019. Løsningen vil gjøre det enklere for innbyggerne å søke om økonomisk sosialhjelp, ha dialog med NAV og få innsyn i egne saker.

Ordinært budsjettforslag NAV Sosiale tjenester

Det er i dag flere som deltar i introduksjonsprogrammet enn det som er budsjettert. Programmet går over to til tre år, og det er ikke forventet en reduksjon i antall deltakere før i 2020. På bakgrunn av dette anbefaler rådmannen å øke rammen for introduksjonsstønning i 2019.

4.3 Tjenesteområde Samfunnsutvikling

Hovedmål - god planlegging gir god styring

Tjenesteområdet består av virksomhetene Arealbruk, Eiendom og Kommunalteknikk, og skal bidra til at kommunal infrastruktur, inklusiv bygg og anlegg, fungerer optimalt for den offentlige og private tjensteproduksjon. I tillegg har Samfunnsutvikling et særlig ansvar for planlegging og regulering for framtidig utbygging, og slik at god tilrettelegging for vekst balanseres mot god husholdning av knappe ressurser. Også i 2018 ligger Sola kommune på topp i NHOs rangering i kommune-Norge, og det er en sterk indikator på at kommunens politikk og prioriteringer samsvarer godt med næringslivets behov for forutsigbarhet og gode rammebetingelser.

Kommunestyret ønsker å styrke kommunen som samfunnsutvikler, og har blant annet sett det som nødvendig å styrke kommuneplanen som overordnet styrings- og utviklingsdokument, og å gjøre dette gjennom en tettere kobling mellom kommuneplanens samfunnsdel og handlings- og økonomiplan.

Kommunens grunnpillarer i utviklingsarbeidet er samskaping, folkehelse, en bærekraftig samfunnsutvikling og solid økonomi, og innovasjon og nyskaping. Sammen med de fire nye strategiske målene for kommunen, er det nå stort overlapp mellom kommunens strategiske mål og samfunnsutviklings mål for tjenesteområdet, som er:

1. Samfunnsutvikling skal være en aktiv eiendomsforvalter som ivaretar egne og næringslivets interesser i et langsiktig perspektiv.
2. Samfunnsutvikling skal sørge for at kommunens eiendommer, bebygde og ubebygde, er en aktiv innsatsfaktor i kommunal tjenesteyting.
3. Det skal tilrettelegges for et mangfoldig næringsliv i henhold til lokale, regionale, og nasjonale føringer, og det skal settes krav til estetikk, robusthet og bærekraftig utvikling.
4. Samfunnsutvikling skal bidra til at kommunen har et effektivt transportnett for næringsliv, et robust kollektivnett inkludert bussvei, og for et attraktivt, sikkert og foretrukket gang- og sykkelveinett.

Samfunnsutvikling vil bidra til at kommunen når målet om bli en 3.0 kommune, og der samhandling og samskaping med berørte parter blir en innarbeidet metodikk både i tilnærming og til løsning av utfordringer.

4.3.1 Fagstab Samfunnsutvikling

Mål og satsningsområder i planperioden

Fagstabens hovedansvar er god koordinering i plan- og utredningsarbeid innad i tjenesteområdet, mellom tjenesteområdene, og i tilrettelegging for politiske beslutninger. Fagstaben bidrar til og har hovedansvaret for kommuneplanen, og en rekke andre overordnede planer på tvers i organisasjonen. Fagstaben har videre et spesielt ansvar for interkommunalt og regionalt planarbeid, og som gjennom dette gir beslutningsgrunnlag både lokalt, regionalt og nasjonalt. For 2019 blir særlig gjennomføring av bymiljøpakke og byveksttale viktig, og

arbeidet med areal- og transportplanlegging, IKDP Forus og nasjonale jordvernmål vil legge føringer for Sola kommunens utvikling i de kommende årene.

Ordinært budsjettforslag

Ordinært budsjettforslag for fagstab Samfunnsutvikling for planperioden er en videreføring av vedtatt budsjett 2018, samt en identifisering av nye behov for midler til Smartby i 2019. Fra 2020 faller behovet for midler til IKDP Forus bort ved at planen ferdigstilles, og i 2021 vil det ikke lengre være behov for midler til samskaping i kommuneplanen.

I 2019 skal fagstaben omstille ved å se på bruken av interne ressurser.

4.3.2 Eiendom

Mål og satsningsområder i planperioden

Virksomhetens overordnede virksomhetsmål er:

- Gi og samskape med innbyggere: parker, friluftsområder og idrettsanlegg som fremmer rekreasjon, opplevelser og aktivitet som i sum gir god folkehelse. Sørge for offentlige bygg som innbyggerne og ansatte trives i.
- Bygge kommunens nye bygg i et livsløpsperspektiv som gir optimale energiløsninger. Sørge for godt vedlikehold ved å ta i bruk og utvikle IKT/digitalisering.
- Benytte statlige tilskuddsordninger maksimalt ved oppføring av nye boliger og anlegg.
- Sørge for kompetanseheving blant ansatte i virksomhet Eiendom ved deltakelse på kurs og interne seminarer. Reflektere over hvordan ny kompetanse kan brukes hos oss, blant annet ved nye arbeidsmåter, digitalisering og IKT.

Virksomheten skal:

- Gjennomføre alle bygge- og vedlikeholdsprosjekter uten skade på person og miljø.
- Verdibevarende (og bærekraftig) forvaltning av kommunens eiendom, bygg og anlegg.
- Gjennomføring av byggeprosjekter i henhold til gjeldende retningslinjer for kommunale byggeprosjekter.
- Klimasatsing ved effektivisering av drift, samt innkjøp av maskiner og utstyr.
- Etterleve kommunens energi- og miljøplan, bl.a. ved å intensivere arbeidet med ENØK-tiltak og -kartlegging for å redusere energiforbruket.
- Styrke arbeidet med å forhindre avvik på offentlige anskaffelser i ansvarsområdet.
- Styrke et godt tilbud til kandidater i arbeidstrening (ATS), samt, praksisplasser, ved behov.
- Virksomheten skal arbeide for å bli en attraktiv lærlingebedrift, samt satse på videreutvikling av eksisterende personell.
- Arbeide for et blomstrende sentrum, også ved å tilrettelegge for midlertidige kulturelle tiltak, i kommunens sentra.
- Innføre gode rutiner for kjemikaliefri ugressbekjempelse med ny teknologi.
- Tilrettelegge for at forskjellige idrettsformer skal ha et godt tilbud i kommunen.

- Utfordre mulighetsbildet på nedlagte lekeplasser.

Styringsparameter	Mål 2019
Utføre tilstandskontroll av bygg/anlegg (total bygningsmasse)	30 %
Gjennomføre godkjent vedlikeholdsplan for bygg og anlegg	100 %
Sentralstyre driftsanleggene på formålsbygg	50 %
Slutføre og gjennomføre forvaltningsplaner for kystlynghei på Tananger og Åsen Batteri	100 %
Utforme anlegg slik at de utløser maksimalt tilskudd, deriblant Spillemidler	100 %
Igangsette vedtatte investeringsprosjekter i henhold til gjeldende vedtatt HØP	100 %
Gjennomføre igangsatte prosjekter innenfor vedtatte totale budsjetttrammer	100 %
Gjennomføre vedtatte prosjekter innenfor vedtatt fremdriftsplan	>90 %
Skader på personell som medfører fravær på kommunale byggeplasser	Antall 0

Ordinært budsjettforslag

Ordinært budsjettforslag for 2019 er en videreføring av budsjettet for 2018, samt nye identifiserte tiltak. Endringene i budsjettforslaget knyttes til forvaltning, drift og vedlikehold, herunder også energikostnader, for den kommunale eiendomsmassen. Videre er det behov for et budsjett for kostnader som påløper på de usolgte selvfinansierte boligene. I k-sak 41/2018 *Budsjettoppfølging 2018 - drift per 30.04.2018* vedtok kommunestyret å overføre totalt 1,8 årsverk fra tjenesteområdet Levekår til Arbeidstreningssesksjonen i virksomhet Eiendom. Som videreføring av dette vedtaket foreslår rådmannen å flytte budsjettmidler tilsvarende helårseffekt av vedtaket fra Levekår til Arbeidstreningssesksjonen fra 2019. Virksomheten skal i 2019 omstille varig ved å begynne et arbeid for å optimalisere den kommunale eiendomsmassen.

4.3.3 Kommunalteknikk

Mål og satsningsområder i planperioden

Kommunalteknikk har forvaltning, drift og vedlikeholdsansvar av de kommunale vann- og avløpsanleggene og renovasjonsordningen. I tillegg har kommunalteknikk drifts- og vedlikeholdsansvar for det kommunale veinettet.

Overordnet virksomhetsmål er å:

- Drifte- og vedlikeholde kommunens VVAR-tekniske infrastruktur mest mulig effektivt, samt sikre bærekraftig utbygging av den VVAR-tekniske infrastrukturen.
- Tilegne seg kompetanse og implementere ny teknologi inn i drift og utbygging.
- Leverer nok vann, og i henhold til drikkevannsforskriftens krav.
- Ta mot avløpsvann fra husholdning- og næringsvirksomhet, og sørge for forskriftsmessig behandling av det.
- Samle inn husholdningsavfall og levere det til forskriftsmessig og innovativ behandling.

Kommunalteknikk arbeider for at vi skal levere:

- VVAR tjenester til lavest mulig kostnad for kommunens innbyggere, uten å gå på bekostning på kvalitet.

- Bærekraftig utbygging av vann- og avløpsanlegg i takt med veksten i kommunen, samt effektivisere drift og rehabilitering av eksisterende kommunale vann- og avløpsanlegg.
- VA-anlegg bygges med forventet levetid på 100 år.
- Økt innsamling og gjenvinning av avfall, og mer fokus på miljø og gjenbruk.
- Drifte, vedlikeholde og bygge ut kommunale veier i forhold til budsjett.
- Sikre skoleveger og myke trafikanter etter faglige vurderinger og innspill fra innbyggere.

I planperioden skal virksomhet Kommunalteknikk sørge for utbygging av VA-anlegg i henhold til Hovedplan VA. Videre skal det bygges ut og rehabiliteres vei, vann, avløp og renovasjon i forbindelse med annen utbygging og utvikling i kommunen. I kommende periode vil det forventes stor utbygging i Sola sentrum, med tilsvarende ombygging av veier og VA-anlegg. Lekkagesøk på VA-ledningsnett vil prioriteres. På Forus vil det nye sorteringsanlegget starte opp, noe som vil medføre omlegging av kommunens rutiner for innsamling av avfall. Bevilgningene er lave for vedlikehold av vei, noe som gir utfordringer med forsvarlig nivå på drift og vedlikehold på området. Vintervedlikehold er svært uforutsigbart, og vanskelig å budsjettere år for år.

Ordinært budsjettforslag

Ordinært budsjettforslag for 2019 er en videreføring av budsjettet for 2018, samt nye identifiserte tiltak. Det ordinære budsjettforslaget bygger for VAR-området på revidert hovedplan for vann og avløp, samt avfallsplan for Sola kommune.

Drift, vedlikehold og investeringer, samt bruk av selvkostfond, kapitalutgifter og indirekte kostnader, innenfor VAR-sektoren er beregnet for kommende planperiode. Det er i 2019 ikke foreslått en økning i gebyrene for vann og avløp, og en moderat økning på fire prosent i gebyrene for renovasjon. De tre områdene vann, avløp og renovasjon, herunder også slambehandling, er 100 prosent selvkostfinansierte.

Alle foreslåtte investeringstiltak innenfor VAR-området er fullfinansierte med låneopptak. Utgifter til renter og avdrag, samt alle drifts- og vedlikeholdskostnader dekkes i sin helhet av gebyrene og selvkostfondene, og påvirker ikke kommunens øvrige drifts- og investeringsbudsjetter.

I kapitalkostnadsberegningen er regnskapstall for investeringer innenfor VAR-området lagt til grunn for beregningen. Det benyttes lineær avskrivning, der avskrivningstiden vil variere i henhold til fastsatte avskrivningsregler i Forskrift om årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner, § 8.

Det legges i planperioden opp til en underdekning i driftsbudsjettet som vil dekkes av selvkostfondene innenfor VAR-området. Dette arbeides for å bygge ned selvkostfondene for vann og avløp på en økonomisk forsvarlig måte i planperioden.

Selvkostfond vann, avløp og renovasjon per 31. desember 2017:

Tall i hele kr 1000	
	31.12.2017
Selvkostfond Vann	19 961
Selvkostfond Avløp	11 192
Selvkostfond Renovasjon	445
Resultat	31 598

Utgifter til kommunale veier dekkes i sin helhet av kommunens ordinære drifts- og investeringsbudsjett. I vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021 ble budsjetttrammen for asfaltering redusert med kr 0,2 mill. i 2018 og 2019. Tiltaket videreføres i denne handlings- og økonomiplanen og foreslås reversert fra 2020 for å ikke skape et for stort etterslep på asfaltering.

4.3.4 Areal

Mål og satsningsområder i planperioden

Virksomheten skal forvalte arealene i kommunen på en måte som er bærekraftig og framtidsrettet. Vi skal legge til rette for en balansert utvikling som ivaretar de ulike interessene som for eksempel utbygging, bygningsvern, handel, landbruk, kulturmiljø, friområder, bolig, næring. All formell behandling skal skje etter åpne beslutningsprosesser med bred medvirkning, og innenfor rammen av vedtatte kommunale planer, nasjonale og regionale føringer og politiske vedtak.

Mål for seksjon Plan:

- Øke innbyggernes tilhørighet til plansaker ved å oppfordre tydeligere til innspill i oppstartsvarsel. Invitere til deltakelse gjennom informasjonsmøter, åpen kontordag, workshops o.l.
- Bruke begrenset høring om spesifikke problemstillinger underveis i planprosesser, for å få en bedre dialog med berørte parter og benytte innbyggernes lokalkunnskap som verktøy i planarbeidet.
- Øke bruk av prinsippavklaring i politiske saker der kompleksitet tilsier dette.
- Fremme bærekraftig planlegging ved å forberede oss på økte klimautfordringer i fremtiden. Fokus på holdbare detaljer i bygninger og vurdere strengere krav til lokal fordrøyning av overvann.
- Yte faglig bistand innen kommuneplanlegging og til annet strategisk planarbeid i regi av kommunen

Mål for seksjon Byggesak, landbruk og miljø:

- Skape tilhørighet gjennom deltakelse ved å ha personlig kontakt med søker i alle komplekse byggesaker. Gi korrekt faglig veiledning.
- Ta i bruk nye løsninger ved opprettelse av offentlig tilgjengelig digitalt arkiv og online-bestilling av møter med saksbehandlere.
- Behandle alle saker innenfor tidsfrister med kvalitetsmessig god behandling, noe som gir seksjonen solid økonomi og handlekraft.
- Ha fokus på tilsyn i byggesaker som er medvirkende til å redusere bygningsfeil.
- Drifte den kommunale landbruksforvaltningen, informere landbruket, og gjennomføre den statlige støtte- og finansieringsordningen innenfor lovens krav og veiledninger.
- Være en ressursbank innen landbruk og miljø og bistå i plan- og prosjektarbeid for både interne og eksterne aktører.
- Utføre miljø- og viltforvaltning innenfor seksjonens ansvarsområde og lovens avgrensning.
- Følge opp kommunale forurensnings-oppgaver, tiltaksplaner for gravearbeider i forurenset grunn, vannforskriften. Gi pålegg om tilkøpling av boliger i spredt bebyggelse til det kommunale avløpsnett, samt å behandle søknader om tilskudd til slik tilkøpling i henhold til vedtatte tilskuddsordninger.

Mål for seksjon Kart og oppmåling:

- Legge til rette for samhandling med innbyggere og utbyggere gjennom bærekraftige og intuitive løsninger.
- Automatisere oppgaver som vil friggi arbeidskraft og midler for en mer effektiv saksbehandling og handlekraftig økonomi.
- Behandle alle saker innenfor gitte tidsfrister.
- Ta i bruk og vedlikeholde nye digitale løsninger i tråd med kommunens *FFF, digitalisering og samhandling strategi*.

Styringsparameter	Mål 2018
Seksjon Plan	
Overholde lovpålagt frist om førstegangsbehandling maks 12 uker fra mottatt forslag	1
Kunngjøre vedtak maks én måned etter vedtaksdato	1
Sende planer på høring innen én måned etter politisk behandling	1
Sende foreløpig svar på alle henvendelser innen tre uker, dette inkluderer bekreftelse på om mottatte planforslag er komplette	1
Seksjon Byggesak, landbruk og miljø	
Gjennomføre tilsyn i byggesaker/ulovlige tiltak	Minimum 125 saker
Tidsfrister i byggesøknader skal overholdes.	1
Gjennomføre tilsyn i saker vedrørende tilskuddsordninger	Minimum 10 %
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for saker etter særlovene reduseres til	2 mnd.
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for klagesaker reduseres til	2 mnd.
Seksjon Kart og oppmåling	
Overholde fastsatte frister i matrikkelloven	1
Opprettholde ajournivået i grunnkart og plankart	1
Opprettholde nødvendig support for brukere av digitale kartløsninger	1

Ordinært budsjettforslag

Ordinært budsjettforslag for 2019 er en videreføring av budsjettet for 2018, samt nye identifiserte tiltak.

Rådmannen viser til f-sak 91/15 *Revidering av selvkostprinsippet hos virksomhet Arealbruk*. Fordelingen mellom skatte- og gebyrfinansiering er i henhold til dette vurdert og beregnet i arbeidet med denne Handlings- og økonomiplanen, og vil bli etterkalkulert årlig i regnskapsavslutningen. Rådmannen forslår å videreføre fordelingen mellom skatt og gebyr fra 2018 som følge av manglende forventninger om utslagsgivende endringer i markedet i kommende økonomiplanperiode. Dette gjenspeiler også rådmannens forventninger for 2018 etter 2. tertial 2018. Plan vil i 2019 forventes å ha 20 prosent gebyrfinansiert arbeid, Byggesak 90 prosent og seksjon Kart og Oppmåling 50 prosent gebyrfinansiert arbeid.

Det er i de siste årene ført timeregistrering på alle seksjoner. Seksjon Byggesak har i tillegg til å føre en generell over tidsbruk per dag ført en spesifikk per sakstype. Dette har gjort at rådmannen i arbeidet med utarbeidelsen av HØP 2019-2022 har hatt et godt grunnlag for vurdering av gebyrsatsene i seksjonen. I tillegg har gebyrnivået i Sola kommune vært vurdert opp mot nivået i Sandnes og Stavanger kommuner. Disse kommunene har vært

valgt spesielt fordi området Forus deles mellom de tre kommunene. Rådmannen henviser til kapittel 6.3.3. Areal for gebyrsatsene for 2019.

Selvkostfond Areal per 31. desember 2017:

Tall i hele kr 1000	
	31.12.2017
Selvkostfond Plan	3 145
Selvkostfond Byggesak	0
Selvkostfond Oppmåling	2 498
Resultat	5 643

Akkumulert fremførbart underskudd hos seksjon Byggesak utgjorde kr 6,6 mill. per 31. desember 2017.

4.4 Rådmannsnivå med sentrale staber

4.4.1 Politisk nivå med sekretariat

Hovedmål - kobling mot kommuneplanen

Kommunens innbyggere, politikere og administrasjon skal være sikret tilstrekkelig informasjon til at forvaltningen kan skje på et faglig godt grunnlag, og at den enkeltes rettssikkerhet og mulighet til innflytelse sikres.

Mål og satsningsområder i planperioden

Politisk sekretariat skal legge forholdene best mulig til rette for arbeidet i kommunens politiske organer når det gjelder forberedelse og gjennomføring av møtестruktur.

I 2019 skal det gjennomføres kommune- og fylkestingsvalg. I tillegg er det i planperioden tatt høyde for gjennomføring av stortingsvalg i 2021.

Ordinært budsjettforslag

Budsjett 2019 er videreført på om lag samme reelle nivå som i 2018. Rådmannen har i HØP 2019-2022 innarbeidet bevilgning til gjennomføring av valg i 2019 og 2021. Videre er folkevalgtopplæring i etterkant av kommunestyrevalget 2019 lagt inn samt nytt utstyr til elektronisk lesing av sakspapirer.

Kommunestyret behandlet 9. februar 2017 sak 7/17 Tjenestepensjonsordning for folkevalgte og fattet følgende vedtak; "Tjenestepensjon for folkevalgte endres fra tjenestepensjonsordning etter mønster for stortingsrepresentanter til ordinær tjenestepensjonsordning for ansatte med særskilte bestemmelser for folkevalgte". Endringen har medført lavere kostnader for kommunen, og rådmannen anbefaler at budsjetterte pensjonsutgifter for folkevalgte reduseres med kr 1,6 mill. fra 2019. Rådmannen presiserer at dette har ingen betydning for pensjonsrettigheter for folkevalgte.

4.4.2 Rådmannsgruppen

Sola kommune skal ivareta viktige fellesoppgaver i samfunnet gjennom å yte service og tjenester av rett kvalitet til innbyggere og næringsliv. Kommunen skal ha selvstendige virksomheter og medarbeidere som i samarbeid med brukerne og innbyggere tilrettelegger for god tjenesteyting.

Hovedmål – kobling mot kommuneplanen

Kommunens verdier er raushet, mestring og mot. Disse skal sammen danne grunnlaget for god tjenesteyting, forvaltning, lederskap og medarbeiderskap, samtidig som de skal være en god drivkraft i organisasjonen. Verdier skal være et redskap for å ta avgjørelser i hverdagen, i møtet med innbyggere og samarbeidspartnere.

I kommuneplan 2019-2035 presenteres det fire nye strategiske mål som kommunen vil jobbe mot, basert på bærebjelkene samskaping, folkehelse, bærekraftig samfunnsutvikling, solid økonomi og innovasjon. De fire nye strategiske målene, vedtatt i KPU 12. juni 2018 sak 15/18, er:

1. I Sola skaper vi tilhørighet gjennom deltakelse
2. I Sola bygger vi et bærekraftig samfunn
3. I Sola gir en solid økonomi oss handlekraft
4. I Sola er vi kreative og tar i bruk nye løsninger

Rådmannens ledergruppe utgjør kommunens strategiske nivå, og gruppen skal ivareta følgende hovedfunksjoner:

- Sikre strategisk utviklingsarbeid og utviklingsretning for Sola kommune som samfunn og arbeidsplass.
- Sikre helhetlig planverk, styring og oppfølging av drift og tjenesteutvikling gjennom å:
 - Bidra til å utvikle og utøve overordnet strategisk ledelse
 - Gjennomføre politiske vedtak
 - Ivareta oppfølging og kontroll med kommunens virksomheter, rådgivning og tilsyn med utøvelse av delegert myndighet
 - Bidra til å bygge opp organisasjonen gjennom planlegging og styring av virksomhetene
 - Bidra til å sikre en god intern og ekstern kommunikasjon, både med innbyggere, folkevalgte og næringslivet.
 - Bidra til å tilrettelegge omstillingsarbeidet i virksomhetene.

Mål og satsingsområder i planperioden

Sola kommune er i en ny tid hvor vi står overfor store endringer knyttet til befolkningssammensetning og økonomisk utvikling. Kommunen erkjenner at framtidens utfordringer ikke kan løses av kommunen alene. Fremtidens velferd er et felles ansvar der både kommunen og innbyggerne må bidra. Samarbeid mellom kommunen og innbyggerne, og innbyggerne imellom, er sentralt for å skape et godt lokalsamfunn for alle. Sammen med innbyggerne våre må vi finne nye måter å utvikle faglig, økonomisk og sosialt bærekraftige løsninger. Kommunens mål i planperioden og videre vil være Samskaping: Kommunen skal ikke gjøre for innbyggerne, men sammen med innbyggerne. Kommunen må i større grad og mer systematisk invitere til, og bygge opp under, initiativ som kommer fra innbyggerne. Både med tanke på å utvikle bedre tjenester og løsninger, og med tanke på gjennomføringen av disse.

En slik omstilling er en langsiktig prosess. Rådmannen vil bruke kommuneplanprosessen til å videreutvikle og implementere samskaping i hele kommunen. Dette kombinert med kommunens satsing på forenkling, forbedring og fornying (FFF) vil være ledergruppens viktigste omstillingsstrategi.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettet for 2019 er videreført med om lag samme reelle nivå som i 2018. Budsjettet knyttet til sentrale utgifter og inntekter, herunder blant annet tilskudd til regionale prosjekt framkommer i kapitler 2.7.3.2. og 2.7.3.3.

4.4.3 Organisasjonsavdeling

Organisasjonsavdelingen er en støtte-/stabsfunksjon for ledere, og har ansvar for flere tverrgående satsningsområder i kommunen.

Avdelingen består av dokumentsenteret, kommunikasjon, IKT, personal og lønn, HMS og beredskap, samt rådgivere innen utvikling. Ressursgruppen for FFF er også tilknyttet avdelingen.

Avdelingen har drift- og forvaltningsansvar for kommunens datasystemer, og ansvar for flere internkontroller, administrative systemer og lønnsutbetaling. Avdelingen skal være en pådriver i kommunens FFF-arbeid, og har også et overordnet ansvar for informasjon og dialog med befolkningen. Det er også en sentral del av avdelingens oppgave å bidra til økt bruk av teknologi og IKT for å oppnå en effektiv administrasjon og tjenesteyting.

Hovedmål - kobling til kommuneplan

Organisasjonsavdelingen skal arbeide for at ansatte er i stand til å møte framtidige utfordringer i tjenesteleveransen med innovasjon og nytenkning. Avdelingen skal bidra til samskaping og dialog med lokalsamfunnet, samt bidra til at Sola kommune framstår som en god kommune å både bo og jobbe i. Avdelingen er også en viktig brikke for å få til den økte digitaliseringen som våre omgivelser vil forvente av Sola kommune.

Mål- og satsningsområder i planperioden

1. Kultur- og kompetansebygging

Utviklingsarbeid handler om å bygge en innovativ organisasjonskultur, og organisasjonsavdelingen skal være både en pådriver og en støtte i dette arbeidet. Avdelingen skal samtidig sikre opplæring, forståelse og kompetanse for nye arbeidsformer og arbeidsverktøy for å skape trygge rammer i endringsarbeidet.

Delmål:

- Videreutvikle en organisasjons- og arbeidskultur som fremmer gode arbeidsprosesser, godt medarbeiderskap og tydelig kultur for forbedring, forenkling og fornying.
- Bidra til å styrke ledere slik at de viser retning, utnytter handlingsrommet, samhandler på tvers og samskaper ut av organisasjonen.
- Sikre integrasjon av systemer som går på tvers av fagområder for å effektivisere arbeidsprosesser og utvikle flyt mellom fagsystemer og e-arkiv.
- Tilby kurs som er i tråd med organisasjonens behov.

- Bidra aktivt til økt digitalisering av kommunen, internt og mot våre omgivelser.
- Sammen med hele organisasjonen bidra til å forbedre og automatisere prosesser ved hjelp av teknologi.
- Koble vårt innovasjonsarbeid sammen med forsknings- og utdanningsinstitusjoner.

2. Arbeidsmiljø og rekruttering

Organisasjonsavdelingen skal arbeide for et godt arbeidsmiljø preget av åpenhet og inkludering som gjør organisasjonen rustet for framtiden.

Delmål:

- Videreutvikle en god kultur for varsling og avvik, og jobbe systematisk med oppfølgings- og forbedringsarbeid.
- Gi ledere støtte og veiledning i personal og rekrutteringssaker.
- Arbeide for å utvikle en heltidskultur for medarbeidere i organisasjonen.
- Arbeide systematisk for å redusere sykefravær, og styrke organisasjonens evne til å arbeide forebyggende.
- Jobbe for at organisasjonen rekrutterer og beholder medarbeidere og ledere som er åpne og involverende, og som har evne til å være med å videreutvikle en innovativ organisasjonskultur.
- Bygge Sola kommunes omdømme som arbeidsgiver gjennom å løfte fram egne ansatte og styrke tilstedeværelse i sosiale medier.

3. Innbyggerdialog og tillit

Organisasjonsavdelingen jobber for at kommunen skal ha et godt omdømme og nyte tillit i befolkningen, så vel som internt i organisasjonen.

Delmål:

- Sikre helhet og sammenheng i kommunens informasjons- og kommunikasjonsarbeid.
- Tar initiativ til, veilede og bidra til god og oppdatert tjenesteinformasjon og planlagte kommunikasjonstiltak.
- Bruke teknologi og språk til å forenkle arbeidsprosesser og forbedre dialogen med innbyggerne og næringsliv.

Ordinært budsjettforslag

Budsjettet for 2019 er videreført på om lag samme reelle nivå som i 2018. Rådmannen foreslår å styrke budsjettet med kr 0,2 mill. til økte lisenskostnader hos avdeling IKT.

4.4.4 Økonomiavdeling

Økonomiavdeling er en støtte-/stabsfunksjon som består av økonomisjef, budsjettleder samt teamene Regnskap, Skatt og Innkjøp & kontrakt. I tillegg har avdelingen ved økonomisjef fagansvar for fire økonomirådgivere som på organisasjonskartet er plassert i sine respektive tjenesteområder. Disse rådgivere sammen med budsjettleder og økonomisjef utgjør kommunens samtlende ressurser for utarbeidelse og oppfølging av budsjettet, årsrapport og diverse saksutredninger.

Hovedmål – kobling mot kommuneplanen

Økonomiavdelingen skal legge til rette for god økonomistyring i organisasjonen samt bidra til å oppnå kommunens nye strategiske overordnede mål. Økonomiavdelingen skal arbeide for at ansatte møter framtidige utfordringer med innovasjon og nyteknning, samt bidrar til samskaping og økt samhandling internt i kommunen.

Delmål:

- Godt arbeidsmiljø
 - Vi skal ha et godt faglig, sosialt og fysisk arbeidsmiljø, og slik beholde og tiltrekke oss kompetent arbeidskraft.
- Høy kompetanse
 - Vi skal ha høy kompetanse på våre fagområder ved å legge til rette for og søke kompetanseheving.
- Samhandling og samskaping
 - Vi skal bidra til effektiv samhandling og samskaping ved å kommunisere tydelig med andre i organisasjonen, kommunens innbyggere og næringslivet.
- Økonomistyring
 - Vi skal bidra til god økonomistyring ved å legge til rette for:
 - internkontroll
 - effektiv ressursbruk
 - sikring av kommunens inntekter
- Målrettet utvikling
 - Vi skal arbeide målrettet for å utvikle og digitalisere løsninger som muliggjør en effektiv og fremtidsrettet organisasjon.

Mål og satsingsområder i planperioden

En god og tilrettelagt budsjettprosess forankret i egen organisasjon samt hos folkevalgte vil fortsatt være høyt prioritert.

Skatteoppkreveren vil gjennom mål- og resultatstyring legge til rette for best mulige resultater for skatteoppkreverfunksjonen.

I desember 2017 vedtok Administrasjonsutvalget, sak 14/17, møte 12. desember, en justert innkjøpsstrategi for perioden 2018-2021. Strategidokumentet skal bidra til at Sola kommune skal fremstå som en saklig og profesjonell part, som gjennom solide innkjøps- og oppfølgingsrutiner fremskaper avtaler som er gunstige for både kommunen og for næringslivet. Fokusområder videreføres i hovedsak, men det vil bli mer lagt vekt på sosialt ansvar hvor det spesielt fremheves bruk av seriøsitetsbestemmelsene ved konkurranser i bygg- og anleggsbransjen, utarbeidelse av strategi og handlingsplan for etisk/rettferdig handel, fokus på nyetablerte virksomheter, samt bruk av immateriell kvalitet i evalueringsøyemed. Videre vil det bli lagt vekt på at lokale bedrifter i størst mulig grad gis muligheter til å gi tilbud spesielt i anskaffelse under kr 1,3 mill. For å gjøre dette mulig er et leverandørregister under etablering. Registeret vil være åpent for nyetablerte bedrifter, og vil være tilgjengelig på kommunens nettsider, sannsynligvis fra høst 2018. Hensikten er at bedriftene skal kunne registrere seg, og oppgi kontaktinformasjon og informasjon om de varer og tjenester som tilbys.

Team regnskap vil jobbe målrettet for å øke antall elektroniske inngående og utgående faktura samt øke andel av innkjøp som vil foregå via e-handel. I samarbeid med avdeling Organisasjon er det startet opp en prosess som har som mål å automatisere og robotisere en del arbeidsprosesser. Det vil bli gjennomført et workshop høsten 2018/våren 2019 som gjennom en potensialanalyse vil gi oss oversikt over prosesser som vil egne seg til robotisering. Dette vil bli satsingsområdene også videre i planperioden.

Ordinært budsjettforslag

Budsjett for 2019 videreføres på om lag samme reelle nivå som i 2018.

5 Kommunale foretak og Sola kirkelige fellesråd

Kapittel 5 Kommunale foretak og Sola kirkelige fellesråd er inndelt som følger:

- 5.1. Sola tomteselskap KF
- 5.2. Sola Parkeringsselskap KF
- 5.3. Sola kirkelige fellesråd

Innledning

Et kommunalt foretak er en del av kommunen som konsern (juridisk enhet). Foretakets styre skal sende sin innstilling til rådmannen, som på bakgrunn av dette innstiller til vedtak til kommunestyret. Kommunestyret bestemmer henholdsvis netto driftsbudsjettramme, investeringsbudsjett og ramme for låneopptak for det enkelte kommunale foretaket. Kommuneloven sier at kommunestyret skal fastsette årsbudsjettet for kommunens virksomhet, inkludert foretakenes budsjetter.

Reglene om å dekke inn underskudd er de samme som for kommuneforvaltningen. Underskudd skal dekkes inn gjennom foretakets fondsbeholdning. Dersom foretaket ikke greier å dekke inn underskuddene, blir det kommunestyrets ansvar å bevilge midler til dette.

Når kommunestyret har vedtatt rammene for foretakets drift og investeringer, er det foretakets styre sitt ansvar å fastsette det detaljerte årsbudsjettet, og i tillegg utøve økonomistyring og oppfølging gjennom budsjettåret i samsvar med Kommuneloven med forskrifter.

Kapittel 5 presenterer hovedtallene for mål og prioriteringer slik de har blitt foreslått av Sola tomteselskap KF og Sola Parkeringsselskap KF sine styrever. Rådmannen har gitt sin anbefaling på bakgrunn av forslagene fra foretakenes styrever og egne vurderinger.

Sola kirkelige fellesråd sitt budsjettforslag er også inkludert i dette kapittelet. Rådmannens vurdering av forslaget står i kapittel 5.3.

5.1 Sola tomteselskap KF

Nedenfor følger forslag til Handlings- og økonomiplan 2019-2022 og årsbudsjett 2019 fra Sola tomteselskap KF. Forslaget er godkjent og undertegnet av foretakets styrever.

[Sola tomteselskap KF - HØP 2019-2022 \(PDF, 594 kB\)](#)

Rådmannens merknader:

Sola tomteselskap KF ble vedtatt etablert av kommunestyret 4. februar 2016, jamfør k-sak 6/16 *Etablering av kommunalt tomteselskap*. Formålet til Sola tomteselskap er å organisere kommunens samlede ressurser og kompetanse i en hensiktsmessig organisasjonsstruktur, som skal sikre at Sola kommunes behov for areal til

kommunens tjenesteproduksjon og boligpolitikk dekkes på en økonomisk rasjonell måte. Sola tomteselskap KF skal som hovedregel kun erverve, utvikle og selge tomter, ikke bygge på tomtene.

Sola tomteselskap KF hadde per 1. januar 2018 en samlet langsiktig gjeld på kr 181,7 mill., herav kr 164,0 mill. i ansvarlig lån. Dette tilsvarer verdien av tomtearealene som er overført fra Sola kommune og Kvithei utbyggingsselskap Sola KF, og kr 17,7 mill. i låneopptak for 2017. Forventet låneopptak for 2018 etter 2. tertialrapport utgjør kr 9,2 mill. Kommunestyret vedtok i k-sak 40/16 *Tomteportefølje, åpningsbalanse og økonomiplan for Sola tomteselskap KF*, møte 09.06.2016, at rentebetingelser på innlån ble satt til gjennomsnitt av NIBOR gjennom året + 1 prosent.

Budsjettet til Sola tomteselskap KF er delt mellom driftsbudsjett og investeringsbudsjett. I driftsbudsjett føres løpende utgifter til drift av selskapet samt renteutgifter på tomter hvor det ikke er aktivitet. Driftsbudsjettet dekkes inn gjennom disponering av salgsinntekter i investering.

Styrets forslag til Handlings- og økonomiplan 2019-2022 og årsbudsjett 2019 for Sola tomteselskap KF har et forventet aktivitetsnivå i investering tilsvarende kr 119,7 mill. i planperioden. Det er i planperioden budsjettert med kr 142,5 mill. i salgsinntekter, hvorav kr 126,9 mill. er planlagt disponert til betaling av avdrag og kr 13,6 mill. skal finansiere driftsutgifter inkludert renter på tomter uten aktivitet. Foretaket budsjetterer med et låneopptak i 2019 på kr 79,5 mill.

Rådmannens anbefaling til vedtak:

Kommunestyret godkjenner Handlings- og økonomiplan 2019-2022 og årsbudsjett 2019 for Sola tomteselskap KF i samsvar med rådmannens anbefaling og i tråd med styrets vedtak. Det tas opp lån til finansiering av investeringer i 2019 på kr 79,5 mill. Lånet tas opp via Sola kommune.

5.2 Sola Parkeringsselskap KF

Nedenfor følger forslag til Handlings- og økonomiplan 2019-2022 for Sola Parkeringsselskap KF. Forslaget er godkjent er styret og undertegnet at styreleder og konstituert daglig leder.

[Sola Parkeringsselskap KF HØP 2019-2022 \(PDF, 2 MB\)](#)

Rådmannens merknader:

Sola Parkeringsselskap KF ble opprettet etter vedtak i kommunestyret 15. juni 2017, jmfør k-sak 38/17 *Etablering av parkeringsselskap og valg av styre*. Eierstrategi og vedtekter ble vedtatt i samme sak. Formålet med foretaket er å organisere kommunens ressurser og kompetanse som skal ivareta parkeringsforholdene i Sola kommune på en forsvarlig og økonomisk rasjonell måte.

Parkeringsselskapet skal være hovedansvarlig for å realisere kommunens parkeringspolitikk, som er knyttet til sentrumsutvikling og realisering av transport- og miljøpolitikk.

Foretaket jobber med strukturering og organisering av selskapet. Et eventuelt samarbeid med Stavanger parkeringsselskap KF vil i hovedsak innebære håndheving av veitrafikkloven i hele Sola kommune, og per nå vilkårsparkeing (parkeing langs offentlig vei, parkeringsanlegg og offentlige parkeringsområder) i Sola sentrum.

I henhold til eierstrategien skal Sola Parkeringsselskap KF i utgangspunktet være ansvarlig for finansiering, oppføring og drift av parkeringsanlegg. Parkeringsanlegget ved Sola rådhus blir imidlertid oppført som en del av rådhusprosjektet, og skal etter ferdigstillelsen overføres til foretaket. Rådmannen vil fremme en egen sak om overføring av parkeringsanlegget mot at det gis et ansvarlig lån fra Sola kommune på samlet investeringskostnad for parkeringshuset. Dette er i dag budsjettert til kr 70,6 mill. Rentebetingelser for lån fra Sola kommune vil bli satt til gjennomsnittlig 3 måneders NIBOR gjennom året + 1 prosent, i likhet med rentebetingelser for Sola tomteselskap KF. Sola Parkeringsselskap KF vil betale avdrag når selskapet oppnår overskudd i drift, men etter at forskuttert beløp fra Sola kommune i drift er dekket.

Vilkårsparkering i Sola kommune ble vedtatt av formannskapet i møte 28. april 2015, jmfør f-sak 43/15 Vilkårsparkering i Sola kommune. I henhold til vedtakets punkt 7 i denne saken forutsetter formannskapet at det minimum skal være 1 times gratis parkering for besøkende i Sola og Tananger sentrum. Innføring av vilkårsparkering gjelder kun for offentlige veier og areal eid av kommunen (i hovedsak parkeringsplasser langs offentlig vei, foran kulturhuset og parkeringsanlegg under rådhuset). Alle privateide arealer vil være uberørt av innføringen av vilkårsparkeringen.

Områdeplan 0442 for Sola sentrum sier at parkering i Sola sentrum fortrinnsvis skal være under bakken jmfør § 3.22. Parkering over bakken «kan tillates på veigrunn som angitt i plankart. Det tillates ikke langtidsparkering (over 1/2 time) på områder på bakkenivå avsatt til parkering», jmfør § 18. Bestemmelsen har ingen tilbakevirkende kraft for ferdigregulerte områder. Vedtaket om 1 times gratis parkering og sentrumsplanens bestemmelser om maks en 1/2 times parkering bør samkjøres.

Styret i parkeringsselskapet finner det vanskelig å ivareta eierstrategiens forventning om en kostnadseffektiv drift opp mot det politiske vedtaket om 1 time gratis parkering, og styrets anbefaling er derfor at det ikke skal være gratis den første timen. Rådmannen støtter denne anbefalingen.

Sola Parkeringsselskap KF budsjetterer med kr 1,0 mill. i investering til kjøp av parkeringsautomater i 2019 som finansieres av låneopptak via Sola kommune. Videre har foretaket i 2019 budsjettert med kr 0,95 mill. i driftsutgifter, kr 0,72 mill. i renteutgifter samt kr 0,2 mill. i forventede driftsinntekter. Renteutgiftene er fordelt med kr 0,71 mill. i renteutgifter ansvarlig lån parkeringsanlegg og kr 0,01 mill. i renteutgifter låneopptak 2019. Forventet regnskapsmessig merforbruk utgjør dermed kr 1,47 mill. i 2019 som må dekkes gjennom forskuttering fra Sola kommune. Rådmannen har i sitt forslag til HØP 2019-2022 ikke innarbeidet inndekning av dette beløpet i 2019, men vil følge utviklingen til foretaket og komme tilbake med forslag til bevilgning i tertialrapporter 2019.

Med bakgrunn i ovennevnte anbefaling har styret i sitt budsjettforslag lagt til grunn at det tas parkeringsavgift fra første stund, det vil si ikke fritak for første time. Forslag til HØP 2019-2022 fra Sola Parkeringsselskap KF innebærer at Sola kommune må forskuttere for forventet regnskapsmessig merforbruk i hele planperioden. Dette som følge av at inntektene forventes å være lavere enn utgiftene. Samlet for hele planperioden utgjør forskuttert beløp kr 8,0 mill., herav kr 7,6 mill. i renteutgifter ansvarlig lån parkingsanlegg. Dersom vedtaket om 1 time gratis parkering opprettholdes vil dette gi en merutgift i planperioden på kr 7,4 mill. grunnet en antatt inntektsreduksjon på 75 prosent., noe som gir en totalsum på kr 15,4 mill. i forskuttering fra Sola kommune i planperioden. Forskuttert beløp skal tilbakebetales til Sola kommune, og har prioritet før nedbetaling av langsiktig gjeld.

Rådmannens anbefaling til vedtak:

Kommunestyret godkjenner Handlings- og økonomiplan 2019-2022 og årsbudsjett 2019 for Sola Parkeringsselskap KF i samsvar med rådmannens tilrådning og i tråd med styrets vedtak. Det tas opp lån til

finansiering av investeringer i 2019 på kr 1,0 mill. Lånet tas opp via Sola kommune.

5.3 Sola kirkelige fellesråd

Under følger Sola kirkelige fellesråds innspill til Sola kommunes Handlings- og økonomiplan 2019-2022.

[Budsjettnnspill Sola kirkelige fellesråd HØP 2019-2022 \(PDF, 833 kB\)](#)

Rådmannens merknader:

Sola kirkelige fellesråd ber i sitt budsjettinnspill om at ordinær driftsramme fra Sola kommune for 2018 framskrives for 2019 med hensyn til lønnsmerutgifter og prisstigning. I tillegg forutsetter fellesrådet at kirkelige investeringsprosjekter vedtatt i Handlings- og økonomiplan 2018-2021 for Sola kommune videreføres som vedtatt av kommunestyret.

Ut over dette har Sola kirkelige fellesråd prioritert følgende tiltak i sitt budsjettinnspill til Sola kommune:

Drift:

- Økning av vedlikeholdsreserve kirkebygg kr 0,3 mill. fra 2019.
- 100 % stilling som ungdomsarbeider/ungdomsdiakon kr 0,65 mill. fra 2019.
- Økte kostnader ved ny IKT-driftsavtale med elektronisk arkiv, kr 0,2 mill. fra 2019.

Investering:

- Utskifting av vinduer i kafélokaler, Tananger kirke kr 0,15 mill. i 2019.
- Fortsatt fornyelse av kirkerom, Sørnes kirke kr 0,5 mill. i 2019 og i 2020.
- Reparasjon/impregnering av murvegger, Sola kirke kr 0,7 mill. i 2022.
- Reparasjons- og rehabiliteringsarbeider Tananger kapell kr 3,5 mill. i 2022.
- Etablering av navnet og anonym minnelund for urnegravlegging på Sola kirkegård.

Rådmannen vil gjøre oppmerksom på at utskifting av vinduer i kafélokaler Tananger kirke må defineres som driftsutgift og kan ikke tas i investering. Det samme vil gjelde for den delen av reparasjon/impregnering av murvegg Sola kirke som gjelder høytrykksspyling samt meisling og erstatning av fuger.

I rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2019-2022 er Sola kirkelige fellesråds budsjettamme for drift videreført fra 2018 justert for lønnsvekst og indeksregulering av mva-kompensasjon. I tillegg foreslår rådmannen å øke budsjettammen med kr 0,2 mill. til økte kostnader ved ny IKT-driftsavtale med elektronisk arkiv. Rådmannen har ikke funnet inndekning av andre foreslåtte driftstiltak eller prisjustering i sitt forslag til HØP 2019-2022.

I forslag til investeringsbudsjett har rådmannen budsjettert med rehabilitering av Tananger kapell med tanke på at dette kan bli et erstatningsbygg for Tananger kulturstasjon. Rådmannen har i utarbeidelse av HØP 19-22 vært i kontakt med Riksantikvaren som følge av at bygningen er listeført, og det er åpnet for å gjøre endringer i

interiøret for å tilpasse kapellet den nye bruken. I tillegg er opparbeidelse av ny minnelund og nytt gravfelt for andre religioner i rådmannens forslag til HØP 19-22 planlagt ferdigstilt i 2022.

Rådmannen har ikke funnet rom for å bevilge midler i investeringsbudsjettet for perioden 2019-2022 til fortsatt fornyelse av Sørnes kirke og til impregnering av murvegger i Sola kirke.

Bevilgningen til Sola kirkelige fellestråd inngår i rådmannens tilråkning til budsjettvedtak for Sola kommune, jmfør kapittel 2.7.3.3 Sentrale utgifter.

6 Rådmannens forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger

I dette kapittelet presenterer rådmannen et samlet forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger for 2019. Endringene i satser påvirker de økonomiske rammene til kommunen, og forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger legges derfor fram til behandling sammen med rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan.

Kapittel 6 Rådmannens forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger er inndelt som følger:

6.1. Oppvekst og kultur

6.2. Levekår

6.3. Samfunnsutvikling

6.4. Årsavgift for feiing og tilsyn per pipeløp

6.1 Oppvekst og kultur

6.1.1 Barnehage

Maksimalgrense på foreldrebetaling i barnehager fastsettes i Stortingets årlige budsjettvedtak. I 2018 er pris for full barnehageplass kr 2 910 per måned, som gir en pris per år på kr 32 010.

I forslag til statsbudsjett 2019 er det lagt opp til en maksimalpris på kr 2 990 per måned fra og med 1. januar 2019. Det er videre foreslått i statsbudsjett for 2019 en ytterligere økning på kr 50 fra og med 1. august 2019, noe som vil gi en maksimalpris på kr 3 040 per måned. Samlet maksimalpris for 2019 vil da bli kr 33 090.

Det er mulighet for redusert maksimalpris, etter søknad, for husholdninger med en samlet inntekt som er lavere enn kr 548 167 per år fra og med 1. januar 2019, og kr 557 333 per år fra og med 1. august 2019. I tillegg har alle 3-, 4- og 5-åringer, og barn med utsatt skolestart, som bor i husholdninger med lav inntekt, rett til å få 20 timer gratis oppholdstid i barnehage per uke. I forslag til statsbudsjett 2019 er det foreslått å utvide ordningen fra og med 1. august 2019 til å også gjelde 2-åringer. I statsbudsjett 2018 ble det vedtatt at gratis kjernetid gjelder for husholdninger som har samlet inntekt som er lavere enn kr 533 500 per år. I forslag til statsbudsjett 2019 er det foreslått å øke inntektsgrensen fra og med 1. august 2019 slik at husholdninger som har samlet inntekt lavere enn kr 548 500 per år har rett på gratis kjernetid.

I tillegg kan det faktureres kostpenger knyttet til matsservering. Sats for kostpenger kan variere fra barnehage til barnehage. Se eventuelt den enkelte barnehages vedtekter og nettsider for detaljerte opplysninger om foreldrebetaling. Rådmannen anbefaler følgende satser for foreldrebetaling i barnehage i tråd med forslaget i statsbudsjettet 2019:

Plasstype	100% 45 timer	80% 36 timer	60 % 27 timer	50% 22,5 timer
Beløp pr måned fra 1. januar 2019	2 990	2 390	1 790	1 500
Beløp per måned fra 1. august 2019	3 040	2 430	1 820	1 520

Eventuelle matpenger/kostpenger kommer i tillegg.

6.1.2 Skolefritidsordning - SFO

Sola kommune tilbyr 60 prosent og 100 prosent plass i kommunal SFO. Rådmannen anbefaler å øke satsene med 2,8 prosent i henhold til kommunal deflator for 2019, avrundet til nærmeste hele beløp. Rådmannen anbefaler følgende endring i satsene for plass i kommunal SFO fra 1. januar 2019:

	Satser 2018	Satser 2019
100 % plass	2 825	2 905
Matutgifter 100 % plass	150	154
Samlet pris 100 % plass	2 975	3 059
60 % plass	2 055	2 115
Matutgifter 60 % plass	100	100
Samlet pris 60 % plass	2 155	2 215

Foreldrebetaling SFO i andre kommuner

Rådmannen har innhentet opplysninger om betalingsseter for 2018 og 2019 fra noen nabokommuner til sammenligning. Stavanger, Sandnes og Randaberg har ganske likt opplegg som Sola. Disse kommunene har også 100 og 60 prosent plasser. Det er gjennomgående 11 betalingsterminer, og det gis søskenmoderasjon med 25 prosent for barn nummer to i Stavanger. Sandnes gir 50 prosent søskenmoderasjon for barn nummer tre.

I Stavanger kommune koster en 100 prosent plass kr 2 929 per måned inntil 30. juni 2019, 60 prosent plass kr 2 016 per måned inntil 30. juni 2019. Fra om med august 2019 foreligger forslag om å øke pris til kr 3 011 for en 100 prosent plass og til kr 2 072 for en 60 prosent plass. Kost kommer i tillegg, og varierer noe i den enkelte SFO.

Sandnes kommune: 100 prosent plass kr 2 860 per måned, 60 prosent plass kr 2 002 per måned. Sandnes har også videreført betalingssetene fra 2016, og har dermed heller ikke prisøkning for SFO i 2018. Kost kommer i tillegg med kr 180 og kr 110 per måned for henholdsvis 100 og 60 prosent plass.

Randaberg kommune (fra og med skoleåret 2018-19) 100 prosent plass kr 3 004 per måned, 60 prosent plass kr 1 802. Kost er her inkludert med kr 154 og kr 92 per måned for henholdsvis 100 og 60 prosent plass.

6.1.3 Kulturskole

Rådmannen anbefaler å øke satsene i kulturskolen med ca 2,8 prosent i henhold til den samlede pris- og kostnadsveksten i kommunal sektor (kommunal deflator) for 2019, avrundet til nærmeste hele beløp. Rådmannen anbefaler også at kulturskolen gis anledning til å tilby opplæring og kurs av kortere varighet hvor prisene vil bli vurdert i forhold til lengde sett i forhold til vanlig undervisning og eventuelt ekstra materiellutgifter.

	Satser 2018	Satser 2019
Individuell/solo undervisning	1 725	1 773
Parti/pulje undervisning	1 195	1 229
Instrumentopplæring korpsmedlemmer	1 285	1 321
Instrumentleie/materialavgift	310	319
Søskenmoderasjon	-225	-225
Det gis søskenmoderasjon per semester fra barn nummer to.		

Til sammenligning er prisene for 2018 i Sandnes per semester kr 1 575 for individuell/solo undervisning, for parti/pulje undervisning (gruppe) kr 1 300 og leie av instrumenter kr 300. Satsene for 2018 er holdt uendret siden 2016, jamfør Sandnes kulturskole.

Prisene i Stavanger kulturskole justeres årlig per 1. januar, jamfør vedtak. Per semester er Individuell/solo undervisning kr 1 875, teater/drama/bilde kr 1 875 + materiellavgift kr 160, dans fra kr 1 650 til kr 1 875 og instrumentleie kr 350. Disse er i rådmannens forslag til HØP 19-22 i hovedsak foreslått å øke med kr 50.

I Randaberg er prisen per skoleår nå kr 3 500 og i enkelte tilfeller tillagt materiell kr 3 800 per skoleår.

Det gis søskenmoderasjon alle steder.

6.2 Levekår

Alle forskriftsregulerte satser er justert i tråd med forslag til Statsbudsjett 2019. De øvrige satser foreslås økt med 2,8 prosent i henhold til den samlede pris- og kostnadsveksten i kommunal sektor (kommunal deflator) for 2019. Rådmannen anbefaler at satsene endres fra 1. januar 2019 som beskrevet under.

6.2.1 Betaling for langtidsopphold

Betaling for langtidsopphold i institusjon reguleres av Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester: Det kan kreves 75 prosent av inntekt mellom kr 8 400 og folketrygdens grunnbeløp, og 85 prosent av overskytende inntekt. Fribeløpet før beregning av vederlag, kr 8 400, er justert i tråd med forslag til statsbudsjett for 2019. Maksimalsatsen for 2018 var kr 37 700 per måned ved opphold på sykehjemmene og kr 26 500 per måned ved Soltun Alderspensionat.

I henhold til Forskrift om egenandel for kommunale helse og omsorgstjenester skal ikke egenandelen overstige kommunens reelle oppholdsutgifter. Sola kommune hadde i 2017 utgifter knyttet til opphold på henholdsvis kr 99 337 per måned på sykehjemmene og kr 70 754 per måned på Soltun alderspensionat. Sola kommune praktiserer i dag den laveste maksimalsatsen av våre sammenligningskommuner. Rådmannen foreslår derfor å øke maksimalsatsen med kr 10 000 til kr 47 700 per måned ved sykehjemmene og kr 36 500 per måned ved

Soltun Alderspensionat. Sola kommune vil fortsatt ha en lavere maksimalsats enn kommunene vi sammenligner oss med.

	Sats 2018	Sats 2019
Fribeløp	8 200	8 400
Maksimalsats per måned, sykehjem	37 700	47 700
Maksimalsats per måned, Soltun	26 500	36 500

6.2.1.1 Fradrag for boutgifter

Det gis 100 prosent fratrukk for følgende boutgifter i seks måneder:

- Strøm – nettleie, årspris pt. kr 2 212
- Nettleie «blokk», årspris pt. kr 1 959
- Forsikring av bolig og innbo.
- Husleie/fellesutgifter.
- Kommunale avgifter.

Det gis 50 prosent fratrukk for boutgifter i ytterligere seks måneder for pasienter med hjemmeboende ektefelle.

Det gis fratrukk for gjeldsrenter på lån. For pasienter som har hjemmeboende ektefeller og hefter for felles gjeld, gis det 50 prosent fradrag for gjeldsrenter så lenge beboer bor i institusjon. Dette gjelder også for de som har korttidsopphold mer enn 60 døgn per år.

Det gis ikke fradrag for utgifter knyttet til fritidsbolig.

Det gis fratrukk for boutgifter når korttidsopphold overstiger 60 døgn per kalenderår.

Det må fremlegges dokumentasjon på alle beløp som kan medføre fratrukk i beregningsgrunnlaget for vederlag i institusjon.

Rett til fradrag utgår ved salg eller overdragelse av bolig.

6.2.2 Betaling for korttidsopphold

I følge Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester kan kommunen maksimalt kreve kr 165 per døgn for korttidsopphold i institusjon. Etter 60 døgn på korttidsopphold i løpet av et år, kan betaling kreves etter reglene for langtidsopphold. Korttidsopphold i institusjon settes til maksimal sats i henhold til forskrift, kr 165 per døgn for inntil 60 døgn per kalenderår og langtidsats for opphold ut over dette. Dette er en økning fra kr 160 i 2018. Satsen er justert i tråd med forslag til Statsbudsjett 2019.

6.2.3 Betaling for dagsenteropphold

6.2.3.1 Aktivitetssenter for psykisk utviklingshemmede

På Sande aktivitetssenter betaler brukerne for transport (kr 60 per dag i 2018) og en liten sum til drikke/lunsj. Utover dette har det ikke vært krevd egenbetaling. Rådmannen anbefaler at dagens ordning videreføres og at det ikke kreves betaling for opphold. Rådmannen anbefaler å øke betaling for transport og mat/drikke med 2,8 prosent.

Egenbetaling aktivitetssenter og transport for psykisk utviklingshemmede		
	Sats 2018	Sats 2019
Transport per dag	60	62
Mat/drikke per måned	223	229

6.2.3.2 Dagsenter for eldre og funksjonshemmede

Betaling for dagsenter reguleres i Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester. I 2018 betales det kr 80 per dag for dagsenter. I tillegg betales det kr 68 per dag for måltider ved dagsenteret. Betaling for dagsenter i 2019 settes til kr 85 per dag i tråd med forslag til statsbudsjett 2019. I tillegg anbefaler Rådmannen at det betales kr 70 per dag for måltider ved dagsenteret. Det skal ikke betales for fravær som er meldt senest én uke i forveien, ved akutt sykdom og opphold i institusjon/sykehus.

Egenbetaling dagsenter for eldre og funksjonshemmede		
	Sats 2018	Sats 2019
Dagsenter per dag	80	85
Måltider per dag	68	70

6.2.4 Betaling for trygghetsalarm

Rådmannen anbefaler å øke abonnementsprisen med 2,8 prosent. Etableringsgebyr på kr 500 beholdes. For de med inntekt under 2G økes maksimalsats i 2019 til kr 210.

	Sats 2018	Sats 2019
Etableringsgebyr	500	500
Abonnementsavgift, inntekt under 2G	205	210
Abonnementsavgift, inntekt 2 - 3G	314	323
Abonnementsavgift, inntekt 3 - 4G	433	445
Abonnementsavgift, over 4G	542	557
Erstatningsgebyr	750	771

6.2.5 Betaling for praktisk bistand i hjemmet

I henhold til Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester § 11.2 og Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester § 8, har kommunen adgang til å fastsette betalingssatser for praktisk bistand og opplæring som ikke er til personlig stell og egenomsorg. Sola kommune krever maksimal betalingssats for husstander med inntekt under 2G på kr 210 per måned. Dette er i tråd med forslag til statsbudsjett 2019. Rådmannen anbefaler å øke timesatsen og maksimal månedssats for de andre gruppene med 2,8 prosent som er i tråd med samlet pris- og kostnadsvekst i kommunal sektor (kommunal deflator) for 2019.

	Nettoinntekt	Timesats 2018	Maksimal sats per måned, 2018	Timesats 2019	Maksimal sats per måned, 2019
Under 2G	0 – 193 766	205	205	210	210
2-3G	193 767 – 290 649	310	867	319	891
3-4G	290 650 – 387 532	372	1 622	382	1 667
4-6G	387 533 – 581 298	382	3 332	393	3 425
Over 6G	581 299 –	433	3 712	445	3 816

6.2.6 Betaling Frisklivssentralen

Egenandel for reseptperiode på tre måneder foreslås økt med 2,8 prosent i henhold til samlet pris- og kostnadsvekst for kommunal sektor (kommunal deflator) 2019 til kr 541. Egenbetaling for 60+ trening foreslås også økt med 2,8 prosent til kr 433.

	Sats 2018	Sats 2019
Tre måneder reseptperiode	526	541
60+ trening (pris per halvår)	421	433

6.2.7 Betaling fysioterapi

I henhold til Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester § 11.2 har kommunen adgang til å kreve egenandeler hos fastlønte fysioterapeuter på lik linje med egenandelen som innkreves hos avtale fysioterapeuter.

Sola kommune startet i 2018 å kreve egenandeler hos fastlønte fysioterapeuter.

Satsene for egenandel er i samsvar med satsene for fysioterapeuter som har avtale om driftstilskudd. Satsene reguleres av forskriftene om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi m.m. og reguleres årlig per 1. juli. Egenandelen teller med i opptjeningen til frikort for egenandelstak 2. Egenandelstak 2 er i forslag til Statsbudsjett 2019 satt til kr 2 085.

Betaling fysioterapi - satser fra 1. juli 2018 til og med 30. juni 2019

	Sats		Sats
Undersøkelse inntil 30.min	173	Tillegg for bruk av spesialkonstruert utstyr for medisinsk trenings eller slyngeterapi	12
Behandling hos fysioterapeut i 20 min	123	Veiledet trening, minst 30 min	25
Behandling hos fysioterapeut i 30 min	160	Gruppe behandling i 30min	55
Behandling hos fysioterapeut i 40 min	197	Gruppe behandling i 60min	97
Behandling hos fysioterapeut i 60 min	271	Gruppe behandling i 90min	138
Behandling hos fysioterapeut i 90 min	382	Tillegg for behandling i basseng, per pasient	24

6.3 Samfunnsutvikling

6.3.1 Eiendom

6.3.1.1 Idrettslag og gymsaler

Rådmannen anbefaler at leieprisene for kommunale idrettsanlegg og gymsaler ikke øker i 2019. Dette har sammenheng med at rådmannen vurderer å redusere tilskuddet til lag og foreninger, og fremmer egen sak om dette. Prisen for bruk av svømmehaller foreslås økt med samlet pris- og kostnadsutvikling i kommunesektoren (kommunal deflator) for 2019 som er på 2,8 prosent. Det foreslås et nytt gebyr dersom vekten må rykke ut for blant annet glemte adgangskoder og andre mindre hendelser.

	Sats 2018	Sats 2019
Idrettshaller og gymsaler		
Idrettshall med garderobe, leiepris per time	640	640
Idrettshall med garderobe halv sal, leiepris per time	370	370
Gymsal, leiepris per time	210	210
Leie av hall til kommunens idrettslag til kommersielle arrangement som dans, messer og lignende, leiepris per helg	15 840	15 840
Leie av hall til eksterne arrangement hall nummer en, leiepris per døgn	15 840	15 840
Leie av hall til eksterne arrangement hall nummer to, leiepris per døgn	7 920	7 920
Fotballbaner med gress- eller kunstgressdekke		
Leie av fotballbaner med gress- eller kunstgressdekke, leiepris per time	640	640
- leie av garderober, leiepris per gang	110	110
Svømmehaller		
Svømmehall inkludert garderobe, leiepris per time	720	720
Enkeltbillett	50	50
Enkeltbillett student, honnør, barn	30	30
Klippekort 10 klipp	360	360
Klippekort 10 klipp, student, honnør, barn	205	205
Familiekort gyldighet ett år fra salgsdato	1 545	1 545
Halvårskort	1 030	1 030
Utrykninger Eiendoms vakt som følge av f.eks. glemte adgangskoder, gjenglemte gjenstander, glemte nøkler o.l.		
Første gang		Skriftlig varsel
Gjentatte ganger		Kr 500 per gang

6.3.2 Kommunalteknikk

Vann, avløp og renovasjon (VAR) drives etter selvkostprinsipper, det vil si at gebyrinntektene fra innbyggere skal tilsvare kommunens kostnader på VAR-området. Disse tjenestene er 100 prosent gebyrfinansierte. Det er kostnadsnivået som danner grunnlag for gebyr- og inntektsnivået og kommunen skal ikke ha noe fortjeneste knyttet til disse tjenestene.

Dersom inntektene er lavere enn kostnadene ett enkelt år avsluttes selvkostregnskapet med underskudd. Rent finansielt bruker man da av tidligere års avsetninger (bundne driftsfond) for å dekke underskuddet. Dersom det ikke er avsatt merinntekter til fond tidligere år, fremføres et underskudd til påfølgende år. Et eventuelt underskudd indikerer et potensiale for å heve gebyrfinansieringen i påfølgende år. Se kapittel 4 *Tjenesteområdene* for mer informasjon.

6.3.2.1 Gebyrutvikling innenfor VAR-området 2019-2022 (årsgebyrer)

I tabellen nedenfor vises de kommunale gebyrer innenfor VAR-områder for husholdninger, basert på stipulert forbruk av vann og avløp innenfor de aktuelle arealklasser, samt ett standard renovasjonsabonnement (fastpris

renovasjon, 120 liter restavfallsbeholder, 140 liter papiravfallsbeholder og 140 liter beholder for våtorganisk avfall). Leieareal = bruksareal (BRA) x 0,55.

Tall fra KOSTRA viser at Sola kommune for en bolig på 120 m² i 2017 hadde de laveste gebyrene innenfor VAR-sektoren på Nord-Jæren.

Gebyrer for VAR, standardabonnement

Priser eksklusive mva.	2018	2019
Vann og avløp for boliger 0-75 m ² leieareal og standard renovasjonsabonnement	5 586	5 687
Vann og avløp for boliger 76-150 m ² leieareal og standard renovasjonsabonnement	8 624	8 725
Vann og avløp for boliger 151-200 m ² leieareal og standard renovasjonsabonnement	10 649	10 750

I 2019 er det kun foreslått en økning i renovasjonsgebyret, på 4 prosent. Det foreslås ikke noen økning på avgiftene for vann og avløp, dette som følge av fondene på vann og avløp på henholdsvis kr 20,0 mill. og 11,2 mill. per 1. januar 2018. Det vil i neste planperiode trolig bli en økning i gebyrene på vann og avløp som følge av den høye utbyggingsaktiviteten hos kommunen og I.V.A.R. Dette medfører økte kapitalkostnader og driftsutgifter.

6.3.2.2 Gebyrberegning vann og avløp

Årsgebyr vann og avløp for bolig- og fritidsbygg med stipulert forbruk beregnes på grunnlag av leieareal, jmfør [Sola kommunenes forskrifter til vann og avløpsgebyrer \(PDF, 5 MB\)](#).

6.3.2.3 Årsgebyr

6.3.2.3.1 Årsgebyr vann

Vannpris i kr/m³ foreslås uendret i 2019. Dette betyr at vannprisen eksklusive mva. i 2019 vil forbli kr 8,16 per m³.

Vannmålerleie til næringskunder beregnes ut fra den faktiske kostprisen av måleren inklusive administrasjons- og utskiftningskostnader.

Årsgebyr vann 2019

Priser eksklusive mva.	2018	2019
Årsgebyr vann stipulert, 0-75 m ² leieareal, beregnende mengde 150 m ³ /år	1 224	1 224
Årsgebyr vann stipulert 76-150 m ² leieareal, beregnende mengde 300 m ³ /år	2 447	2 447
Årsgebyr vann stipulert, 151-200 m ² leieareal, beregnende mengde 400 m ³ /år	3 263	3 263
Årsgebyr vann stipulert, 201-250 m ² leieareal, beregnende mengde 500 m ³ /år	4 079	4 079
Årsgebyr vann stipulert, 251-300 m ² leieareal, beregnende mengde 600 m ³ /år	4 895	4 895
Vannpris i kr/m ³	8,16	8,16

6.3.2.3.2 Årsgebyr avløp

Avløpspris i kr/m³ foreslås uendret i 2019. Dette betyr at avløpsprisen eksklusiv mva. vil forbli kr 12,10 per m³.

Årsgebyr avløp 2019

Priser eksklusive mva.	2018	2019
Årsgebyr avløp stipulert, 0-75 m ² leieareal, beregnende mengde 150 m ³ /år	1 814	1 814
Årsgebyr avløp stipulert 76-150 m ² leieareal, beregnende mengde 300 m ³ /år	3 629	3 629
Årsgebyr avløp stipulert, 151-200 m ² leieareal, beregnende mengde 400 m ³ /år	4 838	4 838
Årsgebyr avløp stipulert, 201-250 m ² leieareal, beregnende mengde 500 m ³ /år	6 048	6 048
Årsgebyr avløp stipulert, 251-300 m ² leieareal, beregnende mengde 600 m ³ /år	7 258	7 258
Vannpris i kr/m ³	12	12

6.3.2.3.3 Årsgebyr slamtømming

Årsgebyret for slamtømming foreslås økt med fire prosent i 2019 i forhold til pris 2018.

Årsgebyr slamtømming 2019

Priser eksklusive mva.	2018	2019
Slamavskillere 0-3,9 m ³ , én tømming hvert 2. år	991	1 030
Slamavskillere 4,0-6,9 m ³ , én tømming hvert 2. år	1 662	1 728
Slamavskillere 7,0-9,5 m ³ , én tømming hvert 2. år	2 251	2 341
Tillegg per m ³ for slamavskiller utover 9,6 m ³	490	510

6.3.2.3.4 Renovasjonsgebyr, hyttekunder

Renovasjonsgebyr for hyttekunder foreslås økt med 4 prosent i 2019. Økningen skyldes økte kostnader forbundet med innhenting av renovasjonen, blant annet som følge av økt mengde avfall og prisregulering fra renovatør.

Renovasjonsgebyr 2019, hyttekunder

Priser eksklusive mva.	2018	2019
Fastpris per abonnement(1)	254	264
Andel restavfall i felles container/beholder/nedgravd system(2)	938	976

(1) Alle abonnementer må betale dette gebyret. (2) Tømming annenhver uke i perioden april - september.

I henhold til Forurensningsloven skal abonnementene betale fullt ut for den renovasjonsordning som administreres av kommunen. Beregnet gebyrutvikling i perioden er vist for ett standard husholdningsabonnement.

6.3.2.3.5 Renovasjonsgebyr, husholdningskunder

Gebyrsats for husholdning med standard abonnement i 2019 foreslås økt med fire prosent, det vil si til kr 2 649 per år (eksklusive mva.). Økningen skyldes økte kostnader forbundet med innhenting av renovasjonen, blant annet som følge av økt mengde avfall og prisregulering fra renovatør.

Behandlingsgebyr i forbindelse med bytte av beholdere foreslås økt til kr 240 per gang.

6.3.3 Arealbruk

6.3.3.1 Gebyrer Arealplan

Rådmannen har i 2018 vurdert gebyrregulativet, inkludert de forskjellige typer gebyr hos Arealplan. Rådmannen anbefaler at de fleste gebyrer økes med 2,8 prosent fra 2018 til 2019, avrundet til nærmeste kr 10. I tillegg foreslår rådmannen at det innføres enkelte nye gebyrer, blant annet redusert gebyr for arealformål masseuttak og –deponi og avbrudd av plan før førstegangsbehandling. Økningen i gebyrene for plan i 2019 tar høyde for økte utgifter til lønn og driftsmateriell i seksjonen.

[Forskrift om gebyrregulativ for behandling av private reguleringsplaner 2019 \(PDF, 416 kB\)](#)

[Rådmannens forslag gebyrer Plan 2019 \(PDF, 118 kB\)](#)

6.3.3.2 Gebyrer Seksjon Kart og oppmåling

Rådmannen tilrår at gebyrer for oppmåling økes med 2,8 prosent i tråd med den samlede pris- og kostandsveksten i kommunesektoren (kommunal deflator) for 2019, avrundet til nærmeste hele kr 10.

[Forskrift om gebyrregulativ for behandling av oppmålingssaker \(PDF, 413 kB\)](#)

[Gebyrer Kart og Oppmåling 2019 \(PDF, 132 kB\)](#)

6.3.3.3 Gebyrer Byggesak

Det foreslås en økning i alle gebyrer i henhold til faktisk medgått tid i de forskjellige typer byggesaker. Gebyrinntektene skal gjenspeile kommunens faktiske kostnader ved levering av den aktuelle tjenesten. Fram til nå har satsene vært lavere enn hva kostnaden ved å utføre tjenesten faktisk utgjør på enkelte gebyrer i regulativet, dette gjelder særlig dispensasjoner og tekniske installasjoner. Rådmannen har i forslag til byggesaksgebyrer foreslått satser i henhold til den reelle kostnad. I tillegg er det foretatt en vurdering av gebyrregulativene til kommunene Sandnes og Stavanger, og på tjenester gitt til næringslivet ser rådmannen at disse kommunene krever høyere gebyrer enn Sola kommune. Sandnes og Stavanger er hovedsakelig tatt i betraktning som følge av det felles næringsarealet på Forus. Med bakgrunn i dette foreslås gebyrsatsene på blant annet kontorbygg, forretningsbygg, hoteller, og lignende økt med 10 prosent for å legge oss nærmere nabokommunenes respektive gebyrsatser, økningen gjenspeiles også delvis i medgått tid i de forskjellige sakstypene.

Det foreslås at gebyret dispensasjonssøknad øker fra kr 2 930 til kr 4 800. Ved dispensasjonssøknad fra rekkefølgekrav foreslås gebyret satt til kr 7 200, mens gebyret for dispensasjonssøknader fra formål i

kommuneplan/reguleringsplan foreslås økt fra kr 14 760 til kr 16 000. Prisøkningene gjenspeiler kommunens faktiske kostnader ved behandling av disse søknadene.

Gebyret for tekniske installasjoner, som ventilasjonsanlegg, samt VVA- og VVS-planer for nyanlegg, større endringer og reparasjoner foreslås økt fra kr 1 860 til kr 5 000 for å gjenspeile kommunens faktiske kostnader ved behandling av disse søknadene.

Økningen for øvrige gebyrer er i rådmannens forslag maksimalt satt til den samlede pris og kostnadsveksten i kommunesektoren (kommunal deflator) for 2019 på 2,8 prosent.

[Forskrift om gebyrregulativ for byggesaker 2019 \(PDF, 426 kB\)](#)

[Gebyrer Byggesak 2019 \(PDF, 200 kB\)](#)

6.4 Årsavgift for feiing og tilsyn per pipeløp

Rogaland brann og redning IKS (RBR) har ansvar for feiing og tilsyn i Sola kommune. Årsgebyret for feiing og tilsyn (feiegebyr) utgjør i 2018 kr 315 eksklusive merverdiavgift per pipeløp.

Kommunestyret behandlet 5. februar 2015 k-sak 4/15 *Feiegebyr/-forskrifter*. Det ble fattet følgende vedtak; «Kommunale forskrifter for feiing med virkning fra 1. januar 2015 vedtas. Kommunestyret vedtar eget feiegebyr hvert år i forbindelse med handlings- og økonomiplan etter selvkostprinsippet. Det opprettes eget selvkostfond for feietjenester. Dette administreres av avdeling økonomi. Rådmannen gis fullmakt til å foreta mindre endringer i forskriften».

I henhold til forskriften skal avgiften settes lavere for boligeiendommer med gassanlegg enn for boligeiendommer med ildsted. Det innkreves for tiden ikke avgift for boligeiendommer med gassanlegg.

Innføring av selvkost på feietjenester fra 2015 innebærer at feiegebyr skal dekke alle kommunens kostnader til feietjenester, det vil si både direkte og indirekte kostnader. Dersom regnskapet avsluttes med overskudd på selvkostområdet, settes overskuddet på bundet driftsfond. Dersom selvkostområdet avsluttes regnskapsmessig med et underskudd, skal dette nedskrives på områdets selvkostfond. Dersom det ikke er avsatt overskudd på fond tidligere år, fremføres et underskudd til påfølgende år. Selvkostfondet skal i henhold til forskrift gå i balanse i løpet av en tre- til femårs periode. Resultatet for selvkostområdet feiing i årene 2015 og 2016 viste underskudd, mens 2017 ble avsluttet med et overskudd. Akkumulert fremførbart underskudd utgjør per 31. desember 2017 kr 21.000 som må dekkes inn av framtidige gebyrinntekter. Prognose for 2018 tilsier at selvkostområdet vil oppnå merinntekter ved årets slutt. Dette innebærer at fremførbart underskudd er dekket inn fullt ut, og det forventes en avsetning på selvkostfond i 2018.

Forskrift om brannforebygging av 1. januar 2016 pålegger kommunene å gjennomføre risikokartlegging av alle fyringsanlegg som brukes til oppvarming av byggverk, inkludert fritidsboliger. Denne risikokartleggingen skal danne grunnlaget for fastsettelse av behov for både tilsyn og feiing. RBR er fortsatt i prosjektfase for innføring av denne type tilsyn og feiing i fritidsboliger. I prosjektfasen dekkes alle utgifter av selvkostfond hos RBR, det vil si kommunen belastes ikke for denne kostnaden og følgelig ikke eiere av fritidsboliger heller. Det er imidlertid forventet at RBR vil komme med en anbefaling om fastsettelse av gebyr for fritidsboliger når prosjektet avsluttes, sannsynligvis fra tidligst 2020.

Beregninger basert på budsjetterte utgifter i 2019 tilsier at årsgebyret for 2019 fortsatt kan settes til kr 315 eksklusive merverdiavgift per pipeløp for å dekke kommunens utgifter til denne tjenesten. Rådmannen anbefaler derfor å ikke øke årsgebyret for feiing (feiegebyr) fra 2018 til 2019.

7 Forskriftsregulerte skjema

Dette kapittelet inneholder økonomiske oversikter og budsjettskjema og er inndelt som følger:

7.1. Økonomisk oversikt - Drift

7.2. Budsjettskjema 1A - Drift

7.3. Budsjettskjema 1B - Driftsbudsjett per virksomhet/virksomhetsområde

7.4. Driftsbudsjettet per KOSTRA funksjon

7.5. Økonomisk oversikt - Investering

7.6. Budsjettskjema 2A - Investeringsbudsjett

7.7. Budsjettskjema 2B - Investeringer per prosjekt

7.1 Økonomisk oversikt - Drift

Under følger link til Økonomisk oversikt - Drift. Dette dokumentet viser oversikt over driftsinntekter og -utgifter samt finansinntekter og -utgifter i rådmannens forslag til driftsbudsjett i Handlings- og økonomiplan 2019-2022.

[Økonomisk oversikt - Drift \(PDF, 139 kB\)](#)

7.2 Budsjettskjema 1A - Driftsbudsjettet

Under følger link til Budsjettskjema 1A - Driftsbudsjettet. Tabellen viser frie disponible inntekter, netto finansinntekter -og utgifter samt netto sentrale avsetninger. Sum av disse postene viser hvor mye som kan brukes til andre driftsformål i planperioden 2019-2022.

[Budsjettskjema 1A - Driftsbudsjettet \(PDF, 124 kB\)](#)

7.3 Budsjettskjema 1B - Driftsbudsjettet per virksomhet/virksomhetsområde

Under følger link til Budsjettskjema 1B - Driftsbudsjettet per virksomhet/virksomhetsområde. Tabellen viser hvordan midler til øvrige driftsformål i budsjettskjema 1A planlegges disponert i planperioden 2019-2022 innen de ulike virksomhetene og virksomhetsområdene i kommunen.

[Budsjettskjema 1B - Driftsbudsjettet per virksomhet/virksomhetsområde \(PDF, 139 kB\)](#)

7.4 Driftsbudsjettet fordelt per KOSTRA funksjon

Under følger link til tabell som viser rådmannens forslag til netto driftsbudsjett i Handlings- og økonomiplan 2019-2022 fordelt per KOSTRA funksjon.

[Driftsbudsjettet fordelt per KOSTRA funksjon \(PDF, 164 kB\)](#)

7.5 Økonomisk oversikt - Investering

Under følger link til Økonomisk oversikt - Investering som viser rådmannens forslag til investeringsbudsjett i Handlings- og økonomiplan 2019-2022.

[Økonomisk oversikt - Investering \(PDF, 133 kB\)](#)

7.6 Budsjettskjema 2A - Investeringsbudsjettet

Under følger link til Budsjettskjema 2A - Investeringsbudsjettet som viser rådmannens forslag til investeringsbudsjett i HØP 2019-2022 sortert på finansieringsbehov og finansiering.

[Budsjettskjema 2A - Investeringsbudsjettet \(PDF, 121 kB\)](#)

7.7 Budsjettskjema 2B - Investeringer per prosjekt

Under følger link til Budsjettskjema 2B - Investeringer per prosjekt

[Budsjettskjema 2B - Investeringer per prosjekt \(PDF, 182 kB\)](#)